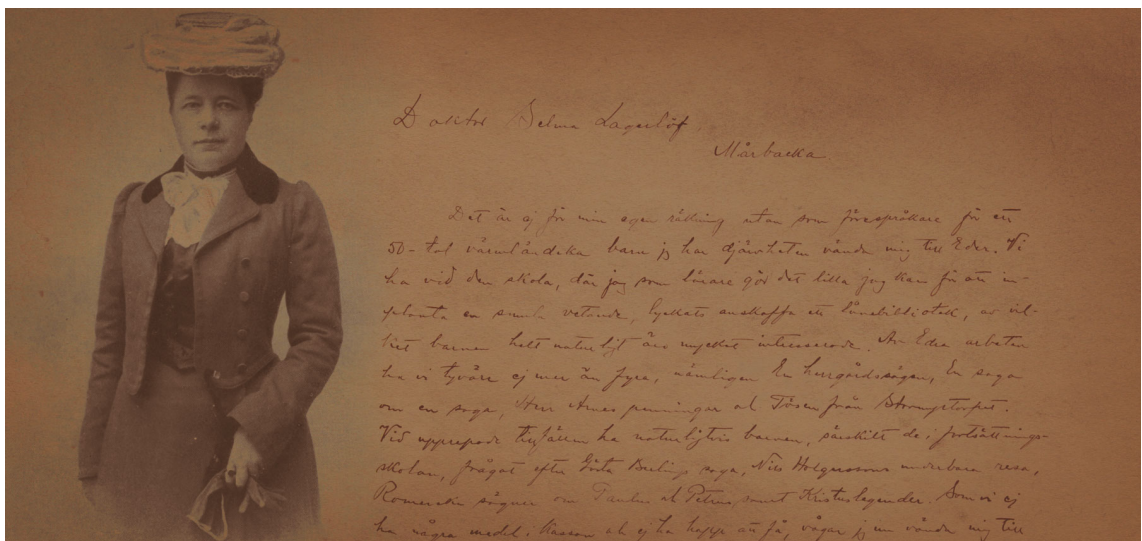

Minnen av Selma Lagerlöf - 1858–1940

Jenny Bergenmar, Göteborgs universitet
Maria Karlsson, Uppsala universitet

2018

Contents

1	Om projektet	6
1.1	Projektbeskrivning	6
2	Bidra	7
3	Brev till Lagerlöf	8
4	Brev från skolvärlden	9
5	Läsarbrev	13
6	Brev om religion	21
7	Brev om ekonomisk hjälp	28
8	Brev om egna alster	46
9	Featured	73
9.1	Brev från Selma Lagerlöf efterlyses!	73
9.2	En aspirerande poet	74
9.3	Selma skriver till klass 5 i Sävedalens folkskola	79
9.4	Ett telegram från Ronneby	80
9.5	Skrivet om natten	82
9.6	Brev till Bonniers	85
9.7	Alla dessa jultidningar!	87
9.8	Selma Lagerlöf och Mårbacka havremjöl	89
9.9	Fler aspirerande författare	97
9.10	Inbjudan till familjen Linde	105
9.11	Emma från Mark ber om råd	109
9.12	Översättning till nederländska	113
9.13	Selma Lagerlöfs tackkort	117
9.14	Fler än Selma bodde på Mårbacka	120
9.15	Fiktion och folkliga sägner	124
9.16	Nils Holgerssons träsko	127
9.17	Om porträttmålning och överansträngning	130
9.18	Selma Lagerlöf som forskningsämne	132
9.19	Selma skickar sista sidorna av Jerusalem till Bonniers . . .	138
9.20	Mellan Mårbacka och Falun	140
9.21	Brev till familjen Magnus i Lerum	143
9.22	Selma Lagerlöf, Svenska Akademiens direktör	148
9.23	Den sanna kvinnokärleken	150
9.24	Brev från författaren Sigge Almén	163
9.25	Brev till Ingrid Dalhgren från Selma och hennes mor	171

9.26	Till Wilhelm Berg om Drottningar i Kungahälla	178
9.27	Julrosor till Selma	188
9.28	En 16-årig debutant från Mölndal	191
9.29	Selma tackar för norrländska diktböcker	215
9.30	Brevväxling med värmlandsprästen Bromander	217
9.31	Sångarfest hos Hugo Berg i Karlstad	236
9.32	Planering av en alkoholistanstalt	241
9.33	Selma ordnar julfirande till sin franska översättare	243
9.34	En inbjudan till Trolleholm	253
9.35	Författaren Ernst Liljedahl besöker Mårbacka	281
9.36	En cykeltur från Köpenhamn till Mårbacka	291
9.37	Ett brev från Sankta Maria sjukhus	294
9.38	Selma Lagerlöf skriver till författaren Nanna Collin	302
9.39	Nioårige Lennart gratulerar Selma på 80-årsdagen	314
9.40	Berta Francke Åkeson – Selma Lagerlöfs elev som blev författare	316
9.41	Kapten Lidback vill ha tillbaka ett porträtt	339
9.42	Selma betalar sin systersons skuld	343
9.43	En Lagerlöf-bibliografi från Greifswald	347
9.44	Amalia Björck och villkoren för kvinnliga författare	351
9.45	Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby	389
9.46	Besök hos baron Carl Cederström i Hammenhög	400
9.47	Selma Lagerlöf och Fredrik Wulff	404
10	Ämnen	406
10.1	Författare	406
10.2	Tackkort	406
10.3	Drottningar i Kungahälla	406
10.4	Antikrists mirakler	406
10.5	Barndomsvän	406
10.6	Kärlek	406
10.7	Brev från Selma Lagerlöf	406
10.8	Forskning	406
10.9	Porträtt	406
10.10	Skola	406
10.11	Lantbruk	406
10.12	Svenska Akademien	406
10.13	Mårbacka	407
10.14	Jerusalem	407
10.15	Bannlyst	407
10.16	Översättning	407
10.17	Goda råd	407
10.18	Inbjudan	407
10.19	Jultidningar	407

10.20	Självbiografi	407
10.21	Gösta Berlings saga	407
10.22	Alkoholism	407
10.23	Besök	407
10.24	André Bellessort	407
10.25	Patient	407
10.26	Elev	407
10.27	Pengar	407
10.28	Greifswalds universitet	407
10.29	Tidskrift	407
11	Adressater	408
11.1	Wilhelm Berg	408
11.2	Sofi Fogelmarck	408
11.3	Ingrid Dahlgren	408
11.4	Sigge Almén	408
11.5	Amalia Winberg	408
11.6	Adolf Magnus	408
11.7	Ellen Magnus	408
11.8	Emma Zorn	408
11.9	Anna Bergqvist	408
11.10	Olof Zandén	408
11.11	Karl Otto Bonnier	408
11.12	Helmer Edlund	408
11.13	Elsa Schultz Moberger	408
11.14	Karl M Rydgren	408
11.15	Peter Karlsson	408
11.16	Karl Johan Almqvist	408
11.17	Paul Thieme	408
11.18	Emma Bergström-Andelius	409
11.19	Emma Johansson	409
11.20	Johan Petter Linde	409
11.21	Anna Almqvist	409
11.22	Verner Nilsson	409
11.23	Victor Skånberg	409
11.24	Lagerholm & Co Boktryckeri	409
11.25	Erik Sohlberg	409
11.26	Ellen Månsson	409
11.27	Elsa	409
11.28	Sävedalens folkskola	409
11.29	Linus Eriksson	409
11.30	Axel Möndell	409
11.31	Carl V. Jonsson	409
11.32	Carl Vilhelm Bromander	409

11.33	Hugo Berg	409
11.34	Eric E:son Hammar	409
11.35	Bröms Olof Larsson	409
11.36	Carl Trolle Bonde	410
11.37	Ernst Liljedahl	410
11.38	Asger Schmelling	410
11.39	Erika Westerberg	410
11.40	Nanna Collin	410
11.41	Lennart Börnfors	410
11.42	Berta Francke Åkeson	410
11.43	Erik Lidback	410
11.44	Walfrid Berlin	410
11.45	Leopold Magon	410
11.46	Amalia Björck	410
11.47	Ossian Håkansson	410
11.48	Carl Cederström	410
11.49	Gunhild Håkansson	410
11.50	Gunvald Håkansson	410

1 Om projektet

Selma Lagerlöf var en författare med ett nära förhållande till sin publik. Om det vittnar breven i Selma Lagerlöf-samlingen på Kungl. biblioteket. Det är en i Sverige, och förmodligen i världen, unik brevsamling. med över 40 000 brev till Lagerlöf. Många av breven har varit föremål för forskning – de från litterära eliter, släktingar och vänner – men de allra flesta kom från människor Lagerlöf inte kände och dem har forskningen inte alls intresserat sig för. Människor från alla samhällsklasser – också de allra, allra fattigaste som annars är svåra att finna spår från i arkiven – skriver till Lagerlöf om allt mellan himmel och jord, däribland sin läsning. Till skillnad från de brev Lagerlöf mottog finns de hon skickade inte i någon samling utan är ofta sparade hos mottagarna eller mottagarnas släktingar. I projektet *Minnen av Selma Lagerlöf*, med finansiering från Riksbankens jubileumsfond, efterlyses därför Lagerlöfs brev till allmänheten. Att Lagerlöf i många fall svarade framgång av anteckningar på brev och kuvert, samt av att det uppstår brevväxlingar.

På denna webbsida kan du skicka in bilder av brev från Selma Lagerlöf. På projektets facebookside efterlyses vi också andra minnen av Selma, såsom vykort, foton, teckningar, souvenirer och berättelser.

1.1 Projektbeskrivning

I forskningsprojektet *Läsarnas Lagerlöf. Allmänhetens brev till Selma Lagerlöf 1891–1940* finansierat av Riksbankens jubileumsfond 2007–2013 undersöktes den stora men förbisedda samlingen av brev från allmänheten till Selma Lagerlöf som ingår i Kungl. bibliotekets Selma Lagerlöf-samling. När projektet slutredovisades hade ett antal vetenskapliga artiklar publicerats och en projektdatabas som innehåller ca 22000 digitala bilder av breven skapats. Utöver de digitala arbetskopiorna innehåller databasen metadata om breven: t.ex. uppgifter om år, avsändare, avsändarort och brevanledning. Vanligen är det svårt för forskare att få tillgång till empiriska läsares egna berättelser om läsning men den här samlingen är ovanligt stor, spänner över 50 år och innehåller brev från alla samhällsklasser, gamla och unga, män och kvinnor.

Syftet med projektet är att skapa en digital utställning där *Läsarnas Lagerlöf* tillgängliggörs för allmänheten. Fokus kommer att ligga på 1) att tillgängliggöra ett urval av de brev från allmänheten till Selma Lagerlöf som undersöktes i projektet 2) att ge materialet ett sammanhang genom att tillgängliggöra projektets forskningsrön för allmänheten på samma webbplats 3) att genom citizen science samla in brev från Lagerlöf till allmänheten och inkludera dessa i utställningen.

Eftersom ett viktigt resultat av projektet är att receptionen av de litterära verken är svår att skilja från receptionen av celebriteten Lagerlöf insamlas inte bara brev utan också memorabilia som sparats. Det finns gott om reklam,

souvenirer och andra kommersiella produkter som utnyttjar Lagerlöfs status som litterär celebritet och detta präglade allmänhetens mottagande. Att rita motiv ur Lagerlöfs berättelser eller skriva om hennes texter har ofta fungerat som en uppgift i skolan och sådana övningar kan också ha sparats av privatpersoner.

Det publika intresset för projektet *Läsarnas Lagerlöf* var stort. Under projektiden hölls många föredrag för allmänheten och en återkommande fråga gällde Lagerlöfs svar till de personer som skrev till henne. Dessa finns av naturliga skäl inte i Kungl. bibliotekets samling utan hos mottagarna, det vill säga i privat ägo. Det är tydligt både av brev där brevskrivare tackar för Lagerlöfs svar och genom Lagerlöfs eller Valborg Olanders noteringar på brev eller kuvert att hon faktiskt svarade i många fall. Detta projekt försöker alltså besvara en fråga från allmänheten genom allmänhetens medverkan. Projektet utgår ifrån en av de viktigaste slutsatserna i *Läsarnas Lagerlöf*: att allmänheten i hög grad tillskriver den "Selma Lagerlöf" som framträder i offentligheten, snarare än författaren Selma Lagerlöf i snäv bemärkelse, det vill säga, receptionen gäller författaren som offentlig person lika mycket som hennes verk. Receptionsstudier av författarskap inkluderar i allmänhet endast texter, och i hög grad offentliga, professionella texter, såsom litteraturkritik och litteraturhistoriska texter. Ett syfte med projektet *Läsarnas Lagerlöf* var att bredda synen på reception och även inkludera läshistoriska perspektiv och texter skrivna av privatpersoner.

I *Minnen av Selma Lagerlöf* vill vi utmana den traditionella synen på författarreception genom att synliggöra de minnen av Selma Lagerlöf som skapas i privata "samlingar", exempelvis genom sparade brev från Lagerlöf, souvenirer och andra materiella föremål samt läsarnas egna bilder av Selma Lagerlöf (exempelvis i form av teckningar av henne eller motiv i hennes texter). De offentliga bilderna av författaren, såsom de kommer till uttryck exempelvis i veckopressen var en faktor som påverkade publikens uppfattning av hennes verk, men de inkluderas inte här eftersom mediebilden av Lagerlöf också är en del av den offentliga receptionen. Att reception av författare och verk också äger rum bortom de offentliga texterna och bilderna är en faktor som hittills inte uppmärksamats i särskilt hög grad av litteraturvetenskapen eller receptionsforskningen, dels på grund av att det kan vara svårt att identifiera källmaterialet, dels för att den offentliga receptionen värderats högre.

Projektdeltagare: Jenny Bergenmar, Göteborgs universitet och Maria Karlsson, Uppsala universitet

2 Bidra

Har du brev från Selma Lagerlöf? Hjälp oss att visa vad Lagerlöf svarade alla dem som skrev till henne. Kanske kan vi matcha ditt brev med ett som finns på Kungl. biblioteket.

Gör så här: ta en bild av brevet med en digital kamera, till exempel en mobilkamera. Lägg brevet på ett jämnt underlag, försök att få jämn belysning och undvik direkt ljus från solen eller lampor. Spara bilden som en jpg-fil. Skicka in bildfilen och de uppgifter om brevet och/eller brevskrivaren du har i formuläret nedan. Det viktiga är inte en perfekt bild utan att vi kan läsa vad Lagerlöf svarade. Information om mottagaren är också intressant .

3 Brev till Lagerlöf

Breven till Selma Lagerlöf från allmänheten är tidsdokument som spänner över nästan 50 år, från hennes debut 1891 till hennes död 1940. Det var en tid av stora samhällsomvandlingar – urbanisering, industrialisering, sekularisering, två världskrig, införandet av allmän och lika rösträtt, utveckling av ny teknologi och nya medier. Breven till Selma Lagerlöf kan läsas som en kollektivbiografi där alla dessa modernitetens förändringar avspeglar sig. 1930-talets lågkonjunktur märks i Lagerlöfs brevskörd, liksom det obefintliga sociala skyddsnätet i början av 1900-talet. Många människor som drabbats av sjukdom eller som ber om hjälp för sjuka anhöriga skriver till Lagerlöf. Det är också vanligt att man ber om ekonomisk hjälp för att kunna bo kvar på sin ärvda släktgård. Många fick sälja och flytta till städerna. Alla dessa enskilda röster som berättar om sina liv för Selma Lagerlöf, berättar också en större historia om livet i Sverige vid sekelskiftet och de första fyra decennierna av 1900-talet. Breven berättar också historien om Lagerlöfs författarliv, men från en annan synvinkel än vi är vana vid att se den. I allmänhetens brev är händelser i hennes liv också avläsbara: man gratulerar vid födelsedagar och andra bemärkelsedagar, exempelvis vid Nobelpriset och invalet i Svenska Akademien, kondolerar vid dödsfall i familjen och ber om arbete på Mårbacka när hon köpt tillbaka sitt barndomshem.

Allmänheten skrev till Selma Lagerlöf i många olika ärenden och av många olika anledningar. Breven har ibland blivit föremål för lustiga anekdoter, som att Lagerlöf lät öppna en egen postfilial på Mårbacka för att kunna hantera dem. Ofta har man beskrivit dem som en börda för författaren – alla förfrågningar, alla "tiggARBREv", alla inbjudningar. Många besvarades, det framgår av alla brevskrivare som tackar för svaret, pengarna eller autografen som Lagerlöf skickat. Ofta var det dock Valborg Olander som svarade på uppdrag av Lagerlöf. Anteckningar av Lagerlöfs hand på kuvertet eller brevet är relativt vanliga och ofta innehåller kommentaren en instruktion hur Valborg ska svara: "Svara inte", "Ge 10 kr", "Goda ord", till exempel.

Exempel på brev från allmänheten som tidigare undersökts i projektet *Läsarnas Lagerlöf* hittar du i på denna sida. Brev från Lagerlöf till allmänheten efterlyses och kan skickas in här. Dessa brev läggs ut successivt när nytt material kommer in. Finns det brev till Lagerlöf som matchar de brev från Lagerlöf till allmänheten som vi får in publiceras dessa tillsammans.

4 Brev från skolvärlden

Fastän Selma Lagerlöf övergav läraryrket för att bli författare på heltid redan på 1895, förblev hon en lärarinna i allmänhetens ögon. Hon är "Sveriges största lärarinna" som en läroverksadjunkt kallar henne i ett gratulationsbrev på 80-årsdagen 1938. En stor del av breven till Selma Lagerlöf kommer från skolvärlden – från blivande lärare som vill ha ekonomisk hjälp för sina studier, småskolelärarinnor och skolbarn som tackar för *Nils Holgersson*, kvinnliga studentföreningar och skolor som vill bjuda in henne. Breven säger mycket om Selma Lagerlöfs författarroll som förebild för lärare och efter *Nils Holgersson* även som något av en expert för pedagoger engagerade i 1900-talets reformer. Lärarinnan förblev en del av hennes författarroll som möjliggjorde en särskild relation till denna del av hennes publik.

Vid Lagerlöfs Nobelpris i litteratur kom många gratulationsbrev från lärare och skolklasser. Nobeltalet är en tänkt dialog med Lagerlöfs far om hur svårt det är att för egen del ta emot ett så fint pris när det är så många hon står i skuld till: sin pappa, som sjöng Bellman för barnen och lät dem läsa Tegnér, Runeberg och Andersen, alla som muntligt förmedlat folkliga berättelser och legender, de stora författare som hon inspirerats av, men även läsarna. Hon nämner särskilt "de små skolbarnen, som klottra ihop ett tack för Nils Holgersson? Hvad skulle det ha blifvit af mig, om man inte hade velat läsa mina böcker?".

Lärarinnan Maria Eriksson gratulerade Selma med ett brev som anspelar på den formulering som i Nobeltalet läggs i faderns mun: "Är det så, att du har fått Nobelpriset, då bryr jag mig inte om annat än att vara glad!". Maria Eriksson skriver: "Inte heller jag bryr mig om annat än att vara hjärtligt glad över, att folkskolebarnens och folkets författarinna fick Nobelpriset". Hon passar också på att be om *Nils Holgersson* i klassuppsättning. "Fröken Lagerlöf nämnde om sin stora tacksamhetsskuld. Ginge det inte för sig månne att nu överflytta en stor del av denna till oss genom att giva oss 50 exemplar av denna underbara bok". Det är inte ovanligt att breven till Lagerlöf ofta anspelade på hennes texter eller formuleringar för att på det sättet be om något, i detta fall läseböcker och även ett exemplar av Lagerlöfs samlade skrifter för att bygga ett bibliotek åt de "fattiga torpare och statarebarn" Maria Eriksson undervisade.

X

98

Uppsala Hedskola, Årila d. 17/2 09.

Fröken Selma Lagerlöf!

Gute heller jag bryr
mig om annat än att vara
hjärtligt glad över, att folk-
skolebarnen och folket
författarinnorna fick Nobel-
priset. Varmaste och inner-
ligaste lyckönskningar.

Fröken Lagerlöf! Vad jag
är glad över att få läsa
Edra sagor och legenden,
för folkskolebarnen, ännu
kärare vore det mig dock,

om jag kunde få Nils Hol-
gerssons underbara bok att
sitta i var och en av minnas
50 elevers hand. Fröken Lager-
löf nämnde om sin stora
facksamhets skuld. Ginge det
inte för sig minne att
nu överflytta en stor del
av denna till oss genom
att ge oss 50 exemplar
av denna underbara bok.
Vår facksamhets skuld till
Edor är förut så djup och
stor, men vi skulle med
glädje öka denna under-
måttomliga och varma
förhoppningar att kunna

99
ljäna Moders Lova, och så
får hon taga sig an det
hela och hjälpa oss att
reda upp det.

Jag har också tagit mig
för att utminna förtiga för-
pare - och statserbara på
Skuldasens handno förskos.
Skaffa en bibliotek. Tänke
om Fröben Lagerlöf ville
skänka en exemplar av
sina samlade skrifter till
dessa. Vi skulle vår
facksamhet känna att bja
oss djupt över bokskatten
na med varmaste intresse
för där avhandlade personer

och naturliv.

Förlåt min stora djärvhet
att våga framställa dylika
båner, då jag är obetydlig
och obekant. Min varma
tillgivenhet för min hant, för
mina elever, för min folk
gör mig stormodig.

Församlingen vill intet affra
för bibliotek i vår fattiga
skolskydd, skyller på fattig
dom; men bibliotek måste
jag ha åt mina disciplar
om jag så också skall tvä-
föda mig en halvår.

Tusen tusen tack för
alla vackra tankar, jag fåt
från Er.
Med utmärktaste vördnad och till
Maria Eriksson

5 Läsarbrev

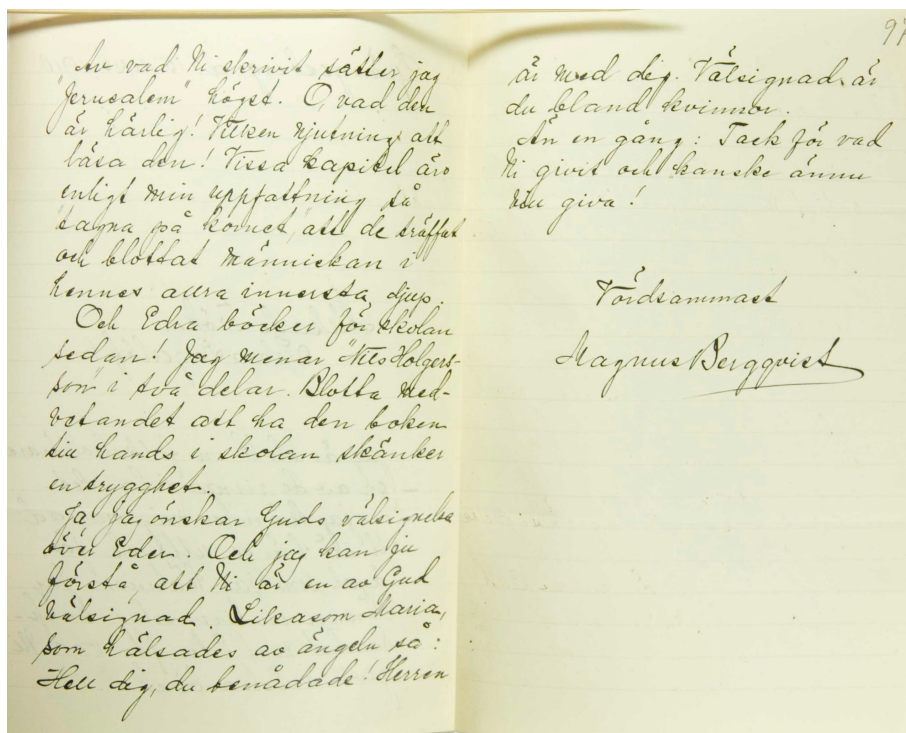
De som skrev brev till Selma Lagerlöf hade ofta flera ärenden på en gång. De kan berätta sin livshistoria, be om pengar och samtidigt uttrycka åsikter om Lagerlöfs litterära verk eller nämna att man läst om henne i tidningen. Det är därför förknippat med vissa svårigheter att avgränsa vilka av alla brev som kan karaktäriseras som "läsarbrev". Hur ska man till exempel i detta rika flöde av historisk information skilja ut vad som kvalificerar sig som en läsning av Selma Lagerlöfs texter från vad som utgör en läsning eller reception av Selma Lagerlöf som offentlig person? Om en läsare är en brevskrivare som tydligt talar om att han eller hon har läst minst ett av Selma Lagerlöfs verk, hur hanterar man då de brev som i mer generella termer uttrycker sin beundran för hennes författarskap eller person? Mer utförliga beskrivningar av hur läsaren uppfattade, använde eller tolkade en särskild text är relativt sällsynta i brevsamlingen.

Detta brev från 1910 är ett ganska typiskt exempel på ett läsarbrev, men också på hur olika teman i brevsamlingen överlappar varandra: det är ett brev som kommenterar läsning av Lagerlöf i skolan, men det ger också en mer privat bild av en läsoplevelse med kristen inramning. Brevet börjar också med en typisk retorisk figur: "Jag är blott en folkskolelärare – av de ringa i landet". Samtidigt är det intressant att den nyblivna Nobelpristagaren kunde tilltalas så informellt som "Älskade Fröken Selma Lagerlöf". Man kan verkligen läsa detta som ett kärleksbrev både till författaren och hennes verk.

Grängesberg d. 15 sept. 1910.

Älskade Fröken
Selma Lagerlöf!

Jag är blott en folkskollärare
— en av de ringa i landet.
Men jag känner mig manad
att låta här ge uttryck för
vägsk som jag känner. Jag
känner en innerlig tacks-
samhet mot Eder för vad Ni
givit i Edra böcker.

Det är vanligt att läsarbrevet nämner flera olika verk av Lagerlöf, precis som i brevet ovan, men ibland är det ett speciellt verk som fått brevskrivaren att ta till pennen. Brevet nedan är skrivet av Astrid Gullstrand, som var sångtextförfattare och konstnär. Hon skriver i januari 1913 om *Körkarlen* som utkom i slutet av 1912. Här uttrycks läsoplevelsen i kroppsliga termer. Det är "med tårfyllda ögon och en tacksamhetens suck, man lägger den ifrån sig". Det är inte ovanligt att läsarna på detta sätt skriver om kroppsliga och känslomässiga aspekter av läsningen.

Därefter beskrivs läsoplevelsen på ett andligt och existentiellt plan: "I den boken finnas uttalade lifvets och dödens största sanningar" och "genom hela berättelsen går som en röd tråd talet om kärleken – den stora, allsmäktiga och helande kärleken". Kritikerna har ofta förknippat Lagerlöf med ett kärleksbudskap och det finns många exempel på läsare som också betonar detta.

Brevet är både ett exempel på hur vissa teman återkommer i läsarbrevet, såsom kärleksbudskapet, medan andra läsarreaktioner är mer tydligt knutna till särskilda verk. Just när det gäller *Körkarlen* betonades ofta en andlig dimension, eftersom romanen skildrar hur David Holm gör botgöring efter döden för sina onda handlingar i livet.

Stockholm 16.1.1913.

Grefmagnigatan 6.

Doktor Lehma Lagerlöf!

När man slutat öder
sista bok "Körkarlen", är det
med tårfulla ögon och en tack-
samtets suck, man lägger
den ifrån sig, tacksamt öf-
ver, att vi erhållit en sådan
"nyårsgåva", ty det kan man

med rättan kallad den. - I den
 boken finner man utvalda lifets
 och dödens största samningar,
 de djupaste & ankare, männi-
 skapets tankar trädas och
 där till mötes och genom be-
 läst berättelsen går som en
 röd tråd. Talet om kärleken -
 den stora, allsmäktiga och
 helande kärleken som förmår
 mer än någon annan makt
 öfver det härldaste hjerta.
 Till icke mig, att till boken
 Dator Lagerlöf, för att alla
 mitt svärma och från hjerta
 gående tacks för detta boken

205
 verka, hvilket synes mig vara
 som ett rop ut ett för sina
 medmänniskor varmt kläp-
 pande människahjerta, just
 som berödes det ropet, i ~~den~~
 denna vår tid, så fylld af
 materialism och socialism.
 Ma dessa boken ord i
 många, många hjerta
 och tränga in i den, det
 är min innerliga önskan.
 Jag vill slut med dessa
 minsta enkla rader för säga
 Dator Lagerlöf, huru glad
 jag blev, då jag hade slut-
 stat boken och spår sam-

en gång för att alla min be-
andran för eder.
I det jag beder, att för-
tacka Drottningen för det vän-
liga brevet
förblifver jag
med utmärkt högaktning
Eders faders älskade
Ostrichs utsträckt.
Född Forsell.

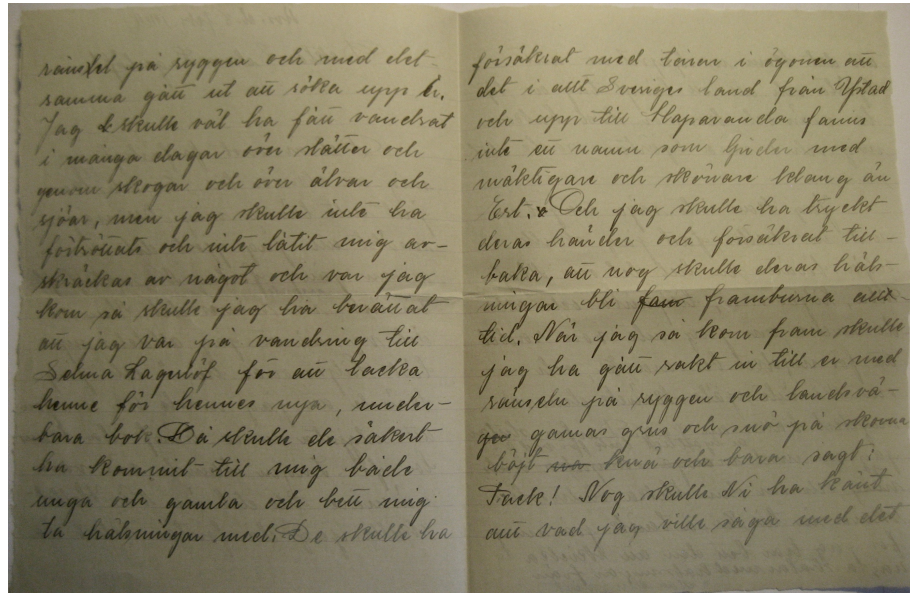
Anna Almqvist skrev till Lagerlöf om sina författardrömmar 1909. Läs brevet och Selmas svar här. 1912 skrev Anna igen, denna gång med anledning av *Liljecronas hem* som kom ut året innan. Anna skriver att hon precis läst *Liljecronas hem* och "jag kände att jag måste ha någon att utgjuta mina hänförelse känslor för". Liksom i sitt brev där hon berättar för Lagerlöf om sina författardrömmar är detta ett litterärt brev. Tack till David Liljemark som bidragit med breven från Anna till Selma!

Mrs. d. 8 febr. 1912,
Doktor Selma Lagerlöf!

Det är visst förfärligt av
mig att skriva till Er och ^{det} kan
just inte låna mig till någon
orsäkt att jag gjort det en
annan gång farla vi naturligt-
vis inte ^{många} minns det. Men se
det var så att jag alldeles nys
läst "Hiljeronas barn" och jag
kände att jag måste ha någon
att utbjuta mina beärförelse käns-
lor för. Ingen kunde väl vara
närmare till det än Ni. Helst
skulle jag då föintas velat ta

Anna skriver sitt brev som en historia: hur hon sätter sin ränsel på ryggen och går "över slätter och genom skogar och över älvar och sjöar" för att söka upp Lagerlöf och "tacka henne för hennes nya, underbara bok". Hon skulle dessutom medföra hälsningar hon fått av andra på vägen. "De skulle ha försäkrat med tårar i ögonen att det i Sveriges land från Ystad upp till Haparanda fanns inte ett namn som ljuder med mäktigare och skönare klang än ert". Att Lagerlöf uppfattas som en nationell författare är tydligt av denna formulering. Intressant är också hur tydligt brevskrivaren konstruerar ett fik-

tivt jag.

Brevet är ett bra exempel på beundrabrev - en uttryck för en dåtida fan-
kultur. Formuleringarna om att "jag skulle vilja berätta en hel del om Maja-
Lisa, lilljanta och alla de andra", det vill säga karaktärerna i romanen, kan både
tolkas som att hon vill berätta mer om sin läsupplevelser och att hon vill skriva
vidare på berättelsen - alltså det vi idag kallar fan fiction.

att det kom in djupet av mitt
 hjärta och att så långt borta ar lys-
 ta man och kvinnor stod bakom
 mig och i sina hjärtan sade det
 samma —

Jag kan inte säga något an-
 nat än heller, fast jag skulle
 vilja berätta en hel del om Majas
 färd, lidelserna, lidelserna och alla
 de andra, om jag inte var rädd
 att för mycket beröra er, och
 om vi inte själva känne dem så
 mycket bättre än jag. Därför slutar
 jag nu med ^{en lytt till} många och lugna be-
 rättelser och om den bleka vintersolen
 skinner in till er så tänk på mig
 för jag har buren den så skilda
 några strålar med beaktningar från
 Jon Almqvist

6 Brev om religion

I Selma Lagerlöfs fiktionsvärld finns det många predikanter. Det börjar med Gösta Berling i predikstolen, som talar så vackert att församlingen förlåter honom allt. I *Jerusalem* (1901–1902) är det väckelsepredikanten Hellgums ord som får byborna i Nås att lämna sin hembygd för det heliga landet. I sin samtid betraktades Lagerlöf, om inte som öppet troende, så åtminstone som en författare som stod för ett kristet arv och kristna värderingar. Teologen

Einar Billing skrev i *Vår kallelse* (1909) att det i Sverige finns en författarinna, som "kanske bättre än någon teolog efter Luther förstått att beprisa kallelsen och uppdaga dess under". Selma Lagerlöf kunde alltså ses som en förkunnare, precis som flera av av sina fiktiva karaktärer.

En vanlig uppfattning idag är att Selma Lagerlöfs litterära verk ofta hämtar stoff och symboler från den bibliska traditionen, men inte uttrycker en kristen tro. Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet uppfattades saken annorlunda. Allmänhetens brev till Selma Lagerlöf visar att Selma Lagerlöf betraktades som en författare som för ut Bibelns budskap i en mer lättillgänglig form. Breven som i någon mening kan sägas vara religiösa läsningar är av olika art. Det kan vara sådana som diskuterar religiösa teman i hennes texter. Det kan vara brev där Selma Lagerlöf ombeds stödja något religiöst ändamål, till exempel en publikation eller en manifestation, på grund av att man uppfattar henne som en kristen författare. Det finns också brevskrivare som vänder sig till Selma Lagerlöf med en förfrågan om ekonomisk hjälp, eftersom man tror att hennes kristna livsåskådning ska borga för en förståelse för och givmildhet mot de svaga.

Ofta är det religiöst färgade språket som förekommer i breven mer en retorik mer än ett uttryck för en tro, medan andra brev har ett mer utpräglat religiöst språk med direkta citat från Bibeln eller hänvisningar till bibeltexter. För det mesta rör sig de religiösa läsningarna av Selma Lagerlöf inom en kristen kontext. Men det förekommer också exempel på brev som diskuterar Selma Lagerlöfs texter eller författarskap i ett mer allmänt andligt perspektiv, som har att göra med de nya andliga rörelser som växte fram runt sekelskiftet.

1937 kommer ett brev till Selma Lagerlöf från en student i teologi i Uppsala. Brevet inleds med en beskrivning av vilken betydelse Selma Lagerlöfs författarskap har haft för honom. Därefter övergår han till att diskutera teologiska frågor. Mer om detta brev och om religiösa läsningar av Lagerlöfs författarskap kan du läsa i Jenny Bergenmars artikel "Predika utan att predika. Allmänhetens religiösa läsningar av Selma Lagerlöfs författarskap", i *Kyrkohistorisk årsskrift* 2012. Brevet från Uppsalastudenten är en ovanligt tydlig kommentar till hur Lagerlöf kunde läsas och uppfattas i ett kristet sammanhang.

Uppsala den 6/3 1937

258

Doktor
Selma Lagerlöf,

min högt uppskattade och kära författarinna!

En enkel student och teolog från Uppsala tar sig härmed friheten att tillskriva eder, Dr. Lagerlöf.

Ofta är det ju så att de stora själarna i tiden, de som med sin gudomliga skaldeädra, sin inspiration, sin fantasi och sitt vårens innersta glöd tolka människosjälens djup, dess tankar och känslor, i ordens skönhet och klarhet ha för dem okända vänner och beundrare, som kanske lättare förstå och värdesätta dem än sådana, som

haft lyktan att umgås i deras närhet. Osynliga band av kärlek knyts liksom mellan dem genom författarens alster, ja, genom en enda bok och dess gestalt, som i orden der gestalt av en levande person, och nästan träder ut ur de tryckta raderna och in i verklighetens lager. Så har författaren säkert menad och för min del tror jag ej, att den diktade, men levande personlighet, som möter mig, är något väsentligfrämmande för sin skapare, nej. Det är nog författarens innersta väsen, som där träder läsaren till mötes. På detta sätt har Ni, Dr. Lagerlöf, genom Edra Böcker, som för mig personligen skänkt oerhört av lärdom, psykologiska studier och glädje, blivit min bästa vän, som jag ofta går till i stunder av svärmod, sorg och bitterhet till livet, men och i tider av glädje, vila och spelskärmoni.

Ur mitt hjärta stiger ett varmt tack, ett tack, som jag ej kan uttrycka i ord, men som bärs fram av de innerligaste känslor, till eder, Dr. Lagerlöf, för allt vad Ni gett och ännu ger och alltid komma att giva mig ur den rika värld, som ögnar sig i Edra Böcker. Ni har mottagit så många tack-samhetsbevis från världens alla hörn, så vad en student vid Fyrisstränder känner och dycker, är som ett obetydligt vattenutskänk i den ströda fjörens vattenkastad. Dock, lyssna till min tjals kanske naivt uttryckta känsla av tack, tillgivenhet och kärlek, ej den lägre, sinnliga, utan den höga, rena, himmelska, och vet, att Ni, Dr. Lagerlöf under min ungdomstid ögnat mig, barmt vägar för mig och berikat min själ och lyft mig upp ur mörker till det ljus, där jag ser meningen med livet och människorna!

En Gårda Berling - han som i all
sin svaghet växer trots förfall och nöd
till en personlighet, en storhet - Anna
hård och alla de andra, som i livets
bitterhet, nöd och sorg söka livet, dess
bestående värde och mening, och i sin kamp
till slut finna, att naturen och män-
niskolivet trots allt ändå giver något
värdefullt, något gott och skönt, ty skapel-
sen är ändå till sitt väsen godhet, enär
det skapade är likt sin skapare, Gud. När
det onda får överhand, då verkligheten
blir för tung och livet skulle krossa
själen i sin grymhet, då kan själen gå
in i sitt skal och leva i fantasiens klara,
aldrig molnbestrodda himmelsblå, såsom
en kejsare av Portugallien. Ja, så
ha osynliga länkar liksom ked-
jat mig till eder, Dr. Lagerlöf, och
för varje gång jag återigen läser, finner
jag nya synpunkter, nya detaljer i berättelsen
och nya erfarenheter, dels emedan min livsyn vid-
gat och dels emedan min blisk skärpes och min själ lever
in i händelserna. Därför är jag eder stort tack skyldig, Dr. Lagerlöf.

Närmaste anledningen verkar jag 266
tillskriva Eder. Dr. Lagerlöf, är
närmast en fråga om religionen, om
kristendomen, dess berättigande och be-
tydelse för mänskligheten av i dag.
Ni har i Edra böcker skildrat
verkligheten, men därjämte som en
naturlig företeelse i den det mystiska,
under överhuvud. Vidare har god-
heten tecknats som grundprincipen i
världen. I Ingmarssönerna upprul-
las tycker jag liksom en åskådning
av religiösa, etiska värden. Eder
livssyn är av den högsta och bästa,
ty den är förankrad i en klar kristen-
tro på kärlekens och det godes slutliga
seger i världen. Genom Edert skriftställ-
skap har Ni också bidragit, att hos män-
gen enskild själ föra kärleken och det goda
till seger, och hos osaliga ingjutit livs-
mod och levnadsglädje. Finns det något
som kan tänkas vara högre? Behöver
ej mänskligheten liksom dringas in i en
sådan tankegång, om vi skola bida bättre
tider? Jo, förvisso. Ni, Dr. Lagerlöf, har gjort detta.

värde och mening, och i sin betydelse
 jag får härmed de Dr. Sagerlöf om ar-
 betet, men jag måste här omnämna en
 episod, som angår en personligen.
 Här i Uppsala delade ^{senare} rektor Elov Teng-
 blad i Uppsala Kristliga Studentförbund
 om "Livssyn och Livsavgift". I sitt tal
 kom han att nämna om en av Sveriges
 mest kända författarinnor, som nu
 är till äran kommen, och om hur hon
 vid ett samtal med honom nämnde,
 att kristendomen betyder ingenting,
 och har ingen avgift att följa i tiden.
 På tal om lyckliga och goda människor hade
 hon endast i livet träffat tre personer
 som verkade glada och tillfredsställda, nämligen
 tre holländska arbetare. Inför
 fulltalig publik yttrades detta av rektor
 Tengblad med den uppräktighet och kanske
 hänsynslöshet, som oförbigående an-
 vänder sig av. Öfverraskande sken-
 dererna emellan var den uppkände
 kunde vara. Allmänt antogs det gälla
 doktor Helena Sagerlöf.
 De var ungefär denna episod, följt
 här den återgivits, men själva andemeningen
 var denna, tidigare har den skildrats

i all personlighet och tillgivenhet.
 Dock vill jag ej, att Dr. Sagerlöf skall
 vara okunnig om detta. 26/
 Här måste en missuppfattning
 eller en feltolkning av begrepp föreligga.
 Tänkes kristendomen som en kyrka
 i dogmer, föreskrifter och tradition, som
 ej kan aktualisera de kristna san-
 ningarna i tiden, eller en personlig,
 känslomättad stämning eller en nega-
 tiv inställning till livet med överdriven
 betoning på det onda, det syndiga i världen
 och i den enskilda själen, en uppfattning,
 som länkar till världspreviändhet och makt-
 löshet och kaos, då kan det ligga en viss
 sanning i en sådan syn på kristendomen,
 som bäst uttryckes i det av rektor Tengblad
 uttryckta tanket. Men den uppfattningen
 fick man ingalunda, utan snarare som
 världssärskning. Många unga skrämde vid
 tanka altarjys om kristendomens nydning
 och väckelse i den form, som de själva söra

för, nämligen Kyrkan med allt vad därtill
hör av sakramentalism, prästämbede, tradition,
hedgeärder, dogmer m. m. Andra unga kasta
alla ceremonier, tradition, stämning och lag-
bundenhet och söka i enskild andakt i fri form,
i bikt och personliga vittnesbörd, som obönhörligt
skola vara sanna och äkta, bana väg för evange-
liets segerväg i tiden. Båda typerna lida
nog av en viss ensidighet, men de ha dock
något av värde båda två. Ungkyrkan, Ekhlunds
och Billings arvtagare i vårt land, söker finna
evangeliets väg till den svenska folksjäl.
Den ställer sig avvaktande och lär och bidar.
Doktor Lagerlöf är ej främmande för
de saker, som här ytligt berörs. Men jag
har här emellertid velat omtala det som
i dessa dagar mycket sysselsatt min själ.
Jag tror ej, Dr. Lagerlöf, varken, om
det nu är sant, menat så som referenten fattat det
eller tänkt sig möjligheten av ett offentligt förändra-
ande detsamma. Med Dr. Lagerlöfs lifsa syn på
livet och orubbliga tro på godhetens absoluta
seger och hemavärd en gång trots all ondsk, nöd, krig
och elände följer också en sann förvisning på grun-
den och förverkligaren av detta hopp, nämligen Gud och
Guds emancipation i världen: Ordet och Guds rikets sta-
färdande i varje enskild själ.
Tack, Dr. Lagerlöf, och ursäkta, om jag blivit långtråkig
glädliga hälsningar och hopp om glädje och frid i åkoms-
Dr. Lagerlöfs tillgivne Erik Berglund.

7 Brev om ekonomisk hjälp

Ungefär en tredjedel av allmänhetens brev till Selma Lagerlöf innehåller en fråga om ekonomisk hjälp. Nöden i Sverige var stor i början av 1900-talet och filantropi var vanligt, så att vända sig till en känd privatperson för att få

stöd var inte alls otänkbart. "Jag har ingen annanstans att vända mig", är en vanlig förklaring till bönerna om hjälp från brevskrivarens sida.

Att så många vände sig till just henne för att få hjälp var med andra ord inte underligt. Av samtidens svenska författare var Selma Lagerlöf mest läst och mest känd. Hon förekom regelbundet i media – i dagspress och veckopress – och hennes texter cirkulerade i alla tänkbara sammanhang, inte minst i skolan och inom olika folkrörelser. Hade en person bara läst en litterär text i sitt liv är chanserna goda att det var något av Lagerlöf – och den som bara kände till en enda författare, kände troligen till just henne.

Selma Lagerlöf fick också tidigt rykte om sig att vara generös, empatisk och godhjärtad – inte minst på grund av de ideal som förmedlas i hennes verk. Med tiden blev hon något av en landsmoder; hon blev "allas vår Selma Lagerlöf". Genusaspekten spelade förstås in; det var lättare att vända sig med sina bekymmer till någon som förknippades med den tidens kvinnliga ideal som omsorg och moderlighet än till en manlig aristokrat som Verner von Heidenstam. Lagerlöf var också som individ lätt att identifiera sig med. Hon hade varit en fattig lärarinna så avståndet till henne upplevdes inte som lika stort som till många av hennes bemedlade kollegor.

Det var också allmänt känt att Lagerlöf gav bort pengar till människor hon inte kände. När det skedde spred sig ryktet snabbt: "Jag har hört, och själv sett, att författarinna är mycket god...". Pressen skrev också kontinuerligt om författarens givmildhet i samband med publicitet. Vi ser hur breven om hjälp ökar vid Nobelpriset eller vid jämna födelsedagar när Lagerlöf förekommer särskilt ofta i media. Efter en artikel i *Husmodern* 1935, som tematiserar Selma Lagerlöf som välgörare, strömmade breven om ekonomisk hjälp in.

Det är intressant att fråga sig hur de utsatta människor som skrev använde sin sårbarhet för att få "en skärva av godhet" från Lagerlöf. Hur beskrev de sin situation för att Lagerlöf skulle ge? Ett sätt som uppenbarligen var gångbart var igenkänning. Publiken kunde känna igen sig i berättelsen om den fattiga lärarinnan som förlorat och kunnat återköpa sitt barndomshem. Och många brevskrivare utgår också ifrån att författaren själv, på grund av sin bakgrund, borde kunna känna igen sig i dem. I likhet med Lagerlöf, "som vet vad ett hem betyder", står brevskrivarna inför risken att få lämna sitt hem, skriver de. Likt henne är de fattiga lärare, eller kommer från Värmland, eller har försökt försörja sig konstnärligt. Det förekommer också att hjälpsökarna jämför sig med karaktärer i Lagerlöfs böcker, till exempel någon av de fattiga prästerna eller – som i ett av breven vi lagt ut här – med August där Nol i *Kejsarn av Portugallien*. Självklart väddas det också till en förmodad empati i största allmänhet: att ha många barn att försörja; inte ha råd med mat och kläder; inte kunna studera; arbetslöshet (många ber Lagerlöf om att ge dem arbete på Mårbacka); ensamhet; sjukdomstillstånd.

För att styrka sin dygdighet berättar brevskrivarna att de inte dricker, att de tror på Gud och att de arbetat hårt. De bevisar sin trovärdighet med intyg från lärare, präster och läkare. Till brevgenren hör förstås också smicker, nå-

got som innebär att brevskrivarna berömmar Selma Lagerlöfs författarskap, framgångar i karriären och hennes godhet.

Här ges också förtroenden av slag som får många att be Lagerlöf att hemlighålla informationen. Den kavalkad av tragedier Selma Lagerlöf fick ta del av gjorde att hon i sitt testamente var noga med att föreskriva att brevsamlingen inte skulle öppnas i förtid. Som forskare har vi också av denna anledning anonymiserat brev från allmänheten där människor ber om någonting.

Det förekommer förstås lycksökare och Selma Lagerlöf fick naturligtvis snabbt ett öga för den typen av brevskrivare. Det hände också att hon gav någon pengar, och att den personen skrev igen för att få mer. Hon lånade också ut pengar till människor som dyrt och heligt lovat att betala tillbaka, men inte hörs av igen. Eller så hör de av sig och säger att de inte kan betala, men att om de bara får låna en summa till så kommer det gå vägen.

På en del av breven har Lagerlöf (eller Valborg Olander, som hjälpte henne att besvara de många breven) skrivit "obesvarat", men i en hel del fall står det "skänk 5 kr", "20 kr" och så vidare. Det verkar som om alla brev har lästs och många besvarats.

I Lagerlöf-forskningen har breven om ekonomisk hjälp gett brevsamlingen dåligt rykte. Det som slagit oss som läst dem är hur intressanta de ofta ändå är. Här berättas – i form av små autobiografier – om livet för utsatta människor i Sverige under ett halvt sekel. De allra fattigaste skrev, och de skrev förvånande väl. Det finns även en hel del läsarreaktioner att hämta i materialet liksom intressant information om hur den komplexa bilden av Selma Lagerlöf växte fram över tid i ett samspel mellan författarskapet och den biografiska personen Selma Lagerlöf sådan hon beskrevs i pressen och genom rykten.

Nedan kan du läsa ett antal representativa exempel på brev som rör ekonomisk hjälp.

248

Lundwall den 25/11 1903.

X

Fröken Selma Lagerlöf!

Med hjärtlig tacksamhet mottog jag, det Ni sände mig häromdagen, 50 kronor. Men på samma gång skändes jag också mycket. Jag trodde, och har äfven hört, att Ni skulle ha och höll stora inkomster. Att Ni varit lärarinna visste jag. Det var egentligen därför, som jag dristade mig att be er. Lite var det småhända också, därför att min bror enligt både universitetslärarens och kamraters omdöme, kan bli en hedre för svensk filosofien, om han bara kan få arbeta i ro och ha etumen. Låfod jag kan, skan jag emellertid be-

Sala igen, det Ni sänder. Troligtvis kan
det dock inte bli förrän nästa år.
Än en gång hjärtligt tack!

Sanket Gårn d. 19. 6. 03.

Bästa författarinna!

Säg, skulle ej skildreren af så mycket
lip vilje skänka några smulor af sitt
tumlige goda till en fattig, lungsiktig
tyfograf, 27 år gammal, som längtar
ut från landet.

Vänligen

Axel

Salen 9 Sanket Gårns Sanatori

~~Beskrifning 6576~~

Beskrifning Tisdag, Torsdag, Söndag 10-12

Dala-Husby den 5 feb. 1904.

Bäste Fröken, Högskolans Gärdevarinnor!

Med en bön
om öfverseende tager undertecknad härmed bevägenhet
att i mitt medelösa bekymmer vända mig till Fröken
med en innerlig ödmjukhet och vädran bön; om Guds Fröken
skulle vilja rädda mig en hjälp af 20 kronor såsom
möjlighet för mig att efter en resa till Stockholm
kunna få fullborda en afhandling rörande en till vägen
vid Uppsalla Univ. Lärarst. Konvener.

Välkomna Fröken just till mitt lilla
här. Må Välkomna Fröken också stryka ett välbekant öfverseende
dag af denna min jämstättan. I det djupaste hoppet och
fästheten har jag velat framgå. Hoppas och har jag
icke bifoga ett eller annat uttryck. Välkomna Fröken innerligt
mig med fästheten och så om möjligt värmelig hjälp.
Fästheten för innerligen hjärtligen tacksam. Hoppas jag
och må jag ganska personligen för framgå min fästheten.

Med en Högskolans Gärdevarinnor dyg
vårds och Högskolning.

Ödmjukaste förhållning
F. L. Linder

Ätt: Dala-Husby.

Mohecla $\frac{23}{5}$ 1705.

Froken Selma Lagerlöf
Falun.

hårtill, och vågar därför
innerligt anropa Eder om
ett litet bidrag. Afskrift
af Vist innerhofel plats följer
Med Högaaktning Olof Nyhl.

Förlåt att jag vänder mig
till Eder såsom varande
Wernlaundka, med en
innerlig, och hjertlig bön om
ett litet penningbidrag.
Vi hafva nog träffat som
barn på Märbacka.
Jag är klen och sjuklig,
i stort behof af all godhet
gå en braunskur i Sommar,
men saknar alla medel

Solmsborg den 5 nov. 1904.

Älskta Fröken!

Som jag vet att Fröken är i
hjälp till att hjälpa mig, om Fröken
vill, vill jag nu beja Fröken
om en stor tjänst. Saken är den,
att jag innan jag gifte mig var
läsarlärare i Landskrona, och har
jag ännu en skuld kvar på
förr kronor åt mina studier. För
att min man skulle slippa att

genom extraarbete slita ut sig, för
att få den summan arbetald, be
gär om Fröken ville låna mig så
mycket. Jag vill då betala det på
sätt som fröken vill bestämma.
Jag skriver reuskrifning och
följande ej så lite dämpa.
Jag be att Fröken ej bli ond
över min begäran. Med hjärtliga
hälsningar Fröken gamla
skoleflickan

ad. Solresborg.

Stockholm den 17-12-08.

Systran Selma Lagerlöf.

För undantaget f. d. behörighetsrådet
hans Albert Bonier, nu lidande af obotlig
sjukdom och i hopp af en lifvlig intagning
Sanatoriet i Österåsens lönjen af nästa år.

Resurserna äro uttömda och krafterna
yfterst nedsatta, hvarföre jag nu vid äro
största nöd till vänder mig till Edert adla
människovänliga hjärta. Jag är inom pa-
rentens pagett en "Gösta Berling" och de för-
står Systra nog!

Min sista bön, Selma är - Tänk på mig
nu till helgen, samt den tid vi vara i Semina-
riet. Eders förbunadne

Klara G. Nyberg 19. 37.

Sala den 28 December 1908.

Högt Årade Fröken S. Lagerlöf

Som jag är en person, som har mera
svårt än en vanlig dödlig. att taga
sig fram. uti detta land. jag är
måleriarbetare och som till målare
Berg i Falun. före jul hade jag
några veckors arbete på Stintas Fabrik
i Hedemora, men fick sluta därför
att jag hade något bhang med mig
som jag förstär på annat än att
ställa till satyg, jag arbetade med
träsnideri. och det blev nog fullgodt
utfört. Men vad skall en fattig karl
jösa emot den ande och handenglar
Och som jag nu behöfver 20 kronor
Så frågar jag värdsamt om Fröken
vill låna mig dem de skall vara
till ramshyra för jag kann nog
försörja mig sjelf. och behöfver ej
komma in på försämrings anrättningen
Om min bejarsen beviljas, så är min
adress Westerås Höga ktningsfullt
Paste Restante J. C.

Näsåker den 18-12.09

Dr Fr Lennart Lagerlöf

Som jag i Tidningarna
såu hvilken tycka och
äro sam Fr Lagerlöf varit
främmande för i dessa dagar.
Wien äro jag fram bära
min innerliga tyckan och
och väl gång jag är visst
inte af samma land jag är
ja tänkta men jag känna
mig lika stolt och glad
ändå för den äro sam och
färd Fr Lagerlöf ty det är i
alla fall samma kär.
jag har en bön till Fr L.
och skulle inte våga fram

kom ma med den i fan an
 jag ej kände P. L. så väl
 det lites, kunde otroligt, men
 jag har ju läst P. L. sagor och
 berättelser och därför tror jag
 mig känna P. L. guds och
 vänliga hjerte. Jag och P. L.
 bild vider, ju ännu än bara
 guds böt var der inne. Skulle
 inte P. L. vilja gifva mig
 en liten skärp af den stora
 rikedom. P. L. får motbaga
 af Mabels donation men kan
 P. L. ej vidare, men utkan
 beder jag om förlåtelse för mitt
 till, jag och beder på samma
 gång att det må förbli en
 hemlighet att jag skrifver till jag
 skulle få bara bygga en
 någon här finge, veta det.

allt hvad en fattig gör blir ju
 bara förtärad. Jag beder ännu
 en gång om P. L. kan utvaka
 till af sin pris. Så gör mig
 gud. Jag ännu har en här
 under som ännu skulle
 glesas om hämmes datter, finge
 motbaga en liten gåva.
 var förtärad om mitt namn
 och innerliga till gifvandet
 tacknad med vördnad

Söras
 P. L.

[Postst. : 31.1.1934]

Doktor Lagerlöf!

Som vi har hört att Författarinnan är en
god & hjälpsam människa & tänker på dem
som mindre har så tänkte vi bedja D:r
Lagerlöf om hjälp vi har en liten egendom
men det sorgliga är att vi har lån på
6,000 kr på den så det är svårt för oss
att klara alla utskylder Vi beder om
en liten hjälp; men D:r Lagerlöf har
när så många att hjälpa så vi tröttnar
väl på att hjälpa alla, men vi hoppas
att ej Doktor Lagerlöf säger nej åt oss
utan hjälper om än aldrig så liten hjälp,
så är vi så tackramme

Vänligast.
Fru. ~~P. Lagerlöf~~
Fagerås.
Värmland.

2.1.1915

Doktor Selma Lagerlöf,
Falun.

Det föll mig in, då
jag nyss slutat läsa "Kj-
sarn av Portugallien" att om
jag titat "August där Nol"
i stället för "August i Lun-
nan," så skulle jag något

komme till Fröken Lagerlöf
med en bänk.

Men jag kommer ändå.
Jag är från västra Jämtlands
Hjältebygd, och hoppas att där
jag framlever mitt liv som
de. Men längtan att få lä-
ra och utveckla min person-
lighet har drivit mig bort från
hembygden. Således har jag
med hjälp av lånade pengar
fått gå genom folkskole-
läroplanen. Mycket glad och tacksam att
vad jag fått lära, finner jag
dock, att det fattas mig
mycket för att kunna vara
rätt tillfreds och gagna, som

jag vill, på någon plats i li-
net jag än blir ställd. Min in-
religa önskan är att få fort-
sätta och lära ännu en tid
för att sedan återgå till ar-
betet på min fars gård i
Jämtland.

Jag har ej retat nem jag
skulle kunna be ytterligare om
hjälp, då det föll mig in
att säga hedra Selma Lager-
löf. Tänk, om hon skulle vil-
ja hjälpa mig! Varför får man
ej fråga?

En person lärde kun-
na säga huruvida jag skulle
kunna behöva hjälpen och be-

gagna mig är den, och det är
föreståndarinnan för Elem-
skolan f. fl. i Enköping. (Selma Li-
isteen)

Med största glädje och
tacksamhet skulle jag mot-
taga ett svar på mina djä-
ra bön.

Med beundran och
sördnad.

i Pinnan.
Adr. Tärna.

Enköping d. 2:1. 1915

Mer läsning om breven som rör ekonomisk hjälp Maria Karlsson, "Den sårbara brevskrivaren och det förlorade och återvunna Mårbacka", *Konstellationer. Festskrift till Anna Williams*, red. Alexandra Borg m.fl., Möklinta: Gidlunds, 2017.

Jenny Bergenmar och Maria Karlsson, "Bästa författarinna, Högtärade Dr. Lagerlöf, Kära sagotant! Om allmänhetens läsning av Selma Lagerlöf", *Riksbankens jubileumsfonds årsskrift 2013*, red. Björn Fjæstad. Stockholm:

Makadam, 2013.

Maria Karlsson, "Den verkliga publikens Selma Lagerlöf", *Spår och Speglingar*, red. Maria Karlsson och Louise Vinge. Hedemora: Gidlunds, 2011.

8 Brev om egna alster

Många brev – uppskattningsvis runt tusen – är från brevskrivare som vill att Selma Lagerlöf ska göra en bedömning av deras egna texter. En del nöjer sig med att be om ett omdöme, andra vill att Lagerlöf ska förmedla förlagskontakter, skriva rekommendationer eller genom lån eller borgensförbindelser hjälpa till med att finansiera ett verk ges ut.

Det finns också de – framförallt konstnärer – som sänder verk till Lagerlöf och frågar om hon vill betala för dem. En som med framgång gjorde det upprepade gånger var till exempel den modernistiska konstnären Gösta Adrian-Nilsson (1884–1965), mer känd som GAN. Filantropi var vanligt i Lagerlöfs samtid och det var inte alls ovanligt att konstnärer stöttades av rika celebriteter. Breven som rör de egna alstren bör ses mot bakgrund av Selma Lagerlöfs mäktiga position på det litterära fältet, som nobelpristagare och medlem av såväl Svenska Akademien som andra prisnämnder.

I många fall skriver brevskrivarna igen. Det framgår då att Selma Lagerlöf i regel, men inte alltid, har läst deras manuskript och gett ärliga och seriösa råd, att hon hjälpt till med pengar – mindre och större summor som gåva eller lån – och förlagskontakter åt dem som hon ansåg hade förutsättningar. Läs Selma Lagerlöfs svar till en aspirerande poet här och hennes respons på två prosamanuskript här.

Det är något hundratal fler män än kvinnor i denna brevkategori. Brevskrivarna verkar ha blivit inspirerade av Lagerlöfs verk i ovanligt hög utsträckning – de skriver ofta explicit om olika verk och de läser in godhet och kompetens i texterna. De är förvånansvärt heterogena klass- och åldersmässigt. Från bildade människor som lärare, studenter på universitet, och människor ur övre borgerliga skikt och adeln, till arbetslösa, fattiga kvinnor och män som undrar om skribarbanan kan vara ett sätt för dem att försörja sin familj.

Många uttrycker hängivenhet till skrivandet och det är vanligt att de skriver vers. Dessa dikter är ibland avskrivna direkt i brevet, ibland bifogade. Många manuskript verkar vara skrivna i Lagerlöfs anda och Lagerlöfs eget självbiografiska skrivande i *Mårbacka*-sviten verkar ha utlöst en rad försök att skriva autobiografier – inte minst bland de mindre bemedlade .

Doktor Selma Lagerlöf.

Undertecknad dristar sig härmed att
inför Eder framlägga några dikt-försök och
vore jag mycket tacksam för ett ut-
talande och Edert omdöme om deras värde
för en tillfäntes publicering.

Förnadsfullt,

Margaretha Andersson
Lerängs
Skogen

8

Stockholm den 29 augusti 1937.

Författarinnan Doktor Selma Lagerlöf!

Som talgljuslågan är till solen, som ogräset till rosen, som sandkornet till berget . . . så känner jag mig i förhållande till Eder, då jag nu efter lång tvekan äntligen vågat skriva dessa rader. Jag är fattig och obildad, utan examina och framtid, men jag har vackra tankar, som söka en lämplig dräkt. Alla, som tänka vackert, tycker jag äro på något vis släkt, man kan nalkas varandra utan presentation. Förlåt min djärvhet. I vår demokratiska tid äro ju skrankorna överkomliga, blott man besjåles av rätt anda. Den tror jag, att jag har. Ni får själv döma. Det finns enligt min mening endast ett verkligt släktskap, det stora adelskapet: Godheten. Man har sagt mig, att Ni är mycket god och ärlig. Funnes det allenast tio sådana människor i världen som Ni, så finge folk annat att tänka på än hat, avund och krig. Vi ha en enda likhet. Den stora kärleken till det landskap, som sett oss födas och växa upp. Jag älskar mitt Bohuslän. Liksom Ni i Eder vackra Berling fått ett språkrör för Edert härliga Värmland har jag i min anspråkslöse "Pastor Hurtig" velat giva uttryck för vad jag känner för min hembygd. Jag är, liksom Hurtig, den första "landkrabban" i en lång rad av kärnsunda sjömän, som under sekler trampat däckat. Kunde Sveriges landskap på något sätt förhärligas, så bleve enligt min ringa tanke vårt gamla Sverige oss dubbelt kärt. Jag längtar därför få höra av Eder, om Ni anser, att jag borde fortsätta med mina skrifter, varav jag torts sända Eder ett litet prov. Skulle Ni vilja offra något av Eder dyrbara tid med att genomgåna vad jag skrivit?

I förväntan på ett svar, även om det skulle dröja aldrig så länge, ber jag Eder, högt ärade landsmaninna, mottaga försäkran om min djupt kända värnads.

Emil Sten

Dalagatan 8,
Stockholm.

Berlin, Westland.
Fredericiastaden 5a. 280

30. maj. 1913.

Författarens N. Selma Lagerlöf!

Under trycket av denna bok om författaren,
författaren genom min faders politiska tid, tar
vi under tiden härmed författaren vänder sig
till den, med hoppet att N. för tillfället skulle
kunna hjälpa mig genom att säga vid följande
villan avseende. Det är en viss - nyttig
författaren - illustration till följande
saga - var symbolisk väl i en mycket betydande.
Sedan en för att jag har mig på minnet, i
måste att alla till författaren min
för författaren avseende, att det är
avseende, trots alla andra - min, i allmänhet
att min författaren kan N. mig, min
Priset för författaren kan i i i fixera - en
det i den i den i den i den i den i den
vara mig den författaren, därav N. i den
skulle N. författaren. för författaren? En summa
som nu var en stor betydelse för mig.
För att att i i i den i den i den i den i den.

Med beundran och höfaktning
Lilja Adrian-Nilsson

4
Lund, Sautorget 8

15/XII
X

- Författarinnan,
Dr. Selma Lagerlöf!

Jag vet icke, om mitt namn
är redan fullständigt bekant. Jag tar
mig emellertid härmed friheten att be-
skänka eder med en personlig angelägen-
het. Nämligen att erbjuda er stället
till min disposition så som både
blåsmålarer och diktare förstå. Nor-
lind med full frihet, att disponera dem
efter behag. Han har härmed diskret
räckt mig en ännu ekonomiskt värdshaplig
hand. Jag tar mig som sagt min friheten
erbjuda eder dem till inköp, dock under
bestånd av behag, att mitt brev betraktas
som affärsbrev och intet annat. Jag läm-
nar erbjuda er Norlinds eget konst-
handelspris - vilket finnes angivet i nedre

lågare lönet - såvida vi ej skulle önska
att övertaga hela kallelstionen. I betrak-
tande av så, för mig så stadiet personlig
att jag ej önskar gå närmare in på den, så
jag i så fall lämna samtliga till en pris
av 250 kronor. Ingen annan kan lämna
den billigare, och det är här fråga om en
samling utvalda tryck. Jag är själv en
rätt såmmer i fråga om grafiska och
någon därför påstå det beaktat.

I handelse vi ej reflekterat
på någon eller alla av dessa utlägg-
ningar jag samtliga, resp ej önskar,
retur svarast.

Tacksamt anmärkande svar
under svarst. ad.

Med utmärkt hälsning

Arvid Carlsson
Skriftställare.

vil

1	Storspan - 25
2	Rondgård - 50
3	Skel Törneman - 50
4	Skator - 50
5	Länslän - 20
6	Skanska gård - 30
7	Quale - 20
	245

8. Värml - 20
9. Tegelunga - 20
10. Snickarstuga - 20
Grp 245
315 kr.

Helsingfors skärgård
30 Juli 1932.
191

Högtärade Doktor Selma Lagerlöf.

Det var en gång en liten flicka, som älskade Selma Lagerlöfs värld mer än något annat. Kamratlivet i den moderna storstaden, där hon växte upp, var för henne långt mindre verkligt än de romantiska äventyren i det gamla Värmland. De första starka intrycken av livets skönhet och smärta gav henne Elisabeth Dahm och liten Ingrid och

lystnad. Den stora självför-
glömmande godheten mötte
henne i kapten Lennarts
gestalt. Det skulle fylla sidor
att berätta, vad Selma Lager-
löfs människor gjort för henne.

Som vuxen var hon lycklig
att få föra andra unga män-
niskor in i Selma Lagerlöfs
dankevärld. Hon arbetar näm-
ligen som lärarinna i en
svensk fortsättningsklass vid
Helsingfors folkskolor. Då hon
med sina flickor läser till
Kristuslegender, Jerusalem
eller En herrgårdssägen
dröja de kvar i klassrummet
över raster och fritid. De
är lika fängslade, både
hon, som känner varje rad

på förhand och med vetet njuter
der av konstnärligheten i skild-
ringen och det som fyller
av spänning mäta nya säll-
samma människöden.

Särskilt starkt upplevde
flickorna detta år hjälpernas
hem. Så hänfört de älskade
Naja Lisa! Så friskt de avskydd
söta mor! Huru underbart
strålade inte deras ögon, då
hjelperna spelade sin förhvir-
lun, sin längtan och sin
kärlek! Och det nådde inte
bättre än, att de själva
hade en tilljämna i klassen.

Lärarinnan greps av en
oemotståndlig lust att se
dessa fläckebarne ge gestalt
åt fördoms människor.

Och så försökte hon sig på
att i all anspråkslöshet dra-
matisera romanen. Det
gjorde henne gruvligt ont
att hon måste utelämma
så många förtjusande epi-
soder, att hon måste för-
korta och förändra. Men hon
var så illa brungen. De var ju
bara små skalflickor, och
långt fick det inte bli. Och
hennes hjälperna kunde ju
inte spela fikt en gång.

Flickorna, de hade inte
så stora fordringar, bara de
fick ge liv åt de gestalter,
som ljusat dem. De unga
skådespelarna levde sig inten-
sivt in i sina roller. Vår
handarbetslärarinna hjälpte

Marit, hämta

193 30/7/1932

ors att se kashimer och anskaffa
rekvisita. Glädjen över varje spinn
rock, vi lyckades uppdriva, var
obeskrivlig. Vi plundrade våra
egna och våra bekandas hem
på allt stiltentligt, vi kom över.
Spänningen steg för varje dag.
Så uppfördes stycket på en
liten fest, där publiken
utgjordes av flickornas kamrater
föräldrar, lärare och folksko-
lornas inspektör. Åhörarna var
intresserade och gripna, och
jag blev uppmärksam på att
det lilla stycket i tryck. Det
kunde naturligtvis bli indraget
i Svenska folkskolans vänner
kalender, som gör till ett
kostnadsfritt svenskt hem i
Finland.

Men huru ställer sig författarinnan av hjälpernas hem till denna plan? Jag tillåter mig att sända en avskrift av det lilla dramat. Kanske doktor Lagerlöf kan finna tid att kasta en blick på manuskriptet och låta mig få veta, huruvida och på vilka villkor jag kunde få publicera stycket.

Bland de Tusenden, som gratulerade Selma Lagerlöf på hennes 50:års dag voro även mina föräldrar och deras två barn. Vi voro nog lyckliga att få ett egenhändigt svar av doktor Lagerlöf. Denna vänlighet har uppmuntrat mig till

194

dessa efter stor tvekan
skrivna rader.

Eders värdsamt tillgivna
Marita Allardt.

Adr. Fru Marita Allardt
Unionsg. 45 B.
Helsingfors.
Finland.

Påsenda den 12 Mars 1925.

Til. Dr. S. Lagerlöf.
Märbacka.
O. O. Entervik.

Ånderteknad, sänder härmed
några exemplar av mina dik-
ter för att om möjlig erhålla ett
utlöfande från auktoritetshäll.
Torst! för jag be om öfverseende,
att jag just gör eder Dr. besvär,
Som, jag tidtals har som ett
ofrånkamtligt inre begär, att
syssa med litteratur.

Jag har lemnat dessa dikter,
till påsende på flera olika
ställen; men antingen har jag
fått henta dem; eller också så

har du sänt den Hiltbaks oetan
ett oers uttalande — det är så,
att det, icke författare som har
bäst den, har sagt mig att det
är otur som är i vägen
sjag kan därför att tänka på
Dr. Lagerlöf, just kanske mest
därför att även jag är värmlänning
född i västra malsjö Grums.
Som jag är hantverkare och
lider av närvarande lidetals
så har jag tänkt om det var
något bevänt med mina
diktur att jag kunde erhålla
något sällskott, åt oss, då
vi är sjukliga och utarbetar
de båda, jag är nu på 60 året
och som jag ej är nog stadig
på hand, har jag mest överge
mina gamla yrken.

Högaktuingsfullt
C. E. Andersson mekaniker
Östervâgen 12 C III
Rösunda

Ed den 19/5 1913

Författarinnan
Dokter Selma Lagerlöf

Den som besvarar Eder med
detta brev är en kvinna som dröm-
mer av längtan att leva helt för-
sökt att skriva böcker, två prov
tager jag mig frihet till² skicka
Eder och är nog förmåten att våga
hoppas, fastän ingen annan
räcker mig en hjälpsam hand,
Ni skall göra det, om mina arbeten
förtjona detta.

Boken med det skåra omslaget
har kommit ut nu i vår, och
enligt distributansens utvaga-
har den ej erhållit recension.
Den första fick det ej heller.
Det är med anledning därav
jag vänder mig till Eder viss
om att ej bli förbjuten om
jag är värd hjälp. Skulle det
ske mig som jag trott, är hjälpen
välkommen på vad sätt den än
kommer.

Med bördnadsfullhögsaktning
Karin Anderson

Kärnvägs Hotellet
Ed

96 Eskilstuna den 30-11
1938.

Högt ärade författarinna.

Högt ärade författarinna.

Härmed tar jag mig friheten
att be om Er kritik av
dessa två dikter (författade
av mig) som finnes på näst-
kommande sidor.

Och i väntan på Er omdöme,
tecknar jag med största högakt-
ning.

Martin Andersson

Sommargatan 1
Eskilstuna

Vindarnas lek.
Vindar friska och kalla
fram uti böljor svalfa
över de gulnade fälten
dragande in uti skogen

Uta bland stammar och leka
mista sin kraft och vekna
dala mot jorden sakta
hamna och dö.

Till min väns dödsbädd 97

Han ligger i sin bädd - som liket stilla
uti sin kista utav blommor klädd.
Han haver läst igenom sin postilla
för han skall dö - men han är inte rädd.

Han haver härt sig godhet av försäkring
för fattig har han varit nästan jämt.
- Och nu han genomgår den slut rannsaka
ning, som här på jorden är, - som Gud
bestämt.

Han ser på mig, hans ögon glansrikt stråla
hans läppar rör sig och säga orden ut:
"Jag dom skall få - jag himmelsket skäddat."
- Hans ögon brista - och hans liv är slut.

Karlstad den 27.12.1933.

141

Doktor Selma Lagerlöf.

Jag ber om förlåtelse för att jag åter kom-
mer och tränger mig på så här. Kanske Doktor Lagerlöf
inte kommer ihåg det, men det var så att jag
för tio år sedan besvarade Doktor Lagerlöf med ett brev
och med ett par noveller i manuskript. Doktor Lagerlöf
var nog vänlig att läsa dem, att skriva några rader
som jag fick lämna till min förläggare, och att ge
mig ett råd ifråga om min stil.

Jag har försökt att efter fattig förmåga följa
dessa råd och strävat efter att få stilen bättre,
och ^{att} skriva enkelt och klart. Jag fick också rådet att
vända mig till Lindblads förlag, vilket jag också
gjorde. Jag har fått mina två sista böcker förlagda
hos dem. Jag tar mig den stora friheten att vända

den sista, med en liten förhoppning om att Doktor
Lagerlöf kanske någon gång ville titta i den och
se om jag möjligtvis har vunnit något under dessa
gångna tio år.

Det är nog förmodat, men om, suera än
någonstid för, skulle jag så väl behöva en
handtag till hjälps på min svåra och knagliga
väg. Jag håller en på med att skriva en ny
bok. Det är fortsättning på "Brudkronan". Ja, jag måste
väl först tala om att "Brudkronan" är en allmogebe-
rättelse från slutet av fjörra århundradet. Jag har
skrivit om händelser, seder och bruk från den tiden.
Min mor var bonddotter från Ekshärad. Hon berättade
mycket om sådana ting. En del minns jag ju också
från min egen barndom, så det var mycket lätt att
skriva den boken. Men håller jag på med att skriva
fortsättning på detta arbete. Jag försöker skildra

172
hur böndernas liv för mig nu sedan det moderna
kulturlivet kallat sitt intåg också inte på lands-
bygden. Jag tycker det är mycket intressant att
skriva om detta, ty det är ju både tragiskt
och komiskt.

Jag hoppas få också denna bok förlagd på
Lindblads förlag, och att kunna få samma
honorar för den som för de två andra. Det vill
saga 500 kronor. Men det är ju dåliga tider, och jag
vet ju inte hur det kan gå. Jag är så förfärligt
orolig, ty jag har det så hemfärligt nu. Jag talad
någ om för Doktor Lagerlöf flera gånger jag skrev,
att jag hade två föräldralösa systerdöttrar att
draga försorg om, och inga andra inkomster
än min prästänkelpension som är mycket liten.

Det har dock gått, om än med mycket
stor smärta, men så kom sjukdom och död.

trax efter det den ärla av flickorna blivit an-
tagen som elev vid Sophiakennet, blev hon
sjuk och dog efter några veckor. Detta hände för
nå å sedan. Våren därefter tog den andra flickan
Studentexamen med höga betyg för vid läroverket
här i Karlstad. Några veckor därefter blev hon
sjuk, och föra hösten blev hon intagen vid
sanatoriet i ^{der hon ännu är kvar} Sörvik. Utom sorgen och oron,
har jag ständigt stora bekymmer för hur jag
ska kunna reda upp det ekonomiskt, då jag
j har något stöd från något håll, utan är alldeles
ensam om det.

Jag har en liten väning här i Karlstad, och har tre
skolpojkar inschorderade. Fastän jag sköter hushållet
ensam och aldrig har någon hjälp, skulle det ändå
inte gå ihop för mig utan mitt författarskap.
Men det är väldigt svårt att få någon

någon tid över för skrivarbete. Det blir bara
en par timmar på aftonen lediga. Alltså
måste jag skriva sent på kvällarna, och
då är jag oftast ganska trött. Kanske kunde
jag skriva bättre, om jag hade bättre tid.

Ja, så kom jag på den tanken att ännu
en gång skriva till Doktor Lagerlöf och bebjuda
om litet förtäclse och stöd. Jag ville bebjuda,
att om Doktor Lagerlöf kunde finna något
av värde i "Brudkronan", jag ännu en
gång kunde få en uttalande att lämna
min förläggare (Lindblads förlag). Det skulle
medföra större säkerhet för mig att få min
nya bok antagen. Doktor Lagerlöf förstår nog
betydligt att det är för en sådan som jag
att ~~för~~ kunna taga sig fram på den
litterära banan. Naturligtvis vet jag ingenting

roligare än att få skriva, men jag skulle aldrig
sträva efter att få mina arbeten utgivna om
jag ej vore tvungen av nöden, och inte har någon
annan utväg till extra förtjänst.

Det är också så mycket man måste tänka på.

En stor och berömd författare kan väl skriva
om djupa andliga ting och skildra människors
religiösa tankar och liv, men om en sådan
som jag gör det, så blir jag genast satt under
rubriken "religiös berättelseliteratur", med en ~~liten~~
^{mycket} av medelmått, inskränkt och trångsyddhet. Och
man kan aldrig tänka sig annat än en liten viss grupp
av läsare. Jag tycker det är mycket tråkigt eftersom
jag inte kan se ljust på annat sätt än allt
människt liv stått under ^{högre} andlig synpunkt.

Ja, jag har ännu en gång om förtärlighet och
ömsröende för min stora skuldighet. Jag tror

144

vint jag ingen annan ursäkt här än komma
med än de gamla orden: Höden har ingen lag.

Med djup vördnad

Peter Hagberg-Erling.

Tillåt mig att framföra mitt varmaste
djupt kända tack för Eder stora
vänlighet och godhet mot mig.
Det är med nya krafter och nya
förhoppningar jag nu fortsätter
mitt arbete.
2)
[1924]
Vördrant 138
Ester Hagberg-Erling

9 Featured

9.1 Brev från Selma Lagerlöf efterlyses!

Brev från Selma Lagerlöf

Har du brev från Selma Lagerlöf? Hjälp oss att visa vad Lagerlöf svarade alla dem som skrev till henne. Kanske kan vi matcha ditt brev med ett som finns på Kungl. biblioteket.

Gå till Bidra i menyn, fyll i formuläret och skicka in din bildfil. På vår Facebooksida söker vi också andra minnen av Selma Lagerlöf: souvenirer, foton, vykort, teckningar eller berättelser. Här en fin cykelvimpel med Mårbacka-amotiv från 1950-talet, som vittnar om Mårbacka som populärt turistmål. Vimpeln finns på Värnersborgs museum och bilden är hämtad från Digitalt museum.

9.2 En aspirerande poet

Författare

Linus Eriksson

Många som själva skrev litterära texter och aspirerade på att bli författare skrev till Selma Lagerlöf och bad om hjälp med utlåtande över texterna, rekommendationer till förläggare eller helt enkelt bara goda råd. 1922 skrev Linus Eriksson till Selma Lagerlöf och bad om ett utlåtande om några dikter.

Anita Ericson berättar så här om sin farbror Linus: "Min farbror Linus Eriksson skrev brev till Selma Lagerlöf och han fick två svarsbrev från Selma daterade 1922 och 1923. Linus var född 1906 var yngste sonen i en bondfamilj och den som fadern bestämt skulle ta över gården. Linus ville bli lärare men vid läkarundersökning upptäcktes ett blåsljud på hjärtat. Det ledde till att han inte fick studera. Detta har jag fått berättat för mig av släkten."

Att döma av brevsamlingen på Kungl. biblioteket skrev Linus två brev till Selma Lagerlöf sommaren och hösten 1922 och ett sommaren 1936. Anita Ericson har skickat in två svarsbrev från Selma Lagerlöf till Linus, det första daterat 21 augusti 1922 och det andra 24 januari 1923. Här under kan du läsa både Linus brev och Selmas svarsbrev.

Tack Anita Ericson för ditt bidrag!

Linus brev till Selma 12 juli 1922:

Lindhult Hagerv den 12/4 1922.

Dr. Selma Lagerlöf,
Tå Antennvik.

Nedan jag tacksamt begravat det sista hoppet om litterär fram-
gång, tar jag mig friheten att ledja eder om hjälpr.

Tidningar har jag numera slutat upp att ta på, i sin mån
har näst dikter till Kamrats Tidning utan att få ersättning,
och Hvitstjärnans Tidning intog en av minna dikter, men
redan slut.

Tänkte också utgeva en diktsamling, men var finna för-
täggen? Det är därför jag vänder mig till eder och beder
om råd. Eftersom Ni själv är övertrodd av arbete undrar jag
om Ni vill ge ett utlåtande om ett par dikter. Vår tacksam
därför. Jag har ingenting att begära av eder, men jag
hoppas att Ni är värdiga skall göra något, emedan jag är
fattig och olycklig. Hade tänkt sända dikter till "Lohr",
har aldrig väntat.

Bedes de beröget sända svar och geva mig råd, samt ett ut-
låtande om minna dikter. Det svant väntar jag, ty det
kommer att bli en dom över mitt framtida öde.

Med utmärkt hälsning
Linus Enghorn.
(dass i förm)

Selma har läst Linus dikter och svarar 21 augusti 1922:

Mårbacka, Söndagen 21 Aug. 1922.

Herr Linus Eriksson!

Efter de få och korta
prov på din diktning, som Ni
har läst mig, vägar jag knappast
göra något uttalande.

Poetiska begäring tycks
mig dock inte fallas, men därvidt
erfordras betydande studier för

att vinna formell säkerhet i
behandlingen av språket och
versen.

Flöjaktningsskolan
Selma Lagerlöf

Efter detta försiktigt uppmuntrande svar, som manar till vidare studier för "att vinna formell säkerhet i behandlingen av språket och versen" skriver Linus åter till Selma 9 oktober 1922 och vädjar om medel för studier. Han

skriver att "min far vill tvinga mig att bli bonde, men min håg står till läsningen":

93
Länkhult, Hagarn den 9 okt. 1922.

För den Selma Lagerlöf!

Till fört be om mäkt, att jag överskratt lida med skiveter, men
jag vill nämna mig till be om hjälp. Det är så att jag
att jag en gång drömt att bli författare och skriva böcker. Som minna
abter drömt i språkform är jag trängs studera och saknar fullkomligt
möjligheter därtill. Jag har en bror som går i gymnasiet, och min far
vill nu tvinga mig att bli bonde och övertaga gården, men min träng
står till läsningen, och är min bror att om de här jag äger littet begärning
vill hjälpa mig på något att få medel till studier. Jag vet att det är
oförståeligt av mig att begära något sådant, men förlåt mig det! Detta
någon ibland är otämlig och jag håller på att dö av sorg.
Jag vill inte om en gång be om förlåtelse, jag har ingen att nämna
mig till, som kan eller vill svara mig förstået.

Högaktningfullt
Sina barnen.

Selmas svar dröjer lite längre den här gången, till 24 januari 1923. Där får Linus rådet att ta över gården och ägna sig åt studier under vintrarna - "och någon bättre inspirationskälla än lantlivet kan Ni väl knappast få", skriver hon och ursäktar sig med att hon redan ger hjälp till så många studerande och därför inte kan ge bistånd i detta fall. Brevsamlingen vittnar om att detta inte var någon tom ursäkt. Lagerlöf hjälpte många med bistånd till studier, inte sällan under flera år. Men det står också klart från breven att många befann sig i Linus situation, utan möjlighet att studera eller att förverkliga sina drömmar om att skriva.

Falun den 24 Jan. 1923.

Älskade Linus Eriksson!

I Oktober redan sände
Ni mig ett brev med anhållan
om hjälps till att få studera. Ni
skulle annars bli tvungna att
överta Er faders gård.

Men nu lyckas mig, att
om Ni har krafter och duglighet

ärligt, just detta skulle vara
rätta vägen för Er. Nog måtte
Ni kunna under vår långa
vinters frimna tid till nödiga
studier, så att Ni kan utbildas
både språk och Er smakkänsla,
och någon bättre inspirations-
källa än lauthuset kan Ni
vil knappast få.
Kanske jag också bör säga,
att jag redan har till många
studeraude att hjälpa, att jag
inte kan lämna Er något understöd.
Med utmärkt högsalning
Selma Lagerlöf

9.3 Selma skriver till klass 5 i Sävedalens folkskola

Skola

Sävedalens folkskola

Det var mycket vanligt att skolklasser skrev till Selma Lagerlöf. Ofta skrev de om Nils Holgerssons under bara resa genom Sverige som de läst i klassen, men det var också vanligt att man bad om en autograf eller ett porträtt. Det hände också att skolbarnen skickade saker de själva tillverkat. I detta brev till klass 5 i Sävedalens folkskola i Partille framgår att ett porträtt av Lagerlöf skickats med brevet. Selma sänder i sin tur en bild av sig själv, avsett för "den lilla artisten som förstorat mitt porträtt", och en bild av Mårbacka till brevskriverskan, men tackar samtidigt hela klassen för brevet.

Brevet är daterat 25 januari 1933 och finns på Kommunarkivet i Partille. Tack Marie Engelke för bidraget!

Marbacka, Söndagen 25 Januari 1833

Till Klara & B. i Särödalens folkskola

Sent omvärlden får jag nu sända
mitt tack för det vänliga och så väl
skrivna brev, som jag erhölet för
så länge sedan som i December
förra året. Det stod inte utsatt vem
som hade skrivit brevet, och därför
gäller mitt tack hela klassen.

Jag hoppas, att den lilla artisten,
som hade förskorat mitt porträtt, med tiden
får utveckla sina anlag. Min fotografi är
avsedd för henne, liksom av Marbacka för brev-
skrivaren.

Med vänlig hälsning
Selma Lagerlöf

9.4 Ett telegram från Ronneby

Tackkort

Elsa

Som svar på ett telegram från Elsa i Ronneby skickade Selma Lagerlöf detta kort med en rad på baksidan. Året är okänt, men fotot är taget 1928. Vad Elsa skrev i sitt telegram vet vi tyvärr inte, men nedan en bild på henne. Tack Patric Eghammer och Nina Szlapak för bidraget!

Tack för sakra, poetiska
telegrammet!

Selma Lagerlöf

9.5 Skrivet om natten

Författare

Ellen Månsson

Många skrev mycket personliga brev om sina liv och sina tankar till Selma Lagerlöf. Ibland får man intrycket av att de berättar sådant de aldrig berättat

för någon annan. Ofta skickade de också sina litterära alster till henne, ibland i syfte att få hjälp att publicera, ibland bara för att de ville att hon skulle läsa.

I februari 1936 skrev Ellen Månsson till Selma Lagerlöf. Av hennes korta brev framgår att hon skickat en text till Selma Lagerlöf, skriven "en natt med blyerts". Hon ber inte explicit om något utlåtande, men Lagerlöf svarar ändå i mars 1936. Brevet är inte skrivet med Lagerlöfs egen hand, men undertecknat av henne. Hon återsänder manuskriptet med en uppmuntrande kommentar.

Tyvärr har vi inte tillgång till Ellens manuskript, men brevet från Selma till Ellen har vi fått av Sven-Erik och Lena Månsson. Brevet var inklistrat i en "diktbok" från Ulla Mårstavs dödsbo. Ulla Mårstav tidigare Månsson var Sven-Eriks faster och Ellen Månsson var hans fars, Carl-Erik Månssons, moster.

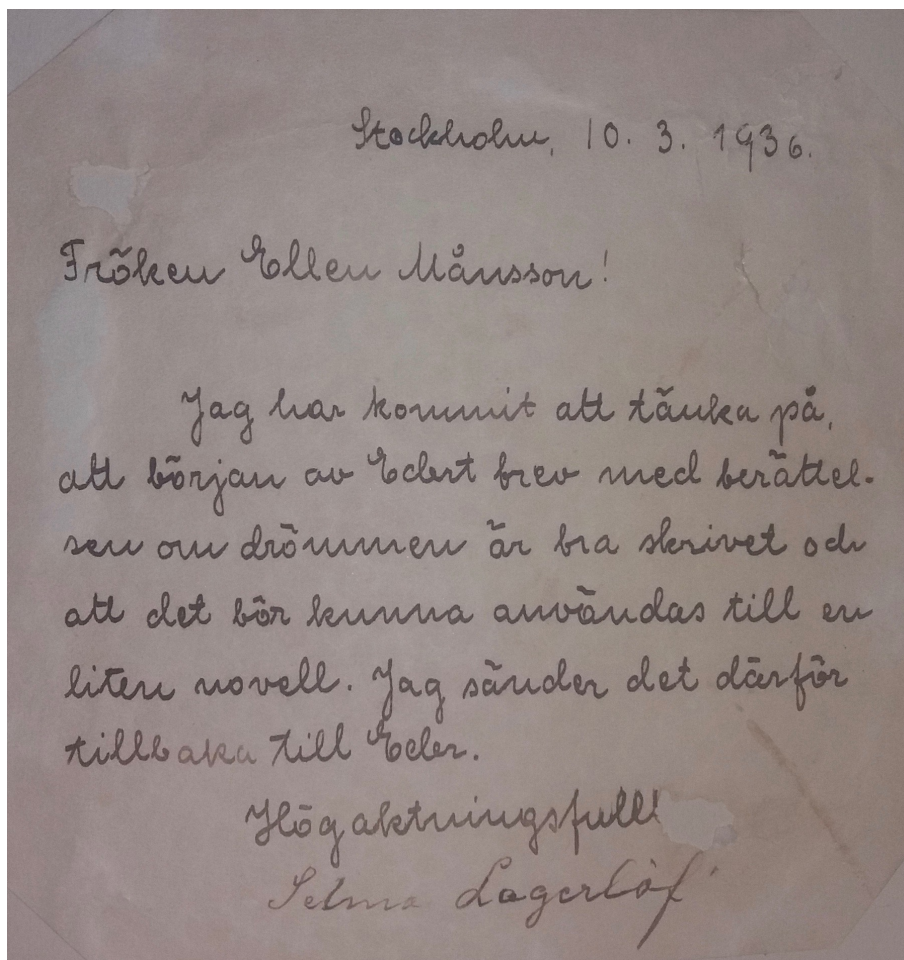
Tack Sven-Erik och Lena för bidraget!

Besvärat.

Landskrona den 19. 2. 1936

Doktor Selma Lagerlöf
Mårbacka

Tronliggande har jag tagit och
lagt inför mig många gånger.
Jag har skrivit det en natt med blyert
om jag skulle renskruva det skulle
jag inte få fram det med de tankarna
jag hade då det skulle förlara -
men allt ter sig lika hopplöst i
dag, som den natten - jag sände
det därför att det inte ger mig
någon ro och är det släpigt och
kanske dumt - så är det i alla
fall samt att jag ber om förlägenhet
och förlägenhet - jag vet att jag
sände det till en människa!
Högaktigt
Ellen Månsson Barås magasinet Landskrona

9.6 Brev till Bonniers

Självbiografi

Karl Otto Bonnier

Medan Lagerlöfs brev till allmänheten är svåra att hitta eftersom de inte samlats i något arkiv, är hennes brev till exempelvis förlag lättare att få tillgång till. Hennes många brev till Bonniers finns exempelvis i Bonniers förlagsarkiv. Men brev kan också dyka upp på oväntade ställen. Peter Söderberg har skickat in ett brev från Selma Lagerlöf till Bonniers och berättar att brevet hittades av hans far i en tidningshög på en vind i ett hus som skulle rivas.

Brevet ger en intressant inblick i hur arbetet med *Mårbacka* (1922) planerades. "Det borde kunna bli en rolig och folklig bok", skriver hon.

Tack för bidraget Peter Söderberg!

märbacka, lunde
19/6 1922.

Käre Herr Bonnier!

Tack för vänlig efterfrågan.
Jag hoppas verkligen kunna få
en bok förslig till hösten. Den
skulle hetta märbacka och lunde.
hålla mina minnen från går-
den och dess människor. Det
blir knappast någon samman-
hängande skildring utan en
hop småhistorier, men alla om

samma ämne. Det borde kunna bli en rolig och folklig bok. Jag har en hel del bitar färdiga, men inte tror jag, att det kan bli till en tryckning förrän till hösten. Det beror ju mycket på hur pass mycket jag kan få vara i fred. Människor är så snälla och snälla.

Jag tyckte, att jag i fjol genomför inget något slags över- sättningskontrakt med en polsk förläggare, men jag kan inte riktigt påminna mig hur det blev. Skulle det mig ligga utan alltför stort besvär komma lämna mig några exemplar - gav om mitt engagemang. Förfrågningar därifrån komma ständigt, men bara som oftast till i september.

Watte sk'i och Fru Bonnier på njuta en god resa och en stor - kunde sommar i det hela taget. Jag har mitt husbyggat i full gång, och det är så många förfrågningar och avgäranden ständigt, så att jag kan inte resa hemifrån. Fjälur har jag i inspektorsbostaden och hur det varit trångt, men inte gör någon nöd på mig. Med vänliga hälsningar

E. Lagerlöf
Selma Lagerlöf

9.7 Alla dessa jultidningar!

Jultidningar	
Lagerholm & Co Boktryckeri	Erik Sohlberg

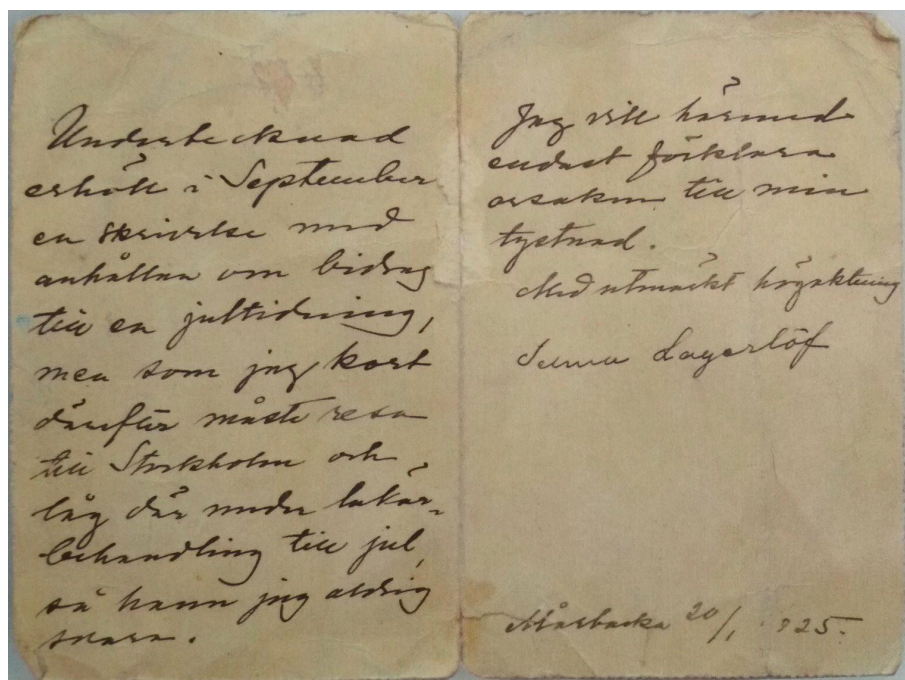
Selma Lagerlöf blev ofta tillfrågad om att bidra till olika publikationer, bland annat jultidningar där hon också publicerade många texter, ibland flera samma år. Ett kapitel ur *Gösta Berlings saga* kunde man läsa i *Jultomtar* 1891, legenden "En jultid i Betlehem" ingick i *Julrosor* 1908 och berättelsen "Artilleristen" trycktes i *Ungdomens jul* 1913 för att nämna några exempel.

För jultidningarna var det en bonus att få med en text av den populära Selma Lagerlöf. För yrkesförfattaren Lagerlöf rörde det sig ibland om ett sätt att återanvända texter, som kapitlet ur *Gösta Berlings saga*, ibland om att publicera en text för första gången. I de allra flesta fall kom dessa texter sedan att ingå i en samling. "Artilleristen" publicerades till exempel i en omarbetad version i *Troll och människor* 2 (1921). Men i vissa fall trycktes texterna inte om under Lagerlöfs livstid. "En jultid i Betlehem" är ett exempel på det.

Men det var inte alltid Lagerlöf kunde möta efterfrågan på texter att publicera i jultidningarna. Vi har fått in två exempel på detta.

Det första är ett svar från Lagerlöf till Lagerholm & Co Boktryckeri i Mariestad som bett henne bidra till en jultidning, daterat den 20 januari 1925. Hon ursäktar sitt sena svar med att hon varit i Stockholm och fått läkarbehandling till jul.

Brevkortet har funnits i tryckeriets arkiv men är numera överlämnat till Vadsbo museum i Mariestad. Tack Bertil Ström för bidraget!

Det andra är ett brev adresserat till redaktör Erik Sohlberg den 8 november 1920 angående hans förfrågan om ett bidrag från Selma till jultidningen Pennan som utgavs av Värmlandsjournalisterna. Även i detta fall är hon tvungen att ursäktas - "Jag hade en bok att avsluta", skriver hon. Det dröjde också två månader innan hon svarade på brevet.

Tack Stephan Bendz för bidraget!

Mårbacka Summa
8/11 1920.
Frd. Erik Sahlberg
Ditt vänliga brev av 9 Sept
med anställare om bidrag
till fullständningen Penman har
jag inte kunnat besvara på
grund av bristande arbete.
Jag hade en bär att avsluta, tryck-
ningen var börjad, men mycket
arbete återstår, så att det var mig
omöjligt att lämna det önskat bidraget
med utmärkt högskoleing
Selma Lagerlöf

9.8 Selma Lagerlöf och Mårbacka havremjöl

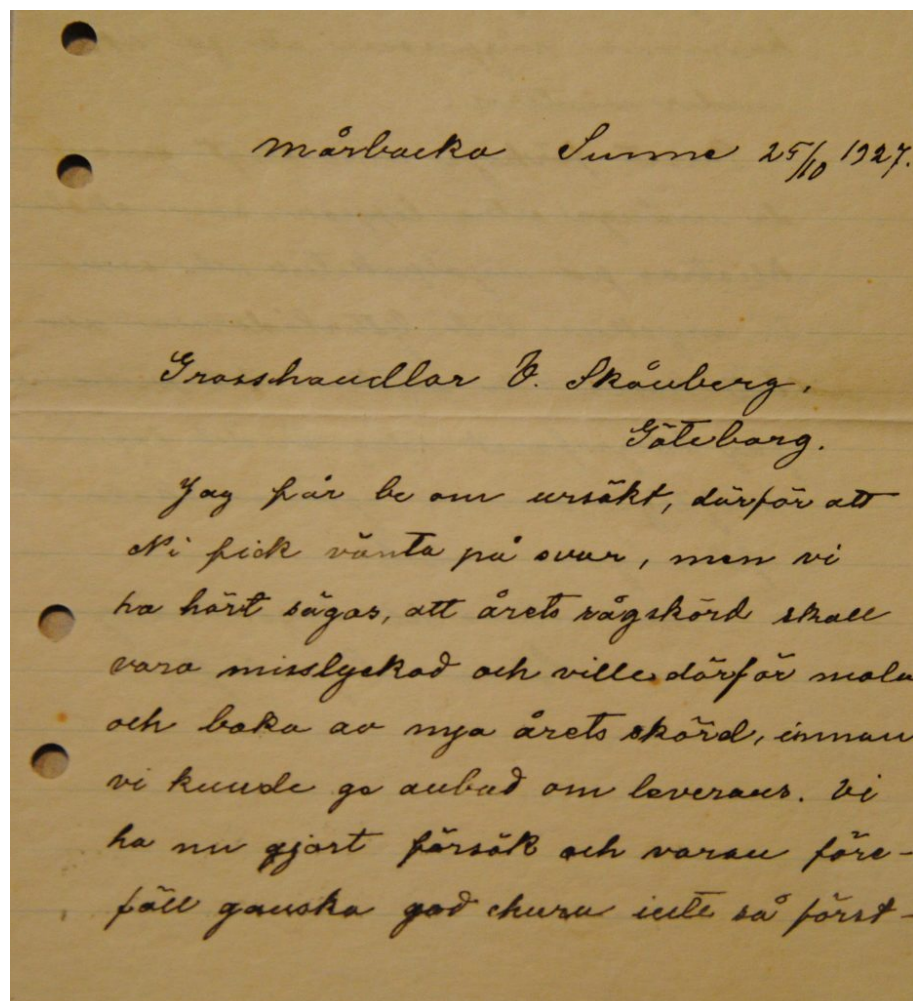
Lantbruk

Victor Skånberg

Breven visar många sidor av Selma Lagerlöf som annars inte är så synliga. Att hon inte bara var författare, akademiledamot och nobelpristagare utan också lantbrukare är en sådan. Hon startade Aktiebolaget Mårbacka havremjöl och odlade havren på Mårbackas ägor. På Mårbacka minnesgårds webbsida kan du läsa mer om Selma Lagerlöf som entreprenör och lantbrukare.

Mårbacka havremjöl exporterades bland annat till USA och en del brev handlar om detta. Anders Skånberg berättar att hans farfar Victor Skånberg köpte mjöl från Mårbacka som han sedan exporterade till grossister i USA. Han bidrar med breven nedan som ger en intressant inblick i detta.

I det första brevet från 25 oktober 1927 ursäktar sig Lagerlöf för att hon dröjt med svaret om hur mycket mjöl som kan levereras. Det framgår att hon har insatt i alla detaljer både i affärsverksamheten och i jordbruket – från skördens kvalitet till extra kostnader för paketering.

Mårbacka Luvna 25/10 1927.

Grosshandlar B. Skånberg,
Gäddede.

God dag här be om ursäkt, därför att
vi fick vänta på svar, men vi
ha hört sägas, att årets sägskörd skall
vara misslyckad och ville därför mala
och baka av nya årets skörd, innan
vi kunde ge ordnad om leverans. Vi
ha nu gjort försök och varan före-
fall ganska god chansen icke så först-

klassig som fjolårets. Troligen
komma rågpriserna att gå upp
under vintern.

Priset förhöjes väsentligt genom
de många extra lappor, som skola
klistras på mjölpaketerna och som
ta mycket tid. Ytterlåsorna som
trä kosta 4 kr. styck. Det pris, som
jag telegraferat idag är det lägsta
möjliga om vi själva skola
få någon vinst.

med utmärkt hälsning
Selma Lagerlöf.

Bara ett par dagar senare, den 27 oktober skriver hon igen och meddelar att de har svårt att leverera mjölet i tid för den planerade fraktbåtens avgång. Det är uppenbart att affärerna inte blomstrar för Mårbackas del. De har för lite mjöl för att möta efterfrågan och går nätt och jämnt med vinst.

Märbacka Lunn 28/10 1942

Direktör Victor Skänberg

Jag får tacka för idag av-
lända ordren på rågnmjöl, men
fruktar att vi inte hinna sända
av det härifrån i så god tid,
~~att~~ det kan hinna med häre-
der 10de. Inspektören säger, att
vårt eget förvärd är så obetydligt,
att vi måste köpa råg för denna

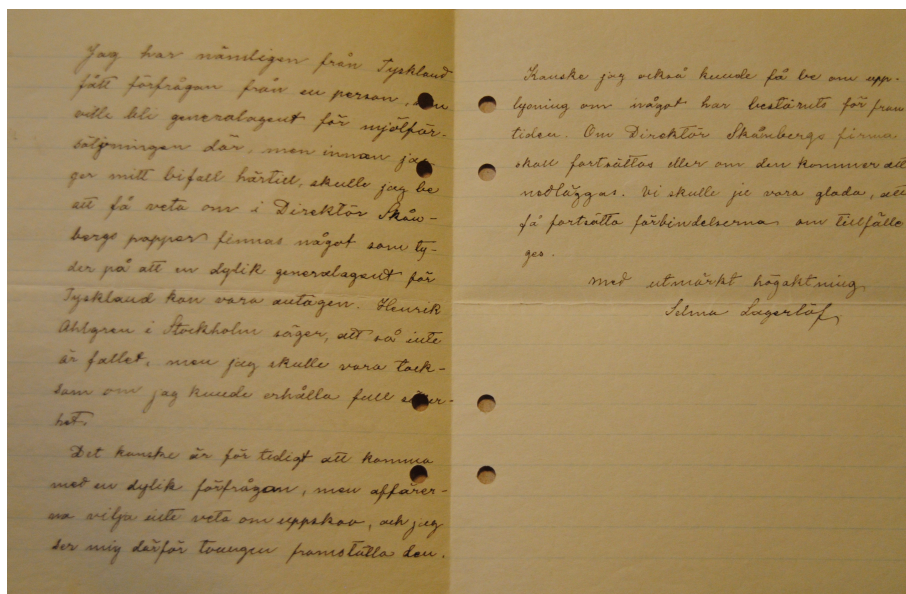
sändning, och detta kan inte gå
så särdeles fort, då det är svårt i
år att komma över särskilt god
råg.
Vi skulle också vara tacksa-
ma att få veta importörens namn.
Det har ju varit flera stycken, så
att nu veta vi icke riktigt vilken det
är fråga om.
Med utmärkt hägskning
Selma Lagerlöf.

Nästa brev från Selma Lagerlöf är daterat den 4 mars 1928. Då har om-
ständigheterna ändrats olyckligt och oväntat. Direktör Victor Skånberg har
avlidit i en olycka och brevet adresseras till sterbhuset. Lagerlöf vill veta om
hon kan avtala med en ny generalagent i Tyskland och ursäktar sig att hon så
tidigt skriver i detta ärende, "men affärerna vilja inte veta om uppskov".

Märbacka Summe 4/3 1928.

Direktör Victor Skänbergs Sterbluss,
Göteborg.

Undertecknad, som med djupt
beklagande har sett, att Direktör
Skänberg genom en beklaglig
olycksbändelse har blivit härd-
sykt, måste idag vända mig till
Sterbhuset med anledning av att den
solidne sedan några år tillbaka har
skött utrikes affärer för Märbacka
Havremjöl.

Karin Skånberg, Victor Skånbergs fru tar nu över korrespondensen och det sista brevet från 15 maj 1928 handlar om reda upp räenskaperna. Här framgår också att det som exporterats egentligen var havremjöl och rågmjöl i paket, men att rågskörden varit så dålig att denna export stått stilla. Tillsammans visar dessa brev hur personligen involverad Lagerlöf var i Mårbacka havremjöl och hur mycket tid hon måste ha lagt på att sköta dessa affärer, både produktion och affärskontakter.

Tack Anders Skånberg för bidraget!

Chr. Larssons 99. Viktoral.

Stockholm den 15 Maj 1928.

Den Åsinn Skånbessy!

Jag har inte fört haft
tillfälle att tacka för Den Skån-
bessys vänliga brev, därför att
jag har varit så upptagen av
annat arbete.

Dircktor Victor Skånbessys
arbete för Mårbacka Harengjöl

av en egenhändig export till
 Amerika av havremjöls och
 rågmjöls i paket. Låm.
 Den Skänberg skickat ut, en
 mig direktör Skänberg, att
 rågmjöls exporten borde kunna
 bli en lönsam affär, och
 om den Skänberg kunde
 till hösten arbeta för oss i
 denna riktning, skulle vi
 vara mycket tacktackna.
 Hela detta är här den
 svenska rika varit så därefter,
 att det är fördelaktigt, att

• affären har fått stå stilla.
 Vi nämnde i det här om
 våra mellanhavanden och för den
 vitt jag vet, skickade direktör Skänberg
 vara skyldig bolaget för:
 Leverans till New York — 580 kr.
 Leverans till Chicago — 1820 "
 Den dessa siffror överensstämmer
 med våra räkenskaper, skulle jag
 naturligtvis vara tacksam att få
 skulden likviderad. Men om har
 jag ju hört genom Erastus's advokat
 byrå, att det är fråga om svarva-
 kornens, och jag skulle vara lygner-

björna tacklam att få veta direkt
 av Er har saken stå.

Hela Maj månad väntas jag
 i Stockholm, så att jag vare
 tacksam för den under ovan-
 stående adress.

Högaktningfullt
 Selma Lagerlöf

9.9 Fler aspirerande författare

Författare

Anna Almqvist

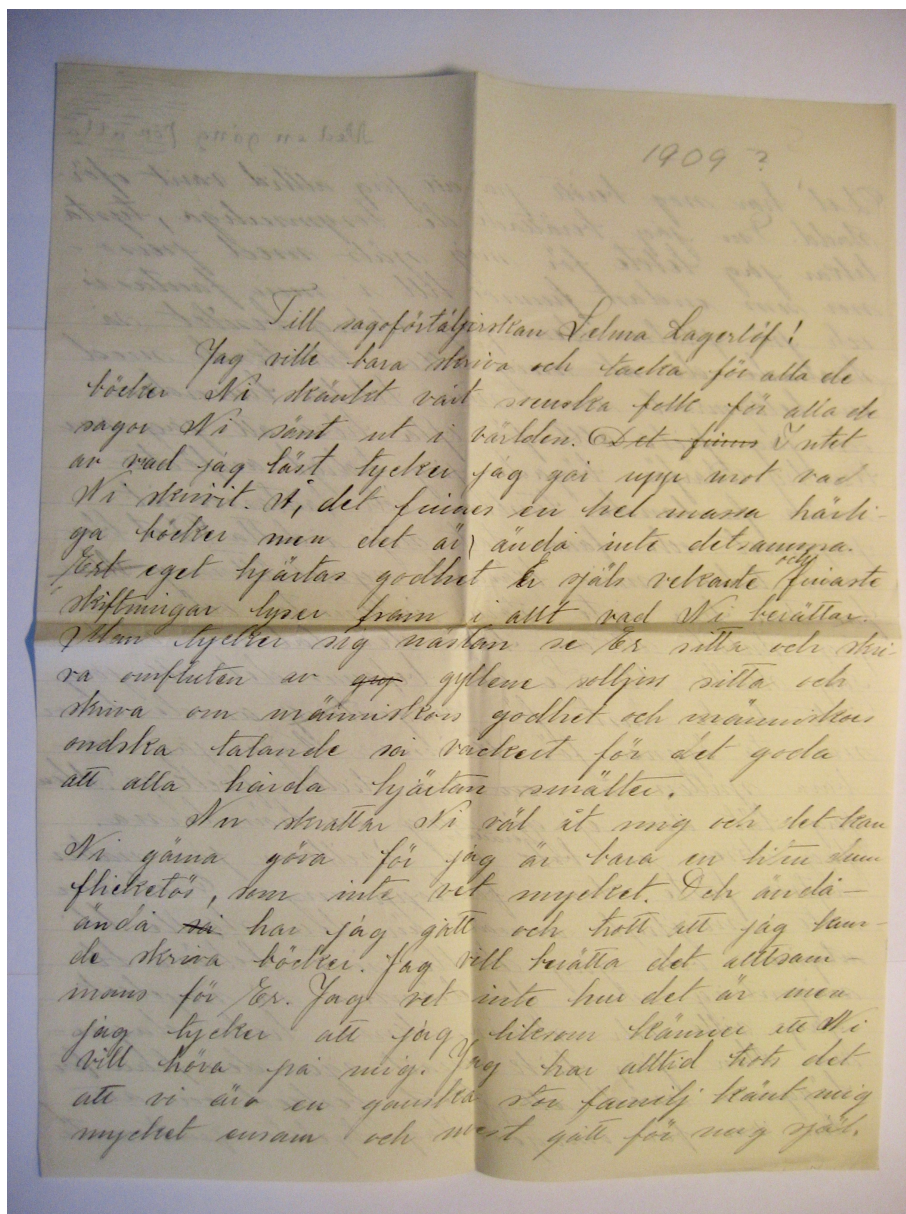
Verner Nilsson

Vi har redan publicerat ett svar från Selma till en aspirerande poet här på sidan. Här kommer nu ytterligare ett par brev från Selma till författare in spe. Breven visar att Selma Lagerlöf tog uppgiften på allvar och formulerade sig noggrant, även om kritiken säkert var svår att bära för många. Alla de följande breven har skickats in av David Liljemark. Tack för bidraget!

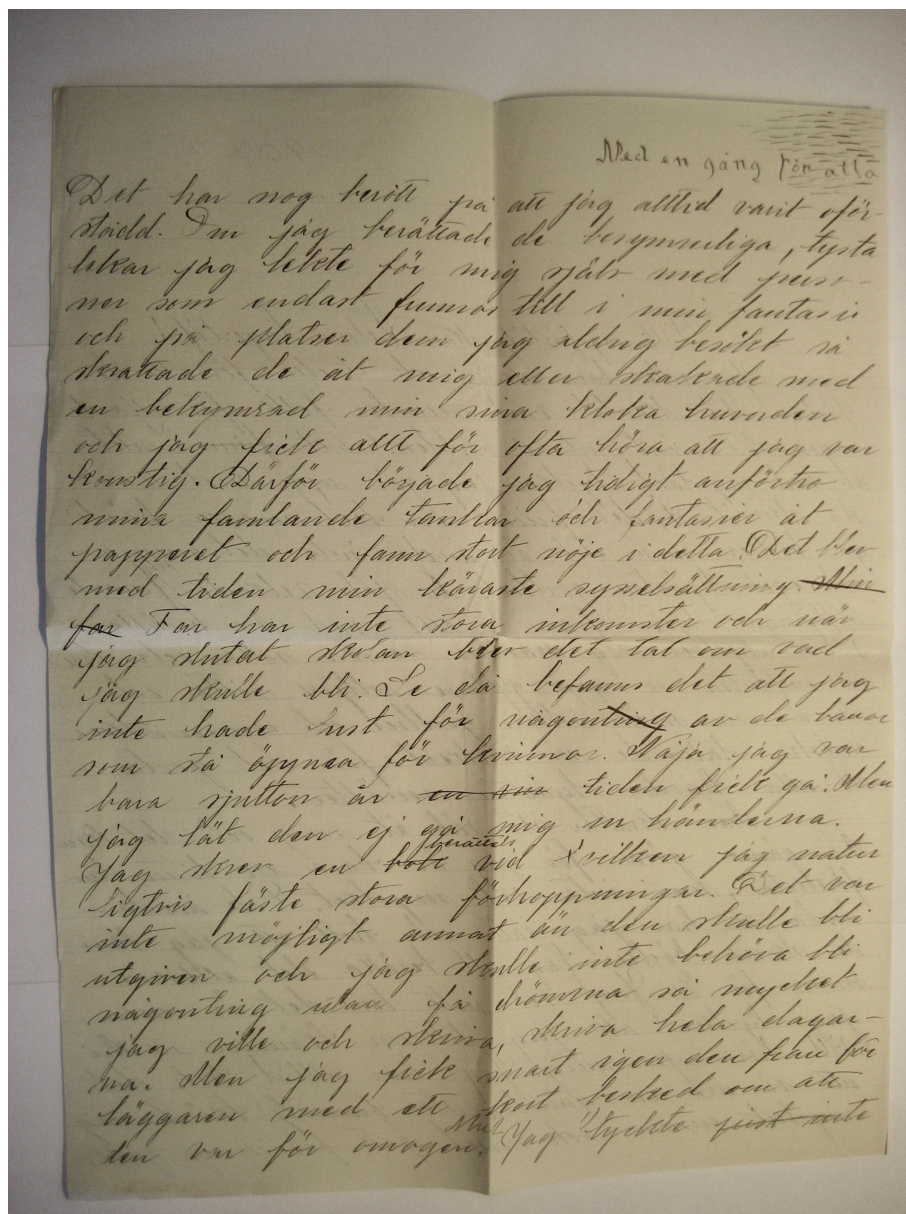
I det första exemplet har vi inte bara Selmas svarsbrev utan även det ursprungliga brevet från en ung kvinna som heter Anna Almqvist. Hennes brev är fyra sidor långt och på flera sätt liknar det många andra brev till Lagerlöf från hennes läsare: det innehåller en livsberättelse, det kommenterar Lagerlöfs författarskap och det innehåller en bild av Selma Lagerlöf, såsom brevskrivaren uppfattar henne. Det finns också en hel del brev som, liksom Annas, använder sig av en litterär stil med mycket bildspråk och metaforer.

Annas brev är odaterat, men att döma av svarsbrevet bör det vara skrivet under våren eller försommaren 1909. Tilltalet är intressant - "Till sagoförtäljerskan Selma Lagerlöf". Det är ett epitet som förekom i medierna och när det används i brev tyder på att man inte kände sig tvungen att vara formell när man skrev till Selma Lagerlöf. Det signalerar också i vilken roll Lagerlöf tillskrivs. I ett mer affärsmässigt sammanhang hade hon kanske istället tilltalats Dr. Lagerlöf, eftersom hon blev hedersdoktor vid Uppsala universitet 1907.

Brevets första mening lyder: "Jag ville bara skriva och tacka för alla de böcker Ni skänkt vårt svenska folk för alla de sagor Ni sänt ut i världen." Det är ett återkommande mönster i allmänhetens brev till Lagerlöf att man inte bara tackar för vad Lagerlöfs författarskap gett den enskilde brevskrivaren, utan också kollektivet, "vårt svenska folk". Det ovanliga är att, som i detta fall, också uppmärksamma att författarskapet överskrider det nationella, att hennes sagor också sänts ut i världen. Anna skriver vidare att "Ert eget hjärtas godhet" präglar Lagerlöfs texter och att hon talar "så vackert för det goda att alla hårda hjärtan smälter". Selma Lagerlöf som en förkunnare av godhet är inte enbart en produkt av hur hennes texter lästs, utan även vilken författarroll hon tillskrevs och själv aktivt bidrog till. Denna författarroll är också ett av skälen till att man skrev. Lagerlöf var möjlig att anförtro sig till: "jag tycker att jag liksom känner att Ni vill höra på mig", som Anna skriver.

Anna fortsätter med att berätta om sitt liv, sina författardrömmar och hur de kolliderar med verklighetens krav. Trots att detta är skrivet för nästan 100 år sedan är identitetsproblematiken igenkännlig!

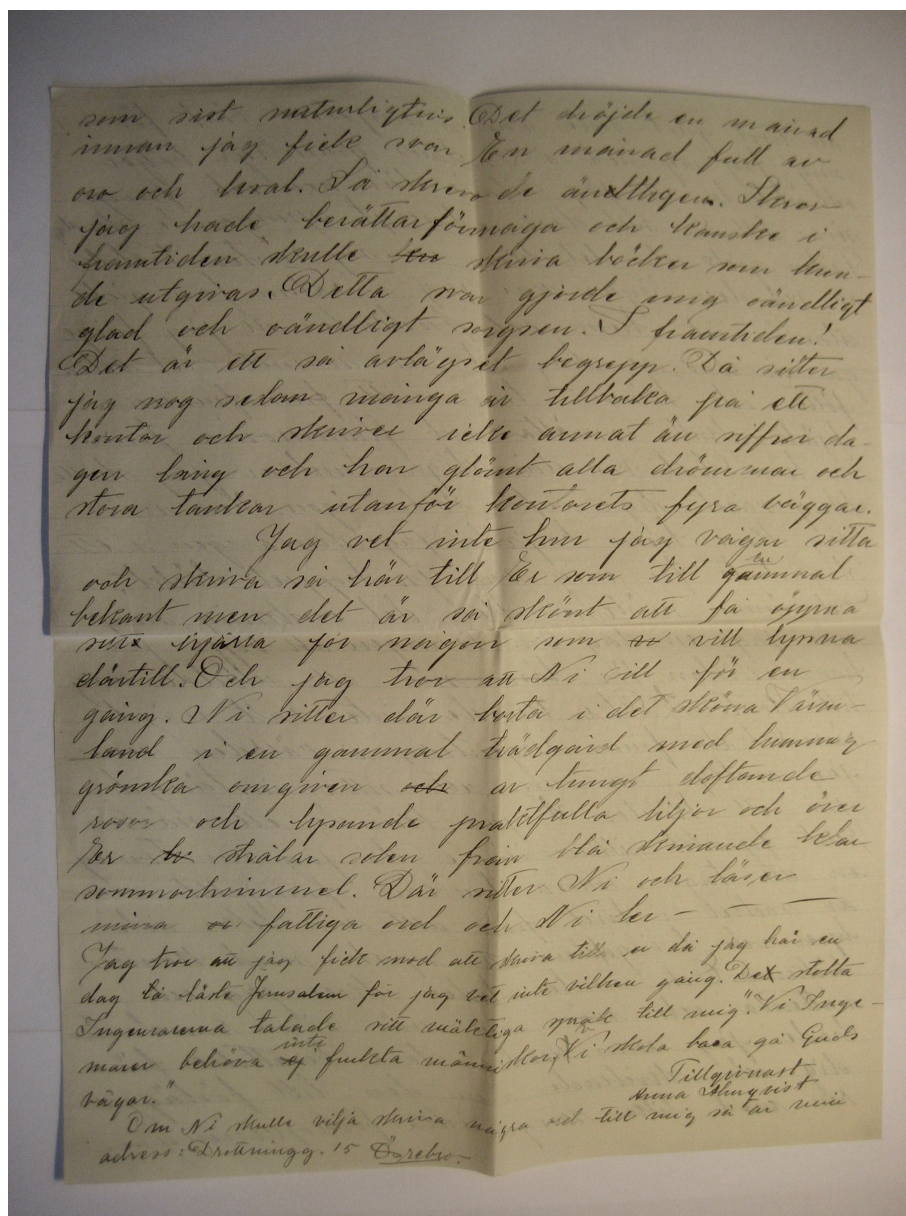

"Det finns ingenting i världen jag avskyr så som att sitta instängd på ett kontor!", skriver Anna, men hon lyckas trots det skriva färdigt sin andra berättelse på nätterna och sända den till ett förlag.

att livet just inte var så mycket värt för
mig. Jag såg ned i Skontaus grumliga blickar
och tänkte att jag vilade där nu och frige
sittas till så vid dess utsvängt spingande blady.
Tiden gick och det kom en ny sentor. Vål
att vid dess bryan var jag i salen jag gick
utanför ett hem och tänkte att jag frige
gå in där, se Er, veta en smitt vid höra
fötter och hämmar har mitt fräs friska
hjärtan skulle smälta vid flammorna från
der hära. Det var elaktiga tankar jag skulle
aldrig något stiga inför bleda igen. Men när
jag kom hem började jag skriva igen i ett
stags trots för mig var ju hoppet släkt.
Det ännu molnen blev det fortfarande mig
när jag en dag var tvungen att bryta på
konstskolan för ~~läsa~~ att utbilda mig
till Kontorist. De kunde inte veta något
vår. Det finns ingenting i världen som
jag avskyr så som att stå i stängd
sjön att Kontor. A, jag skulle ett nästan
rent fyriskt uttalande då jag var tvung
en att taga mina tankar från att som
är rakt i livet från att som bleda och
lysa och tvingsdelum att rycka med Kontor
hökerna. Och under tiden blev jag en
mätarna och ~~sed~~ nu när vägen sandades
tride jag min andra stora berättelse på
delig och skrevade även den till förlägg
ren med lilla mungvinska förhoppningar

Hon får nu ett mer positivt svar från förlaget än vid det första försöket. Hon ansågs ha "berättarförmåga och kanske i framtiden skulle skriva böcker som kunde utgivas." Brevet avslutas återigen med ett mer direkt tilltal: "Jag vet inte hur jag vågar sitta och skriva så här till Er som till en gammal bekant, men det är så skönt att få öppna sitt hjärta för någon som vill lyssna därtill". Här är det tydligt att Lagerlöf är någon som man kan projicera sina drömmar och föreställningar på. Bilden av henne är ofta en blandning av intryck från läsningen av hennes böcker, mediebilder av Lagerlöf och personliga förhoppningar. I detta brev är det ovanligt tydligt. "Ni sitter därborta i det sköna Värmland i en gammal trädgård med lummig grönska tungt doftande rosor

och lysande praktfulla liljor och över Er strålar solen från blå skinande klar sommarhimmel. Där sitter Ni och läser mina fattiga ord och ler - - -"

I sitt svar till Anna den 14 juli 1909 ber Selma Anna om ursäkt för sitt kortfattade svar. Till skillnad från Annas fantasifulla och kanske lite svärmiska brev är Lagerlöfs råd konkreta och praktiska. Hon ber Anna vara tacksam mot förläggaren som inte publicerat så länge texten är omogen. Man måste vara "herre över sin begåvning" när man framträder i offentligheten som författare, menar Selma. "Ni har att tänka på att den bok Ni skriver ska läsas av en hel hop människor, som äro begåvade, lärda och vana vid den bästa lit-

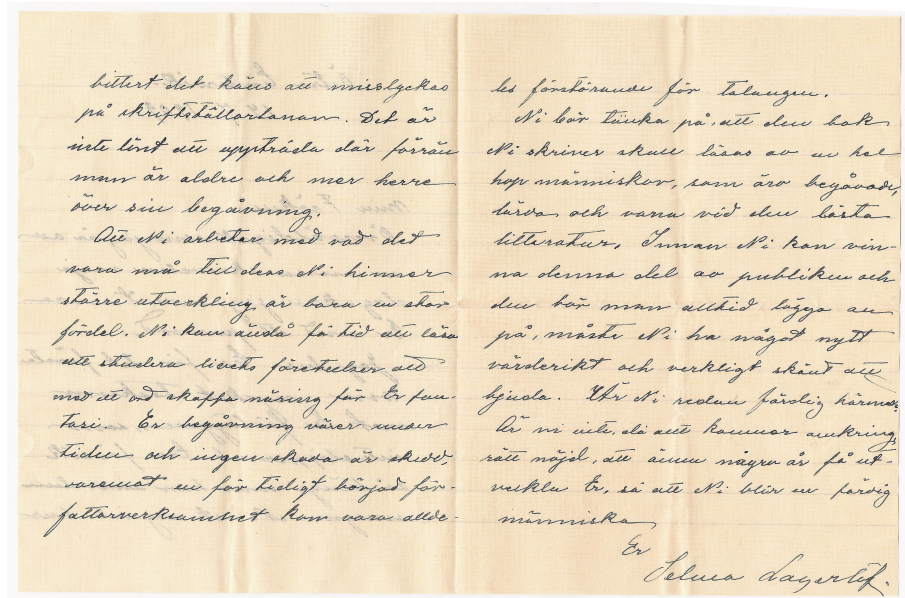
teratur." Med tanke på detta borde hon vara nöjd att nu ha mer tid på sig att utveckla sin fantasi och begåvning och "studera livets företeelser". Tålmod är budskapet från Lagerlöf, som själv var en yrkesarbetande 32-åring när hon vann tidskriften *Iduns* romanpristävling med fem kapitel ur *Gösta Berlings saga*.

Östra Emtervik.
14.7.1909.

Min Fröken.

Överväldigast sann jag är av
en massa skrivelser varje
dag. Men jag endast svara
Er med ett par ord.

Jag ber Er för det första
vara mycket tacksam
mot Er förläggare, som
inte släpper ut en försök
så länge som han anser dem
små. Vi vet nog inte hur

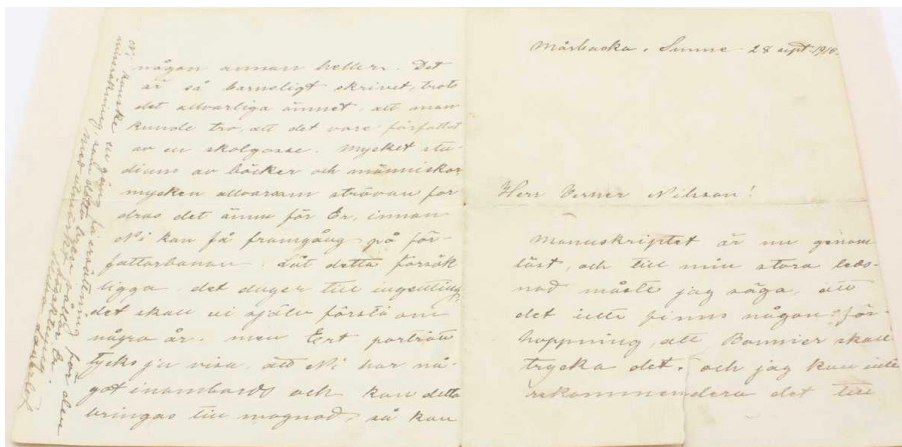

Anna skriver till Lagerlöf ännu en gång den 8 februari 1912. I det brevet skriver om hon sin läsning av *Liljecronas hem* som kom ut 1911. Brevet kan du läsa här.

Det andra exemplet på Lagerlöfs svar på brev till avsändare med författardrömmar är daterat den 28 september 1918. I detta fall har vi inte tillgång till det ursprungliga brevet. Lagerlöfs svar är skrivet i en ganska sträng och avvisande ton. Det rör sig om en man som vill skicka sitt manuskript till Bonniers och som bätt Selma om ett utlåtande. Hennes bedömning är att varken Bonniers eller något annat förlag kommer att publicera manuskriptet. "Det är så barnsligt skrivet, trots det allvarliga ämnet, att man kunde tro, att det vore författat av en skolgosse."

Det är verkligen ord och inga visor, men Lagerlöf råder ändå inte brevskrivaren att lägga författardrömmarna på hyllan, utan rekommenderar istället att han ska ägna sig åt "mycket studium av böcker och människor". Brevskrivaren, Verner Nilsson, har skickat med ett porträtt som Lagerlöf tycker visar att han "har något inombords och kan detta bringas till mognad" så kanske han en gång kan "få ersättning för den missräkning, som detta brev vållar."

Det kan vara värt att betänka att om Lagerlöf hade rekommenderat att manuskriptet sänts till Bonniers så hade författaren med all säkerhet åberopat att det redan lästs av henne. Hur hon svarade på den här typen av brev kunde alltså också påverka hennes relation med förlaget.

9.10 Inbjudan till familjen Linde

Inbjudan

Johan Petter Linde

Ebbe Linde, teaterkritiker, översättare och nära vän till Karin Boye, växte upp på en prästgård i Kolmården. Hans far, kyrkoherden Johan Petter Linde, skrev i januari 1907 ett brev till Selma Lagerlöf. Det är ett läsarbrev som kommenterar *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* (1906-1907) och särskilt tackar för den å barnens vägnar, men kyrkoherden har också ett mer konkret ärende.

Han framför en inbjudan till Selma Lagerlöf att "i mitt och min hustrus hem, Krokeks prästgård, tillbringa några veckor nästkommande sommar som vår högtärade gäst". Han hoppas att det inte ska uppfattas som förmädet att framställa denna önskan - "det torde vara allt för djärft och närgånget af en okänd prästman, men min lille son Ebbe (9 år) har enträget påmint mig mitt löfte och yrkat på dess uppfyllande". Han utlovar utöver gästfriheten att guida i Kolmårdens "växtvärld och naturskönheter". En viktig episod i *Nils Holgersson* utspelar sig som bekant i Kolmården och det fanns förstås därför anledning att tro att Lagerlöf skulle vara intresserad.

Krokek, Kolmården $\frac{2}{7}$, 1907. 265

Till den vinstfrejdade författarinnan
Högtyrade Fruken Selma Lagerlöf!

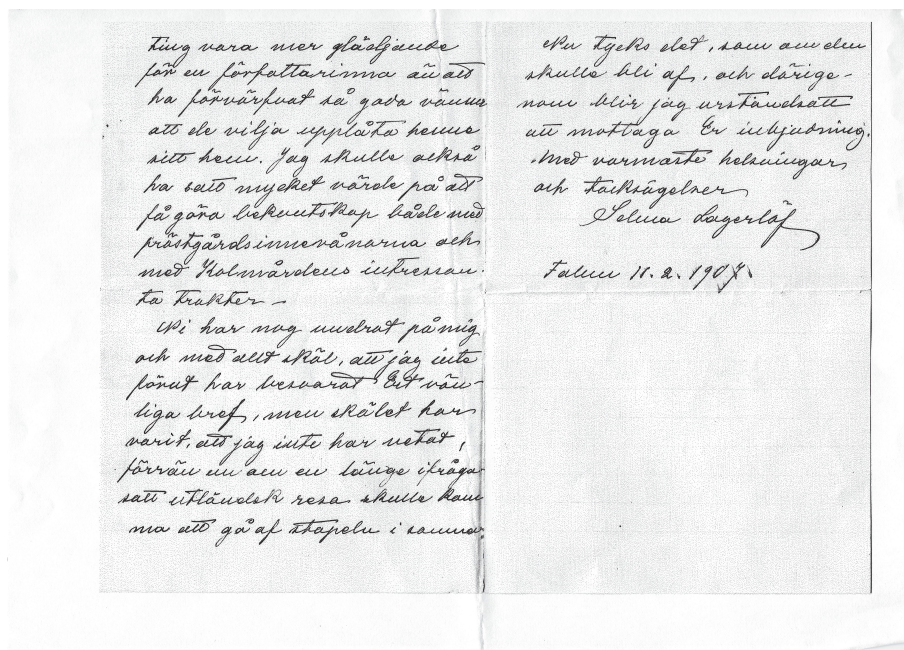
För den gåfva, Ni gifvit Sveriges barn
uti edert med rätta beundrade arbete
Nils Holgersons resor må en annan
person, mera framstående och med bättre
skuren penna värdigt kunna tacka
eder. Jag vill blott blanda min tacksam-
hetsröst med det stora och enhälliga
jublet, som uppstiger från Sveriges
barn, ehuru jag är gammal och grå. —
Om detta ^{nu} vore det väsentliga, som jag
hade att säga eder, så skulle jag hafva
tagat; ty jag är öfvertygad, att ni icke
behöfver några försäkningar om hela
den välsinnade delens af vårt folks
och särskilt barnens och ungdomens
tacksamhet, emedan ni måste veta,
att ni utan sådana försäkringar äger
tacksamheten och hänförelsen odelade.

266
 Det, som jag har att säga, är en värdig
 inbjudan till eder att, om vi lefva
 och hafva halsan, vi måtte i denna
 trakt (Kolmårdens ej för eder ej alldeles
 obekanta skogar) och i mitt och min
 hustrus hem, Krokeks prästgård, tillbringa
 några veckor nästkommande sommar
 såsom vår högtärade gäst. Måtte det
 ej fattas såsom förmånenhet å vår
 sida att föreslå eller våga framställa
 denna önskan eller se ut, som om vi
 vilje döfla med den, som härtill i alla
 afseenden kunna anses vara värdiga
 gäster. Sedan jag först uttalade den
 tanken att till eder framföra en sådan
 värdig inbjudan, hvilket förslag
 med stor liflighet omfattades af de
 minas, hafva visserligen skrupler hos
 mig uppstått därom, att det borde vara
 alltför hjärtligt och närstående af en
 okänd prästman; men min lille son
 Ebbe (far) har entusiastiskt prövat mig
 mitt hofte och yrkat på dess uppfyllande,
 hvadan jag härmed fristar mig fullgöra
 denna föresatt. Ofta är första impulsen
 den bästa och riktiga, innan reaktiva
 krafterna hunnit försvaga och mot-
 verka det första beslutet. Ett godt
 beslutande hoppas jag kunna utlöpa
 och besontom att såsom vänligen hem-
 mastadt med Kolmårdens markvärdiga
 heter, växtvärld och naturskönheter,
 i egen person föra eder omkring
 i min och närgränsande församlingar.
 Måtte det ej vara förmodat att redan
 nu våga tillropa eder i hoppet ett
 hjärtligt välkommen!
 Krokeks prästgård, Kolmården,
 den 2 januari 1907
 Med största höfaktning
 J. P. Linde
 Myrskoh. i Krokek.

Månaden efter kommer det ett svar från Selma Lagerlöf. Hon tackar för
 inbjudan - särskilt "den lille nioåringen" - och skriver att "säkert kan ingenting
 vara mer glädjande för en författarinna än att ha förvärfvat så goda vänner att
 de vilja upplåta henne sitt hem". Brevet ger intryck av att Lagerlöf övervägde
 att acceptera inbjudan. Hon skriver att hon dröjt med svaret i väntan på
 planeringen av en eventuell ulandsresa som nu visar sig bli av. Därför måste
 hon avböja. Utlandresan i fråga var en resa till Balkan som Selma Lagerlöf
 gjorde tillsammans med Sophie Elkan 1907.

Högtärode Herr Kyrkoherde.

Först och främst vill jag nu
till herr kyrkoherden själf
till alla i Er omgifning, som
har underkastat beslutet och
framfört till den lille nio
åringes framföra min tack
samt för bjudningen till
Krokers vackra prästgård.
Själfrua denna inbjudan har
i och för sig både rätt och
gladt mig; säkert kan ingen

Brevet finns i original på Kungl. biblioteket, men en kopia på det har skickats in av Astrid Linde, Ebbe Lindes hustru. Stort tack för ditt bidrag Astrid! Om Ebbe Linde kan du läsa mer i Svenskt översättarlexikon.

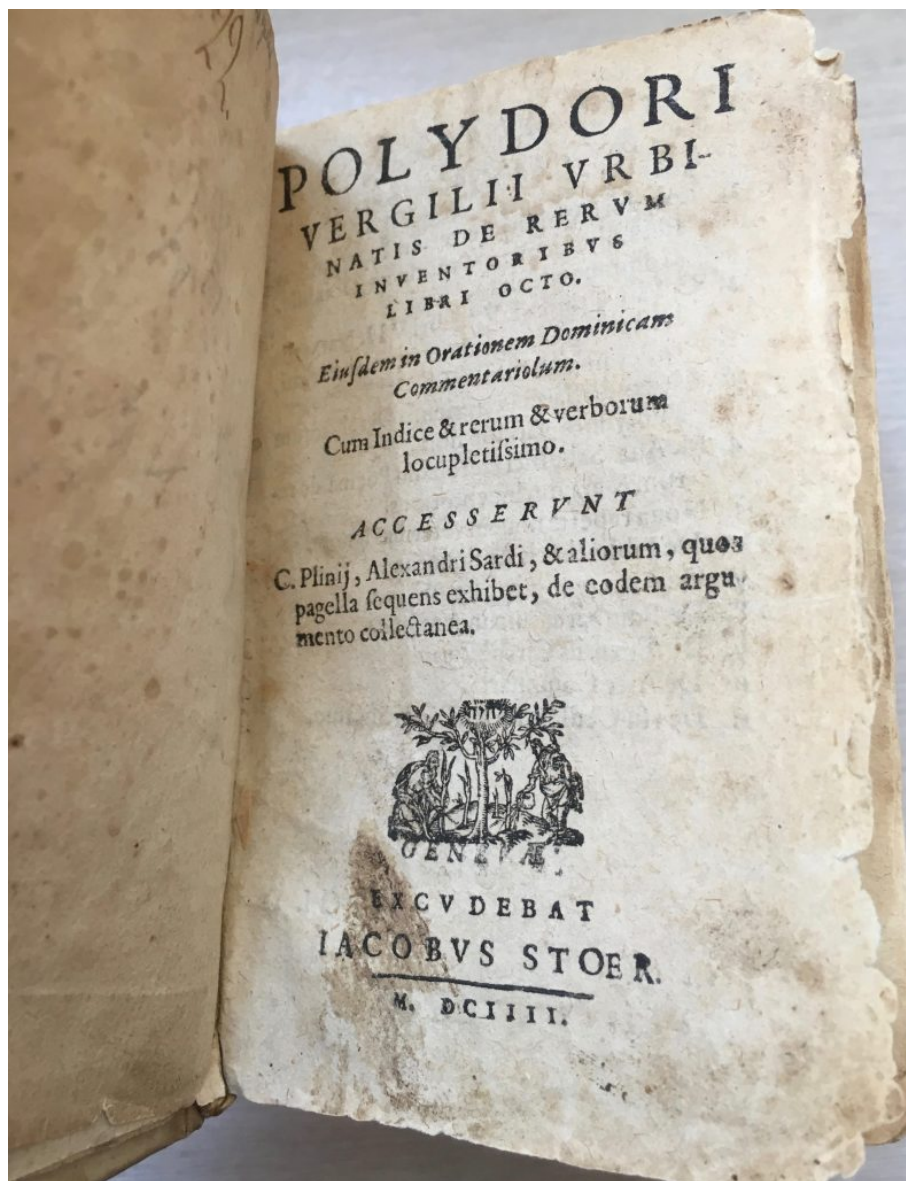
9.11 Emma från Mark ber om råd

Goda råd

Emma Johansson

Många skrev till Selma Lagerlöf för att be om råd i alla möjliga ärenden. Vi har fått in ett exempel på ett svar från Selma Lagerlöf på ett sådant brev, närmare bestämt ett brev där Lagerlöf omdeds bedöma värdet på en gammal bok. Tack Åsa Flodin för bidraget! I detta fall kunde vi även hitta det ursprungliga brevet som finns på Kungl. biblioteket.

Den 10 maj 1934 skrev Emma Johansson i Mark till Selma. Avsändaren, Emma Johansson, berättar om en bok som upphittats bland en massa skräp i samband med en flytt. Åsa Flodin, vars morfars mor Emma var, berättar att hennes morfars föräldrar i slutet av 1920-talet köpte gården Vik i Öxnevalla socken. På platsen låg då den gamla prästgården som revs för att göra plats åt det nya huset och släktingarna tog troligen hand om en del av det som fanns kvar i det gamla huset, bland annat boken på bilden nedan.

Emma skriver att de visat den för kyrkoherdens dotter som bedömt den vara av högt värde. Efter att också ha varit i kontakt med en professor i Stockholm och en antikvitetshandel får de beskedet att boken är tryckt i för många upplagor för att vara av värde. De funderar istället på att annonsera, men ber först "ödmjukast dr Lagerlöf om ett gott råd i denna sak". Som i många andra brev stavade man här Lagerlöf med v.

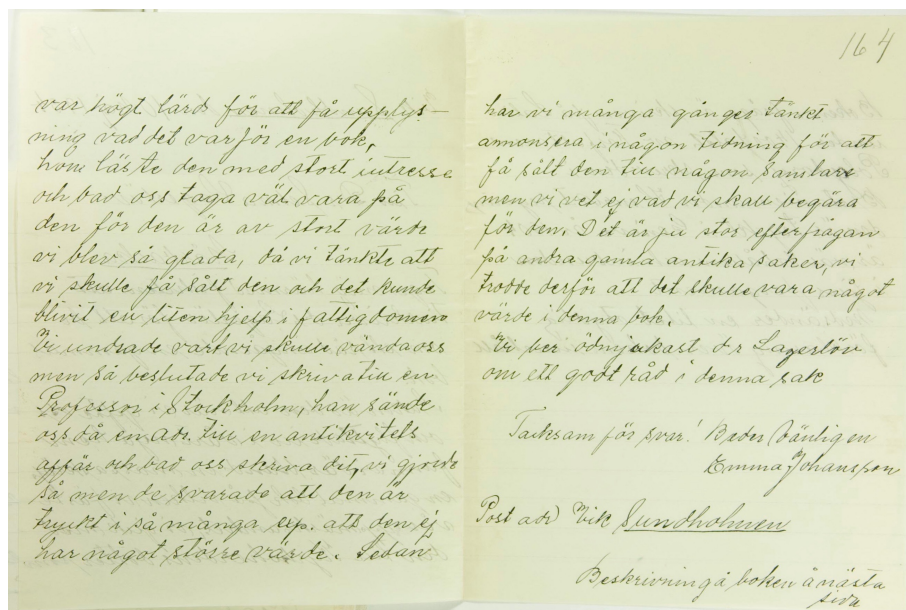
163
Vitt Sundholmen den 10 Maj 1934

Till D:r Selma Lagerlöf

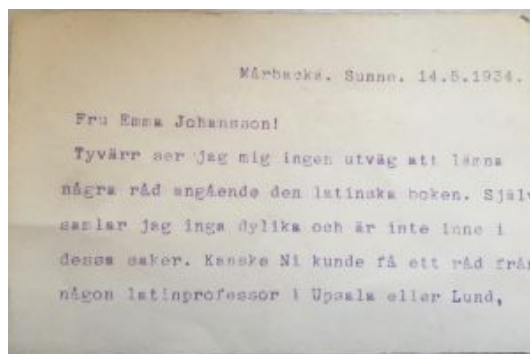
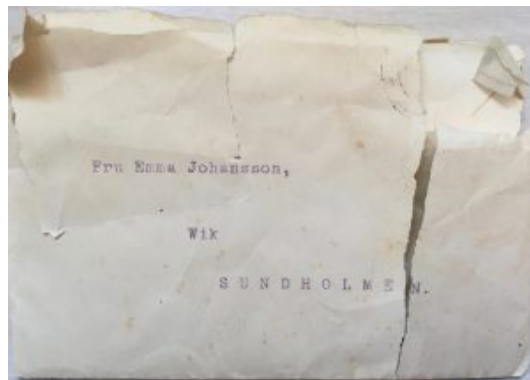
Härbarba

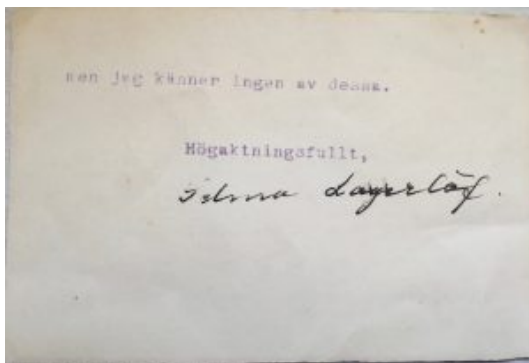
Tager mig härmed friheten att
tillskriva D:r Lagerlöf för att be
om ett råd angående en gammal
bok.

Saken är den att när vi gifte oss
och flyttade in i vårt nya hem
fann vi där bland en massa skräp
en gammal bok på vilken vi fäste
vår uppmärksamhet, vi gick med
den till Flyttkoherdens dotter som

Brevet besvarades genom ett kort maskinskrivet meddelande som under-tecknats av Selma Lagerlöf. Det är daterat endast fyra dagar efter Em-mas brev. Selma beklagar att hon inte kan ge råd i denna fråga och hänvisar Emma vidare till latinprofessorerna i Lund eller Uppsala.

9.12 Översättning till nederländska

Översättning

Emma Bergström-Andelius

Emma Bergström-Andelius, född Bergström, var en av den svenska hemslöjdens förgrundsgestalter. Hon var från Filipstad men kom som gift att bo i Umeå. 1900 skrev hon till Selma Lagerlöf - ett brev som enligt brevskrivarregistret idag ska finnas på Kungl. biblioteket. Att döma av Lagerlöfs svar som är daterat 16 december 1900 skrev Emma både om sin läsning av Lagerlöfs texter och om hennes kontakt med en kvinna från Nederländerna, vars intresse för Lagerlöfs författarskap Emma tycks ha väckt. Selma skriver att "det varit en stor glädje för mig att höra hvilken förstående sympati hon känner för mina böcker".

Jalun 16. 12. 1900.

Kära Fröken Bergström!
På det varmaste får jag tacka
för Ert långa intressanta
bref, afvensam för att det
väckt den holländska damens
intresse för mina böcker.
Här hemma själf måste
vi också framföra min
helsing och att det varit
en stor glädje för mig att
håna hvilken förstående
sympati hon känner för

Den holländska damen ifråga är intresserad av att översätta Lagerlöfs verk. Lagerlöf fick många förfrågningar av detta slag och det var nog inte helt enkelt att veta vem hon skulle ge tillstånd. Det var svårt att veta på förhand hur resultatet skulle bli. I detta brev visar Lagerlöf en strategisk inställning: hon menar att om "Er vän ej skrifvit (författat eller öfversatt) förut, så kan hon naturligtvis ej komma till att göra det bra genast, utan måste nödvändigt misslyckas". Därför tycker Lagerlöf det är bäst att inte skynda på det hela utan ge det tid "så har kanske hennes hjärna börjat sätta sig in i saken och hon kan utföra arbetet till sin egen belåtenhet".

mina bänker. Af Ett bref,
att Emma förefaller det mig,
som skulle jag när som
helst kunna skriva till
Frk. ell. att hon kan börja
öfversättningen af bänken,
men vet ej, jag har nästan
fått lust att vänta litet. Om
hon vän ej skrifvit (författat eller
öfversatt) förut, så kan hon naturligtvis
ej kunna till att göra det
bra genast, utan måste nödvän-
dligt misslyckas. Men om hon
tror, att hon vore lämplig
så skrif till henne, att hon gör
ett nytt försök om en månad

Vidare betonar hon att "Det är af stor vikt att få en levande och känsligt
gjord öfversättning" och hon tackar Emma för att hon genom att förmedla
kontakten vill bidra till en sådan. Vilken eller vilka texter det rör sig om
framgår inte riktigt klart. I slutet nämns "antikrist" men att döma av den
något kryptiska formuleringen verkar det inte vara den som är ifråga.

så har Kauske hennes hjärna
börjat sätta sig in i saken och
hon kan utföra arbetet till sin
egen belåtenhet. Ni sänder mig
väl ett ord, om Ni vill göra
hennes stolta förslag och om hon
går in därpå. Det är af stor vikt
att få en lifvande och känsligt gjord
öfversättning, och det var väntligt
af Er att få ha på att hjälpa mig till en
sådan.

Glöm skrifver om antikrist "och inte
heller jag får införa den i mitt språk."
Glöm menar väl "kommer att"

Med utmärkt högaaktning och
tacksamhet Er

Selma Lagerlöf.

Det är inte heller självklart vilken översättare det rör sig om. Selma Lagerlöf blev tidigt populär i Nederländerna. Redan 1898 publicerades Gösta Berlings saga i översättning. Dessvärre har vi inte tillgång till Emmas ursprungliga brev och kan inte publicera det här. Tack Leif Engh som bidrog med Emma Bergström-Andelius brev!

9.13 Selma Lagerlöfs tackkort

Tackkort

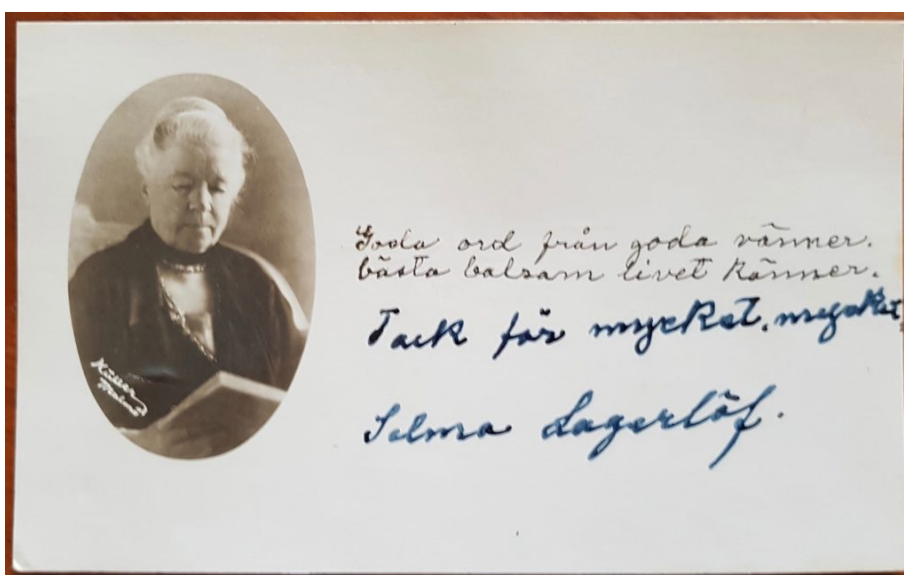
Karl Johan Almqvist

Paul Thieme

Även om Selma Lagerlöf ofta skrev personliga svar på de brev hon fick fanns det förstås ibland behov att spara tid. Då använde hon brevkort med en förtryckt, handskriven hälsning som hon signerade. Vi har fått in ett par exempel på sådana.

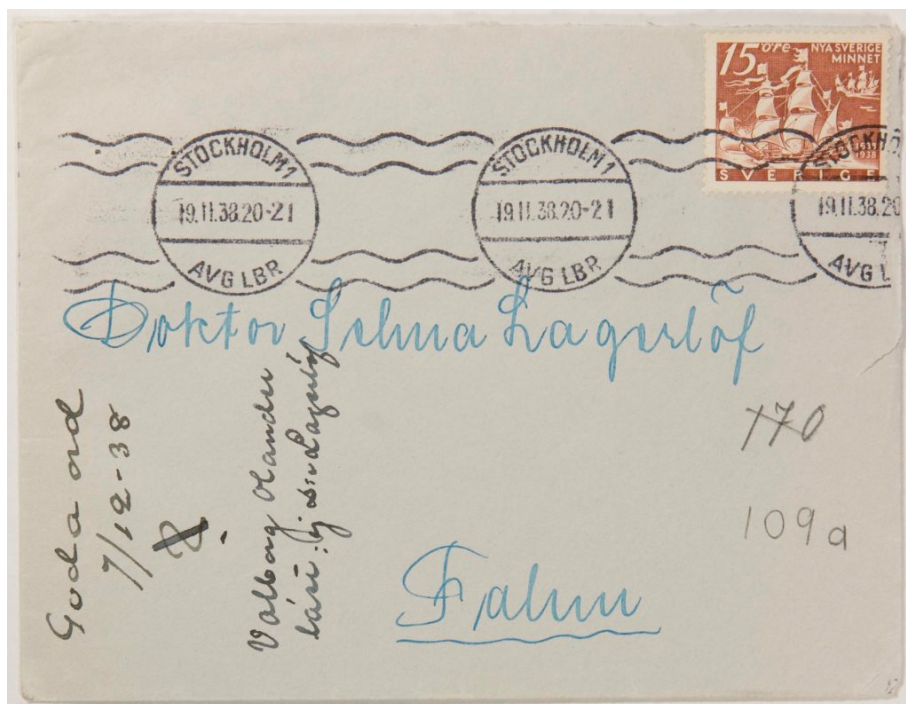
Margareta Andersson skickade in detta tackkort från Selma till den danske konstnärern och författaren Karl Johan Almqvist (1899-1970) i Köpenhamn. Av poststämpeln framgår det att tackkortet är postat 1938, det vill säga 2 år före Selma Lagerlöfs död, då krafterna för brevskrivning hade börjat tryta. 1938 var Lagerlöf 80 år och behövde hjälp med hanteringen av breven.

Tack Margareta Andersson för bidraget och Margaretha Bergman för hjälp med digitaliseringen!

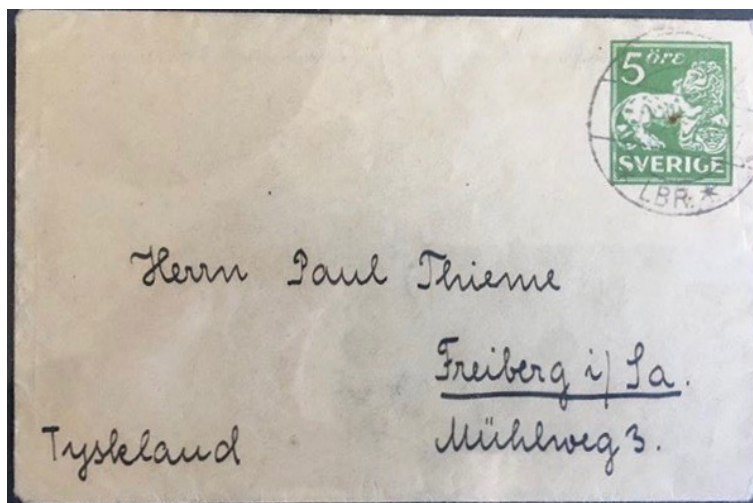

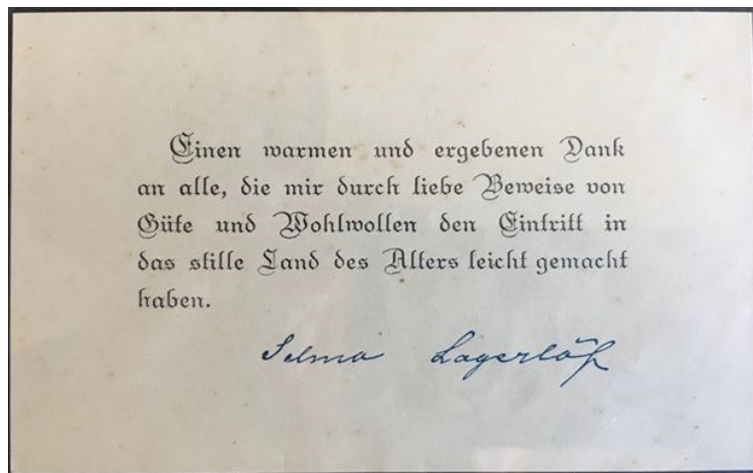

I Selma Lagerlöf-samlingen på Kungl. biblioteket finns ibland noteringar på brev eller kuvert där det framgår att just tackkortet ovan har skickats. Här är "Goda ord 7/12 1938" noterat på kuvertet. Här står det också att det är Valborg Olander som läst brevet, "Ej D:r Lagerlöf".

Att Lagerlöf också hade förtryckta kort på tyska för att kunna svara sin stora publik i Tyskland visar detta bidrag från Pia Nykänen. Hennes morfar som var från Tyskland skrev och gratulerade Selma på hennes 70-årsdag och fick detta tackkort tillbaka.

I översättning lyder formuleringen ungefär så här: "Ett varmt och hängivet tack till alla som genom sina bevis på vänlighet och god vilja har gjort det lätt för mig att komma in i åldersdomens tysta land". Tack Pia Nykänen för bidraget!

9.14 Fler än Selma bodde på Mårbacka

Mårbacka

Anna Bergqvist

"När jag blir rik ska jag köpa igen Mårbacka det är min dröm, men det står väl hårt om jag någonsin kommer så långt". Så skrev Selma Lagerlöf i ett brev till sin syssling Anna Lagerlöf år 1900. 1889 lämnade hon Mårbacka för sista gången innan gården såldes 1890. I slutet av 1907 köpte hon tillbaka gården och 1910 dessutom ägorna kring den. Många människor förutom Lagerlöf själv och de som tjänstgjorde i huset kom att bo på Mårbacka genom åren. I en artikel i *Husmodern* från 1935 beskrivs hennes relation till "gårdens folk" så här:

"D:r Lagerlöf är för övrigt dagligdags i kontakt med gårdens folk och följer arbetet in i minsta detalj. Och arbetsfolket på Mårbacka behandlas synnerligen väl – ja, det är nästan otroligt vilken omtanke hon har om sina tjänare. Hon gör allt för att alla skola trivas på gården, och alla som växa upp där måste stanna kvar. De få inte flytta därifrån."

Tre gånger så mycket folk som behövs har Selma Lagerlöf på Mårbacka

Mårbacka är en godhetens högberg; och mor Selma är den goda ängeln», har den gammal frykdalsgumma sagt en gång. Och det är nog de sannaste ord, som fällts om Värmlands diktarinna och hennes sagoomspunna hem i Gösta Berlings bygd. Ty Selma Lagerlöf representerar mer än någon annan hjälpsamheten och godheten — därpå finnas otaliga bevis — fastän hon själv inte utåt vill visa denna sin vackra gärning. Men vad stort sker, det sker i det tysta...

Alla, som stå dr Lagerlöf nära i hennes hembygd, veta, att hon i all tysthet gjort och fortfarande gör mycket gott. Det är många, många, både inom och utom kommunen hon räckt en hjälpsam hand, och det är mycket vanligt, att folket i bygden går till Mårbacka och klagar sin nöd. Men då gå också alla därifrån hjälpta. Det säger sig emellertid självt, att hon inte kan bistå alla, som utifrån kommer och bönar om hjälp.

En sommardag för några år sedan fick författarinnan på Mårbacka besök av en ung flicka. Hon hade hört, att Selma Lagerlöf någon gång brukade ge framåtsträvande unga människor ett handtag, och nu... skulle hon våga be? Ja, hon tog mod till sig och bad så hjärtebevakande, att dr Lagerlöf måtte skänka henne 600 kr., den summa hon behövde för att genomgå en viss utbildningskurs. Flickan inbjöds till det gästfria diktarhuset, stannade hela dagen, och när hon på kvällen skulle gå, lade dr Lagerlöf 600 kr. i flickans hand och önskade henne lycka till.

En annan gång fick författarinnan mottaga ett brev från ett ungt, förlovat par, som bad så vackert om inte mindre än fem tusenlappar som bidrag till ett eget litet bo. De ville så gärna gifta sig, men de hade inte pengar så det räckte till. Dr Lagerlöf funderade både länge och väl på hur hon skulle göra, och hon rådgjorde också med sin husföreståndarinna, vilken emellertid avrådde.

»Men de vill ju så gärna bilda eget hem, och varför ska de inte kunna få det», lär dr Lagerlöf ha sagt.

Historien förmäler inte, hur mycket paret fick, men man vet med säkerhet, att dr Lagerlöf skickade dem ett vackert bidrag — enligt uppgift 1,000 kr. — till bosättningen.

Ett exempel på hur långt hon kan gå, då det gäller jordbrukets fromma i bygden är detta. Inom ett par till Mårbacka gränsande hemman skulle igångsättas gemensamma torrlägningsarbeten. Mårbacka hade endast obetydlig del i dessa. För företagets utförande måste upptagas ett lån på 12,000 kr. Då lånet sedermera skulle amorteras, lär dr Lagerlöf betalat in hela summan — 12,000 kr. — på en gång. Hon visste att grannarna hade det svårt och ville hjälpa dem. Det var ju till jordbrukets bästa.

Dr Lagerlöf är för övrigt dagligdags i kontakt med gårdens folk och följer arbetet in i minsta detalj. Och arbetsfolket på Mårbacka behandlas synnerligen väl — ja, det är nästan otroligt vilken omtanke hon har om sina tjänare. Hon gör allt för att alla skola trivas på gården, och alla som växa upp där måste stanna kvar. De få inte flytta därifrån.

»Skaffa dem arbete», säger hon till sin inspektör, och han måste lyda, trots att alla poster äro besatta. Ja, det lär finnas tre gånger så mycket folk på Mårbacka som det egentligen behövs — och det säger ju en del...

Varje år håller kommunens fattigvårdsstyrelse ett av sina sammanträden på älderdomsheimet. Då är det högtid för de gamla på hemmet. Deras »mor Selma» kommer nämligen, och det är en av årets stora upplevelser. Dr Lagerlöf har alltid med sig en present till var och en av pensionärerna, och de gamla visa en rörande glädje, när hon kommer fram till dem, överlämnar paketen, trycker deras händer och ger sig tid att prata bort en stund. Hon blir också omklappad värre av äldringarna, som alla äro ense om, att »nåa snällare än mor Selma finns int' i hele sockna».

Vilket är lika sant som frykdalsgummans ord!

Hilding Bergqvist föddes 1927 på torpet "Knöln" som låg granne med Mårbacka. Hildings far var anställd i Mårbackas jordbruk från 1919 till Selma Lagerlöfs bortgång. Detta brev, som rör köpet av torpet, har Hilding bidragit med. Brevet är ställt till hans mor, Anna Bergqvist.

Falun, 4. 3. 1939.

Kära Anna Bergqvist.

Tack för brevet om Knöln, som jag fick för ett par veckor sedan. I går undertecknade jag köpekontrakt om norra stugan med jordstycket ända ut till vägen och har skickat detta hem till Mårbacka. Nu hoppas jag, att Ni och Era barn skola trivas lika bra som hittills på Knöln och få stugan trevlig och ombonad. Jordstycket räcker nog både till potatisland och till ett par sängar med grönsaker och blommor. Ja tycker, att det är roligt att veta, att Anna och hennes man nu har ett eget hem till döddagar.

*Många vänliga hälsningar
till Er båda och till barnen
från Er tillgivna
Selma Lagerlöf.*

Brevet är daterat 4 mars 1939, det vill säga ett år före hennes död i mars 1940. Det det verkar bekräfta den bild av Lagerlöf som förmedlas i artikeln i *Husmodern*. Det var uppenbarligen viktigt för henne att säkra att familjen kunde bo kvar på Knöln även efter hennes död.

Hilding berättar så här: "Allt gårdens folk 60-70 personer var årligen inbjudna till jul och midsommarfirande och alla fick julklappar. I Selmas brev framgår det hur nära folket på gården hon levde, hennes tillgivenhet visade hon årets alla dagar. Man kunde nästan dagligen möta henne på hennes gårdspromenader och i stall och lagård. På detta kort kan man se hur Selma välkomnar mig och min mor midsommarafton 1929."

Mer om familjen Bergqvist och arbetarbostaden på Mårbacka kan man läsa i Lena Carlssons bok, *Arbetarbostaden på Selma Lagerlöfs Mårbacka* (2014). Hilding Bergqvist såg också till att arbetarbostaden blev bevarad när den 2006 hotades av rivning. Stort tack för ditt bidrag Hilding Bergqvist!

För den som vill veta mer om dem som bodde på Mårbacka finns också en bok av Matts Nilsson, *Alma på Mårbacka. Selma Lagerlöfs husjungfru 1925-1931* (2014). Den handlar om Matts Nilssons mor Alma som var Selmas husjungfru.

9.15 Fiktion och folkliga sägner

Bannlyst

Peter Karlsson

Frågan om Lagerlöfs romaner och deras verklighetsbakgrund återkom många gånger under hennes författarkarriär: alltifrån påståenden om "den verkliga" Gösta Berling till korrigeringar av geografiska fakta i *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*.

Lena och Kerstin Wängnerud har skickat in ett brev till Selma Lagerlöf där hon svarar på synpunkter på hennes skildring av den dalsländska Håbolssläkten i *Bannlyst*. I den romanen har Håbolssläkten fått inspirera till den kraftfulla och våldsamma kyrkoherde Rhånge från Hångerätten, som gifter sig med den kvinnliga huvudpersonen, Sigrun. En av männen i Hångerätten "en orättrådig och hård man" har på grund av svartsjuka begått dråp och därmed dragit en förbannelse över ätten: de måste dö en våldsam död för andras hand. Rhånge vill häva förbannelsen genom att bli en Guds man, men förbannelsen ligger i deras våldsamma lynne.

Brevet skrevs till Lenas farfarsfar, Peter Karlsson, som hade påpekat någon felaktighet om släkten såsom den framställdes i romanen *Bannlyst*. Det förefaller också som att han föreslår den mytomspunna Håbolssläkten som ett romanämne.

Marbacka, Linné den 21 Jan. 1930.

Herr P. Karlsson!

Jag får så mycket tacka
för ert intressanta brev rörande
Häbolsläkten. Jag må säga, att
detta ämne skulle på allt sätt
ha tilltalat mig, om jag bara
inte vore så gammal, som
jag nu är. Det skulle bli så
mycket att studera och sätta
mig in i samt sedan omarbete-
ta en berättelse, att jag inte

vägar åtaga mig den fordrade
uppgiften.

Jag återsänder bibliografien,
men med stor saknad, det måste
jag säga.

En del av de historier från
Håbol, som jag berättar i "Damm-
lyst", ha berättats av en präst,
en nära släkting till mig, som
på 1840-talet var präst i den
frakten. Jag trodde därför, att
de vore sanningsenliga.

Med förmädd tacksägelse
är förbunden

Selma Lagerlöf.

Selma Lagerlöf var inte den enda författare som hade som hade intresserat sig för släkten. Rosa Carlén, dotter till Emilie Flygare-Carlén inspirerades av den in Bröllopet i Bränna (1863) och på 1850-talet skrev prostens Anders Lignell i sin Beskrifning öfver grefskapet Dal om hur släkten utmärkte sig för

"ovanlig rikedom, reslig växt, mycken kroppsstyrka och i följd häraf en viss stormodighet och stolthet".

Ulla-Britta Lagerroth beskriver in sin avhandling *Körkarlen och Bannlyst. Motiv och idéstudier i Selma Lagerlöfs diktning* (1963) hur Selma Lagerlöf fick kännedom om legenderna om Håbolssläkten. Delvis var det hennes väninna, författaren Ida Bäckmann, som själv var från Dalsland som gjorde Selma uppmärksam på dessa sägner, men de förekom också i olika släktkrönikor, bland annat Lignells, men även Gustaf Björlins *Flydda tider* (1914) där ett kapitel har titeln "Håbolsgossarne". I brevet uppger Selma att hon fick berättelsen från en släkting som var präst i trakten på 1840-talet. Enligt uppgift från Selma till Viktor Myrén hade hon hört historien vid ett besök på Gustafsfors i Bengtsfors och att hon "i romanen Bannlyst sökt romantisera denne händelse" (citerat efter Lagerroth s. 398). Det måste vara detta hon syftar på i brevet.

Tack Kerstin och Lena Wängnerud för bidraget!

9.16 Nils Holgerssons träsko

Skola

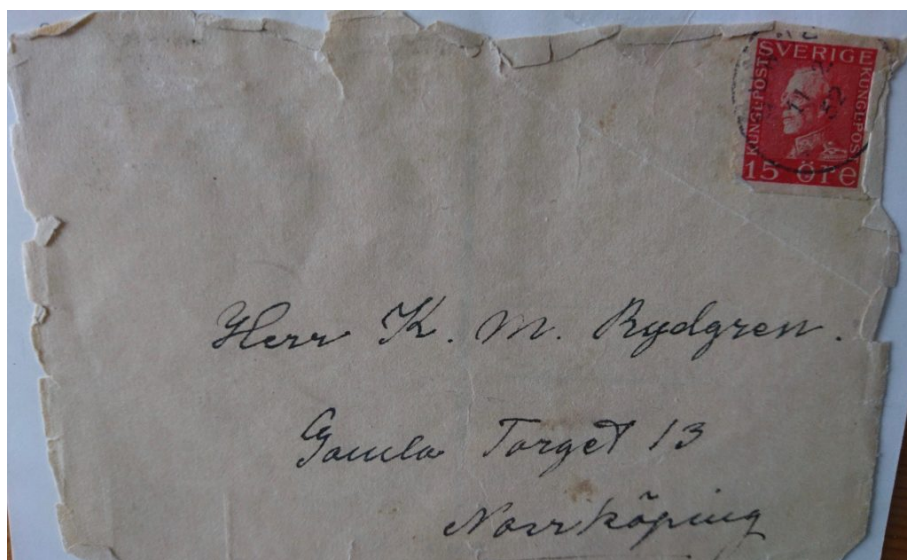
Karl M Rydgren

Karl M Rydgren, född 1880, var lärare på Svärtinge skola utanför Norrköping. Maria Karlsson har skrivit och delat med sig av ett brev till sin morfar, Karl M Rydgren, från Selma Lagerlöf. Enligt Maria skrev Karl till Selma 1932 och berättade om en märklig, men verklig, händelse, som hade med Nils Holgerssons träsko att göra.

På lördagarna just före skolveckans slut brukade Karl läsa *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* för sin klass. Det var när boken nyligen utkommit, runt 1908-1909. I ett av bokens kapitel råkar Nils Holgersson tappa sin träsko när han flög på gåsryggen från Norrköping mot Kolmården. Efter att ha läst detta stycke för sin klass sa Karl åt barnen att gå ut och leta efter träskon. På måndagen var det mycket riktigt en flicka som hittat en liten träsko i ett dike och var övertygad om att den tillhörde Nils.

Folktron levde kvar i Sverige vid denna tid, och flickan och hennes familj vågade inte behålla skon eftersom den tillhört en tomte. Skon kom på detta sätt i lärarens ägo och 1932 skrev han till Selma och berättade historien. Selma svarade 10 februari 1932.

Märbäcka Lunn
10.2.1932.
Herr H. M. Rydgren.
Tack för det vackra brevet
om träskon, som jag kom-
mer att bevara bländvita
na daggripas. Vi skall

inte sända mig sken utav
bevara den. Den är säkert
i bästa förvar hos Er. Ett
brymmerligt spel av till-
fälligheter var ju det hela.
med mycket tack för
en vänlighet att skriva
tänkar med utmärkt högaaktning
Selma Lagerlöf.

Maria berättar att hennes morfar också besökte Selma Lagerlöf 1939 för att visa upp träskon. Enligt honom ville tjänstekvinnan som öppnade dörren först inte släppa in honom. Han sa då: Hälsa från Nils Holgerssons träsko. Då blev han genast insläppt.

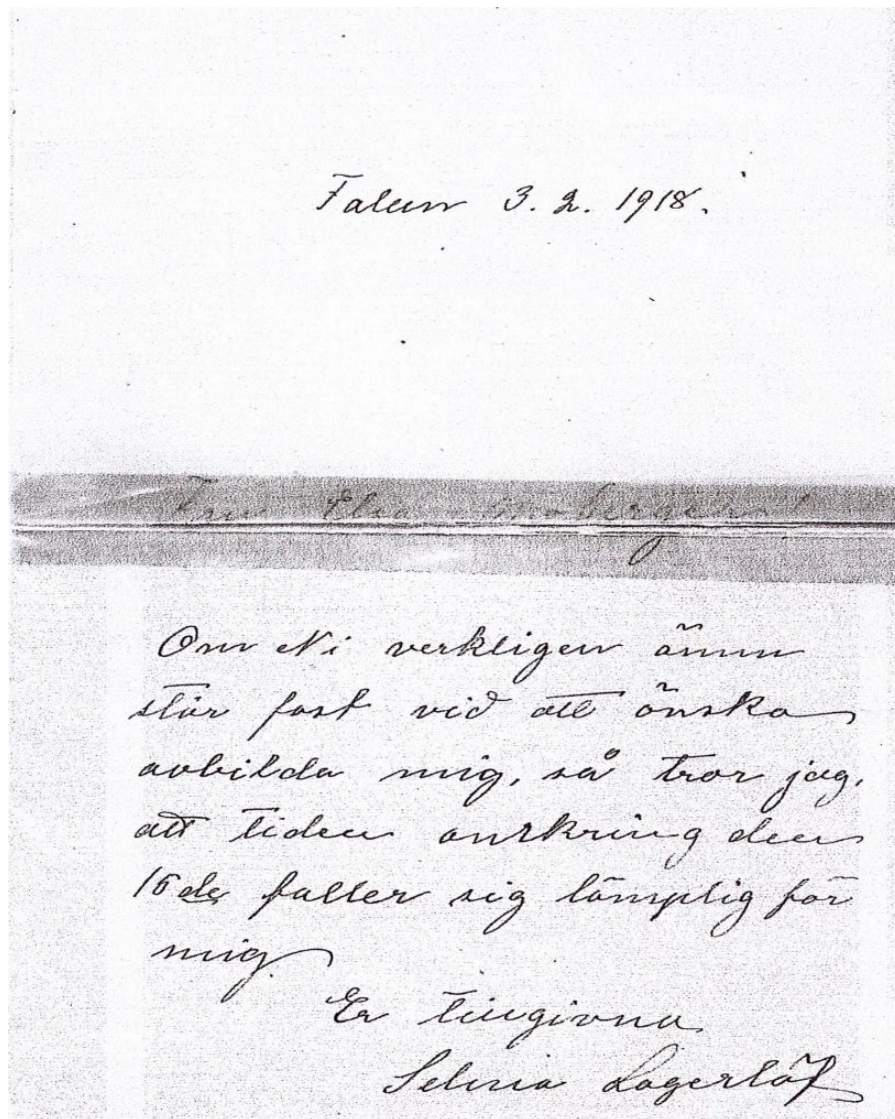
Han har själv skrivit så här om besöket: "Hon blev mycket gripen av detta med skon, synade den noga och begrundande och hon skrattade gott när hon, såsom hon uttryckte sig, tänkte på "detta underbara tillfälligheternas spel". Hon ville gärna, sade hon, en gång, om hon fick leva, skriva "en saga om en saga". Det blev emellertid aldrig så, ty hon insjuknade och dog året därpå."

9.17 Om porträttmålning och överansträngning

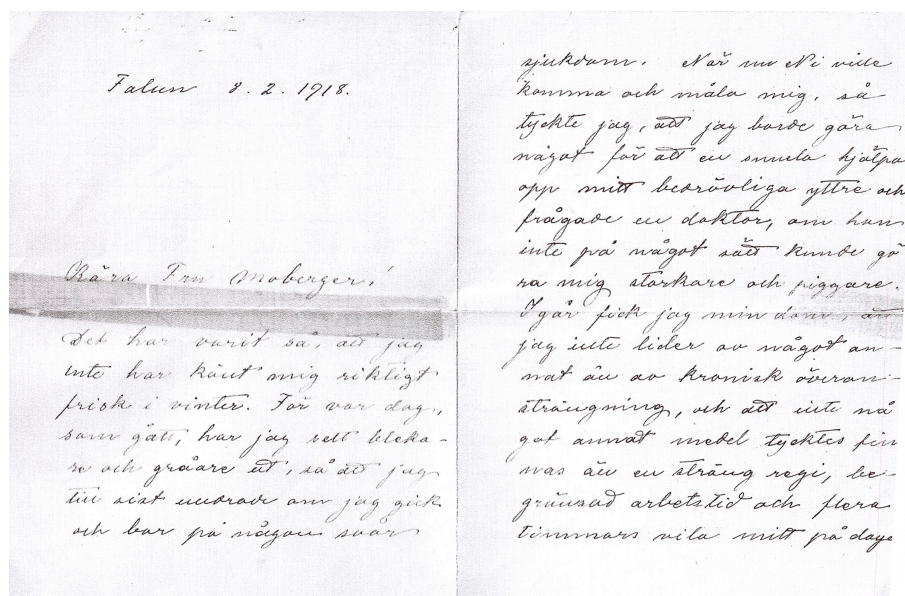
Porträtt

Elsa Schultz Moberger

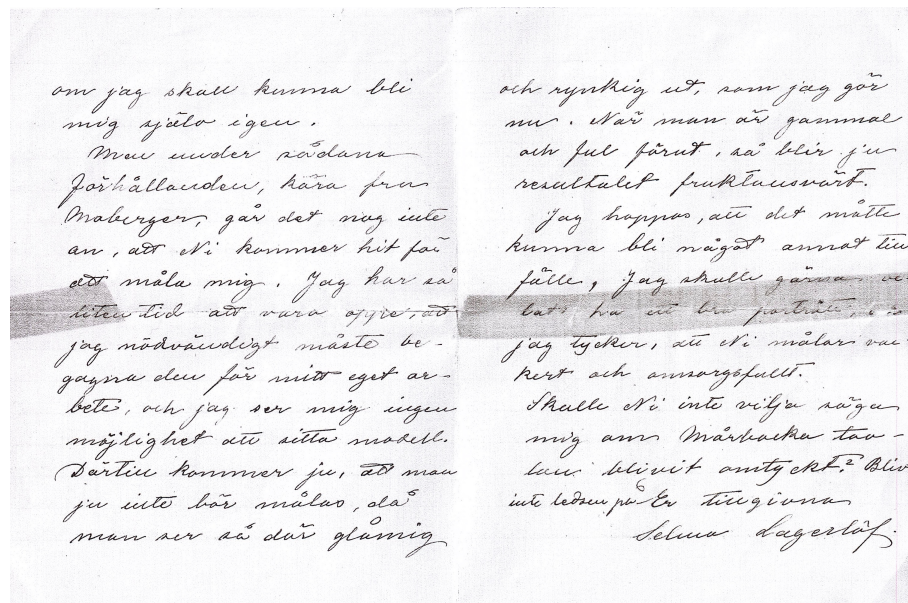
Elsa Schultz Moberger (1897-1978) var en konstnär och porträttmålare som 1918 kontaktade Selma Lagerlöf med en förfrågan om att få måla hennes porträtt. Margareta Algurén, barnbarn till Elsa, har skickat in två brev från Selma Lagerlöf till henne angående porträttmålningen. Det första brevet bekräftar helt enkelt tiden, "omkring den 16de faller sig lämplig för mig", skriver Selma.

Men bara fem dagar senare skriver Selma till Elsa igen, denna gång ett längre och ganska öppenlydande brev om hennes sviktande hälsa. "För var dag som gått, har jag sett blekare och gråare ut, så att jag till sist undrade om jag gick och bar på någon svår sjukdom". Hon träffar en läkare som diagnosticerar henne med "kronisk överansträngning" och ordninerar "begränsad arbetstid och flera timmars vila mitt på dagen".

Med tanke på detta måste porträttmålningen dessvärre ställas in, meddelar Selma. "Jag har så liten tid att vara uppe, att jag nödvändigt måste begagna den för mitt eget arbete". Hon tillägger att man ju inte heller vill bli avmålad "då man ser så där glåmig och rynkig ut, som jag gör nu". Inte utan viss galghumor konstaterar hon att när man "är gammal och ful förut, så blir ju resultatet fruktansvärt". Selma Lagerlöf var 59 år när brevet skrevs och under året arbetade hon med romanen *Bannlyst* som blev klar lagom till henne 60-årsdag i november. Att det inte var helt lätt för henne att säga nej visar de avslutande orden "Bliv inte ledsen på Er tillgivna Selma Lagerlöf"

I brevet uttrycker Selma Lagerlöf sin uppskattning för Elsa Schultz Mobergers målningar, "Ni målar både vackert och omsorgsfullt". Det framgår också av Elsa tidigare målat en tavla med Mårbacka-motiv och hon vill veta om den blivit omtyckt. Var tavlan finns idag är okänt.

Tack Margareta Algurén för bidraget!

9.18 Selma Lagerlöf som forskningsämne

Forskning

Helmer Edlund

Ett mycket spännande brev kom från Ann Edlund vars svärfar, Helmer Edlund (f. 1903), var lärare i svenska och litteraturhistoria. 1938 skrev Helmer ett brev till Selma Lagerlöf angående en artikel om henne han publicerat i Västerbottenskuriren och Östersundsposten. Han ber om ett omdöme om artikeln. "Min stora dröm är att få licentiera i litteraturhistoria, men då jag har hustru och en son att försörja, kan jag ej tänka på att ligga vid universitetet", skriver han. Därför gäller det istället att meritiera sig så gott det går på egen hand.

Umeå den 21 dec. 1938.

Stöjt ärade d:t Lagerlöf!

Medföljande essay publicerades vid tiden för d:t Lagerlöfs 80-årsdag i "Västrobottens Kuriren" och "Östersundsproten". Dessutom har "Östgöta Correspondenten" inköpt den för framtida bruk.

Vore tacksam, om d:t Lagerlöf ville låna igenom den och ange rätt omständigheter.

Gäinstyr sedan $5\frac{1}{2}$ år tillbaka vid Umeå högskola allm. läroverk. Min stora dröm är att få licentiera i litteraturhistoria, men då jag har hustru och en son att försörja, kan jag ej tänka på att få ligga vid universitetet. I stället ämnar jag skriva, så gott jag kan, härte i landsorten för att meriter mig och sedan eventuellt få dispen- från föreläsningar och licentiatseminariet.

Nu vill jag bara höra, om d:t Lager-

Den viktiga frågan är alltså om den publicerade artikeln kan fungera som en del i en licentiatavhandling. Utöver detta ställer Helmer en del specifika frågor om varifrån Lagerlöf fått inspiration till olika texter. Han nämner C.J.L. Almqvist, Viktor Rydberg och Johan Henrik Kjellgren som tänkbare inspira-

tionskällor.

löp anser denna uppgift vara av så pass stort värde, att den kan gälla som en liten grundsten för en litteraturhistorisk Studie i Selma Lagerlöfs författarskap.

Vore villare tacksam, om jag kunde få svar på följande frågor:

Varifrån har d:ö Lagerlöf fått idén till "Fågeln Rödbröst"? Hade d:ö Lagerlöf läst C. J. L. Almqvists sonett "Hjärtats blomma", innan nämnda legend skrevs?

Finns det något dolt samband mellan Almqvists "Björninman" och "Endofreden". Den senare hös i varje fall samman med kristuslegenden "Den heliga natten", eller hur?

Tad anser d:ö Lagerlöf om följande sammanställning: Kellgrens Simon (i "Pill Kristina"), Rydbergs Simon-Styliten (i "Den rike skénaren") och Selma Lagerlöfs Natto, eremiten, tre förromantiska gestalter.

— För min del anser jag "Kejsaren av Portugallien" vara Selma Lagerlöfs bäst komponerade roman. För att kunna pröva detta är det en lockande

Sin egen favoritroman, Kejsaren av Portugallien, vill Helmer jämföra med den franske realisten Honoré de Balzacs roman Pappa Goriot (1835). Gösta Berlings saga vill han jämföra med P.D.A. Atterboms Lycksalighetens ö från

1820-talet.

77

uppgift att jämföra den med Balzacs
"Le père Goriot", som ju anses vara
ett av mästerverken inom världslittera-
turen.

Som jag flyktigt antytt
i rapporten om "Selma Lagerlöfs liv-
syn", vore det inte omöjligt att
huvudsaken något av parallellen
— Atterboms "Lycksalighetens ö"
och "Gröna Berlings saga".

Det om ursäkt, att jag
börjar, men då allt detta har
en avgörande betydelse för hela
min framtida verksamhet, hoppas
jag, att dit Lagerlöf beröras detta
brev.

Med utmärkt högaktning
Helmer Edlund
Regementsgatan 28.
Umeå.

Selmas svar till Helmer är daterat bara 2 dagar senare, den 23 december 1938. Det är ett intressant brev som innehåller en del information om hur Selma Lagerlöf själv såg på sina texter. Hon börjar med att ursäkta sig för sitt

det kortfattade svaret. Selma, som var 80 år gammal 1938, skriver att hon lider av blodbrist och på grund av detta saknar sin "vanliga lätthet att arbeta och att bedöma vad jag läser". Om den tryckta artikeln kan utgöra del av en licentiatavhandling svarar hon inte på, utan ber Helmer kontakta "någon litteraturhistoriker". Hon ger däremot upplysningar om bakgrunden till flera texter och sin åsikt om de jämförelser med andra författare Helmer förelår.

Falun 23. 12. 1938.

Herr Helmer Edlund.

Blodertecknad lider av Blodbrist och saknar för närvarande min vanliga lätthet att arbeta och att bedöma vad jag läser. Blodbrist är, som Ni kanske vet, mycket föresvågande. Jag har dock läst Er uppsats över mig, men vågar inte ge något omdöme. Ni bör väl vända Er till någon litteraturhistoriker för att få veta om den Rau brukas som gradualaophandling. Jag vill också nämna att två personer redan ha skrivit till mig och antalat sin önskan att göra mig till föremål för en gradualaophandling.

Vidare Rau jag nämna, att Fågel Rödlörst stannar på en siciliansk legend. Gudsfredens ämne har jag funnit i en norsk tidning. Tolle om Tystnaden under den Heliga natten är också siciliansk. Legenderna om Fågelboet läste jag i en italiensk världshistoria.

Och så ber jag ^{Er} noga akta Er för att göra jämförelser mellan mig och Alus-

"Och så ber jag Er noga akta Er för att göra jämförelser mellan mig och

Almqvist eller mellan mig och Balzac, inte heller mellan mig och Atterbom", skriver Selma. Dels tycker hon att detta sätt att "söka efter likheter och beröringspunkter" börjar bli omodernt, dels tycker hon att dessa författare skriver "tråkigt och förkonstlat". Då som nu var det en utnämning för litteraturforskare att skriva om levande författare som ofta har sin egen agenda med att bekräfta och avvisa förklaringsmodeller och jämförelser. I kritiken hade jämförelser med Almqvist förekommit, särskilt i samband med *Gösta Berlings saga*. Jämförelsen med Balzac var mer ovanlig.

quist eller smälla mig och Belze.
inte heller smälla mig och Aller-
banv. Det där sättet att söka
efter likheter och beröringspunk-
ter börjar ju nu att bli asno-
derut. Dessa tre författare
ha aldrig betytt något för
mig. Det lilla, som jag har
läst av dessa har jag fun-
nit tråkigt och färdkonstigt.

Förlåt en sjukling, som jag
inte kan ge bättre vägledning,
med utmärkt hörsamhet
Selma Lagerlöf.

Tack Ann Edlund för bidraget!

9.19 Selma skickar sista sidorna av Jerusalem till Bonniers

Jerusalem

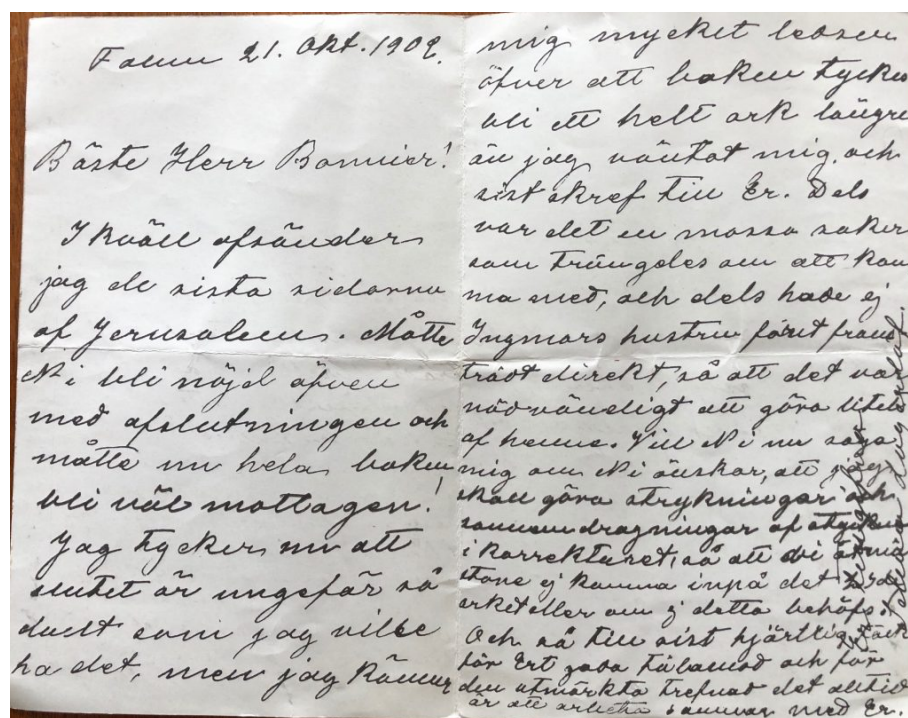
Karl Otto Bonnier

Lovisa Werner har bidragit med ett intressant brev från Selma Lagerlöf till förläggaren Karl Otto Bonnier. Det är daterat 21 oktober 1902, poststämplat i Falun och tätt skrivet på ett så kallat "kortbrev".

Selma meddelar att hon på kvällen samma dag ska sända de sista sidorna av *Jerusalem*. Det rör sig om den andra delen av romanen med undertiteln *I det heliga landet*. "Måtte Ni bli nöjd äfven med avslutningen och måtte nu hela boken bli väl mottagen!", skriver hon. Avslutningen blev som hon planerat men hon är missnöjd med att boken blir ett helt ark (det vill säga ett antal trycksidor) längre än vad hon väntat och också tidigare meddelat sin

förläggare. Bland annat beror detta på att hon gett mer utrymme till Ingmars fru som inte "förut framträdtt direkt, så att det var nödvändigt att göra litet af henne".

Brevet visar att Selma Lagerlöf var en författare som var enkel för förläggaren att arbeta med: hon beklagar att hon inte hållit sig till avtalad längd och är villig att stryka om han tycker det är nödvändigt. De avslutande orden bekräftar också Lagerlöfs goda relation till Katl Otto Bonnier: "Och så till sist hjärtligt tack för Ert goda tålamod och för den utmärakta trefnad det alltid är att arbeta samman med Er".

Stort tack för bidraget Lovisa Werner!

9.20 Mellan Mårbacka och Falun

Lantbruk

Olof Zandén

Sedan Selma Lagerlöf köpt tillbaka Mårbacka hade hon dubbelt boende under många år. Hösten 1897 flyttade hon från Landskorna till Falun för att komma närmare sin syster, Gerda Ahlgren, vars man var anställd av AB Kopparbergs Bergslag. Selma Lagerlöf bodde i Falun tillsammans med sin mor, först i två olika mindre lägenheter, men från 1902 i en större våning vis stora torget i Falun. 1907 köpte hon en bergsmansgård för att få mer

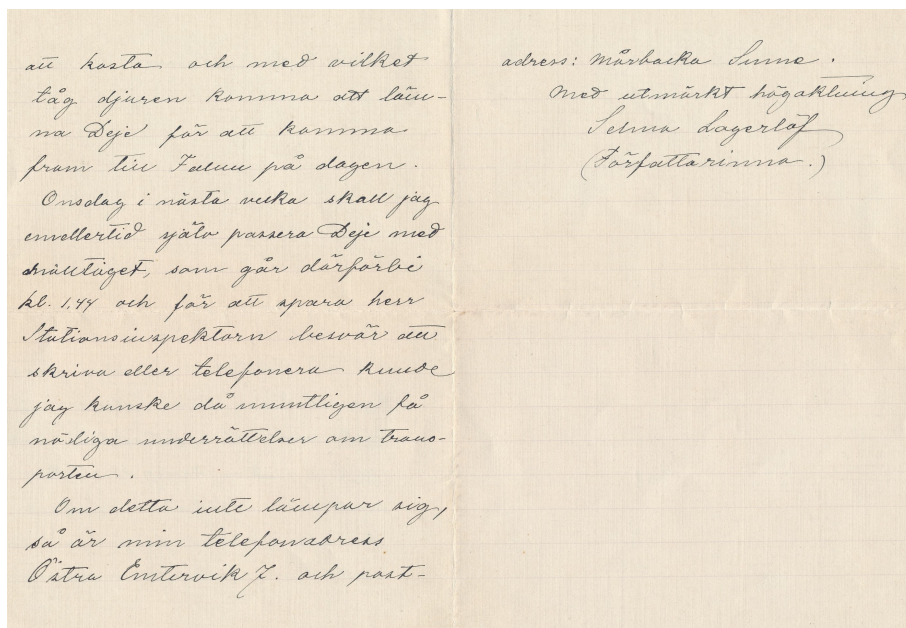
arbetsro. 1907 skriver hon också kontrakt på Mårbacka. Det var först tänkt att hon skulle använda Mårbacka som sommarbostad, men hon kom mer och mer att dela sin tid mellan Falun och Östra Ämtervik. "Jag kan väl säga att Mårbacka varit mitt livs stora kärlek, min käraste dröm att få köpa tillbaka och min lycka att få bygga och odla och förbättra där", skrev Selma till Ida Bäckmann (citerat efter Edström, *Livets vågspel*).

1910 köpte Lagerlöf även ägorna kring Mårbacka och började driva lantbruk med kor, hästar, gäss, kalkoner och en ansevärd personalstyrka. I september 1916 skrev hon brev till stationsinspektören i Deje, Olof Zandén. Deje var den dåvarande tågstationen för Sunne/Mårbacka. Brevet ger en bild av den något omständliga logistiken kring Lagerlöfs flyttar mellan Mårbacka och Falun. Hon vill få med sig en häst med arbetsåkdon, en bur med 20 höns och en person som ska ta hand om den på vägen och undrar över kostnad och tågtider.

Märbacka, Linné 26.9.1916.

Herr Stationsinspektoren i Deje.

Undertecknad ämnade i slutet av Oktober sända från Deje station till Falun, en häst med ett arbetsåkdon (flakvagn) en kar med omkring 20 stycken häns, samt den följande vårdare och ber att härmed på fråga dels vad transporten kan komma

Olof Zandén var morfar till Erik Swedenborg, som skickat in brevet. Han uppger att Selma och Olof träffades ett flertal tillfällen. Detta brev tycks inte ha besvarats skriftligen. Kanske ringde Olof, eller så träffades de på stationen som Selma föreslog.

Tack Erik Swedenborg för bidraget!

9.21 Brev till familjen Magnus i Lerum

Lantbruk	
Adolf Magnus	Ellen Magnus

Vi har redan skrivit om hur Selma ville frakta häst och höns på tåget från Mårbacka till Falun. Nu har vi fått in ännu ett brev som handlar om Selma Lagerlöfs djur. Jeanna Linton-Wahlgren berättar så här:

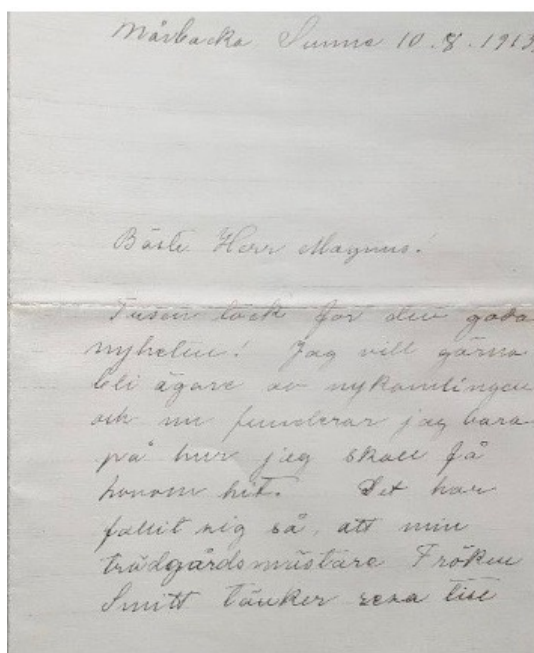
"Brevet är från Selma till Adolf Magnus (min farfars morfar), Adolf Magnus ägde gården Almekär utanför Lerum. Om jag förstått det rätt så upprättades det kontakt när Selma Lagerlöf köpt tillbaka Mårbacka och behövde få tjurar till gården. Sophie Elkan bodde inte långt ifrån Almekär och framförallt Ellen Magnus, hustru till Adolf Magnus, och Sophie Elkan kände varandra och kanske var det genom denna koppling som kontakten mellan Adolf Magnus och Selma Lagerlöf togs."

Grosshandlare Adolf Magnus (1836-1914) kom från en släkt av judiska handelsmän i Göteborg och ägde Almekärr herrgård i Lerum. Här är han av-

bildad av Anders Zorn. Målningen heter Frukost i det gröna. Mer om släkten Magnus kan man läsa i Svenskt biografiskt lexikon.

I brevet, som är daterat 10 augusti 1913, tackar Selma Lagerlöf för möjligheten att få köpa en tjurkalv och diskuterar hur den ska fraktas till Mårbacka. Den dåvarande trädgårdsmästaren på Mårbacka, Naima Smitt, som efterträdde Ruth Brandberg 1912 skulle "ta tjurkalven under sitt beskydd" på sin hemresa från Göteborg.

Göteborg nästa Tisdag 12/8
och stanna där över Onsdag
och torsdag. för att resa hem
på Fredag, och nu är frågan
den om han skulle kunna
till Tjurkalven under sitt besök,
då han far hem på Fredag.
Jag förstår inte om han är
för ung att fraktas så lång
väg, men Fröken Smitt
kommer att ringa på till
Almekärrs för att få veta detta.
Om det blir, att han står ut
med resan hade vi nästan
tänkt oss, att Fröken Smitt
skulle på Fredag morgon
i god tid resa ut till Alme-

Tjurkalvens resa detaljplaneras i brevet: om den inte är för ung för att fraktas så långt ska kalven åka tåg till Kil under Naima Smitts överinseende. Det verkar fattas en bit av brevet här, men det framgår att från Kil ska resan gå med "den nya banan" till Sunne. Selma Lagerlöf ber Adolf Magnus om hjälp att kontakta stationen och höra efter vilka tåg man kan frakta djur på. "Bara vi väl få honom över på Bergslagsbanan så reder han sig nog".

om någon kunde se som
 borg (Stikroten) med sin
 skyddsling, säga på ett tåg.
 som går från Göteborg under
 klockan två och är i Kil kl.
 8. på kvällen, samt därifrån
 givet fortsätta med den nya
 banan till Sverige, som har
 förbindelse med detta tåg.
 Men jag får nog bedja
 Er vara så vänlig att hjälpa
 henne litet med att fråga
 på stationerna med vilka
 tåg dyker på medföljs. Bara
 vi väl på honom över på
 Bergslagsbanan så reder han

sig nog. Hon kan ju inte
 vara till annan nytta än se
 till att halsen inte blir kvarstoden
 de på stationerna och ge honom
 litet mer under uppehållet
 i Kil, men jag tycker, att detta
 skulle var tillräckligt och att
 jag inte skulle behöva såveta
 någon annan värdare. Han
 är mycket duktig och inte
 rädd för någonting. Han
 tycker nog, att det skulle vara
 mycket roligt att få se la-
 gård och stall på Almekärr.
 med många hälsningar,
 Er tjänare
 Selma Lagerlöf.

Selma Lagerlöf försäkrar att Naima Smitt är "mycket duktig och inte rädd
 för någonting- Hon tycker nog att det vore mycket roligt att se lagård och
 stall på Almekärr".

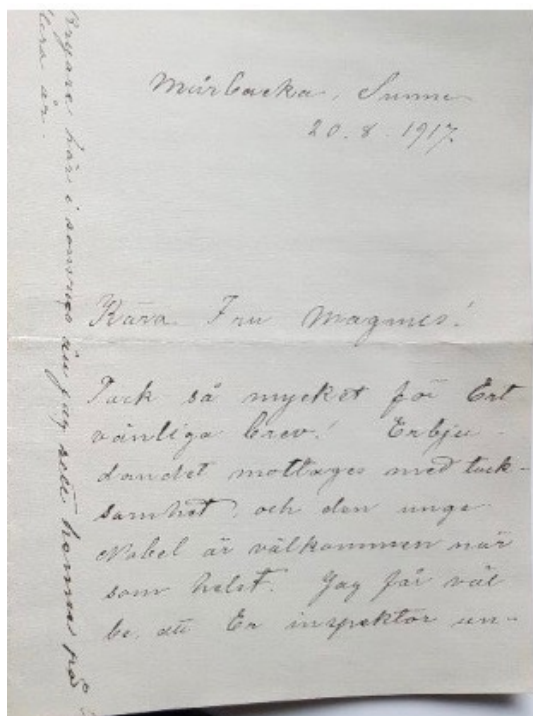
Affärerna med Almekärr fortsatte efter Adolf Magnus död 1914, då med

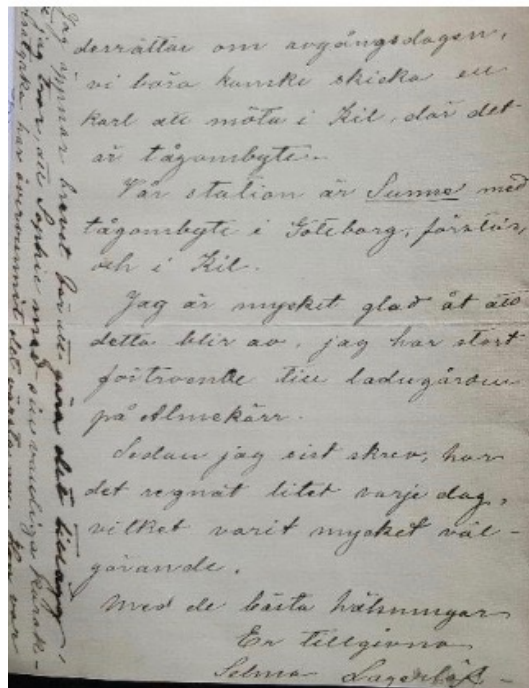
hans fru Ellen Magnus (1849-1919), som alltså var vän med Sophie Elkan.

Mer om Ellen Magnus kan man läsa i Eva Helen Ulvros biografi om Sophie Elkan, *Sophie Elkan: hennes liv och vänskapen med Selma Lagerlöf* (2001).

I brevet står inte explicit vilket djur det gäller, men "den unge Nobel" som Selma skriver om är sannolikt ytterligare en tjurkalv. Selma skriver att hon har "stort förtoende för ladugården på Almekärr". Dessvärre är anteckningen som är skriven på tvärs inte helt läsbar, men det verkar vara en rapport om Sophie Elkans häslotillstånd.

Stort tack Jeanna Linton-Wahlgren för bidraget!

9.22 Selma Lagerlöf, Svenska Akademiens direktör

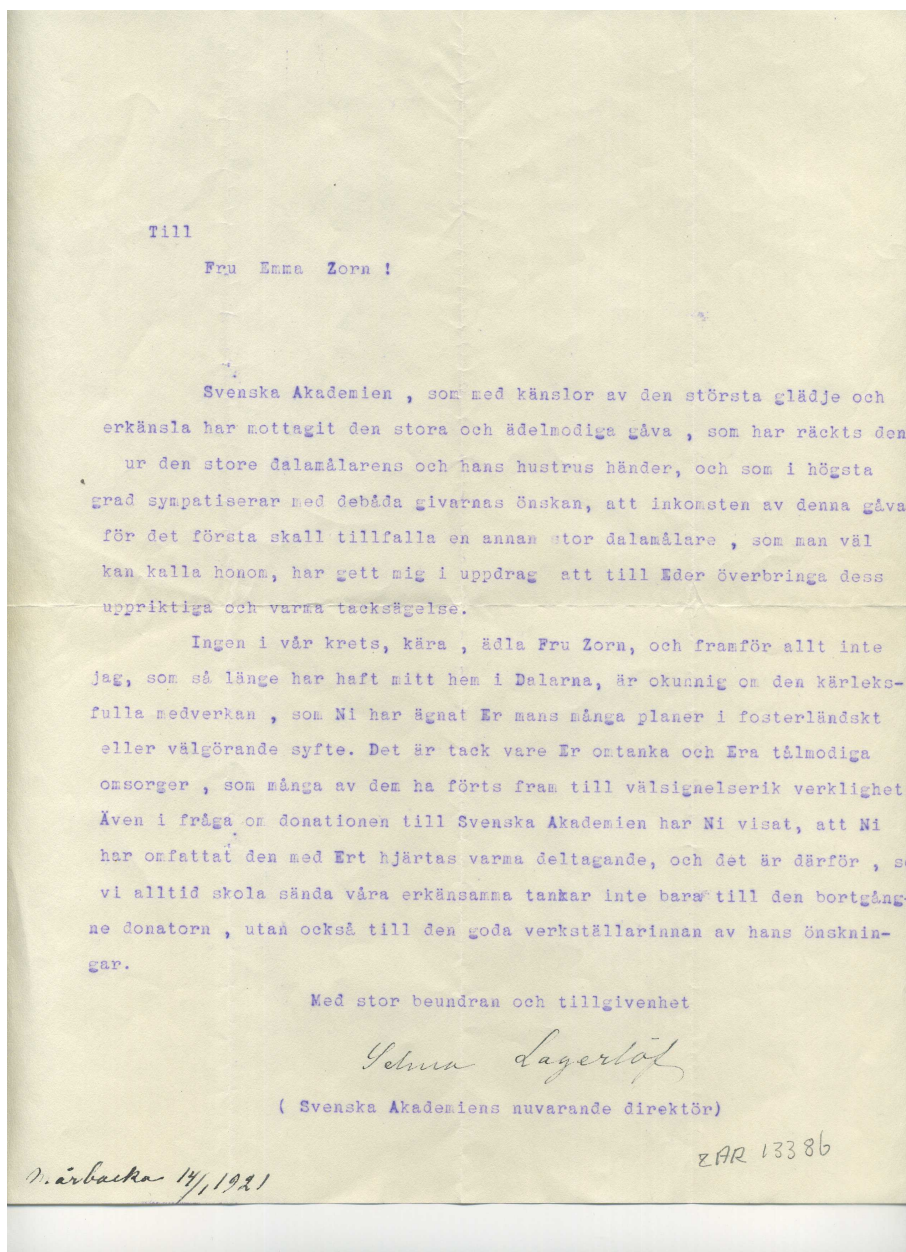
Svenska Akademien

Emma Zorn

När Svenska Akademien nu är i blåsväder har det ofta påtalats att Sara Danius är den första kvinnan som fungerat som ständig sekreterare. Vad man däremot kanske inte vet är att Selma Lagerlöf, som blev den första kvinnliga ledamoten 1914, var den första kvinnan att vara Svenska Akademiens direktör.

Håkan Knutsby, arkivarie vid Zornmuseet, har bidragit med ett brev som ger en spännande inblick i Selma Lagerlöfs arbete som akademiledamot. Brevet gäller en donation från Anders och Emma Zorn som kom att användas till det så kallade Bellmanpriset. Bellmanpriset utdelas årligen av Svenska Akademien till en "verkligt framstående svensk skald". Kanske kan det idag väcka uppsående att prissumman redan från början var vikt åt Svenska Akademiens ständige sekreterare, Erik Axel Karlfeldt, "att det skall tillfalla en annan stordalmålare, som man kanske kan kalla honom", som Selma Lagerlöf formulerar det i brevet. Karlfeldt var ju från Dalarna och framför allt känd för sina dikter om Fridolin. De kombinerade det bildade och folkliga och var fast förankrade i landsbygden och mer precist Dalarna. Karlfeldt var livstidspristagare från

1920 till sin död 1931. Från och med 1943 utdelas priset till olika pristagare varje år.

En intressant aspekt av detta brev är att Lagerlöf så tydligt betonar Emma Zorns insatser, inte bara i instiftandet av priset, utan även för att främja kulturlivet på andra sätt. "Ingen i vår krets, kära, ädla fru Zorn, och framför allt inte jag, som så länge har haft mitt hem i Dalarna, är okunnig om den kärleksfulla medverkan, som Ni har ägnat Er mans ädla planer i fosterländskt eller välgörande syfte. Det är tack vare Er omtänka och Era tålmodiga omsorger,

som många av dem ha förts fram till välsignelserik verklighet." Brevet belyser också Dalarna som ett starkt kulturcentrum under denna tid. Där fanns Zorngården i Mora och Carl och Karin Larssons Sundborn. Karlfeldt växte upp och bergravdes i Folkärna i Södra Dalarna och Selma Lagerlöf bodde i Falun under sina mest aktiva år som författare.

På bilden Emma och Anders Zorn framför Zorngården 1910.

9.23 Den sanna kvinnokärleken

Kärlek

Amalia Winberg

Historiska brev kan ibland vara svåra att förstå på grund av att sammanhanget gått förlorat. Att identifiera de personer, platser, texter eller aktuella frågor som en brevskrivare hänvisar till är inte alltid så lätt.

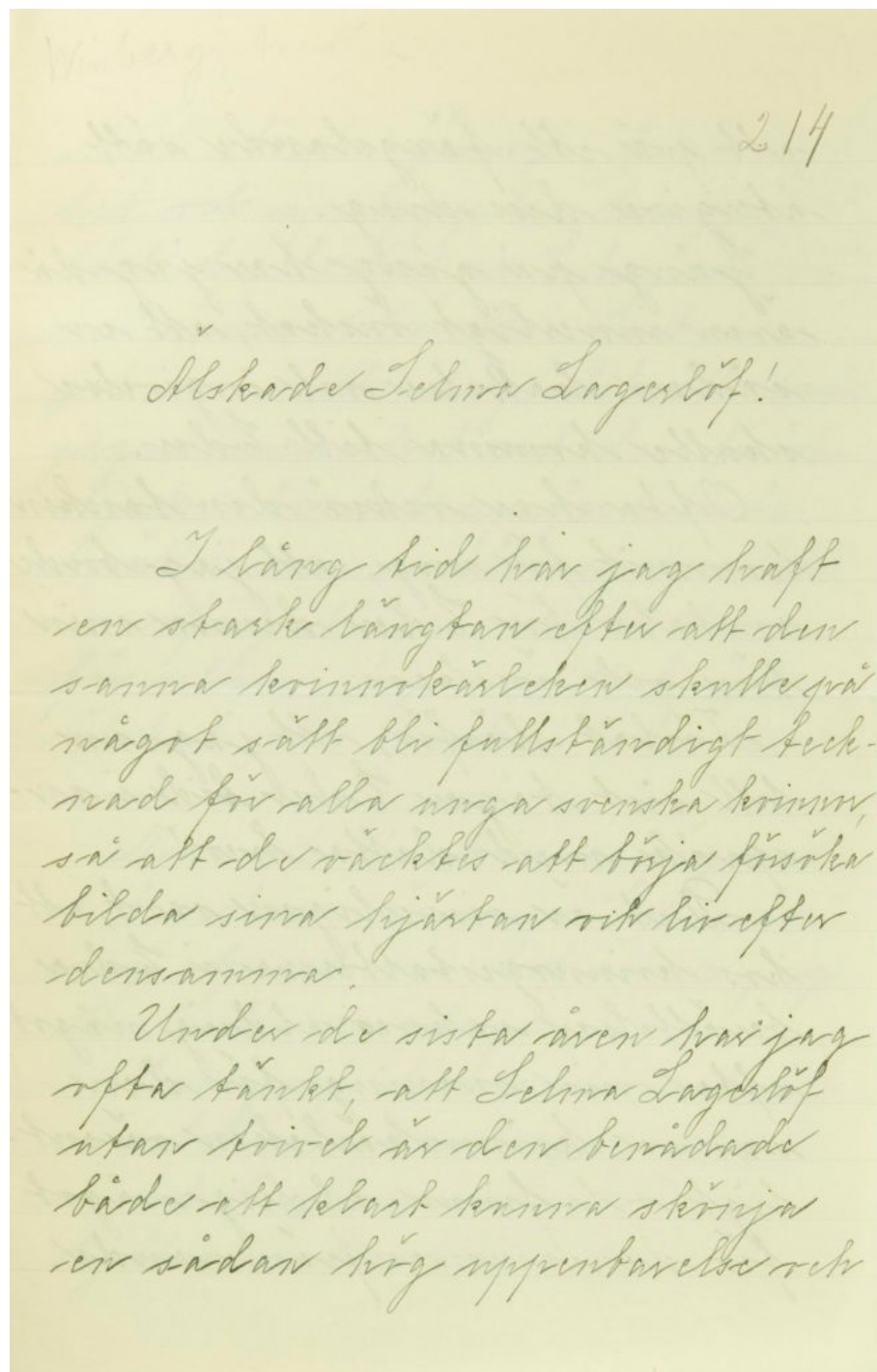
Ulla Simonsson har skickat in ett brev från sin morfars faster, Amalia Winberg, född Svanberg. Hon kom ursprungligen från Ragunda kommun, men var senare bosatt i Stockholm och arbetade som lärarinna vid Kungsholms folkskola. 1913 skrev hon ett långt brev till Selma Lagerlöf.

Brevet handlar om "den sanna kvinnokärleken". Detta tema i kombination med tilltalet - "Älskade Selma Lagerlöf" - och vetskapen om att Lagerlöf

levde i vad vi idag skulle kalla för lesbiska relationer kan leda tankarna fel. Även om sammanhanget aldrig helt kan stå klart när man läser ett brev nästan hundra år efter att det skrevs är det ingen djärv gissning att det Amalia ville diskutera inte var kärlek mellan kvinnor utan kvinnans kärlek som ett ideal. Denna fråga var omstridd kring sekelskiftet. I den så kallade sedlighetsdebatten på 1880-talet diskuterades den sexuella dubbelmoralen som föreskrev avhållsamhet före äktenskapet för kvinnor, men inte för män. Medan somliga författare ansåg att männen skulle följa kvinnornas exempel menade andra att kvinnorna skulle få samma sexuella frihet som männen.

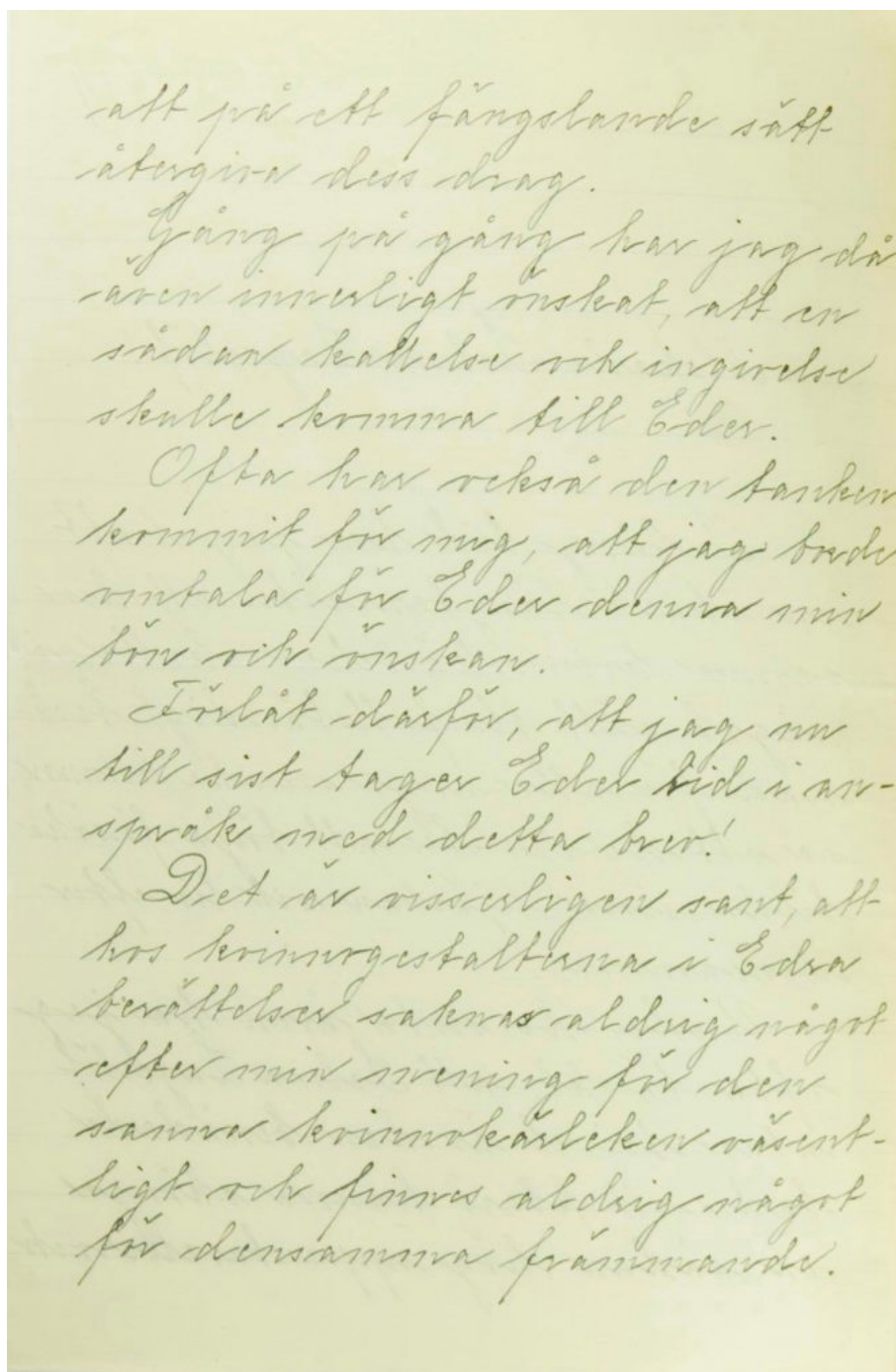
Ellen Key utmanade ett traditionellt kärleksbegrepp som var förknippat med sedlighet i sina texter och menade att kärleken är en skapande kraft som måste vara fri. Lagerlöf lästes däremot som en författare som skrev om självuppoffrande kvinnor som gjorde världen bättre genom sin förmåga att älska. I flera av hennes texter finns kvinnliga karaktärer som "offrar sig" för kärleken, såsom Elisabet Dohna i *Gösta Berlings saga* eller Edit i *Körkarlen*. Just *Körkarlen* hade ju kommit ut året innan Amalias brev och den nämns i brevet.

Mer om Ellen Keys kärleksbegrepp kan man läsa i Claudia Lindéns bok, *Om kärlek. Litteratur, sexualitet och politik hos Ellen Key* (2002) och Lisbeth Stenbergs *I kärlekens namn. Om människorsynen, den nya kvinnan och framtidens samhälle i fem litteraturdebatter 1881-1909* beskriver debatterna om sedlighet och de olika hållningarna till kärleken.

"I lång tid har jag haft en stark längtan efter att den sanna kvinnokärleken skulle på något sätt bli fullständigt tecknad för alla unga svenska kvinnor, så att de väcktes att börja försöka bilda sina hjärtan och liv efter densamma", skriver Amalia. Hon menar också att "Selma Lagerlöf utan tvivel är den benä-

dade både att klart kunna skönja en sådan hög uppenbarelse och att på ett fängslande sätt återgiva dess drag."

att på ett fängslande sätt
återgiva dess drag.
Gång på gång har jag då
äro innerligt önskat, att en
sådan berättelse och ingivelse
skulle komma till Eder.
Ofta har också den tanken
kommit för mig, att jag borde
vrida för Eder denna min
brev och önskan.
Irlåt därför, att jag nu
till sist tager Eder tid i an-
språk med detta brev!
Det är visserligen sant, att
hos kvinnogestalterna i Edra
berättelser saknas aldrig något
efter min mening för den
samma kvinnokärleken väsent-
ligt och finnes aldrig något
för densamma främmande.

"Det är visserligen sant, att hos kvinnogestalterna i Edra berättelser saknas aldrig något efter min mening", skriver hon vidare. Därefter nämner hon

att hon senaste julen läst "den förödmjukande och uppfordrande berättelsen om Edit, en oförgätlig andaktsstund".

215

Med största glädje, tacksamhet och nyföddhet har jag läst de böcker av Eder, som kommit i mina händer. Läst som i jul, en stilla högtidskväll, hade jag, i ensamhet vid den förödmjukande och uppfordrande berättelsen om slumsgesten Edit, en oförgätlig andaktsstund, för vilken jag i mitt hjärta älskat och tackat Eder varmare än någonsin.

Man skulle kunna säga, att det redan, även av Eder, är nog skrivet om det ämne jag ber Eder upptaga.

Men jag har ändå, att det var behörligt och gagneligt, om det göres oss en ännu tydligare framställning och prä-

Med tanke på den menar Amalia att "Man skulle kunna säga, att det redan, även av Eder, är nog skrivet om det ämne jag ber Eder upptaga", men

efterlyser en ännu tydligare framställning.

prekning är den samma kinn-
kärleken. Jag tror, att en sådan
skildring, verkställd av Eder,
och med angivet syfte och inn-
håll, skulle fångas allas blick-
kar och hjärtan ungefär så,
som en vägen bärar av den
fördröda och förnekade kinn-
kärleken plötsligt lysta fram för
fästet till människans under-
visning, möjlig att motsäga
eller fördröja.

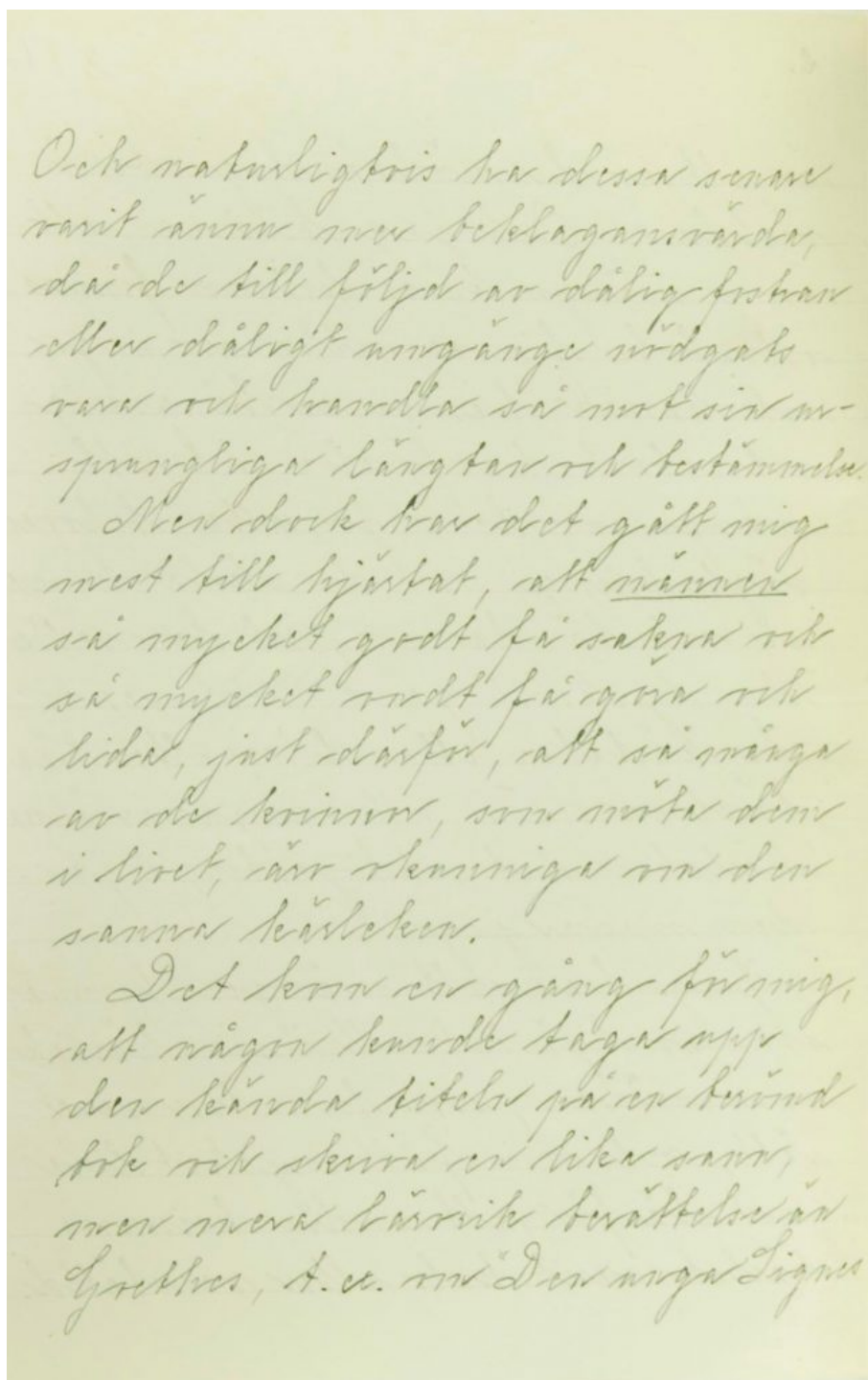
Visseligen är min iver för
kinnkärlekens fullkomning en
västan släkt, kanske är vanligt,
kanske och är min ålder. Men
jag har dock aldrig föraktat
min ungdoms bräufvelse för
denne sak, utan har följande
de, att arbetet för densamma

är ett av de värdefullaste i
 världen. Och jag besinner, att
 ännu många kvinnor finnas
 och skola finnas, vilka är unga
 och kunna känna en långvarig
 och stark hänförelse, och att
 många av dem, ja, alla, behöva
 vägledning, om de skola kunna
 se och förstås av just den rätta,
 den lycksbringande och renas-
 de kärleken eller elden eller hän-
 förelsen. (En alla unga är ännu
 kärleken det viktigaste på jör-
 den, menar jag.)

Jag har sett många kvinnor,
 som av hjärtat vill i sin kärlek
 vara sådana, som hon tror vara
 rätt, och som fått mycket lida
 just därför, att andra kvinnors
 kärlek varit halv eller vanställd.

"Jag har sett många kvinnor, som av hjärtat vill i sin kärlek vara sådana, som hon tror vara rätt, och som fått mycket lida just därför, att andra kvinnors kärlek varit halv eller vanställd." Men det är inte bara kvinnorna som förlorar på att den sanna kvinnokärleken inte får utvecklas, menar Amalia. "Men dock

har det gått mig mest till hjärtat, att männen så mycket godt få sakna".

Och naturligtvis ha dessa senare varit ännu mer beklagansvärda, då de till följd av dålig frukost eller dåligt mungärd rådgått vara och handla så med sin missynigliga längtan och bestämning. Men dock har det gått mig mest till hjärtat, att männen så mycket godt få sakna och så mycket godt få göra och lida, just därför, att så många av de kvinnor, som möta dem i livet, är ränniga som den sanna kärleken.

Det kom en gång för mig, att någon kunde taga upp den kända titeln på en berömd bok och skriva en lika sann, men mera härlig berättelse än Goethes, t.ex. om "Den unga Signes lidanden", d.v.s. en berättelse

Amalia önskar att en författare ska skriva "en lika sann, men mera lärorik berättelse än Goethes, t.ex. om "Den unga Signes lidanden", d.v.s. en berättelse

telse om en ung flicka, som vill i sin själ bära en sann kärlek, och om vad hon får uthärda genom det i världen rådande fördärvet i kärleksförhållandet mellan man och kvinna."

217

bidanden, d. v. s. en berättelse
om en ung flicka, som vill i
sin själ bära en sann kärlek,
och om vad hon får uthärda
genom det i världen rådande
fördärvet i kärleksförhållandet
mellan man och kvinna, och om
det motstånd hon därifrån
sörjer i sitt försök att göra den
älskade god och lycklig.

I den tid, då jag, just
med anseende på kvinnokärleken,
sökte genomtränga det dunkel,
som döljer det goda för mig,
tyckte jag mig finna, att
liksom solguset här byter sig
i många färger och väl icke
kan sakna någon av dessa skift-
ningar och likväl vara solgus,

Amalia går vidare med att beskriva vad hon menar med "den sanna kvin-

nokärleken": "den yttrar sig uti många dygder, av vilka den icke kan sakna en enda". De är ödmjukhet, osjälviskhet, rättfärdighetsträngtan, ömhet, trohet, sanning, kyskhet.

och liksom skönheten, &c. hos
en ros likaså uppenbarar sig många
faldigt: i renhet, friskhet, lenhet,
i form, färg och doft och därjäm-
te i smidretthetens och vän-
lighetens bebringande smakt,
och liksom dess skönhet icke
kan sakna någon av dessa ytt-
ringar och likväl vara sig själf
så är det väl också med kvinnans
kärleken så, att den yttrar sig
uti många dygder, av vilka
den icke kan sakna en enda
och likväl vara kärlek. De
egenskaper den framkallar
eller i vilka den yttrar sig,
synas mig vara: ödmjukhet,
osjälviskhet, rättfärdighets-
trängtan (främja att se sin älska-
des och sin egen fullkomlighet).

"Som synes är det jag begär ingen undervisning i sexuella frågor", förty-

dligar Amalia. Hon vill istället se "en väckelse av kvinnosläktet att genom en

3.
bild och lust att fröja (och
likhet); renhet (d. v. s. att
hon är stark nog att fylla
med hänförelse och jubel)
(säker, trots synd och m
den älskade, för vilja att
endast en); sanning eller
riktighet eller beaktar av
sidosig själsmeddelelse; s
eller renhet eller blygsam
eller skygghet för lekglädje
eller begär att behaga de
de eller oförniga att vara
och tillhöra honom utan
ingen från kärlek.
Som synes, är det jag
ingen undervisning i den
eller fröjan. Därtill må
vara skräckliga och kallade
Utav jag ropar efter

sann kärlek fylla sin uppgift för mannen."

bede till brinnsläktet att
genom en sann kärlek fylla
sin uppgift för mannen. Och
jag tror, att därmed var
också det bästa gjordt till
utstående av det för alla mest
synbara fördäret i förhållandet
mellan man och kvinna.

Helsingborgs villastad 20/4 1913.

Amalia Winberg

Lärarinna vid ^{S. Lagerlöf} Helsingborgs folkskola.
Stockholm.

Det var inte ovanligt att läsare skrev till Lagerlöf för att föreslå romanämnen. Ibland utgick dessa från egna erfarenheter eller släkthistorier, men i detta fall verkar det snarare vara en ideologisk bakgrund till Amalias förslag om att Lagerlöf skulle skriva *Den unga Signes lidanden*.

Amalias brev är daterat den 20 april. En månad senare kom Selma Lager-

löfs svar. "Då jag erhöll Edert allvarliga och väckande brev befann jag mig på en utländsk resa", skriver hon och ursäktar dröjsmålet med svaret.

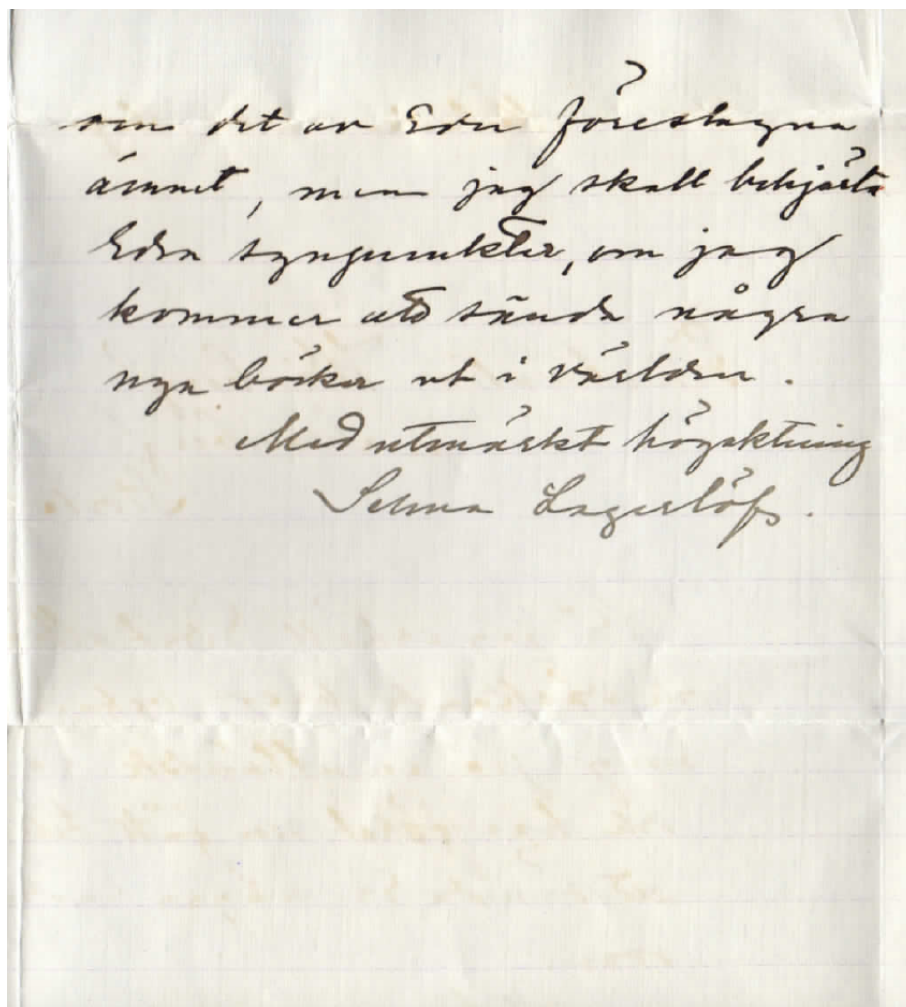
Stockholm den 20 Maj 1833.

Fr. Maria Winberg
J. Swanberg
Stockholm

Nå jag erhöll Edert allvarliga
och väckande brev befann jag
mig på en utländsk resa.
Nu har föret mig till tillfälle
att kunna se några punkter till
svan.

Det enda jag kan säga
är, att jag inte kommer att
skriva någon särskild bok

Beskedet är att hon "inte kommer att skriva någon särskild bok om det av Eder föreslagna ämnet" men att hon ska ha synpunkterna i åtanke när hon publicerar något nytt.

Brevet från Amalia Winberg visar att Selma Lagerlöf var en författare som kunde läsas på många olika sätt och att hon kunde tillskrivas starka ideologiska positioner. I Amalias läsning framstår hon som en uttolkare av kvinnans osjälviska och oegennyttiga kärlek till mannen medan andra såg Lagerlöf som en av tidens "nya kvinnor" som var självförsörjande och inte underordnade någon man.

Tack för bidraget Ulla Simonsson!

9.24 Brev från författaren Sigge Almén

Författare

Sigge Almén

Författaren Sigge Almén (1881-1914) debuterade med romanen *Folke*

Rehn (1903) som utspelar sig på ett sanatorium. 1902, det vill säga före publiceringen av debutromanen skickade han sitt manuskript till Selma Lagerlöf. Han skriver: "Man har sagt mig, att en förläggare troligen ej gitter genomläsa manuskriptet till ett förstlingsarbete, om det ej åtföljes af någon slags rekommendation. Min bön är därför, att Fröken Lagerlöf måtte genomläsa mitt manuskript, och, om Fröken tycker om det, gifva mig ett anbefallningsbrev till en förläggare."

30.6.09

12

Mottårade
Fröken Selma Lagerlöf!

Jag fruktar, att Fröken Lagerlöf
finner mig alltför djärf, då jag, en
alldeles obekant, vågar vädja till Fröken
godhet och bedja om en tjänst, som
komme att väcka Fröken besvär, men
som för mig vore ovärderlig.

Jag har skrifvit en bok, och jag
måste hafva förläggare för den. Det
måste liksom varit alla unga författare
hafva, men sjukdom och andra för-

hållanden hafva sett mig i den ställ-
ning, att jag måhända har varit
än andra att låta mitt arbete
tala för sig själf. Men både för
min egen skull och för deras skull,
som hålla af mig, anser jag mig ej
hafva rättighet att underlåta någon-
ting, som kan bidraga till mitt
arbets framgång, d. v. s. framgång
närstopp så långt som den försläp-
pare.

Man har sagt mig, att en
förläggare trohjen ej gitter genom-
läsa manuskriptet till en först-
lingsarbete, om det ej åtföljes af
någon slags rekommendation.

Min tron är därför, att Fro-
ken Lagerlöf måtte genomläsa
mitt manuskript, och, om Froken
tycker om det, gifva mig en an-

"Det är min innerliga önskan", skriver Sigge vidare, "att få se boken färdig till jul, ty jag tycker mig hafva så mycket att skriva, att ej ens ett mycket längre lif, än det jag har att hoppas på, kan räcka till att hinna med det på." En lite sorglig rad att läsa med tanke på att Sigge dog redan 1914 och endast fick publicerat en roman till.

befallningsbref till en förläggare.

Det är min innerliga önskan
att få se boken färdig till jul, ty
jag tycker mig hafva på mycket att
skrifva, att ej ens ett mycket längre
lif, än det jag har att hoppas på, kan
räcka till att hinna med det på.

Så beder jag också, att Froken
Lagerlöf godhetsfullt måtte skicka
mig ett par rader till svar härpå
— hvilket det på blir, att jag får
lof att sända manuskriptet eller ej
— och därigenom befria mig från
en långvarig och orolig väntan.

Vördnammast
Sigge Ahnén.

Kungälv den 30. 6. 1902.

Av nästa brev, daterat någon vecka efter, framgår att Lagerlöf svarat och gått med på att läsa manuskriptet.

4. 7. 1902

14

Höfjörade
Fröken Selma Lagerlöf!

Jag blev så glad och tacksam,
då jag i går fick Frökens bref. Det
gjorde mig helt förtägen, då jag af
Doktor Lagerlöf fick höra, att Fröken
var i Marstrand, som jag antar för
att söka hvila.

Naturligtvis har jag ej alls
vägat beräkna någon nägon gifven
sak, att Fröken skulle tycka om
min bok därför, att Fröken nu är

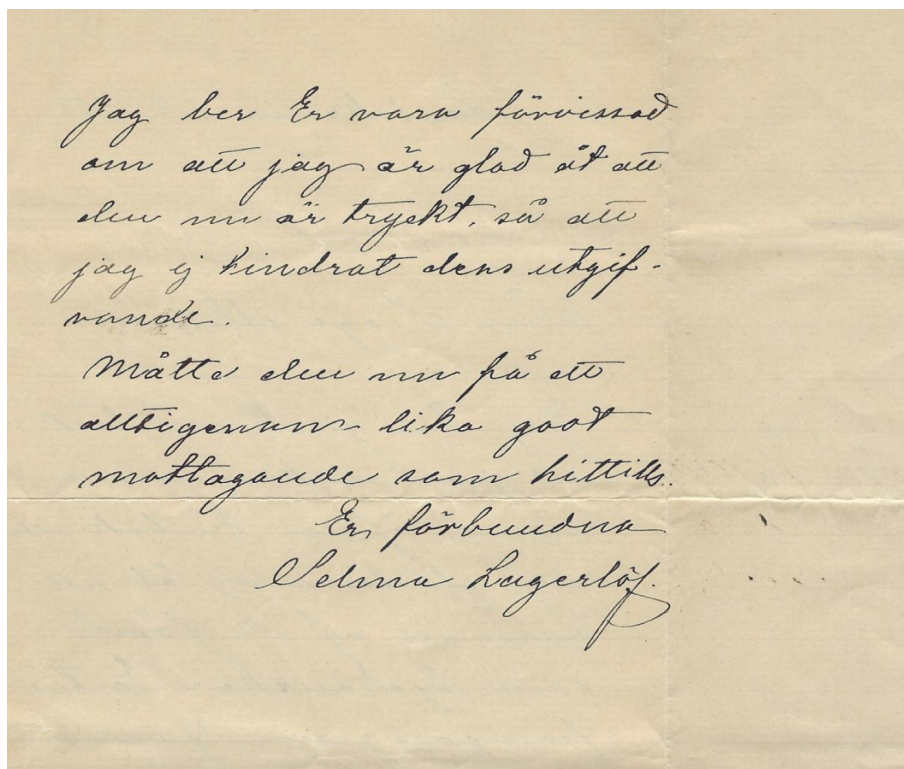
nu god att läsa den. Fast jag
ja i denna stund ej vet något, som
skulle glädja mig mera.
Jag har förken assuren
paketet vid återvändandet, då minna
koncept är mycket svårsläpiga
och jag måste hafva hjälp med
renskrifningen.
Vörödmäst
Sigge Almén.
Kungälf den 4. 7. 1902.

Vi har inte tillång till Lagerlöfs svar på det första brevet, däremot har Sigge Alméns släktingar hittat ett annat brev från Selma till Sigge, daterat 1903. Det är en gratulation till den utkomna romanen men även en ursäkt: "Jag var mycket ledsen i fjol, då jag ej ansåg mig kunna råda." Det är inte helt klart vad detta betyder – kanske tyckte hon inte att manuskriptet höll för publicering, eller också kunde hon inte hjälpa till med att förmedla en förlagskontakt.

Landskrona 1. 5. 1903.

Gler Sigge Ahlman

Jag har just nu läst
ett par vackra recen-
sioner öfver Er bok och
jag gläder mig åt att
vara en af de första,
som lyckönskar Er den
framgångens. Jag var
mycket ledsen i fjol, då
jag ej ansåg mig kunna
räcka. Er att ge ut boken.

Ingemar Svensson som lämnat bidraget skriver också att Sigge Almén med sina syskon var barn till Johan Aron Almén (1825-1895) som var präst i Solberga församling i Bohuslän och hans hustru Hellevi född Rydingsvärd (1845-1935) och som under många år bodde på Solberga prästgård. Det är alltså samma Solberga prästgård som var platsen för den händelse som Lagerlöf året efter brevet till Sigge beskrev i *Herr Arnes penningar*.

Mer information om Sigge Almén finns i Svenskt biografiskt lexikon.

Tack Ingemar Svensson, Eva-Karin Rosenström och Hans Rosenström för bidraget!

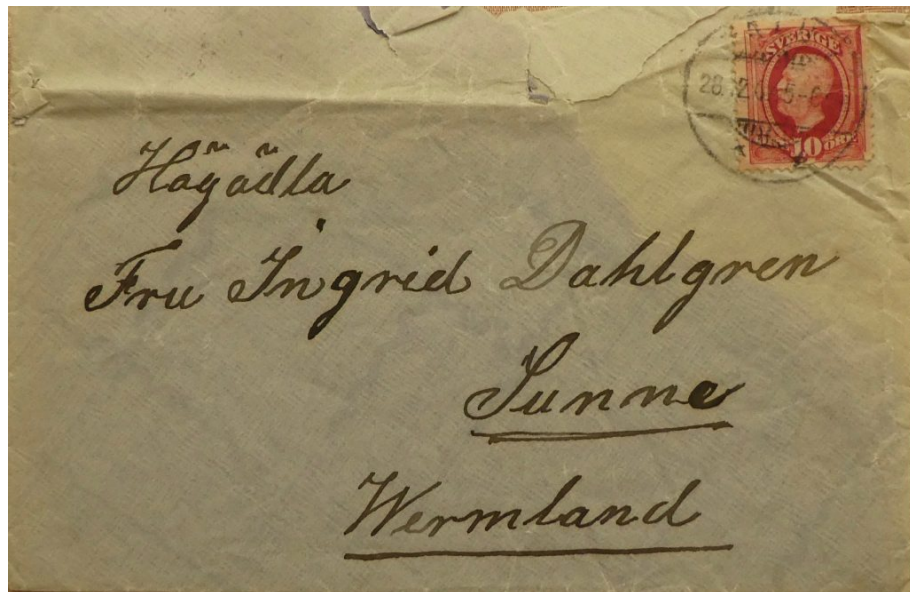
9.25 Brev till Ingrid Dahlgren från Selma och hennes mor

Barndomsvän

Ingrid Dahlgren

Hans Ling har bidragit med ett par intressanta brev från Selma och Selmas mamma Louise till Ingrid Dahlgren i Sunne. Det första är daterat 1907, det vill säga året då Selma Lagerlöf köpte tillbaka Mårbacka. I brevet ger Louise Lagerlöf en bild av livet i Selma Lagerlöfs hem i Falun där hon själv också bodde. I brevet önskar hon att åter ska få träffa Ingrids mor och återse

Mårbacka igen "och påminna oss det gamla". Det hem i Falun som beskrivs i brevet är en bergsmansgård som köptes sommaren 1907. Selma och Louise var alltså ganska nyinflyttade när brevet skrevs i slutet av december.

Falun den 28 Dec 1907.

Min kära Ingrid

Åf allt hjerta tack för dina båda kort.
Att det sedanre hemnade så snart under
rättelse om Emilias bortgång och lycklig
hon som allt gick så långt för. Den kära
gamle vännen, Du skall hälsa din
Mor så innerligt, säg henne att bra
kärnt om jag får lifva och till sommar
kunna få en engång få se Märbacke
och henne äfven, påminna oss det
gamla. På eget Ingrid att vi just be-
sträat ofvan om Lärarinne Seminarie,
du vet nog hvar det är, så vackert
nära Kopparbergs kyrka. Wackra
björkar, häckar, träd och buskar och
gammal gård, byggd lågdt men så
är tillbyggd stor glasveranda som
är som salong, allt vi hade i det

förre hemmet, har ej fört ovan
 nu men blir väl tillbyggt med
 tiden och så behöfs vid Mårbacka.
 Ett Hilda ämnar slå sig ned vid
 Domnarpsvet, det kan allt bli en
 slättning så mycket rörelse och
 mycket folk af alla slag.
 Här hos oss är så lyst men
 när Gerda Ahlgren kommer hit,
 är så kärt och barnen som äro
 i sina skolor. Det är nog längre
 för dem än när vi bodde vid
 torget. Jag är rätt rask och frisk
 ser, hör, men fötter och bax är
 lite ontåliga så jag kan inte
 röra mig så ledigt. Litter gerna
 vid men stickning och läsning.
 Säger patiens, ja som passat
 en 80 åring.

Många varma hälsningar
 till de få som minnes en
 gammal vän från Fryksdalen
 Vi tack Gud vare med er till
 ett gadt slut och gadt nytt år.
 Din gamla vän
 Louise Lagerlöf.

Louise avslutar anspråkslöst: "Många varma hälsningar till de få som minnes en gammal vän från Fryksdalen".

Det visade sig inte vara så lätt att identifiera vem Ingrid är. Louise ger dock en ledtråd i brevet: hon skriver om Emilies bortgång. I kapitlet "Kyrkresan" i *Ett barns memoarer* (1930) skriver Selma Lagerlöf om att de först brukar stanna till i sockenstugan där de träffar "moster Augusta Wallroth med Hilda och Emilia och fru Nilsson ifrån Visteberg med Emilie och Ingrid" (s. 112). När flickorna har tråkigt i kyrkan hittar de på olika sätt att få tiden att gå:

"Ingrid Nilsson säger, att hon sitter och ser efter hur ofta bondgubbarna nere i kyrkan bjuder varandra på snus. Emilie Nilsson, hon summerar siffrorna på nummertavlorna, och när additionen är färdig, så subtraherar hon och multiplicerar och dividerar. Hon säger, att så länge som hon det gör, så har hon då åtminstone inga syndiga tankar i huvudet." (s. 118)

Som gift hette Ingrid Dahlgren och hennes man, Johan Dahlgren, var kronolänsman. Selma skrev till Ingrid 1908 för att be om hjälp med att köpa en present till grannen Ernst Chöler på Gårdsjö som hjälpt Selma med köpet av Mårbacka. Hon funderar på ett guldur, en gammaldags dryckeskanna, en vargskinnspäls, en skinmatta eller eller gräddkanna och "sockerask" i silver. Hon har också funderat på skrivmaskin, men vet inte om han har användning för en sådan.

Falun 14.12.1908.

Älska Ingrid!

Jag undrar om du skulle vilja
vara snäll och hjälpa mig med
en sak. Jag skulle gärna vilja
ge Ernst Chöler en mytlig och bra
present, men det är liksom svårt
att veta vad han har och inte har.

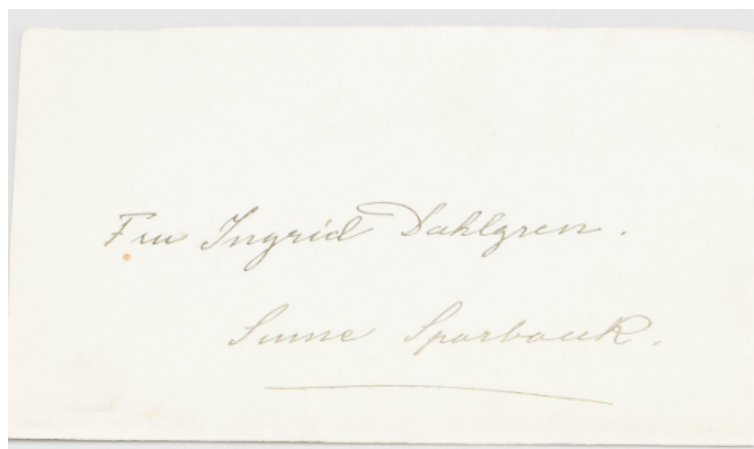
Jag har på förslag: ett guldsur,
en gammaldags elykeskanna av
silver, (Den är mindre mytlig, men
mycket pyddlig) en vargskinnspels,

en skinnmatta (som kant användas
då man sig till matta eller till slät-
färd) Ranna, gräddkanna och sockerask
av silver. Dessutom har jag han-
derat på en skrivmaskin, men det
inte, om han skulle kunna ha nytta
av en sådan eller vilja använda
den.

Ville du fundera på detta litet
och ge mig ett gott råd. Jag tycker
att det vore roligt om det blev
något, som Ernst själv kunde
använda. Kan du själ-
vet något, som han skulle öns-
ka sig. Du skulle vara så

förfärligt smär och ge mig soar
på detta smärst möjligt, därför
att det faras ju litet tid för
att få fram paketet i tid.
Jag hoppas, att du nu har die
man hemma frisk och kag.
Hälsningar till Er båda från oss
alla.
Din Tjejiuna
Selma Lagerlöf.

Senare brev från Selma till Ingrid visar att hon arbetade för eller var knuten till Sunne sparbank, kanske på grund av att maken under en period hade uppdraget som räkenskapsförare (se Fryksdalens Sparbank 150 år, s. 72).

Ingrid omtalas också i brev från Selma Lagerlöf till andra närstående, såsom här i ett brev till Valborg Olander i samband med Gustav V:s och drottning Victorias rundtur i Värmland sommaren 1918:

"På torsdagen foro vi opp så många som möjligt, droska, Henriks kärra, två trillor och så mjölkskjutsen. I Sunne stannade vi, fruntimmer utanför Hotell Nilsson och höllo under väntetiden till på dess veranda, dit samlades naturligtvis allt som fanns av herrskap, samt några fina bondfruar. Somliga sutto också i fönstren i de omgivande husen. Ingrid Dahlgren (länsman Dahlgrens fru) och hennes syster sutto i ett fönster i bankhuset. Henrik hade klivit opp på en balkong, folk hängde i träd och på tak i ganska vådliga ställningar. Fru Sydow gick omkring med en stor blombukett, som Sunnefruarna hade satsat till och hovrättsrådet själv var i stor gala och såg nobel ut i trekantig hatt. Chölers voro naturligtvis där och prostinnan, allihop. Somliga voro oroliga för sin toalett, och nästan alla voro förunderligt misslyckat klädda. Vi från Mårbacka voro bra allesammans. Jag var kläd i den nyaste från Spångbergs och i en grå sidenkappa, som gick bra ihop med klädningen."

Citatet är från artikeln "Sunne för 100 år sedan. Selma Lagerlöfs rapport om ett kungligt möte", *Nya Wermlandstidningen*.

Tack Hans Ling för bidraget! Stort tack också till Kjell Sundström och Leif Östlund, Östra Ämterviks hembyggsförening som hjälpte till med att identifiera Ingrid Dahlgren och bidrog med upplysande källhänvisningar.

9.26 Till Wilhelm Berg om Drottningar i Kungahälla

Drottningar i Kungahälla

Antikrists mirakler

Wilhelm Berg

Både Selma Lagerlöfs andra roman, *Antikrists mirakler* (1897) och många

av de kortare berättelser hon skrivit sedan samlingen *Osynliga länkar* (1894) utspelade sig fjärran från Sverige i antikens Rom och i Italien. Samlingen *Drottningar i Kungahälla* (1899) innebar ett medvetet återvändande till den svenska historien. Detta brev är insänt av Thomas Berg och i det vänder sig Selma till Wilhelm Berg (1839-1915), en känd kulturpersonlighet i Göteborg som var bosatt i Kungälv.

Svenskt biografiskt lexikon beskriver Wilhelm Berg som "en centralfigur i sin tids litterära och konstnärliga liv i Göteborg". Han tog initiativ till sällskapet Gnistan som ordnade föreläsningar, samt konst- och slöjdställningar och han verkade för bildandet av Röhsska museet i Göteborg.

Wilhelm Berg var författare till titlar som *Klostren i Kungahälla. En historisk studie*, *Gamla Elfsborg* och *Bohusläns äldsta historia*. I brevet framgår att han skickat sina skrifter om Kungälvs kulturhistoria till Selma och att hon gärna vill intervjua honom "för att få begagna mig af Era stora kunskaper för att förstå hur allt varit fordomdaga på dessa gamla ställen".

Brevet är skrivet i Göteborg. Senare samma år skulle Selma Lagerlöf flytta till sin första bostad i Falun. Selmas bror, Daniel Lagerlöf, var bosatt i Kungälv och omnämns också i brevet.

Göteborg, 15.1.97.

Herr Kammerer Wilhelm Berg!

Jag får på det allra hjärtligaste
tacka Er för gåfvan af Era Häng-
älskskrifter & Böckerna om Ragn-
hildskolnaren och Bohus Kammar jäg-
redan, så att jag vet hvilka
värdefulla och intressanta saker
det är, som Ni skänkt mig. Det
var synnerligen älskvärdt af Er
att sätta mig i tillfälle att taga

Rämnedomen om de öfriga.

Jag har länge önskat att få
räka Er personligen för att få
veta allt läckbart om de gamla
ställen vid älven och jag hörde
med glädje af Fru Elkan att vi
hade hopp om att Ni skulle låta
förhöra Er en Söndag och vi hade
hoppats på den nästa, men nu
ha vi fått underättelse från
min bror i Hungeby att han
väntar oss på Söndag. Det är
en resa som jag hållit på att
göra hela veckan, men alltjämt
blifvit hindrad från. Sågon slag
måste jag stanna där och på

Skänsdag skall jag resa åter till
Skåne. Jag hoppas emellertid
och vore obehöfligt tacka
för att få begagna mig af Era
stora kunskaper för att fönta
hur det varit förordnings på
dessa gamla ställen, som
alltid intressera mig och
det måtte jag kunna få en
annan gång, då jag gästar Göteborg.
Många hälsningar från Fru
Elkan

Med utmärkt höfaktning
Er tackarna
Selma Lagerlöf.

Året efter, 1898, skrev Selma ytterligare ett brev till Wilhelm Berg. Wilhelm har uppenbarligen lovat sända sin skrift "Göteborgs äldsta teatrar" (1896) och Selma betygar sin tacksamhet för detta, men kan samtidigt inte låta bli att anmärka på något som stött henne i Wilhelms brev: "Om Ni kände till den

utmärkta kulturhistoriska litteratur, som Sicilien äger, skulle Ni nog förvåna Er mindre öfver att jag har reda på förhållandena där". Kanske handlar de om de "vänliga uttalanden" som nämns inledningsvis. Det är inte osannolikt att de handlade om *Antikrists mirakler* som ju utspelade sig på Sicilien.

Wilhelm Berg var en äldre, mycket etablerad kulturpersonlighet med många publikationer bakom sig. Det är intressant att Selma, som vid denna tid visserligen var uppmärksammasad men ändå före sitt stora genombrott med *Jerusalem*, så tydligt markerade när han uttryckte förvåning över hennes kunskaper.

Åalen. 21. 4. 98.

Kamrer Wilhelm Berg!

Hjärtlig tack för Ert bref
och Era nämliga uttalanden
släri, som naturlighvis i
högsta grad glädte mig, ehuru
jag nog tyckte, att Ni gavs
mig en för god plats i vår
litteratur. Det är många goda
krafter i rörelse nu och jag
tycker det ser ut till att bli
alla tillsammans uttagna skolen.

komma att ge en god insats
i vår bildningshistoria. Och
det är en stor fördel att ha
såna en rik och produktiv
litterär period. Man vet vinst
knappast gjälf huru mycket
sålare här och hjälper...

Jag vill också uttrycka
min tacksamhet för löftet
att nämna "Färdhagens äldre
teatrar." Om Ni kunde den
utmärkta kulturhistoriska litte-
ratur, som Sicilien äger, skulle
Ni nog förvåna Er mindre
öfver att jag har redt på för-
hållanden där, och Ni förstå
nog ända hur olyckligt alltså så-
dant arbete är för oss ^{skönlitterära} för-
fattare.

i. led utmärkt höga kläder
Selma Lagerlöf.

Det finns ytterligare ett brev från Lagerlöf till Wilhelm Berg, daterat ett par veckor efter brevet ovan. I det tackar hon för boken Wilhelm Berg sändt henne. Den är en "riktig guldgruva" är hennes omdöme. "Märkvärdigt är det hur en tid, som man tror sig känna så temligen väl framstår ny och obekant, då

man råkar på den så där äkta och oförfalskad som i Er bok." Här kan man nog ana Lagerlöfs egna ideal när det gäller hennes litterära texter som utspelar sig i historisk tid: att skriva ett annat slags historia som "framstår som ny och obekant", samtidigt som den är "äkt och oförfalskad".

Palun. 8. 5. 18.

Kamrer Vilhelm Berg.

Jag hade ännu lära
egenom Er bok, innan
jag skref och tackade för
den, men jag har ej tui-
nit och nu skall jag resa
bort på en tid. Men af-
fett jag läst resan ser
jag, att den är synnerligen
rolig och en riktig guld-
grufva på karakteristiska
saker. Jag är Er mycket

tacksam och känner stor
beundran för Er utomor-
dligtliga forskartalang. Jag
hoppas, att Ni alljämt måtte
fortsätta att bryta väg
genom de okända tiderne.
Det finnes nog ännu ett
våldigt arbete att göra.
Märkvärdigt är det hur
en tid, som man tror sig
känna så fulligen väl fram-
står ny och okänt, så man
räkar på den så slår äkta
och oförfekade som i Er bok.
Hjärtlig tack!
Er varmt förbundna
Selma Lagerlöf

Tack Thomas Berg för bidraget!

9.27 Julrosor till Selma

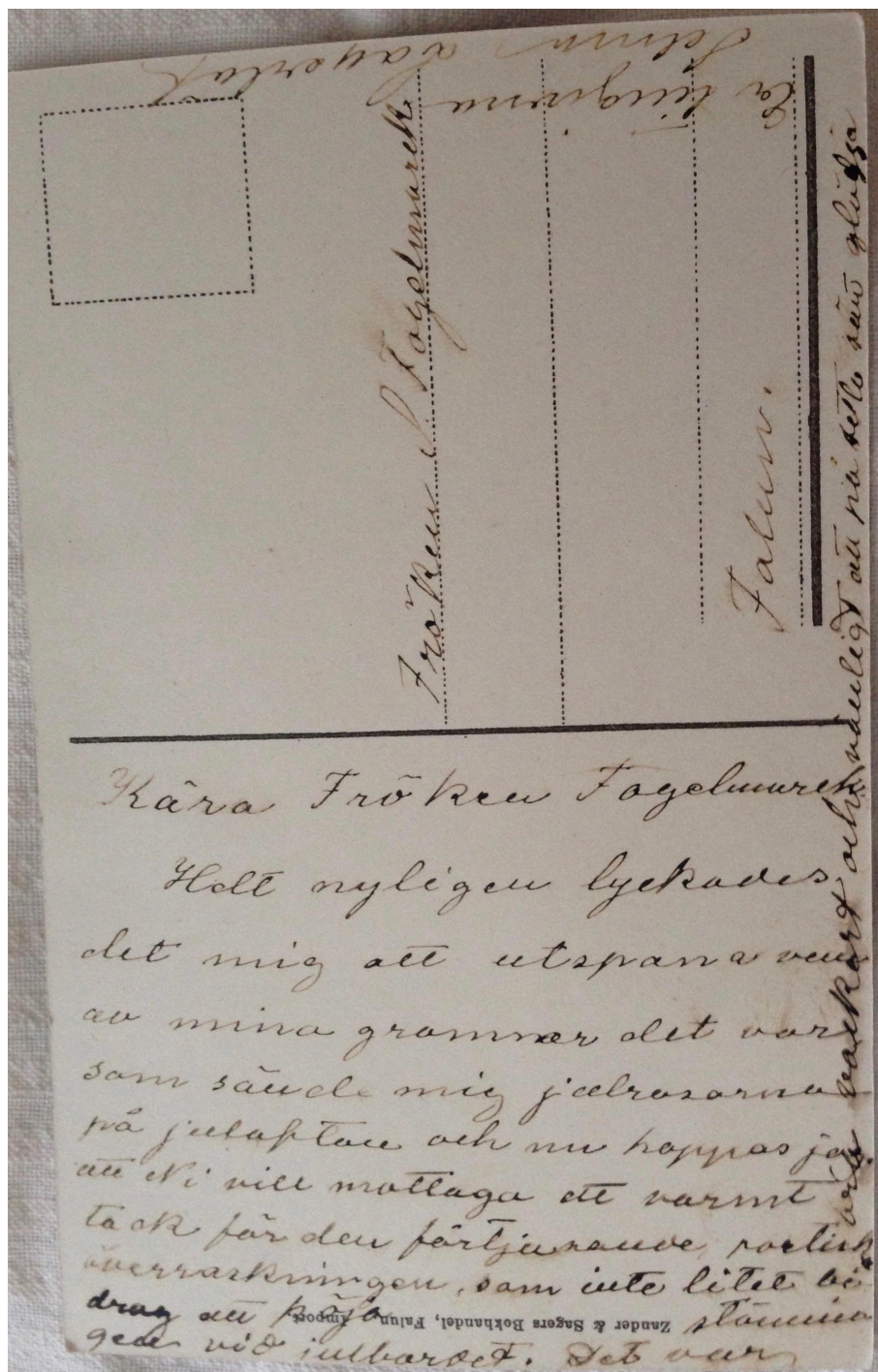
Tackkort

Sofi Fogelmarck

Det finns många tackkort från Selma Lagerlöf. Här är ett av de mer per-

sonligare. Kortet är adresserat till Sofi Fogelmarck och tackar för julrosorna som hon skickat till Selma på julafton. Selma och Sofi Fogelmarck var grannar i samma kvarter i Falun. Av vykortet framgår att Sofi anonymt hade lämnat julrosor till Selma men att Selma listat ut vem de var ifrån. Kortet är troligen från julen 1917 då Sofi det året bodde ett eller två hus från Selma men redan från 1912 bodde Sofi några kvarter bort och kortet skulle därför kunna vara från en tidigare jul.

Selma skriver: Kära Fröken Fogelmarck Helt nyligen lyckades det mig att utspana vem av mina grannar det var som sände mig julrosorna på julaften och nu hoppas jag att Ni vill mottaga ett varmt tack för den förtjusande poetiska överraskningen, som inte litet bidrog att höja stämningen vid julbordet.

Det var bra vackert och vänligt att på detta sätt glädja. Er tillgivna Selma Lagerlöf

Till saken hör att "Legenden om julrosorna" var en av Selma Lagerlöfs mest populära berättelser. Den publicerades för första gången 1905 i jul-tidningen *Julrosor*, men trycktes under Lagerlöfs livstid sedan om i *En saga om en saga och andra sagor* (1908), i *Tösen från Stormyrtorpet och andra sagor* (1913), *Silvergruvan och andra berättelser* (1921), *Legender i urval* (1922) och i *Julberättelser* (1938). Läs "Legenden om julrosorna" på Litteraturbanken.

Det är Sofie White som bidragit med vykortet och Sofi Fogelmarck (1864-1924) var hennes farmors farmors syster. Tack Sofie för bidraget!

9.28 En 16-årig debutant från Mölndal

Författare

Axel Möndell

Axel Möndell (1910-1996) var en skriftställare som främst publicerade historiska, ofta lokalhistoriska artiklar och böcker, men även dikter och noveller. Hans signatur var Axel Mönd.

1925 skrev den då 15-årige Axel Möndell brev två brev till Selma Lagerlöf. Brevet liknar många andra brev från unga människor som aspirerade på att bli författare, men som hade omständigheterna emot sig. I det första brevet från 23 november 1925 berättar han om sitt liv och om sin beundran för Selma Lagerlöf. Det är ett mycket välskrivet och uttrycksfullt brev som både ger en bild av hur livet kunde te sig för en fattig yngling från Mölndal, men också av hur Lagerlöf lästes och uppfattades. Det innehåller också flera av de beståndsdelar som återkommer i många andra brev: att man gärna vill ha tag i hennes böcker, men är de är för dyra att köpa, att det är svårt att skaffa sig en god utbildning utan tillräckliga medel och att man följer det som skrivs om Lagerlöf i tidningarna. Många vill också, liksom Axel, besöka Värmland och Mårbacka.

Möndal den 23/11 1995.

²
Älskvärda Författarinna!

Edra böcker och framför allt Edert namn är
vidt känt. Kring hela världen och av alla natio-
ner och språk uttalas Edert namn med klingande
stämma. Det finns väl knappast någon männi-
ska i hela Sverige, utan att han vet, vem
Selma Lagerlöf är. Ni kan känna Er lycklig
östra författarinna över att ha ett sådant
aktat namn och rykte och alla helst över
att behärska den underbara förmågan att
kunna skriva sådana mästerliga verk, som Edra
böcker äro. Men allt är förgängligt, alla skola
en gång dö och även Ni. Men när andras
namn äro gömda uti källans hav, skall Er o,

Selma Lagerlöf alltid leva kvar och skåla som
en gloria. Det är en heder för Eder och för alla.
Med dessa ord börjar jag inledningen till brevet.

Mitt ringa namn är Nils Mönzell, 15 år,
och jag har tagit mig friheten att skriva till
Eder. Enär jag mycket har hört talas om Eder o-
berömda författarinnas, och knappast en dag
finns det, utan att Eder värderade namn stå
nämnt i tidningarna.

Redan då jag gick i småskolan - då vi där läste
Eder intressanta bok "Nils Holgerssons underbara
resa genom Tverige", jag tror, den hette så - fick
jag för första gången lära känna Eder namn.
Och allt sedan har jag haft Eder i mitt minne,
beundrat, älskat och dyrkat Eder nära som en
gud.

Jag skulle gärna vilja läsa Edra ockallbara

böcker om och om igen, vilka jag så mycket har hört
 talas om, "Gösta Berlings saga" och "Jerusalem", men,
 som Ni ser, är jag mycket fattig, och för den skull
 har jag ej haft råd till att köpa dem. Men i alla
 fall får jag glädja mig åt att åtminstone ha läst
 båda delarna av Miks Holgersson. Tacksägelse jag i fram-
 tiden kan få läsa den båda böckerna. Någon mera
 bok än dessa tre känner jag ej till, som Ni har
 skrivit. Men jag kan säga påstå, att ingen mer
 i världen tycker så mycket på Eder, som jag. I
 varje stund gör mina tankar till Eder & Selma
 Lagerlöf till Eder så mycket och så omhulade
 och i bildningar bekräftar gärd - kärlek i
 det sköna landskapet Tärmland.

Jag har aldrig varit i Tärmland men skulle
 gärna vilja besöka den vackra naturen däruppe,
 och då skulle jag på samma gång, om jag vände,

att jag vore välkommen, gärna vilja besöka Edel
o Selma Lagerlöf på Edel gård. Det skulle för
mig bli en hedre och ära mycket större, än om
jag fick gästa kungens slott.

Ni o Selma Lagerlöf måste vara ockupierat
rik, eftersom, vad jag läsk i tidningen Kärn-
dagen, Ni hade ~~ett~~ haft råd till att skänka
två millioner kronor till Ungern. Men ändå rika
fantasiförmåga har Ni på att kunna dikta
och författa. Oh, vad Ni måste vara lycklig
över att leva i sådana omständigheter, bli så
hyllad och allt. Men Ni är värd det och
ändå husen gånger mer.

Oh, jag tycker om och älskar Er stora för-
fattarinna Selma Lagerlöf. Jag minns från en
episod i skolan i våra. Rektor där ville krika
Er. Han sade, att om Ni var en så stor författare

skulle Ni ej skriva, om han sade, Ni hade gjort i en bok, att bläcklinan ~~var~~ väck bland säden på åkern under Gustaf Vasas tid, vilken vänt långt senare infördes i landet. Och jag blev då så rodd i mitt inre över, att han vågade förlämpa Er så, att jag starkt sprungit fram till katedern och slagit honom i huvudet med en bok. Men jag bodes det ej. Jag bodes ej förra Er vackra pytt. Och jag erkänner, att jag då vid det tillfället var en dåraktig människa, som ej vågade det, och Ni får förlåta mig det. Om jag hade gjort det, hade det ju blivit efterräkningar, jag hade ju då blivit utesluten ur skolan och kanske till och med kommit i fängelse för den sakens skull.

Jag gick då i en skola, som heter Göthiska Förbundets högre ~~förskola~~ folkskola. Det är en

förbättringsskola på häärs, hurs efker folkskolan.
 (Men den gassan är, m. skola.)
 Jag skulle gärna vilja förkätta att vinna ~~Lärar~~
 kunskaper i någon annan skola i Göteborg,
 men som förut nämnt, är jag mycket fattig och
 har därför ej råd till det. Och här i Mölndal
 finns det ingen högre än den förut nämnda.

Jag skulle så gärna vilja försöka tjäna några
 pengar, så att min kära mamma skulle slippa
 att gå i andras hus och arbeta, men alla plats-
 erna äro upptagna, och jag kan för den skull
 ingen få. Det är en häkig värld vi leva i,
 men vi få väl hoppas, att det skall bli bättre.
 Han som är näktyg att hjälpa vår gode Fader
 här, Han styr nog det hela på sitt bästa sätt.
 Det är människornas ondaka, som gör, att det
 är så illa ställt här på vår jord.

Ni o Helna Lagerlöf har väl aldrig varit

i Mölndal men nog säkerligen i Göteborg. Det är en vacker stad, men i Mölndal, som nyligen blivit stad, finnes det endast fabriker och fattigmans boställe, men även ut på landskapet finns många bondgårdar.

Uch, vilket hemskt att bara se dessa fabriker med skyhöga skorstenar, rök och sot. Det är inte hälsosamt att arbeta i en fabrik, och jag skulle aldrig kunna stå ut med det.

Jag kan skatta mig lycklig öfver att få bo i en liten koja i utkanten av alla dessa fabriker. Här är det rätt så vackert med skog och sjö. Långt härifrån ligger en herregård, som heter Gunnebo, den ägdes för hundra år sedan av John Hall en grosshandlare i Göteborg, varom Ni o Selma Lagerlöf kanske har läst de böcker av Sophie Elkan, som heter "John Hall". De handla rätt så

mycket om Gunnabo. Där residerar nu friherrinnan
Sparré. Invånarantalet i Mölndal räknas f. n.
omkring femton tusen.

Jag inspirerar mig mycket för litteratur, fast
jag ej får mycket tillfälle att läsa av den, och
önskar bli en stor författare som Mio Selma Lager-
löf.

Under den tid sedan i våras, då jag slutade
skolan, har jag under fristunderna sysselsatt mig
med att skriva på en bok, som nu föreligger färdig.
Den innehåller dikter och berättelser, som jag
själv hittat på, och sidantalet är tvåhundra.
Men det är nog många stiliska fel i texten,
och verserna äro nog inte i rytm, eller vad det
nu heter?

Jag tänkte på in den på ett förslag den vet
om det finns något sådant i Göteborg. Jag undrar

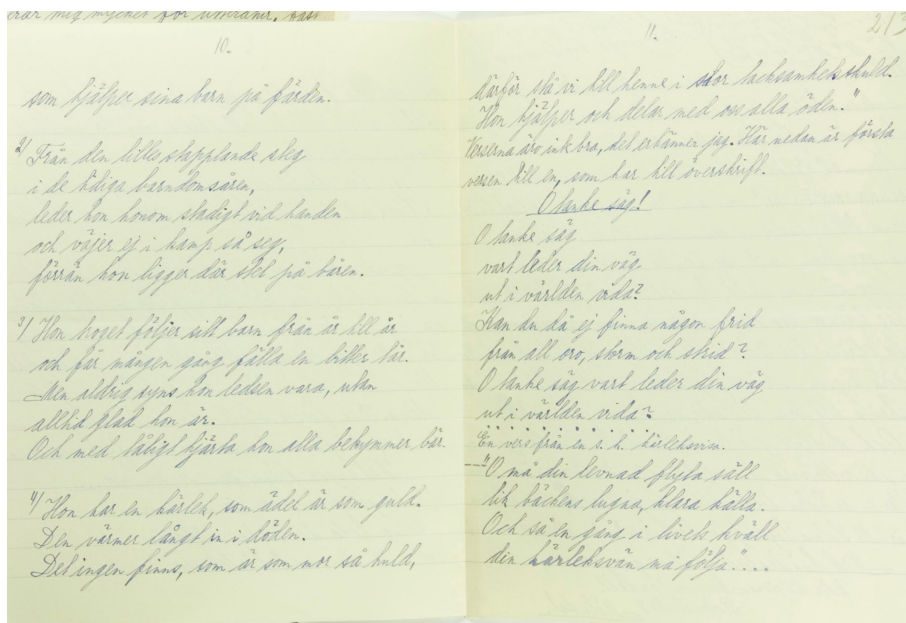
om jag då kan få några slantar för den, ty
virket arbete det är att skriva, och så mycket
papper det sedan går åt.

Jag har skrivit den på sidorna där kallade proto-
kollekt och bara på en sida, vilket man ju skall
göra.

Jag ville också gärna anse något av berättelserna
av denna bok, men det tar upp för mycket plack,
och jag kanske också hinder Eda och Selma Lager-
löf. Men jag skall i alla fall skriva med en dikt
eller en vers, så får de stora författarna själv
bedöma. Den första skall vara en liten sång om mor.
Jag tror, det finnes utrymme för alla fyra verserna.

Det ingen finns, som är som mor...

"Det ingen finns, som är som mor
bring hela den vida världen.
Hon är den med kärlek stor,

Det var ett par verser av mina fula dikter.
 Men håller jag på med att skriva en roman. Jag vill
 också göra införstå eller säga något av dess innehåll. Men
 utrymmet tillåter det ej. "Emellertid heter den." "DEN
 FALSKA PRINSESSAN", och handlar, ja, jag har förlagt handlingen
 till en badort i södra Frankrike. Det annan brev
 längre fram, vill jag berätta om den.
 Jag måste nu stuta, ty det är sent på kvällen, och
 jag känner mig trött. Men det var mycket roligt att
 få skriva till Eder o Selma Lagerlöf. Och Ni skulle
 göra mig en ohygglig plädje, om Ni ville och vände
 skriva ett brev tillbaks, som svar på mitt!
 Och dubbel plädje ända, skulle den bli för mig,
 om Ni ville vara så mycket snäll och skicka någon slant
 eller en av Edra böcker till mig i julkäpp! Skriv ett svar
 när Ni Selma Lagerlöf får detta brev! Min adress, se nedan.
 Med hundratusen hälsningar från.
 Eder tillgivne Axel Möndell.
 Boten T N: 8 Mölndal.

Efter en inledning där Lagerlöf prisas skriver Axel:

"Mitt ringa namn är Axel Möndell, 15 år, och jag har tagit mig friheten att skriva till Eder. Enär jag mycket har hört talas om Eder o berömda författarinnan, och knappast en dag finns det, utan att Edert värderade namn står nämnt i tidningarna.

Redan då jag gick i småskolan - då vi där läste Eder intressanta bok "Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige", jag tror den hette så - fick jag för första gången lära känna Edert namn. Och allt sedan dess har jag haft Eder i mitt minne, beundrat, älskat och dyrkat Eder nära som en Gud.

Jag skulle gärna vilja läsa Edra oskattbara böcker om och om igen, vilka

jag så mycket har hört talas om "Gösta Berlings saga" och "Jerusalem", men, som Ni ser, jag är mycket fattig och för den skull har jag ej haft råd att köpa dem."

Axel tror, liksom många andra, att Selma Lagerlöf var "outsägligt rik". Ofta nämns detta i samband att man ber om ekonomisk hjälp, men Axel värderar "fantasiförmåga" och "att kunna dikta och författa" högre. Han skickar också med prov på sin egen diktning med kommentaren: "Det var ett par verser ur mina fula dikter". Han vill få tag på ett förlag, "men vet ej om det finns något sådant i Göteborg".

Utöver detta ger brevet också en intressant historisk bild av Mölndal: "i Mölndal, som nyligen blivit stad, finns det endast fabriker och fattigmansboställe" (sic). Axel tycker att det är "hemskt att bara se dessa fabriker med skyhöga skorstenar, rök och sot. Det är inte hälsosamt att arbeta i fabrik, och jag skulle aldrig kunna stå ut med det. Jag kan skatta mig lycklig över att få bo i en liten koja i utkanten av alla dessa fabriker. Här är det rätt så vackert med skog och sjö."

Selma Lagerlöf svarade inte på detta brev, men Axel Möndell lät sig inte nedslås utan skrev ett till i slutet av december samma år. "Kan inte förmå mig att svara på detta" har Lagerlöf antecknat högst upp på den första brevsidan. Kanske är det för att brevet så tydligt uttrycker sig att Axel förväntar sig svar. "Varje dag har jag väntat på svar från tant, men jag kan förstå, att tant har mycket att göra om dagarna, så att tant inte har tid att svara på mina simpla brev." Gemensamt med många andra av allmänhetens brev till Lagerlöf är en blandning av ödmjukhet och anspråk. Axel vill att Lagerlöf ska skicka en hälsning till honom i radio när hon ska medverka om bara några dagar. Han skickar också med en hyllningsdikt som födelsedagspresent till Selma, "fast jag inte vet när tant fyller år".

Kan inte förmå mig att vara på detta.

214

Nöndal den 11 Dec. 95.

Högnåborna Författarinnan
Selma Lagerlöf!

Det är nu några veckor sedan, jag sist
skrev till Eder o stora Författarinnan. Det
var mig en sann glädje, att jag hoppas,
att det förra brevet kommit fram till
Eder i ordentligt skick. Jag usk' helt
öre i primärken på kuvertet, emedan
jag fruktade, att det skulle vara för
hugst för posten öre och då ikk komma
fram.

Ja, kära Selma Lagerlöf, nu äro vi så
bekanta, att ingen presentation behöves,
och jag tror, att jag istället kallar
Eder o stora författarinnan, om jag får
den äran förstås, samt istället för "Eder"
och sådana där höghäliga titlar. Jag tycker

verkligen, att ordet kant läkr mycket saktare och innerligare.

Tusje dag har jag väntat på svar från kant, men jag kan förstå, att kant har mycket att göra om dagarna, så att kant inte har tid att svara på mina simpla brev.

Jag läsk i tidningen i går, att Karlshäls radioskåp skall invigas den 14 dennes, och att kant är med bland de medverkande då. Eftersom vi även har en radio, fast det inte är någon stor utan en liten kristallmottagare - men med vilken vi höra bra i alla fall - skulle det vara lika stort nöje och oukäglig glädje, om kant ville skicka mig en käftning då istället för brev, då kant håller sitt hål i radio den 14 dennes alltså på måndag. Och jag får hoppas, att detta brev har då framkommit, och kant läst det.

Ja, det var den saken. Jag skall inte bli
 så långhäpigt i mitt brev i dag som sist.
 Och tant får ursäktas mig, att jag var
 så närvarit sist och bad om en julkappa.
 Det gör skamman, om inte tant skickar
 någon eller ej, jag älskar tant lika
 högt för det.

Jag skall inte uppehålla tant styr-
 bara här mera, om tant ville vara värdig
 och läsa detta simpla brev.

Utan många hälsningar till tant
 och det sköna Vänerland

från tant varmaste beundrare
 och tillgivne vän

Axel Möndell.

adr: Rotten T N: 8. Möndal.

P.S.

Till tant på tant födelsedag,
 fast jag inte vet, när tant fyller år.

Vänd!

"Nu din äldres dag, är inne,
och ungdomskiden, den har flytt.
Nå Herren värna häls och sinne
och kraften giva dig på nytt!"

Tant får inte bli arg på mig, att jag
skrev den fula versen om hat. Jag
tycker, den istället borde värna hat
frästa.

Prof Wiedersheim.
Axel Möndell.

Ofta stannade författardrömmarna vid att vara just drömmar. Men i detta fall gick det bättre. Axel Möndell hittade verkligen ett förlag som publicerade hans bok *Drömmen som gick i uppfyllelse och andra historier* 1926. Så småningom fick han också svar från Selma Lagerlöf.

Lars Gahrn, antikvarie vid Mölndals stadsmuseum har bidragit med Selmas svar till Axel och också skrivit flera artiklar om Axel Möndell. För honom

har också Axel brevledes berättat hur det gick till när han debuterade som författare:

"Vid femton års ålder skrev jag dessa berättelser och skildringar, som jag vill benämna ungdomsförsyndelser. [—] Jag skickade in manuset till Henrik Struves boktryckeri och där blev det liggande. Emellertid utgav jag senare "Drömmen som gick i uppfyllelse och andra historier" på Struves förlag i Göteborg. [—] Jag sände boken till Selma Lagerlöf och strax därefter sände hon mig ett tackbrev. Göteborgs-Posten fick läsa detta brev och publicerade det i tidningen med påföljd, att det gjorde mycket bra reklam för mig. [—] Manuskriptet till "Skämt och allvar" låg kvar på Henrik Struves boktryckeri och nu började Struve tjata på mig och föreslå att också denna bok skulle tryckas, men jag tillät det ej, då jag ansåg att boken var bara dravel. [—] Utan vidare ringde så Struve en dag och sade, att boken var färdig. Han hade tryckt den mot min vilja. Pressbyrån fick häftena och sålde dem i sina kiosker."

Citerat från *Mölnadalsposten* 1992-07-22.

I det odaterade brevet nedan skriver Möndell att han skickar en bok med en dedikation till Lagerlöf.

[På 23.11.1931]

3/6

Höjädla Författarna!

Underlektioner säger sig hatarad fridelen skrivna några
seder till Edre, många drömmar i minnet rida, och jag
hoppas, att du g. säga illa upp dessa mina enkla ord,
som jag vill försöka prägla som en hyllning åt Edre
från en obildad och fattig yngling i Södra riket. Jag beundrar
ditt stora snille och blickar med förtjusning på ditt stora
minne, och jag önskar, att jag i någon mån hade en så
behändig och aldrig minnande fantasi, som du är i besittning av.
Så jag önskar bli en författare, och jag har flera gånger, då
världslösa kommit över mig, försökt fästa i författarsyftet och
har försökt skriva i mindre tidningar sedan ett par år tillbaka
utgivit några noveller, men till 1926, då jag alltså var sekter
så gammal, (den första volymen, som utgavs numera är slut-
satta, - den utgitt i två upplagor, - och samtidigt med detta
har, vill jag nämna att du är till Edre som en liten delaktig
eller hyllning för Edre stora insats i världslitteraturen. Den är så
enkel och obetydlig, men jag säger det som ett litet tack från
min enkla hjerta. Jag g. illa upp denna min till synes "fram-
fusighet"! Den här ännu jag utgivit en skildring om min
hembygd från flydda dagar. Kärleken till hembygden är outslagen

Sker inom mig, och jag försöker ingånga den blott min med-
 minnelse i samhället. Jag har från de gamles mun
 hört otaliga sägner och händelser och intryck från forna
 dagar berättas, och det är det intressantaste jag vet att
 få lyssna till deras uttåg. Holadal, minnen en beqväm
 fabrikstad, men fördomsfullt är liden konstigt med sina små
 varerliga skuldkorner utgår det försande fallet, är ett
 vackert ställe. Här har saga och sägner föddat allmän-
 ledarskär, generation efter generation har sägnerna berättats
 från far till son. Alla möjligen vägen ha befolkats dessa delar
 och berg, och jag har häppt ett tal om någon
 plats, där en mängd lustiga original till personer levde,
 som just här i den forna konstbyn. Jag har försökt
 teckna ned det mesta jag hört berättas under yngre
 år och vill utgeva dem i tryck, så att alla som
 kan få del av dem. De upprärande sagdömen, som jag
 kommer i vidare berättelse med de gamla, ha jag helst
 gått någon vidare kunnighet om det gamla förflyttat.
 Jag vill ej längre upptaga Eder dyrbara tid
 utan sluta detta mitt ringa brev
 från Eder allgärna och beundrande
 Hel Lind.

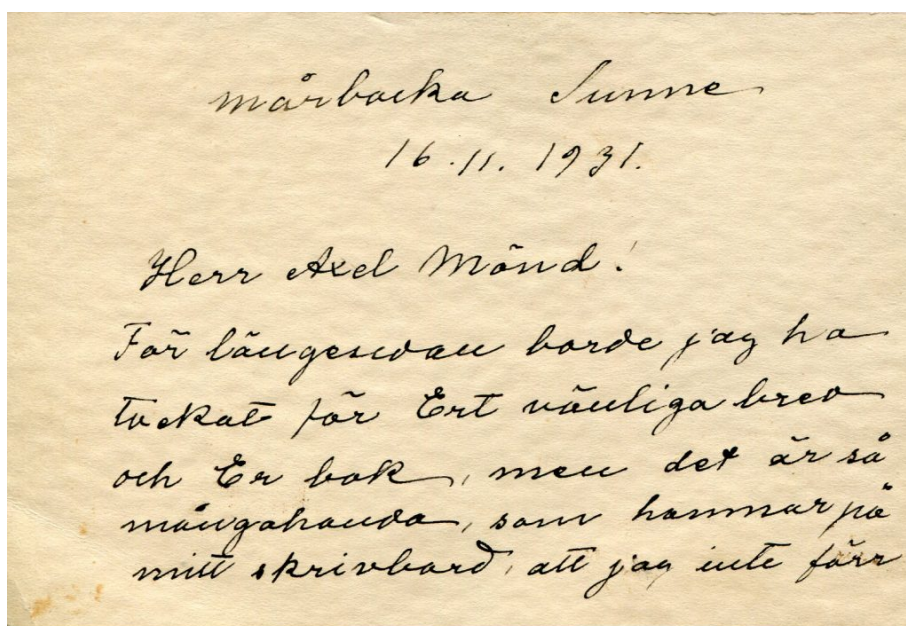
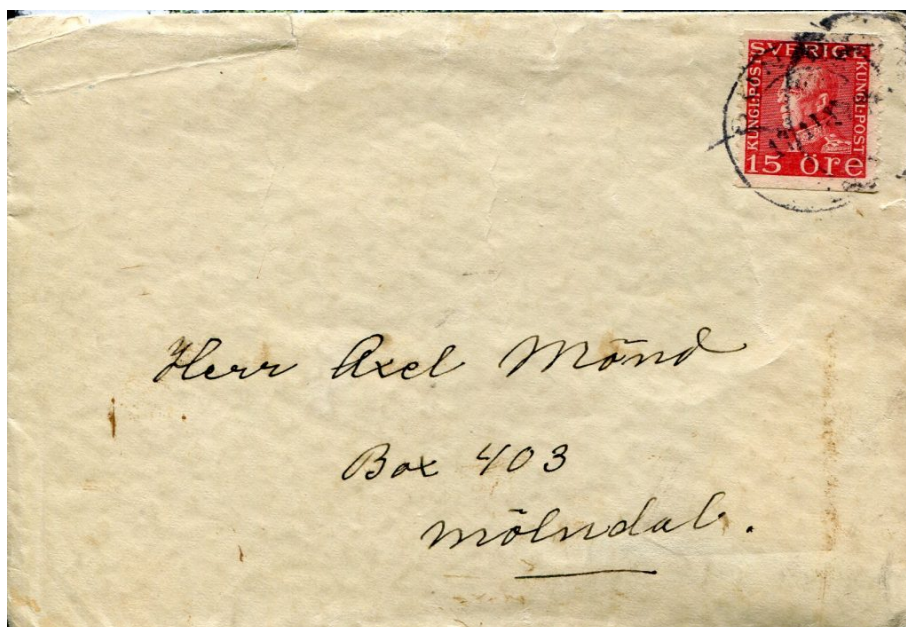
s. 403
 Holadal

"År 1926, då jag alltså var sexton år gammal, utgavs den första volymen, vars upplagor numera är slutsålda, - den utgick i två upplagor, - och samtidigt med detta brev, vill jag medsända ett ex. till Eder som en liten dedikation eller hyllning till Eder för Eder stora insats i världslitteraturen. Den är så enkel och obetydlig, men jag sänder den som ett litet tack från mitt oroliga hjärta"

Möndell beskriver också sina fortsatta planer som författare:

"Denna höst ämnar jag utgeva en skildring om min hembygd från flydda [sic] då Kärleken till hembygden är ousägligt stor inom mig och jag försöker ingjuta den bland mina medmänniskor i samhället. Jag har från de gamles mun hört otaliga sägner och händelser och intryck från forna dagar berättas,

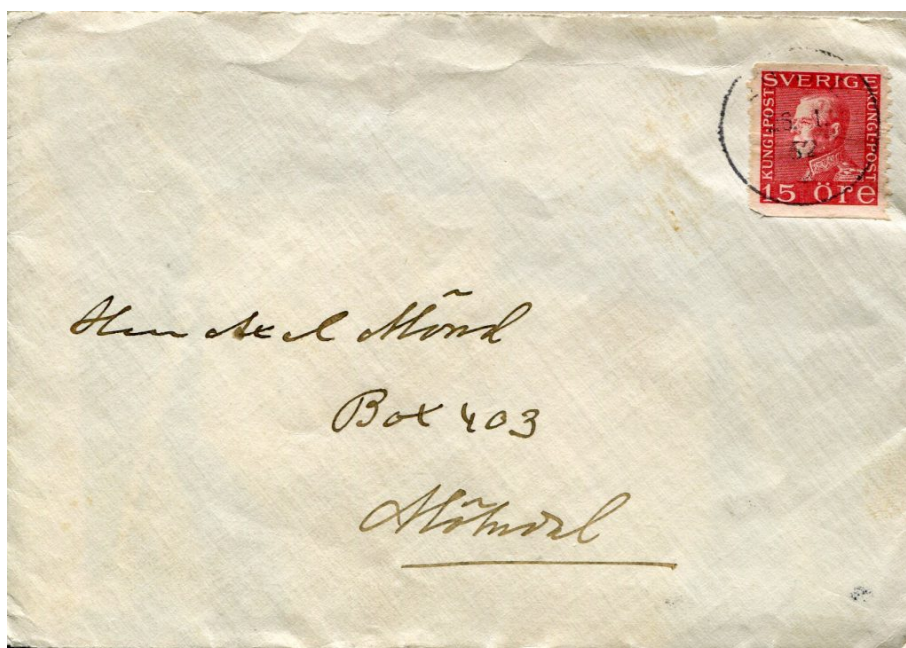
och det är det intressantaste jag vet att få lyssna till deras utsagor."
Efter detta brev fick Möndell följande svar från Lagerlöf.

M14047
har kommit att läsa boken.
Det märks ju på den, att det är
en ung mans verk, men nog trodde
jag, att författaren var mer än sex-
ton, då den skrevs. Jag är tacksam
för det vackra sätt varpå Ni sän-
de mig den och önskar Er lycka
att kunna tillvarata alla de
gamla Mölndalshistorierna.
med hjärtlig hälsning
En tacksmann
Selma Lagerlöf.

Lagerlöf ursäktar sig för att hon inte tidigare tackat för boken och brevet. "Det märks ju på den, att det är en ung mans verk, men nog trodde jag, att författaren var mer än sexton, då den skrevs. Jag är tacksam för det vackra sätt varpå Ni sände mig den och önskar Er lycka att kunna tillvarata alla de gamla Mölndalshistorierna."

Möndell skriver ytterligare ett brev till Lagerlöf 23 november 1931 där han tackar för Lagerlöfs svar. Uttrycksfullt beskriver Möndell sin lycka när han läste Lagerlöfs brev: "Det blev så ljust inom mig. Det blev så festligt stilla." I detta brev skriver också Möndell om kyrkan och om sina planer på att bli student vid ett läroverk. Detta svarar Lagerlöf på i ett brev i januari 1932. Hon skickar också med en bild på sig själv och Mårbacka.

Skivbacka, Lunn den 25 Jan. 1892.

Älskade Månd!

Härmed får jag sent omsider
sända er mitt tack för hälsningen
till min föreläsning: resebeskrivningen
med vyer samt ett långt brev.

Det glädde mig att höra, att
Ni förbereder er till intäkt vid
ett läroverk. Öron om Ni inte skulle
komma att intäkt på den gästrikliga
banan, så äro kanske ingen
onödig besvär på vägen till författarskap.

Med bästa hälsningar

Selma Lagerlöf.

"Det gladdde mig att höra," skriver Selma, "att Ni förbereder Er till inträde vid ett läroverk. Även om ni inte skulle komma att inträda på den prästerliga banan, så äro kunskaper ingen onödig barlast på vägen till författarskap."

Axel Möndell kom verkligen att lämna ett beständigt bidrag till både litteraturen och lärdomen. Han skrev många böcker om Mölndals historia, såsom *Från det gamla Mölndal* (1932) och *Mölndal, Kålleröd och Råda i ord och bild* (1952). Lars Gahrn skriver så här om hans böcker: "När man läser igenom Möndells böcker, och särskilt då "Från det gamla Mölndal", är det inte utan att man kommer att tänka litet grand på Selma Lagerlöf. Det finns vissa likheter. Även hos Möndell finns en inriktning på att en historia ska berättas väl, medryckande och åskådligt. Liksom Selma har Möndell full förståelse för folktrons och folksägnernas betydelse. Alldeles som sin stora förebild skriver Möndell med känsla. [—] Alldeles som Selma inriktade sig Möndell på de muntliga berättelserna, levnadsminnena, folksägnerna och skrönorna, alltsammans roande, åskådliga och väl berättade minnesbilder ur det förgångna."

Citerat från *Mölndalsposten* 1992-07-22

Tack Lars Gahrn för bidraget!

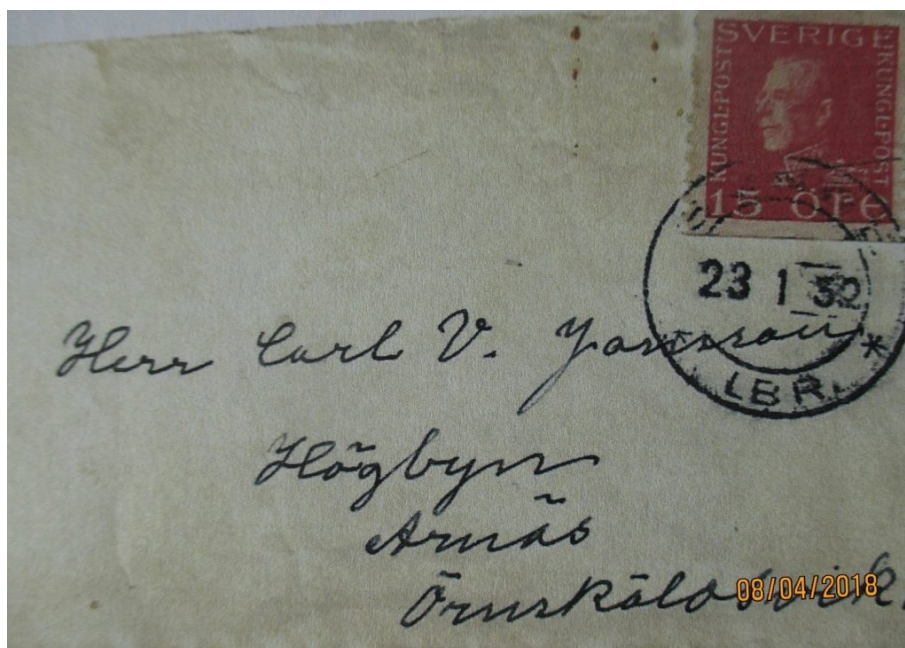
9.29 Selma tackar för norrländska diktböcker

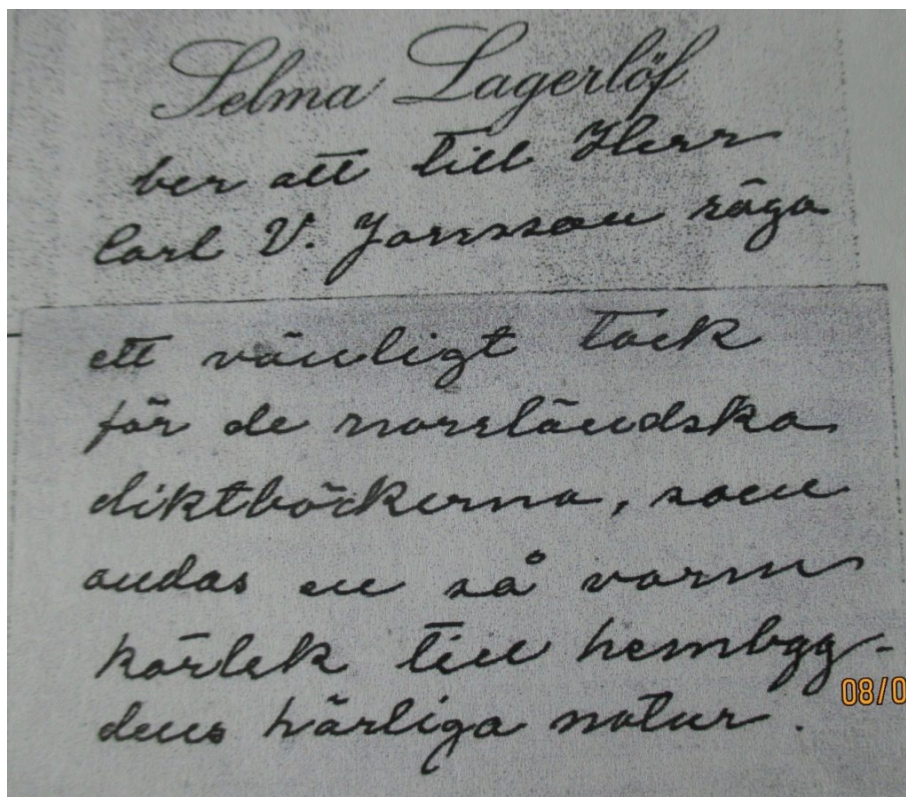
Författare

Tackkort

Carl V. Jonsson

Carl V. Jonsson var en författare som skrev några diktböcker på 20-talet. I Kungl. bibliotekets katalog Libris finns *Det stundar till högtid* (1928), *Hembygdens poesi* (1929) och *Norrländska rytmer* (1931). Likt många andra mindre kända författare sände han dem till Selma Lagerlöf för bedömning. Han fick då detta svar från henne, poststämplat 1932.

Carl V. Jonssons ursprungliga brev till Lagerlöf har vi inte kopia på, men däremot en gratulation på 75-årsdagen som han skickade till Lagerlöf 1933.

Tack till Carl V. Jonssons son, C-H Jonsson för bidraget!

9.30 Brevväxling med värmlandsprästen Bromander

Gösta Berlings saga

Carl Vilhelm Bromander

1903 fick Selma Lagerlöf ett brev från Carl Vilhelm (C.V) Bromander (1865-1963), präst i Karlstad och senare domprost där. Bromander var utöver sitt yrke också verksam för skribent och folkbildare. Han höll föreläsningar och intresserade sig för kulturhistoria. Svenskt biografiskt lexikon framhåller särskilt hans insatser för att bevara den värmländska finnkulturen och hans intresse för den frammkommer även i detta brev. Läs mer om Carl Vilhelm Bromander i Svensk biografiskt lexikon.

Han inleder med att tacka för Lagerlöfs skrifter som väckt hans "lifligaste intresse". "De intressera mig inte blott genom sin inre gedigna halt, utan äfven såsom produkter af en dotter till min högt älskade fäderneprovins Värmland", skriver Bromander som själv var värmlänning från Säffle.

13. 10. 03

152

Froken Selma Lagerlöf.

Talun.

Innan jag kommer med mitt
ärende vill jag bejda att få^o bringa
Eder mitt hjärtligaste tack för de många
njutningsrika stunder Ni berett mig
genom Eder beundransvärda skrifter, som
väckt mitt lifligaste intresse. Och de
intressera mig inte blott genom sin inre
gedignade halt utan öfver såsom pro-
dukter af en datter till min högt älskad
fädneprovinc Värmland. Såsom entusi-
astisk lokalpatriot gläder jag mig öfver
att som lander Värmland till heder
sälande och öfver den som genom sina
förträffliga arbeten påklarat samtidens
blikkar på "Gästas Berlins land".

Av brevet framgår att Lagerlöf och Bromander inte tidigare var bekanta,
"dock betraktar icke jag Eder som obekant, ty jag känner Eder ej blott från

Edra skrifter, utan äfven genom Edra släktingar i Karlskoga". De släktingar som åsyftas här är Tullius Hammargren som var gift med Lagerlöfs faster Ottiliana (Nana) Hammargren. Tullius Hammargren blev prost i Karlskoga 1869 och Lagerlöf bodde hos dem sommaren 1875 medan hon läste till sin konfirmation.

Bromanders egentliga ärende är en fråga om verklighetsbakgrunden till Gösta Berling som aktualiserats av en ny upplaga av *Karlstads stifts herdaminne*. Han undrar nu om det stämmer att "den olycklige Emanuel Branzell, kapellpredikant i Finnskoga 1830-36, afskedad, förfallen och död på 1870-talet, delvis skall ha stått modell till Eder Gösta Berling".

Denne baksættelse stilles til Eder
af en obehag, der dog betragtes ikke
jag eder som obehag, ty jeg kender
Eder ej bedre fra Eder skrifter, end af
gjennem Eder stædinger i Karlskrona,
hos hvilke jeg tilbragt 15 måneders
sæson vice pastor — en lykkelig tid.
Der nu maa ²arsende. Tilsammen
med prof. A. Lundström; lepsala skal
jag give ud en ny uppl. af Karlstedts
stifts herdamme eller en historia öfver
K:s stift och dess präster. Nu är mig
sagt, att den olycklige Emanuel Bran-
zell, kapellpredikant i Tinnshaga 1830-36,
afledad, förfallen och död fra 1870-talet,
delvis skall ha stått modellen till Eder
älskade Berling. Jag har skrifvit en
liten biografi öfver Branzell, som jag
hörde särskildt om då jag 1898-99 var
vice pastor i Tinnshaga. Ifall någon
nu skulle vara samman af Branzell så-
lunda skulle helt eller delvis vara mo-

Om Branzell helt eller delvis skulle vara förebild till Gösta Berling så vill

Bromander kunna ge denna upplysning i den nya upplagan av *Karlstads stifts herdaminne*. "Och ehuru denne man af alla Finnskoga prester är den olyckligaste, skall han dock genom denna uppgift bli den mest intressante, ja, en af de intessantaste i hela stiftet, enär ingen spelat större roll inom litteraturen."

153

den till Gården i Berlin, så skulle det
 naturligtvis vara af största intresse
 att i Högskolan kunna denna
 upplysning i fråga om Brantzell, Tinn-
 skoga kapells förste prästman. Det chom
 denna befrågade man af alla Tinnsko-
 ga präster att den olyckligaste, skulle
 han dock genom denna uppgift bli den
 mest intressante, ja, en af de in-
 tressantaste i hela stiftet, emå ingen
 spelat en större roll inom litteraturen.
 För godhetsfallet meddelande härmed befrå-
 gaf icks höfsligen förbunden.

På samma gång jag vörda-
 mest anhåller om godhetsfallet öfver-
 seende för det besvär jag vänder
 icks genom min förfrågan torde jag
 öfven så bedja om min hjärtliga
 bekräftelse till såväl icks mor som
 till icks färdig förken Louise La-
 garlöf, hvilka jag kanner både
 från Karlskoga prästgård.

Bromander avslutar sedan artigt genom att be om ursäkt för besväret och

framställa hälsningar till Lagerlöfs mor och till hennes faster Lovisa Lagerlöf som han känner från Karlskoga prästgård samt till faster Nana, prostinnan Hammargren.

Gunnar Fröken Louise Lagerlöf
hitt oaktat min hilsning öfver till
hennes systers prästinnan Hammars-
gren.
Med utmärkt hälsning
C. W. Bromander
Älskarskär och iakt.
Karlstad ¹³/₁₀ 1903.

Ett par veckor senare svarar Lagerlöf Bromander. Hon uppger att hon aldrig tidigare hört talas om Branzell och att förebilden till Gösta Berling var

en informator vid namn Calle Frykstedt som hon hört berättas om av sin faster Nana och sin far.

Talme 31 Okt. 1903.

Pastor L. Brønnever.

Skarlstad.

Med mycket tack för
ert vänliga brev får jag
närstan säga, att jag är led-
sen att ej kunna svara
att det gissat rätt. Brønne-
ver får jag mig nämligen aldrig
ha ~~hört~~ talas om förrän i ert
brev. Till karaktären var

det en man, som lefde som
informator och hette Calle Fryk-
stedt som var förebild till
Gösta Berling. Han blef präst-
vigd, men inte afslutad, jag tror
selbring att han fick någon prä-
sterlig befattning. Min far och
faster Nana hade emellertid
mycket att berätta om honom.
Intet af de äfventyr, som i boken
beskrifvas Gösta har han emel-
lertid upplefvat. Det mesta är
ren slikt och ett par saker äro
samma, men de ha hänt an-
dra människor.

Det var roligt, att Ni skrifer

Lagerlöf passar också på att tala om att hon läst en av Bromanders tex-
ter, publicerad i turistföreningens tidskrift och anser den "både instruktif och
roande". Hon skriver också att hon framfört hans hälsningar till släktingarna.
Faster Nana har "nästan blifvit blind" skriver Selma, men "hon har kvar sin
begåfning och sina varma intressen". Brevet slutar lite i moll med en reflek-

tion om hur smärtsamt det är för gamla att inte kunna bo kvar hemma.

om det gamla herolammet,
ty det blir väl inte bara en
ny upplaga utan en bearbet-
ning. Jag har läst en uppsats
af Er i turistföreningens tid-
skrift, och den har stått
kvar i mitt minne som all-
deles mönstergill, både in-
struktion och roande.

Mina gamla mottags med
mycket förnöjelse besökningar
från Er och återvända nu
deras. Laster spara har jag
och läst helst från Er. Det
är så synd om henne, att hon
nästan blifvit blind. Hon

har kvar sin begäfring och
sina ~~fr~~ varma intressen, men
det är så synd om de gamla
som måste flytta bort från sitt
hem och alla gamla förhållanden.
Mottag nu och en värdig
helsning från
Selma Lagerlöf.

1905 utgav Bromander "Minnesord öfver de Karlstad stifts präster som aflidit mellan 1899 och 1905 års prästmöten". Troligtvis är det denna "broschyr" Lagerlöf tackar i detta brev från 1905. "Både jag och mina gamla ha haft så stort nöje af att om de gamla prästerna", skriver Selma. "De gamla" syftar sannolikt på Lagerlöfs mor och faster Lovisa, som tidvis bodde hos henne.

Flera av prästerna som beskrivs är välbekanta för dem och "till de goda ord, som Ni säger om dem, kunna vi sätta våra egna minnen", skriver hon.

Tack till Tomas Janson som bidragit med dessa två brev från Selma Lagerlöf.

Falun 12 Nov. 1905.

Kyrkoherede Brannander.
Karlstad.

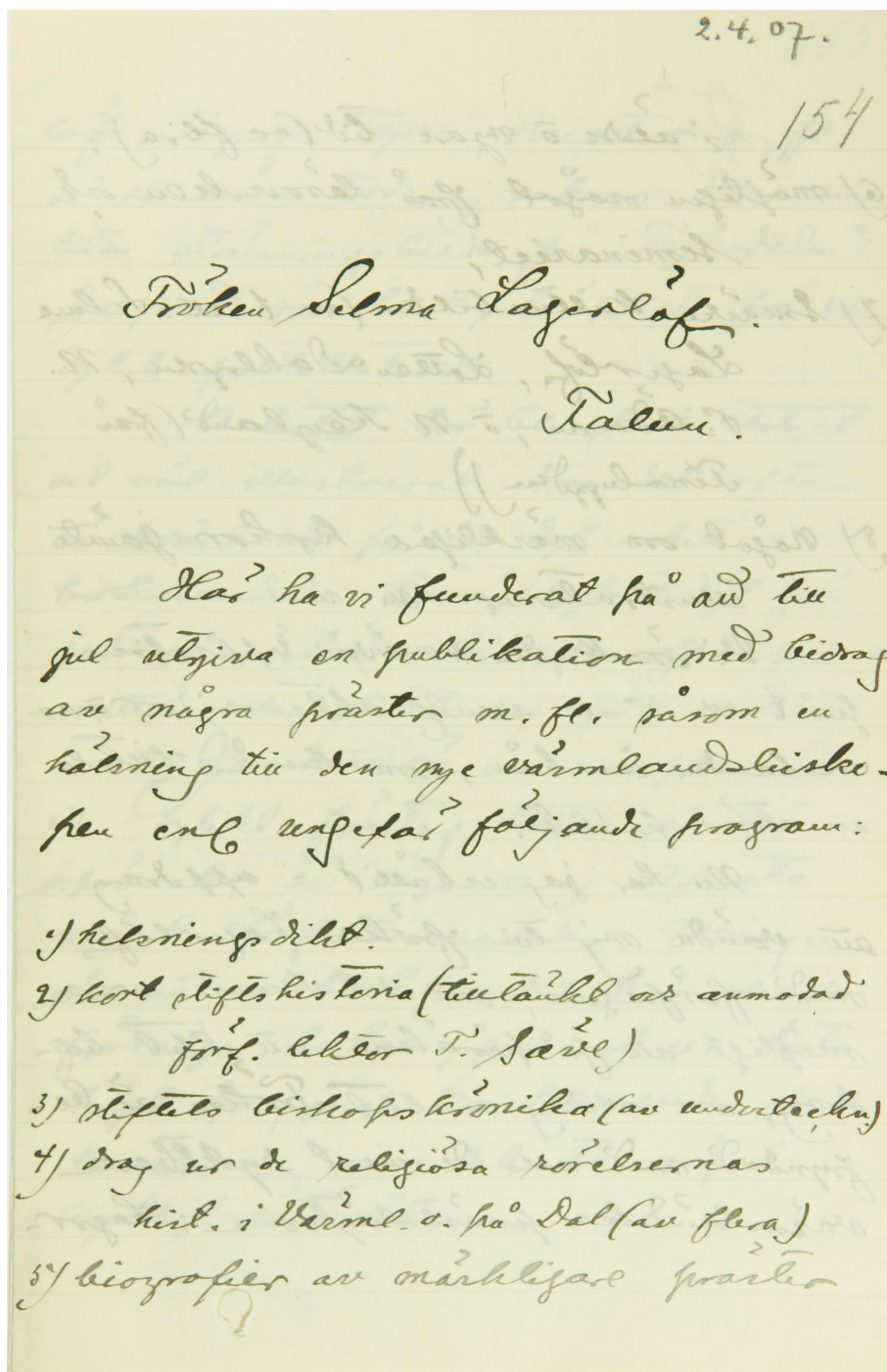
Mottog mitt uppriktiga
tack för den lilla broschyren
Både jag och mina gamla
ha haft så mycket nöje af
att läsa om de gamla prä-
sterna. Flera af dem voro
oss välbekanta och kära,
och till de goda ord, som Ni
säger om dem, kunna vi sätta
våra egna minnen, som ut-

fylla hilsen. Hur sam-
helst är det sant, att man
sällan råkar så goda
och förtäcande och i bästa
mening riktigt mänskliga
människor som de gamla
prästerna.

Med vänligaste hälsning
Selma Lagerlöf.

I Selma Lagerlöf-samlingen på Kungl. biblioteket finns också två senare brev från Bromander till Lagerlöf bevarade. I ett brev från 1907 skisserar Bromander en plan för en publikation som hyllning till den nya biskopen i Värmland som han vill att Lagerlöf ska medverka i. Enligt Nils Afzelius bibli-

ografi över Selma Lagerlöfs originalskrifter ser hon inte ut att ha tackat ja till detta erbjudande.

i ände ö mgar tid (av flera);
6) möjliga något från läroverken och
seminariet;

7) Småre kulturbilder (av t. ex. Selma
Lagerlöf, Lotte Dahlgren, N.
P. Adman, ö N. Keyland (för
Tänsluppden))

8) Något om märklipa kyrkor jämte
illustrationer m. m.

Vi önskar småre uppsatser
från t. ex. 5-10 rader och två sidor, av
varlande innehåll, som kunde tillala
en större publik.

Ne har jag erhållit i uppdrag
att erända mig till fröken Lagerlöf
med förfrågan, om det kunde vara
möjligt att få föraktna ett litet bi-
drag, om aldrig så litet. Fröken är be-
känd med alla de mest ryktbara
vårmländska prästlagarna: Lager-

lof, Tegner, Fryxell, Piscator m. fl.
 så att man kunde i saknas. Eller en
 liten skamningsbild från Fryksdalen?
 Ja, vad som helst, lämpligt för en
 dylik publikation.

Arbetet bör bli fint utstyrt
 och väl illustrerat. Som det ofta
 är svårt att få ett dylikt arbete i
 bokhandeln tillräckligt tidigt för
 jul, så önskades bidragen färdiga
 mitten eller slutet av juli månad.

Ja, detta är om vår plan. Som
 ett dylikt förslag hittas att ha
 oprovad, så våga vi i utspäta
 något författararvode. Meningen
 är att en bokhandel här skulle
 förlägga boken, som skulle kosta
 högst 1,50, men av blivande vänt
 komma en viss del till något
 tydligt ändamål.

Jag buder i° alla vår vägnar
om beaktet öfverseende för vår anhå-
lan. Men då vi hårt hålla på att för-
ken Lagerlöf är värmländska och
såsom sådant möjligt intresserad
är för värmländskt förtäga, på di-
stade vi framställa vår begäran. För-
hoppas - helst gynnansamt - att
på denna vår vördamma anhå-
lan bliva vi naturligtvis i högst
grad förbundna.

Ödmjukeligen

C. J. Bromander

Karlstad 4² 1907.

P. S. Vitka fröken Lovisa Lagerlöf
är fru Waeberth i Falun, på bords om
vördam hetsning till den frän

D. J.

I det sista brevet, från 1927, framgår att Bromander och Lagerlöf höll kontakten och att han besökt henne på Mårbacka sommaren 1926. Brevet gäller en skiss till gravvård över Oskar Stjerne ritad av arkitekten Ernst Spolén. Oscar Stjerne var en värmländsk författare, framför allt av lyrik. Selma Lager-

löv höll ett tal vid invigningen av Oscar Stjernes minnesvård som publicerades i Karlstad-tidningen 1 november 1927.

156
doktor Selma Lagerlöf
Sonne.
På samma gång jag beder
yllerligare få tacka för angenä-
ma vistelsen i Mårbacka
förra sommaren önskar jag
härmed närstående
skiss av arkitekten Spolén
till gravvård över Oscar
Stjerne. Och får jag
samtidigt vördamt an-
hålla, att den inom

den närmaste tiden måtte
beröget återvändas till
redaktör M. Helleberg,
Karlstad, jämte yttrande
över densamma. Den är
ju rätt tillämplig, men
torde nog i varaktighetens
intresse låta vid någon
liten modifikation.

Med utm. höfaktning
C. J. Brander

Karlstad $\frac{6}{4}$ 27.

9.31 Sångarfest hos Hugo Berg i Karlstad

Inbjudan

Hugo Berg

Hugo Berg föddes i Stockholm och gick i sin ungdom på musikkonservatoriet. Han blev dock inte sångare till yrket utan veterinär, sedan 1906 ordinarie stadsveterinär i Karlstad.

Lehna Torne berättar så här om sin morfar Hugo Berg: "I mormor och morfars hem var det ofta musikaliska tillställningar. Jussi Björling, Sarah Leander och John Forsell var några av dem som mormor och morfar umgicks med. Morfars bror skrev flera operor. Morfars mammas syster gifte sig med sjökaptenen Karl August Josef Forsell. Ett av deras barn var John Forsell. Ett av John Forsell barn, Vidar, var ett tag gift med Sarah Leander. Det sägs att det hände att Sarah Leander stod på mormor och morfars balkong på deras villa och sjöng. Folk samlades utanför villan och fick en gratiskonsert."

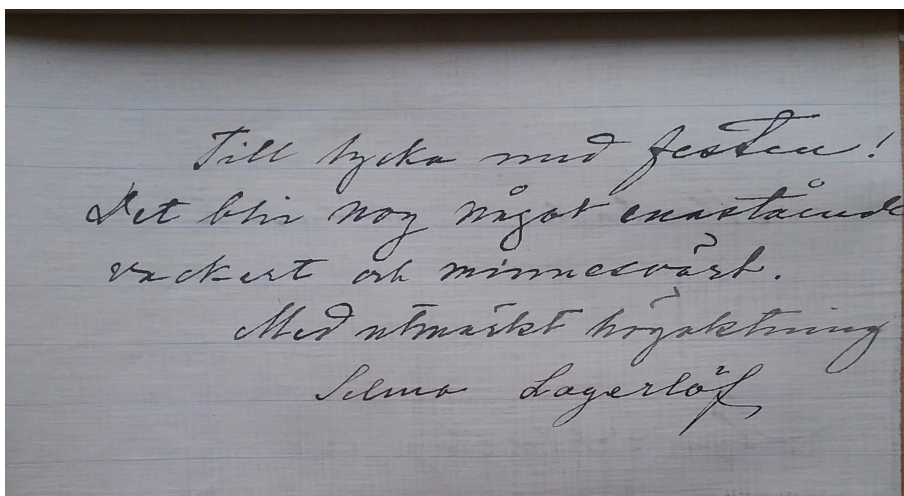
Hugo Berg och hans fru, Vivi Berg, född Sundelius. John Forsell var operasångare och 1924-1939 chef vid Kungliga Teatern (bild på Forsell från Wikimedia commons).

I slutet av 1924 svarade Selma Lagerlöf på en inbjudan från Hugo Berg till deras hem där sånguppträdanden skulle äga rum. Lagerlöf beklagar att hon inte kan vara med på "den stora sångarfesten" på grund av att hon redan gjort planer för den dagen. Hon skriver också att brevet kom fram sent eftersom adressen inte var den rätta.

Marbacka, Linné den 31 Jan. 1924.

Hej Vektor Hugo Berg!

Stycken tack för den vänliga
bjudningen att övervara den stora
sångarfesten! Tyvärr kan jag inte
komma, därför att jag redan har
lovat bort mig för söndagen. Ett brev
kom mig så sent till hands, därför
att adressen inte var den rätta.

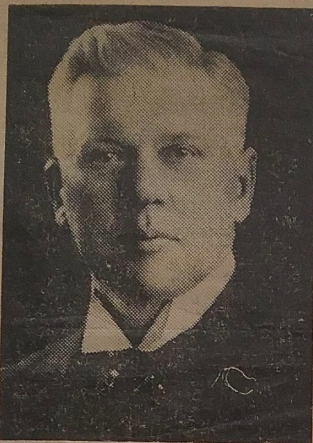

I en tidningsartikel med anledning av Hugo Bergs 60-årsdag omnämns också att han "under årens lopp låtit sina vänner och ibland även en större publik njuta av sina tonkaskader". Det står också att stockholmaren Berg stannat i Karlstad sedan 1906 "och – det är ungefär det bästa som kan sägas – blivit en rejäl värlänning". Artikeln är från 1937, troligen publicerad i Nya Wemlandstidningen.

Stort tack till Lehna Torne som bidragit med materialet!

PERSONALNOTISER

Sextio år.

Stagsveterinär Hugo Berg, Karlstad.

En runt om i de värmländska bygder-
na känd och välkänd person stadsvete-
rinär Hugo Berg i Karlstad fyller i
dag, tisdag, sextio år.

Dr Berg är född i Stockholm och ef-
ter studentexamen 1896 gav han sig till
en början in på handelsbanan och efter
ett år i Schartaus handelsinstitut var
han kontorist under två års tid. Sam-
tidigt börja han emellertid låta sin vack-
ra röst göra sig hörd — utanför konto-
ret. Han studerade nämligen sång vid
musikonservatoriet med god framgång.
Hur det var blev han emellertid inte sån-
gare till professionen, även om han un-
der årens lopp låtit sina vänner och
ibland även en större publik njuta av
sina tonkaskader. Men hans håg stod till
de "vilda djuren", och 1899 finna vi ho-
nom som elev vid veterinärinstitutet, där
han avlade sin examen på "ny bästa tid",
som det heter på hästspråket. Detta
skedde 1903 och sedan blev det en tids
förordnanden på olika poster såsom
stads-, läns- och distriktsveterinär, tills
han år 1906 blev ordinarie stadsveterinär
i Karlstad. Där han sedan stannat, och
— det är ungefär det bästa som kan sä-
gas — blivit en rejäl värmlänning.

Under sin verksamhet i Karlstad har
dr Berg hunnit med åtskilligt. Det kan
nämnas att han mycket ofta beklätt
förordnanden som länsveterinär. Han är
vidare av medicinalstyrelsen förordnad
besiktningsveterinär, vilket innebär att
han har hand om köttbesiktningen i
Karlstad, en synnerligen viktig post. Un-
der kristiden — sorglig i åminnelse —
fick han en synnerligen viktig post, i
det han blev F. H. K:s inspektör för lag-
ringen i hela riket åren 1917—18. Här-
vid kuskade han land och rike kring och
var högsta myndighet ifråga vad som
fick lagras och inte. Ett säkerligen allt
annat än trevligt arbete. Under fyra
års tid var han vidare ordförande i livs-
medelsnämnden. Sedan en lång följd av
år är han ordförande i saluhallsstyrel-
sen, en syssla som han i likhet med all-
ting annat skött till stor belåtenhet för
olika parter, affärsmännen och kunder-
na. En period var han även stadsfull-
mäktig i Karlstad.

Under sin verksamhet som veterinär
har han helt naturligt kommit livligt i
kontakt med den fyrbenta varelse, som
kallas för häst. Och det är ingen till-
fällighet, att han är stor traventusiast
och livligt verksam på travets område.
Under en lång följd av år har han varit
och är fortfarande ordförande i Karl-
stads travsällskap. Han var en av ini-
tiativtagarna till travbanan i Karlstad,
är vice ordförande i travbanebolaget och
i Värmlands förenade travsällskap samt
är vidare veterinär ute på banan.

Sången har, som tidigare nämnts, in-
tagit ett stort rum i dr Bergs stora och
goda hjärta. Tidigare aktivt verksam
som sångare och detta med stor fram-
gång har han på senare år övergått att
organisera sången som ledare, och han
är alltså ordförande i M. S.

Lägger man sedan till, att dr Berg är
en framstående medlem i Odd Fellow och
att han samlat en omåttligt stor krets
vänner bland dem, som han kommit i
beröring med under sin veterinärtjänst-
göring, och i det privata samt att han
bland dessa gjort sig synnerligen om-
tyckt för sin rikt flödande humor och
sitt goda hjärta, torde konturerna i stort
vara dragna kring dagens populära ju-
bilar.

9.32 Planering av en alkoholistanstalt

Alkoholism

Besök

Eric E:son Hammar

Alkoholism var ett stort folkhälsoproblem under 1800-talet och början av 1900-talet. Många folkrörelser var enegerade för att minska supandet – nykterhetsrörelsen förstås, men även frikyrkorna och arbetarrörelsen. Selma Lagerlöf skrev själv om detta samhällsproblem i *Körkarlen* (1912) där den för-supne David Holm utgör ett allvarligt hot mot sin familjs överlevnad. Mindre känd är kanske berättelsen "Luftballongen" som publicerades i samlingen *En saga om en saga och andra sagor* (1908). "Luftballongen" är dock ingen saga, utan närmast en socialrealistisk skildring av hur alkoholism påverkar en familj, och då främst barnen.

I breven till Selma Lagerlöf är alkoholism på olika sätt ett tema. Exempelvis var alkoholism inte en ovanlig bakomliggande orsak till att familjer, oftast mödrar, vände sig till Lagerlöf för att be om ekonomisk hjälp. Ibland kunde det också handla om att man ville att Lagerlöf skulle stödja olika initiativ för nykterhet. Eva Östlund har bidragit med ett kort svar från Lagerlöf till prästen Eric E:son Hammar (1871–1943) som startade Floda-kolonin i Vemdalen 1908. Det var en alkoholistanstalt där meningen var att man skulle arbeta sej frisk.

Tyvärr har vi inte tillgång till Eric E:son Hammars brev till Selma Lagerlöf, men uppenbarligen har han i sitt brev 1909 bett om att få träffa Selma Lagerlöf för att berätta om planerna för anstalten. Eftersom det var vinter och besvärligt att åka till Mårbacka för pastorn, så föreslog hon att få en skriftlig plan.

Ånn Pastor E. Hammar!
 Som jag i vinter
 vistades i min gamla
 hem djupt inne i
 Värmland, skulle en
 resa hit falla sig högt
 beaktad för Eders
 jag beder Eders där
 för att i stället
 skriftligen fram-
 lägga Er plan
 för mig.
 Med utmärkt högtaktning
 Sanna dagstid
 (2.)

Adress:
 Måbäck,
 Östra Emtervik.

den 30. 12. 1809.

Historikern Anna Prestjan skriver så här om Erik E:son Hammar:

"Från år 1906 var Hammar starkt engagerad i Floda kolonier, ett kristet-socialt reformprojekt med stora ambitioner. Han hörde alltså till de socialt intresserade präster som ville göra något, och deklarerade uttryckligen apropå sitt kolonisationsprojekt att "[...] vår mening är icke att resonera och teoretisera utan att marschera och praktisera". Se Anna Prestjan "En korsfäst främling på jorden? Prästmanlighet som problem". I *Kristen manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*, red. Yvonne Maria Werner, s. 187.

Mer om Eric E:son Hammar kan man läsa in Anna Prestjans bok *Präst och karl, karl och präst. Prästmanlighet i tidigt 1900-tal* (2009).

Bild på Flodakolonien hämtad från Stefan Nolerviks artikel om Flodakolonien i *Östersunds-Posten*.

Tack Eva Östlund för bidraget!

9.33 Selma ordnar julfrande till sin franska översättare

Översättning

André Bellessort

Bröms Olof Larsson

André Bellessort hette en fransk författare, kritiker och översättare. Han var en entusiastisk introduktör av Selma Lagerlöf i Frankrike och såg till att *Gösta Berlings saga* och *Jerusalem* blev översatta till franska. Faktum är att han stod som översättare till dessa båda romaner, trots att det i verkligheten var språketaren Thekla Hammar som faktiskt översatte. 1903 befann sig Bellessort i Sverige för att studera den svenska kulturen och det svenska samhället, vilket senare resulterade i boken *La Suède* (1911), även utgiven på svenska 1912 med förord av Carl Laurin (*Sverige*, övers. Thekla Hammar).

ANDRÉ BELLESSORT

LA SUÈDE

PARIS

LIBRAIRIE ACADEMIQUE

PERRIN ET Cie, LIBRAIRES-ÉDITEURS

35, QUAI DES GRANDS-AUGUSTINS, 35

1911

Tous droits de reproduction et de traduction réservés pour tous pays.

Det kapitel av *La Suède* som handlade om svenska författare var till stor del ägnat åt Selma Lagerlöf, vars författarskap Bellessort ansåg gav röst åt det specifikt svenska. Han var i kontakt med henne under sin sverigevistelse och tog hjälp av henne för att bli introducerad till andra personer och miljöer för att samla material till boken.

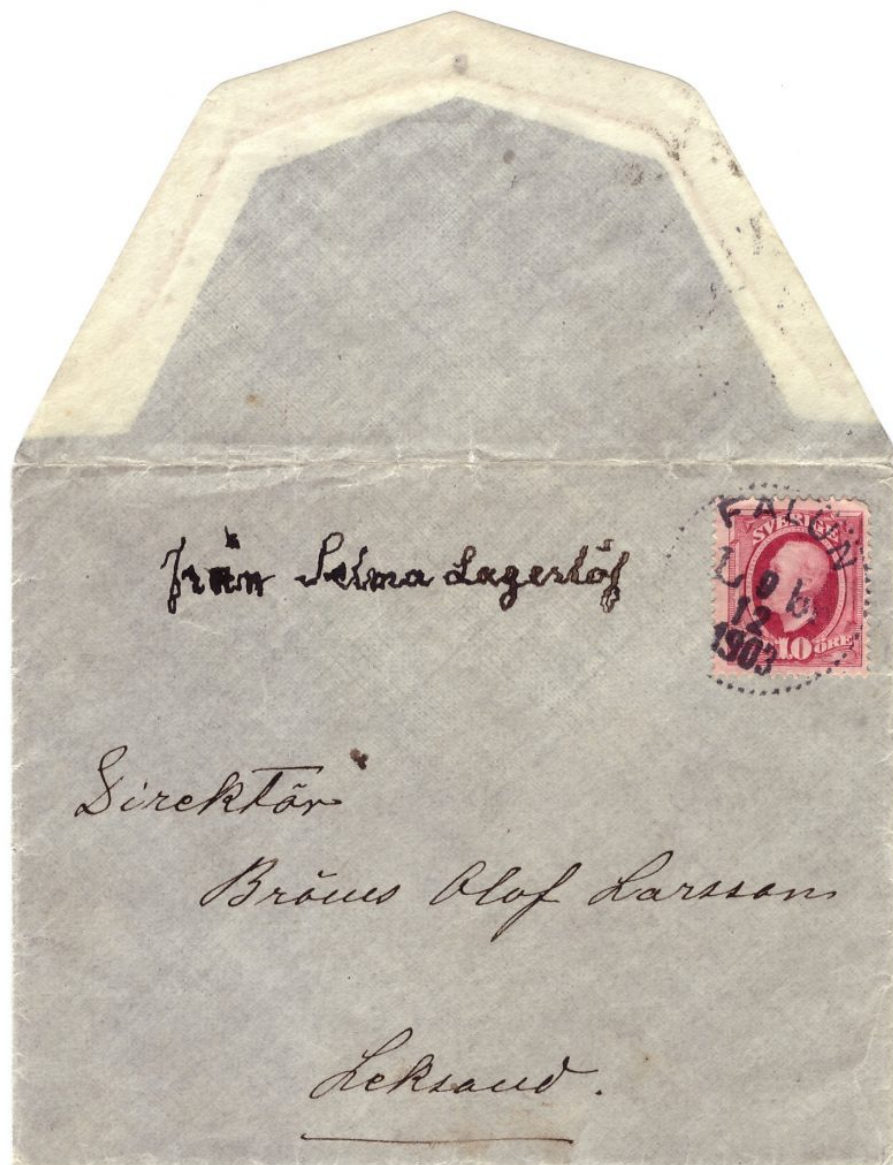
Anna Christoffersson har sänt in ett brev från Lagerlöf till hennes mormors far, Bröms Olof Larsson (1837-1919). Han var häradshövding och riksdagsman. Brömsgården i Leksand var hans verk men såldes senare av änkan.

Foto: Landin, Mats

Nordiska museet

Bild på Bröms Olof Larsson och hans första hustru från digitalt museum.
I brevet framgår att Bellessort önskar fira en traditionell svensk jul och att han har bett Lagerlöf att hjälpa till med att ordna detta, något hon av brevet att döma inte är helt bekväm med.

Selma Lagerlöf inleder med att be om ursäkt för att hon kontakter Bröms Olof Larsson "med en förfrågan, som torde vålla mycket besvär."

"Saken är den, att en fransman, en Monsieur André Bellessort, en fint bildad man omkring 40 år gammal denna höst kommit till Sverige för att studera våra seder och bruk."

Falun 8 Dec. 1903.

Sirektor Bröms Olof Larsson,
Leksand.

Jag får nu bebjuda Sirektörerna
i taga illa opp att jag kom-
mer med en förfrågan, som
torde väcka mycket besvär.

Saken är den, att en fransman,
en Monsieur Aubric Bellessort,
en fint bildad man omkring
40 år gammal denna höst kom-
mit till Sverige för att studera

Lagerlöf ger därefter en kort beskrivning av Bellessort:

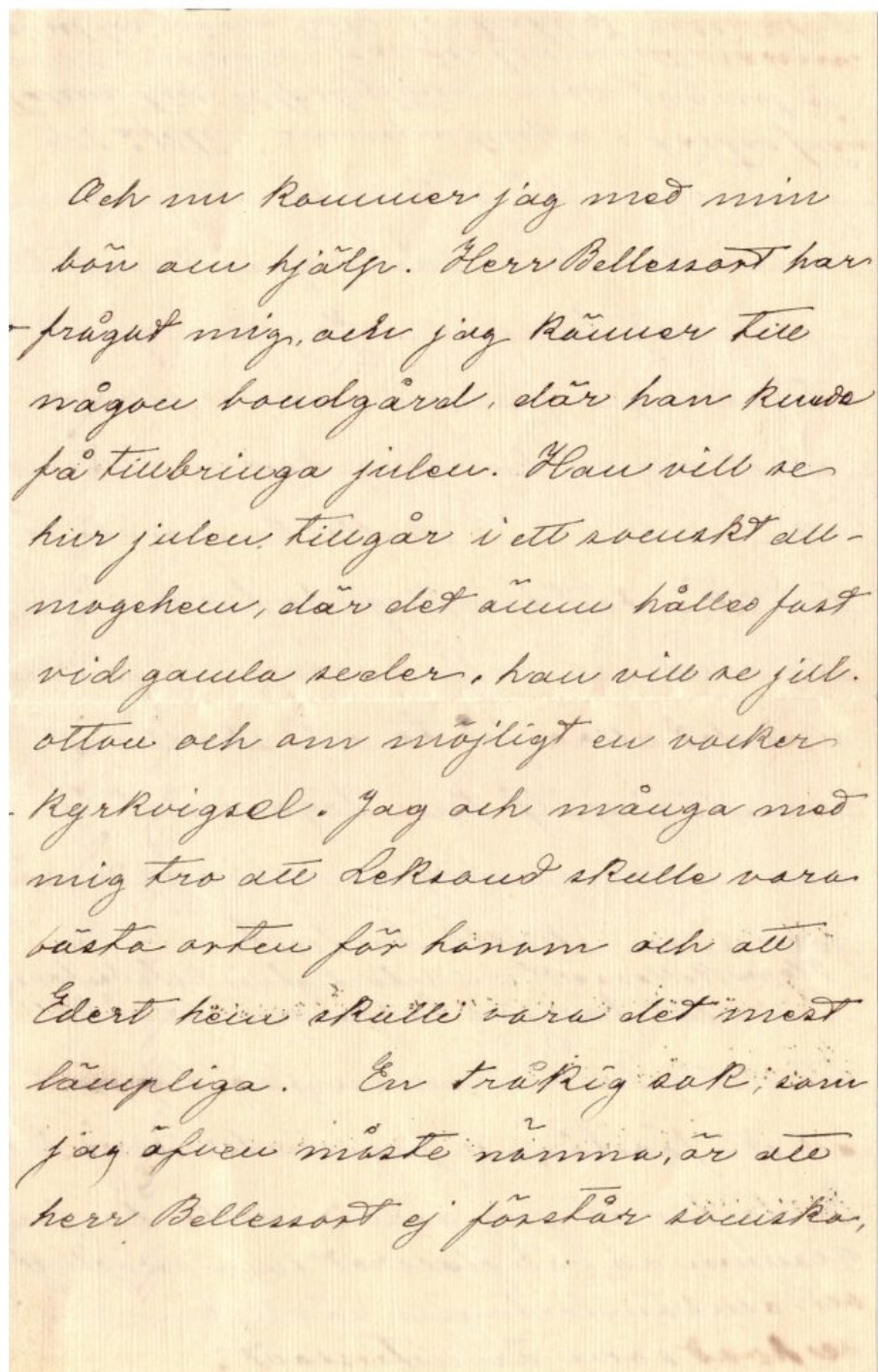
"Han är en mångberest man, som varit snart sagt världen runt och skrivit
vackra och lärorika böcker om de länder han sett. Han är medarbetare i en
stor och välkänd tidskrift, 'Revue des deux mondes' och torde således vara i

gott tillfälle att göra vårt land väl känt i främmande land."

våra seder och bruk. Han
är en mångliertest man, som
farit svårt sagt världen runt
och skrifvit vackra och lärori-
ka böcker om de länder han set.
Han är medarbetare i en stor
och välkänd tidskrift, "Revue
des deux mondes" och torde såle-
des vara i gott tillfälle att göra
vårt land väl känt i främman-
de land. Jag skall väl också säga,
att han öfvernatt till franska Toa
af mina böcker Jerusalem och
Gösta Berling och att det är därför
som jag kommit i beröring med
honom.

Slutligen kommer Lagerlöf till sin fråga: "Herr Bellessort har frågat mig, om jag känner till någon bondgård, där han kunde få tillbringa julen. Han vill se hur julen tillgår i ett svenskt allmogehem, där det ännu hålles fast vid

gamla seder, han vill se julottan och om möjligt en vacker kyrkvigsel. Jag och många med mig tro att Leksand skulle vara bästa orten för honom och att Edert hem skulle vara det mest lämpliga."

Och nu kommer jag med min
bön om hjälp. Herr Bellessart har
frågat mig, och jag kommer till
någon boudgård, där han kunde
påträffa julen. Han vill se
hur julen tillgår i ett societet all-
moghen, där det ännu hålles fast
vid gamla seder. Han vill se jult.
ottan och om möjligt en vacker
kyrkvigsel. Jag och många med
mig tro att Leksand skulle vara
bästa orten för honom och att
Edert hem skulle vara det mest
lämpliga. En tråkig sak, som
jag öfver måste nämna, är att
herr Bellessart ej förstår svenska,

Det är tydligt av Lagerlöfs formuleringar att hon tyckte detta var en stor tjänst att be om, och fortsätter hon, "En tråkig sak, som jag äfven måste nämna, är att herr Bellessort ej förstår svenska, men vi få ställa så, att någon, som kan tala båda språken, följer med honom."

Lagerlöf avslutar med en förhoppning om snart besked och en försäkran om att Bellessort är beredd att betala för sig. "Till sist får jag bedja om ursäkt för detta besvär, men jag hoppas att Ni förstår, att jag vänder mig till Er, därför att jag gärna vill ha fransmannen så väl placerad som möjligt och omhändertagen så han får se hvad som är intressant."

Brevpapparet räckte inte riktigt till och överst har Lagerlöf skrivit ett par rader där det framgår att Bröms Olof Larsson inte var någon personlig bekant till Lagerlöf:

"Vi åkte i samma kupé i i höstas från Falun till Ulfshyttan, men jag vet ej om Direktörn kände till mitt namn, eljest får jag tacka för trefligt resällskap."

men vi få skälla så, att någon,
 som kan tala båda språken, föl-
 jer med honom. Jag har ej rik-
 tigt reda på frökenmannens planer
 så att jag vet hur länge han vill stanna
 eller om han inte skulle kunna åka på
 hotellet, endast han finge så hos oss. Han
 ej vävligen vilja svara mig på detta
 med det allra första och skulle ej,
 om ej jag själv kan taga emot ha-
 nom vilja ge mig anvisning på nå-
 got, som skulle ha lust.
 Herr Billestert vill naturligtvis betala färja
 till sist får jag betja om ursäkt
 för detta besvär, men jag hoppas
 att ej förstår, att jag vänder mig till
 Er, därför att jag gärna ville ha fram-
 manen så väl placerad som möjligt
 och ansvärlertagen så att han för-
 re hade som är intressant.

Av ett kort meddelande från Bröms Olof Larsson framgår att han svarade
 snabbt och ville fortsätta diskutera saken per telefon.

27

Sök komma hit i telefon, Leksand
Nr 2 – i eftermiddag kl. 5.
med utmärkt stogahtning
Bröms Olof Larsson

För forskare som är beroende av historiska dokument såsom brev, innebär den gradvisa övergången till telefon ofta att det är svårare att följa kommunikationen mellan människor. I detta fall visar dock Bellessorts bok att det faktiskt blev ett besök hos Bröms Olof Larsson. I den svenska översättningen beskrivs Bröms Olof Larsson så här:

"Vägens blåvita isskorpa knastrar unders stöflarna på en kraftfull dalkarl, hvars fårskinnspäls kantad med ull, är öppen framtill och låter förskinnets sticka fram. Det är Olof Larsson, Leksands bankir och bonden med Guds nåde. [–] Hvarför jag kommit till Dalarna? Hur skulle jag väl kunna säga det åt denne patricier i bondedräkt? Hur skulle jag kunna säga till honom: Jag ville känna julstämningen tillsammans med er. Nu är julgrisen slaktad och julölet bryggt här i Dalarna. Matmor, tjänsteflickor och drängar, ja, till och med barnen ha inte sparat sin möda vid beredelsen till den gemensamma högtiden. När ni tänder er julgran, låt mig då få sitta i er spriselvrå. Jag skulle så gärna vilja höra era psalmer och sånger och än mera dela er tystnad. Vidare skulle jag vilja att ni öppnade för mig er äkta svenska själ, däri helt visst, under inflytande af denna högtidliga stunds värme, många bilder måste framträda, som hvardagens slit nästan utplånat." (Sverige, s. 30)

Texten ger tydligt uttryck för Bellessorts exotiserande syn på Sverige, som något ursprungligt och äkta – ett traditionellt samhälle som ännu inte urbaniserats.

Om Bröms Olof Larsson skriver Bellessort vidare att "han representerar på sitt sätt det vid sina traditioner fasthållande, självsäkra och bondska Sverige" (s. 31). Han är en man som "fattar till fullo sin hembygds förtjänster och hos hvilken det svenska folkets bygdepatriotism starkt framträder" (31). Hans dalsocken speglar hela Sverige i sin miniatyrvärld, menar Bellessort. I texten märks att de omständliga franska formuleringarna inte varit så lätta att

översätta att de inte gör sig så bra i svensk översättning. Man kan också ana att skildringen av Dalarna i *Jerusalem* gjort stort intryck på Bellessort.

Stort tack till Anna Christoffersson som bidrog med materialet!

9.34 En inbjudan till Trolleholm

Inbjudan

Carl Trolle Bonde

År 1892, ett år efter Selma Lagerlöfs uppmärksammande debut med *Gösta Berlings saga*, arbetade hon fortfarande som lärarinna i Landskrona, men som författare hade förstås dörren öppnats till nya sammanhang. Anna Bonde har bidragit med tio brev från Selma Lagerlöf till Carl Trolle Bonde (1843-1912). I det första svarar hon på en inbjudan att besöka hans gods Trolleholm. Han hade under åren 1886-88 restaurerat slottet. Idag är det ett konferenshotell beläget utanför Svalöv.

Bild från 1923 av Gustaf Heurlin/Västergötlands museum. Hämtat från Digitalt museum.

Carl Trolle Bonde var greve, skriftställare och riksdagsledamot. Trolleholm var särskilt känt för sitt stora bibliotek, enligt *Svenskt biografiskt lexikon* bestående av ca "40,000 volymer och som på grund av den planmässighet, varmed inköpen gjorts, även kvalitativt är att anse som ett av vårt lands främsta privata, måhända det allra främsta". Läs mer om Carl Trolle Bonde i *Svenskt biografiskt lexikon*.

Lagerlöf tackar ödmjukt för inbjudan: "Det är redan i och för sig en stor glädje, att mina gamla Värmlandssägner förmått Grefven att inbjuda mig till Ert hem, men, som det länge varit en af mina lifligaste önskningar att få göra bekantskap med något af Skånes gamla herresäten och deras minner, får bjudningen till Trolleholm ett alldeles särskildt värde för mig."

Hon anger därefter vilken dag och tid hon anländer till tågstationen Trolle-
lenäs.

Landskrona 14/12 92.
(5)

Herr Grefve Trolle-Bonde!

Jag behöfver ju knappast
förklara, att Grefvens bjud-
ning fyllt mig med glädje
och tacksamhet. Det är re-
dan i och för sig en stor
glädje, att mina gamla
Värmlandssägner förmått
Grefven att inbjuda mig

Till Ert hem, men, som det
länge varit en af mina lifli-
gaste äroökningar att få göra
bekantskap med något af Skåne,
gamla herrarätten och dess min-
ner, för bjudningen till Frole-
holm alldeles särskildt värd för
mig.

Käcka Tisdag 2.45 e.m. skall
jag vara vid Frolemäs, tril. en-
sam, ty mina varmaste vänner
är hindrade af arbete. Naturligt-
vis kan jag komma en annan dag,
om denna är olämplig.

Med största tacksamhet o vördnad
Selma Lagerlöf

Detta brev är daterat den 14 maj och besöket bör alltså ha ägt rum den 17 maj.

Efter besöket tackade Selma Lagerlöf genom att sända ett exemplar av "presentupplagan", det vill säga den bokutgåva av de kapitel ur Gösta Berlings

saga som vann Iduns romanpristävling 1891. De publicerades i tidskriften, men även som en separat, begränsad upplaga och var därmed något av en raritet.

Landskrona 20/5 92.

Herr Grefve Tholke Bonde.!

På samma gång jag öf-
versänder presentupplagan
af "Lotta Berling" ber jag
Grefven mottaga mina hjärt-
ligaste tacksägelser för den
angemäna vistelsen. Ni be-
redt mig på ert vackra slott.

Var visst om, att minnet af
Tholkeholm och dess innevånare

alltid kommer att ~~besöka~~ sam-
något af det behagligaste jag
upplefvat.

En studerar jag af all-
ifuer charographia Bahw-
siensis för att snart kunna
sända den åter. Det är en
högt förträfflig bok.

Med tacksamhet och vördnad
Selma Lagerlöf.

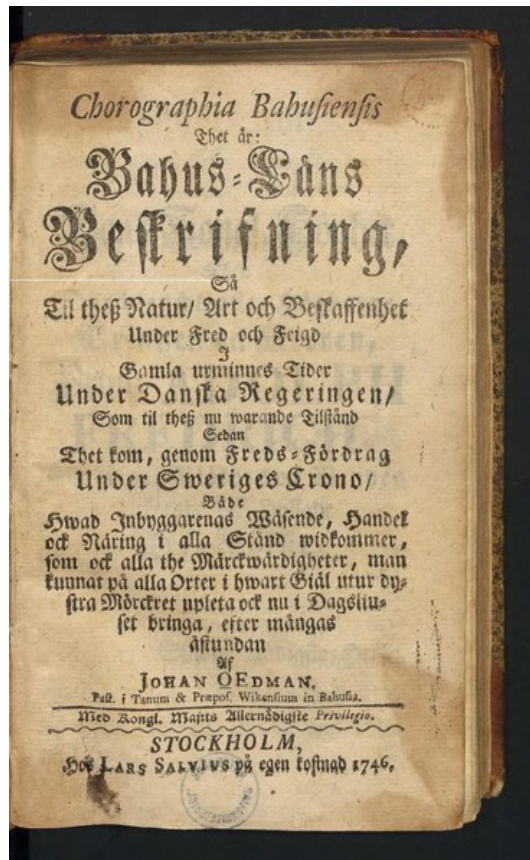
Herr Grefve Trolle Bonde!

På samma gång jag öfversänder presentupplagan af Gösta Berlings saga
ber jag Grefven mottaga mina hjärtligaste tacksägelser för den angenäma
vistelse Ni beredt mig på Ert vackra slott. Var viss om, att minnet af
Trolleholm och dess innevånare alltid kommer att kvarstå som något

af det behagligaste jag upplevfat. Nu studerar jag af all ifver Chorographia Bahusiensis för att snart kunna sänfa den åter. Det är en högst förträfflig bok.

Med tacksamhet och vördnad

Selma Lagerlöf

Chorographia Bahusiensis är digitaliserad av Göteborgs universitetsbibliotek.

Selma Lagerlöf fick alltså nytta av Trolleholms bibliotek, närmare bestämt i sina förstudier till *Drottningar i Kungahälla*. I *Resa i tysta rum*. Okända svenska slottsbibliotek av Per Wästberg, Anita Theorell och Hans Hammarskiöld kan man läsa om Selma Lagerlöfs besök: "Selma Lagerlöf besökte under sin lärarinnetid i Landskrona ofta Trolleholm och har lämnat dedikationsexemplar" (s. 290).

I ett brev till väninnan Anna Oom i juni 1892 skriver Selma: "Från grefve Trolle Bonde hade jag ett bref, sedan jag sändt presentupplagan. Han bjöd mig åter till hösten på ett längre besök." (Brevet citerat från Lena Carlsson, *Selma Anna och Elise. Brevväxling mellan Selma Lagerlöf, Anna Oom och Elise Malmros åren 1886-1937. Del 1 1886-1913*, s. 84f).

I detta brev daterat den 30 juli 1892 framgår att Lagerlöf fick en bokgåva i retur av Carl Trolle Bonde.

2 -
Boekluuda Skantorp 30/7 92.

Herr Greve!

Härmed vill jag uttrycka
min varma tacksamhet för
"Frolleholm", som jag igår er-
höll. Således har jag ej ännu
kunnit studera den, men
den synes innehålla myc-
ken intressant kulturhi-
storia. Det är ett verk

som skall väcka en
glad erkänsla hos alla dem
som vilja sätta sig in i
forne Tielers förhållanden.
En i dagarna kan
jag ännoligen sända åter
Ochman af hvilken jag
hemtat mycken vishet.
Med utmärkt höfaktning
och tacksamhet
Selma Lagerlöf.

Herr Grefve!

Härmed vill jag uttrycka min varma tacksamhet för "Trolleholm", som jag igår erhöi. Således har jag ej hunnit studera den, men den synes innehålla mycken intressant kulturhistoria. Det är ett verk som skall väcka

en glad erkänsla hos alla som vilja sätta sig in i forna tiders förhållanden.
Nu i dagarna kan jag äntligen sända åter Oedman af hvilken jag hemtat
mycken vishet.
Med utmärkt högaktning och tacksamhet
Selma Lagerlöf

Den 23 maj 1893 skickade Selma Lagerlöf den danska utgåvan av Gösta
Berlings saga till Carl Trolle Bonde som ett tack för boken Trolleholm.

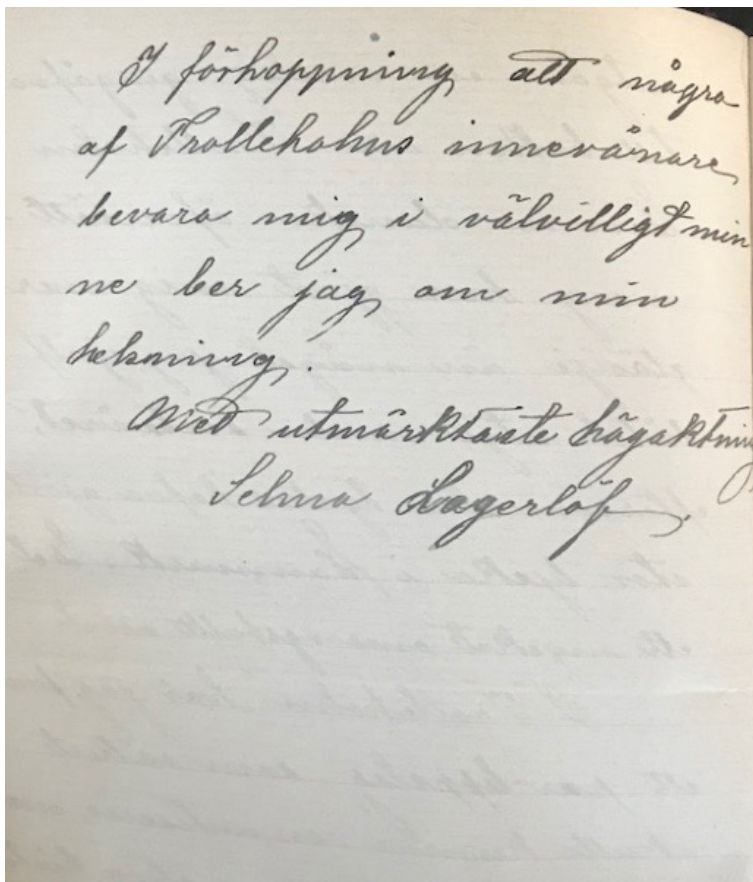
Handelskronan 23 Maj 93.

Herr Grefve Trolle Bonde!

Jag undrar om herr grefven
ville göra mig den ära att
införlifva den danska upplä-
gan af Gösta Berlings med
Trolleholms bibliotek. Jag har
ju under året utgivit en
hel mängd noveller, men
ej i bokform, så att de kunna

utgöra en värdig gengäfva
till boken om Trolleholm.
Samma danska öfversätt-
ning har gjort mig mer
gläslje än något jag själf
lätit utge under sistååret,
eftersom den tyckes hafva gjort
stor lycka i Danmark. Det är
ett mycket omsorgsfullt arbete.

I "Trolleholm" har jag funnit
ett par leppslag, som säkert
skulle kunna romantiseras, men
jag har ännu ej nog stora histo-
riska kunskaper för att ^{kunna} göra
det. Hittills har jag mest ags-
lat med medeltiden, och detta
skulle vara från sextonhund-
dra året.

Herr Grefve Trolle Bonde!

Jag undrar om herr grefven ville göra mig den äran att införlifva den danska upplagan af Gösta Berlings saga med Trolleholms bibliotek. Jag har ju under året utgifvit en hel mängd noveller, men ej i bokform, så att de kunna utgöra en värdig gengåfva till boken om Trolleholm. Denna danska öfversättning har gjort mig mer glädje än något jag själf låtit utge under sista året, eftersom den tyckes hafva gjort stor lycka i Danmark. Det är ett mycket omsorgsfullt arbete.

I "Trolleholm" har jag funnit ett par uppslag, som säkert skulle kunna romantiseras, men jag har ännu ej nog stora historiska kunskaper för att kunna göra det. Hittills har jag mest sysslat med medeltiden och detta skulle vara från sextonhundratalet.

I förhoppning att några af Trolleholms innevånare bevara mig i välvilligt minne, ber jag om min helsning.

Med utmärkt högaktning

Selma Lagerlöf

Brevet är enligt uppgift från Anna Bonde inbundet i den danska förstaupplagan av Gösta Berlings saga.

Korrespondensen fortsatte. Av detta brev från 4 juni 1893 framgår det att Carl Trolle Bonde svarade och på nytt bjöd in Selma Lagerlöf till Trolleholm.

Landst Krona 4 Juni 93.

Herr Grefve C. Trolle-Bonde!

Min värdsamma Tacksägelse
för grefvens vänliga skrifvelse!

Jag känner mig mycket
tillfredsat af grefvens förslag,
och det skulle vara mig af
ofantlig stor nytta att vid ett
besök på Trolleholm få anvis-
ning på lämpliga bäcker.

På samma gång jag uttryc-
ker min glädje och tacksam-
het öfver grefvens och grefvins

mans inbjudning, vill jag
således fråga om jag kan
vara välkommen på Trolle-
holm nästa Torsdag och Fre-
dag. I så fall skulle jag
komma till Trollenäs 3.39
e.m. på Torsdag.

Glädjande mig åt att få
återse det präktiga slottet
och dess innevånare har
jag äran teckna
med utmärkt högaktning
Senna Lagerlöf.

Herr Grefve C. Trolle-Bonde!

Min vördsamma tacksägelse för grefvens vänliga skrifvelse! Jag känner mig mycket tilltalad af grefvens förslag, och det skulle vara mig af ofantlig stor nytta att vid ett besök på Trolleholm få anvisning på lämpliga böcker.

På samma gång jag uttrycker min glädje och tacksamhet öfver grefvens och grefvinnans inbjudning, vill jag således fråga om jag kan vara välkommen på Trolleholm nästa Torsdag och Fredag. I så fall skulle jag komma till Trollenäs 3.39 e.m. på Torsdag.

Glädjande mig åt att få återse det präktiga slottet och dess innevånare

har jag äran att teckna
Med utmärkt högaktning
Selma Lagerlöf

Att utbytet av böcker fortsatte framgår av detta brev daterat 21 oktober 1894. Selma Lagerlöf tackar där för ytteligare en bok som Carl Trolle Bonde sänt henne. Att hon beskriver den som "den nya boken" tyder på att det är Hesselby. Arkivalier rörande egendomen och dess egare samt Bondegrafven i Spånga kyrka som Carl Trolle Bonde utgav 1894.

Landskrona 21. 10. 94.

L

Herr Grefve Karl Trolle Bonde!

Min varmaste tackram till
för den nya boken! Jag
är viss om att där skall
finnas mycket af värde
för en hvar, som vill
sätta sig in i den svenska
tidens förhållanden, och
är därför särskildt glad

äfver Grefvens vänlighet
att sända mig den.
Med många helsningar
till Trolleholms älskvärda
innevånare och stor tacksamhet
Selma Lagerlöf.

Herr Grefve Karl Trolle Bonde!

Min varmaste tacksamhet för den nya boken! Jag är viss om att där ska finnas mycket af värde för enhver, som vill sätta sig in i den gamla tidens förhållanden och är därför särskilt glad öfver grefvens vänlighet att sända mig den.

Med många helsningar till Trolleholms älskvärda innevånare och stor tacksamhet

Selma Lagerlöf

Efter detta brev är det ett uppehåll på ungefär tre år till nästa, daterat 16 december 1897, vilket delvis kan förklaras av att Selma Lagerlöf var på resa med Sophie Elkan i Italien 1895-1896.

Lagerlöf
Falun. 16. 12. 77.

Herr Grefve Karl Trolle Baude!

Med varm tacksamhet har jag
mottagit Grefvens bref och de Kata-
logiska ^{arkiven} ~~arkiven~~ det otvivelaktige biblio-
teket, och då grefven är så god
och lofvar mig Barons släktnes
historia, skynolar jag mig att
nämna att min adress nu
och troligen för en lång tid

främst är Talem. Jag vill på
 intet sätt gå miste om den boken
 på grund af herr Grefvens skunnig-
 het om min adress. Det är
 på arbeten af detta slag, som vi för-
 fattare hälsaufter måste bygga.

Det året jag vistades i Italien 95-96.
 hade jag i julkalendern Lucca en liten
 historia införd, som var hämtad från
 Trollskolans krönika. Jag nämmer
 detta för att det möjligen skulle
 intressera Grefven att utforska huru-
 vida den folkvisa, jag stööt mig
 på, hvilat på samt i historisk
 grund. Jag fann den i "Trøls Luuds
 Danmarks och Norges historie (2 boken)"

3.

och jag antar, att den verkligen
är grundad på en historisk be-
dragelse. Om jag g' varit så
långt borta den julen, skulle
jag redan då sökt iihämta
historiska uppgifter genom att
vänta mig till Grefven.

Det gläder mig mycket, att
ännu vara ihågkommen på
Trolleholm och ber att få
framföra många, vänlige he-
sningar till familjekretsens släp-

Med vördsamaste tacksamhet
Selma Lagerlöf.

Herr Grefve Karl Trolle Bonde!

Med varm tacksamhet har jag mottagit Grefvens bref och de katalo-
giska arbetena öfver det stortartade biblioteket, och då grefven är så
god och lofvar mig Bonde släktens historia, skyndar jag mig att nämna
att min adress nu och troligen för en lång tid framåt är Falun. Jag vill
på intet sätt gå miste om den boken på grund af herr Grefvens okun-
nighet om min adress. Det är på arbeten af detta slag, som vi författare

hädanefter måste bygga.

Det året jag vistades i Italien 95-96 hade jag i julkalendern *Svea* en liten historia införd, som var hemtad från Trolleholms krönika. Jag nämner detta för att det möjligen skulle intressera Grefven att utforska huruvida den folkvisa, jag stött mig på, hvilar på sann historisk grund. Jag fann den i "Troels Lunds Danmarks och Norges historia (9 boken)" och jag antar, att den verkligen är grundad på en historisk tilldragelse. Om jag ej varit så långt borta den julen, skulle jag redan då sökt inhemta historiska uppgifter genom att vända mig till Grefven.

Det gläder mig mycket, att ännu vara ihågkommen på Trolleholm och ber att få framföra många vänliga hälsningar till familjekretsen där -

Med värdsammaste tacksamhet

Selma Lagerlöf

Den "lilla historia" Lagerlöf nämner i brevet är "Tale Thott (Efter en folkvisa)", publicerad i *Svea*, årg. 52, 1896. Berättelsen kom senare att ingå i den reviderade utgåvan av *Osynliga länkar* 1904.

I brevet ovan framgår det att Carl Trolle Bonde lovat att skicka "Bonde-släktens historia". I detta brev, daterat den 5 maj 1899 tackar Lagerlöf för skriften.

Lagerlöf

Falun d. 5 Maj 1899.

267

Herr Grefve Carl Tholde Bandle!

Jag ber att härmed få aflägga
minna allra varmaste Tackbrägel-
ser för det mig tillräckligt ex-
emplar af anteckningar om
Bandlestämman. Jag ber herr
Grefven vara förvissad att
ej blott att jag räknar det
som en stor hedre att vara
en af de lyckliga kundafemti

som äga boken, utan jag
har och haft ett stort in-
tresse af att läsa den. Greven
har verkligen en outtömlig
skate af gamla präktiga ma-
nuskrift och Bra efter Kom-
mande måtte bli En mycket
fästskänka för att släktens
historia på detta sätt blir sam-
lad och fullständig.

Det är helt säkert en utmärkt
idé att införa alla dessa por-
trätt, som äka bokens värde
på samma gång som de pry-
da upp den. Jag har också
särskild beundrat bokens vä-
lvalda motto "främre värdnad"

och välbefälskade".
Tillåt mig lyckönska Grefven
Till en så i alla hänseenden väl-
lyckad publikation.
Jag ber om min ödmjuka hels-
ning till Grefvens familj.
Med varmaste tacksamhet
Selma Lagerlöf

Herr Grefve Carl Trolle Bonde!

Jag ber att härmed få aflägga mina allra varmaste tacksägelser för det mig tillsända exemplaret af Anteckningar om Bondesläkten. Jag ber herr Grefven vara förvissad om ej blott att jag räknar det som en stor heder att vara en af de lyckliga hundrafemtio som äga boken, utan jag har ock haft ett stort intresse af att läsa den. Grefven har verkligen en outtömlig skatt af gamla präktiga manuskript och era efterkommande måtte bli Er mycket tacksamma för att släktens historia på detta sätt blir samlad och tillvaratagen.

Det är helt säkert en utmärkt idé att införa alla dessa porträtt, som öka bokens värde på samma gång som de pryda upp den. Jag har också särskilt beundrat bokens välfunna motto "frommer välsinnad och välbefälskad".

Tillåt mig lyckönska Grefven till en så i alla hänseenden vällyckad publikation.

Jag ber om min ödmjuka helsning till Grefvens familj.

Med varmaste tacksamhet

Selma Lagerlöf

Nästa brev, skrivet på ett litet dubbelvikt kort, är daterat 8 januari 1902, det

vill säga cirka två och ett halvt år efter det föregående. Vid denna tid hade Lagerlöf hunnit publicera första delen av *Jerusalem*.

Falun. 8. 1. 1902.
Lagerlöf
Herr Grefve Trolle-Bande.
Jag afsänder aldrig en
baktänkt Trolleholm utan
att tänka, att den går att
bättre öde till mötes än
mina äfriga, så den
skall bli i rikhet i
det ståtliga slottets vack.
ra bibliotek. Det är verk.
ligen bara ett nyste
för mig att på sända

Grefven mina böcker,
 och jag känner mig
 nästan ovärdig alla de
 vackra gengåfvor, som
 kommit mig till del, fram-
 förallt denna sista, som
 med sin vackra inskrift
 kommer att utgöra ett
 af mina käraste minnen
 med mina allra bästa
 helsningar till Grefvens
 familj och många varma
 tacksägelser
 Grefvens vördsamt till-
 gifna
 Selma Lagerlöf.

Herr Grefve Trolle Bonde

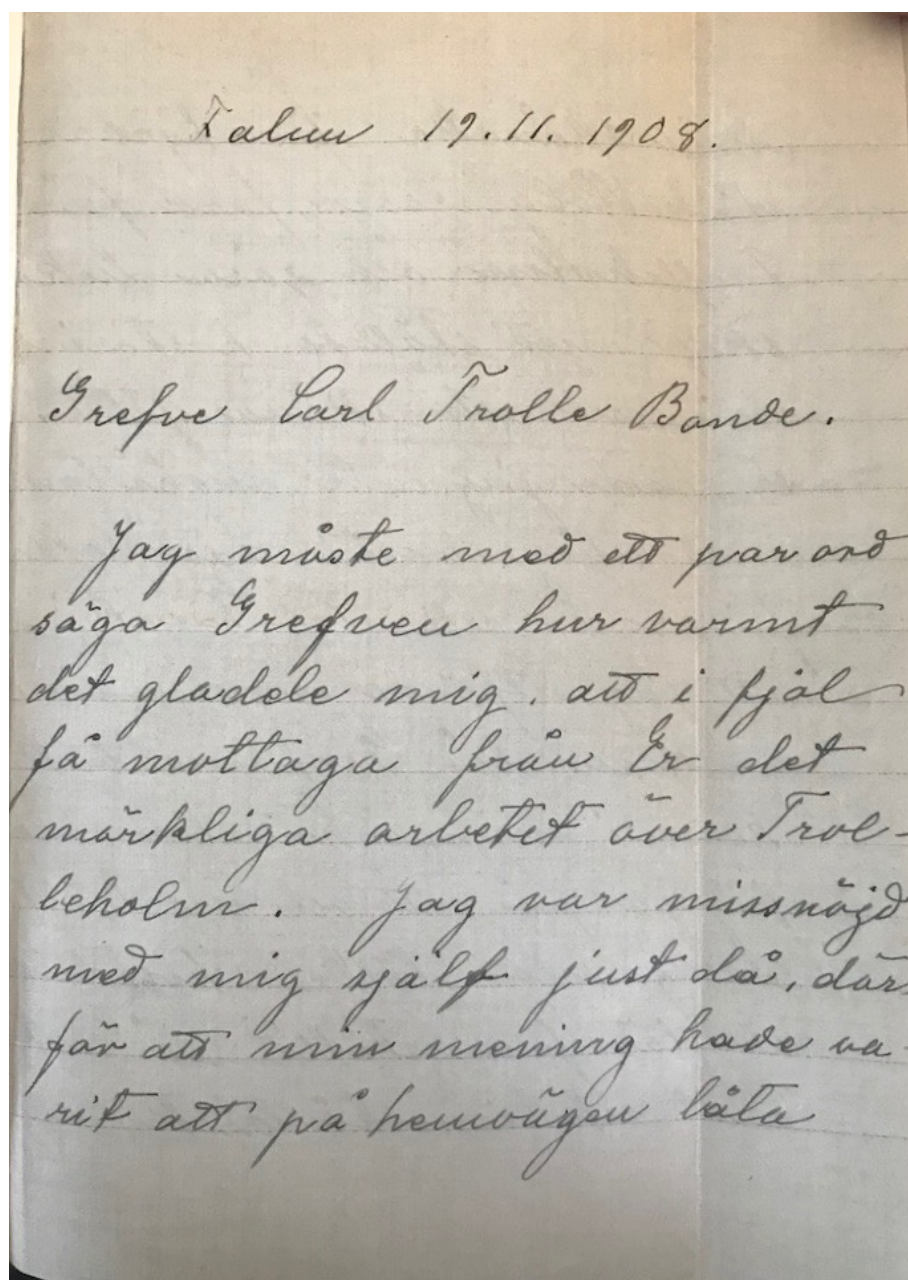
Jag afsänder aldrig en bok till Trolleholm utan att tänka, att den går ett
 bättre öde till mötes än mina öfriga, då den skall blifva inhyst i det ståtli-
 gaste slottets vackra bibliotek. Det är verkligen bara ett nöje för mig att
 få sända Grefven mina böcker, och jag känner mig nästan ovärdig alla de
 vackra gengåfvor, som kommit mig till del, framför allt denna sista, som
 med sin vackra inskrift kommer att utgöra ett af mina käraste minnen.
 Med mina allra bästa helsningar till Grefvens familj och många varma
 tacksägelser

Grefvens vördsamt tillgifna

Selma Lagerlöf

Sannolikt är det första delen av *Jerusalem* som Selma Lagerlöf skickat till Carl Trolle Bonde. Vilken bok hon fick i retur av honom är svårare att gissa.

19 november 1908, det år då Selma Lagerlöf 20 november firade sin 50-årsdag, skrev Lagerlöf till Carl Trolle Bonde. Återigen tackar hon för en bok, men förklarar också hur det kom sig att Nils Holgersson inte stannade på Trolleholm på sin resa, vilket varit Lagerlöfs plan enligt detta brev. *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* publicerades i två delar 1905-1906.

Kalmar 19.11.1908.

Grefve Carl Trolle Bonde.

Jag måste med ett par ord säga Grefven hur varmt det glädde mig, att i följande få mottaga från Er det märkliga arbetet över Trolleholm. Jag var missnöjd med mig själv just då, därför att min mening hade varit att på hemvägen låta

min skånska äfventyrare,
Nils Holgersson, fara förbi
Trolleholm och göra bekant-
skap med stället historiska
minnen och skåna yttre. Men
så hade jag inte hushållat
med utrymmet. Lärbokens
fixerade arkantal tillät inte
att jag utförde min avsikt.

Men då Grefvius bak-
kom i mina händer blef
jag ju på sätt och vis frästad.
Det gamla stället historia
är där framställt så intres-
sant och innehållsrik och jag

färskär, att jag inte skulle
ha kunnat göra det rättvisa
med mina få riddars bescrip-
ning. Profvens sätt att låta
de gamla gärdarna genom
akten och gamla dokumēt
beskriva sig själva är nog
det bästa förfaringssättet.
Jag är glad, att stället har
fått ^{en} rikliga skildring utan
mitt åtgärande.

Det var emellertid i miss-
mod öfver att Trolleholms
inte hann att få plats i läse-
boken, som jag inte har

skickat Grefven denna bok.
Men åter sänder jag min sista
och glädder mig åt att den
skall få en plats i det härliga
biblioteket, som säkerligen
vid denna tid är ett av de
största i Sverige.
Med en värdsam hälsning
till Grefvens familj
Er varmt förhoppna
Selma Lagerlöf.

Grefve Carl Trolle Bonde.

Jag måste med ett par ord säga Grefven hur varmt det glädde mig, att i föl få mottaga från Er det märkliga arbetet över Trolleholm. Jag var missnöjd med mig själf just då, därför att min mening hade varit att på hemvägen låta min skånska äfventyrare, Nils Holgersson, fara förbi Trolleholm och göra bekantskap med stället historiska minnen och sköna yttre. Men så hade jag inte hushållat med utrymmet. Läsebokens fixerade arkantal tillät inte att jag utförde min avsikt.

Men då Grefvens bok kom i mina händer blev jag ju på sätt och vis tröstad. Det gamla stället historia är där framställd så intressant och innehållsrik och jag förstår, att jag inte skulle ha kunnat göra det rättvisa med mina få sidors beskrifning. Grefvens sätt att låta de gamla gårdarna genom akter och gamla dokument beskriva sig själva är nog det bästa förfaringssättet. Jag är glad, att stället har fått sin riktiga skildring utan mitt åtgörande.

Det var emellertid i missmod öfver att Trolleholm inte hann att få plats i läseboken, som jag inte har skickat Grefven denna bok. Nu åter sänder

jag min sista och gläder mig åt att den skall få en plats i det härliga biblioteket, som säkerligen vid denna tid är ett av de största i Sverige.

Med en värdsam helsning till Grefvens familj

Er varmt förbundna

Selma Lagerlöf

Enligt Anna Bonde är brevet är inbundet i förstaupplagan *En saga om en saga och andra sagor*. Boken Lagerlöf tackar för är *Trolleholm förr och nu*, vol. 4 (1907).

Sammantaget ger dessa brev från Lagerlöf till Carl Trolle Bonde en inblick i hur hennes författarroll förändrades, avläsligt i brevens stil och tilltal, men de ger även konkret information om bakgrunden till några av hennes verk.

Tack Anna Bonde för bidraget!

9.35 Författaren Ernst Liljedahl besöker Mårbacka

Författare

Besök

Ernst Liljedahl

Genom breven till Selma Lagerlöf framkommer hennes stora kontaktyta mot det svenska kulturlivet under hennes livstid. Många aspirerande författare skrev till henne och en del av dem blev publicerade och kända under sin livstid även om de idag är glömda. Andra var redan etablerade författare är de kontaktade Lagerlöf, ibland för att be henne publicera något eller delta i något publikt sammanhang, ibland för att uttrycka sin beundran och utbyta tankar.

Ernst Liljedahls brev till Lagerlöf (1869-1937) tillhör den sista kategorin. Liljedahl var officer, liberal riksdagsledamot engagerad i nykterhetsrörelsen, författare och föreläsare. Han var en tysklandsvän och gav ut flera skrifter om Goethe samt översatte Goethe, Schiller och filosofen Rudolf Eucken, som fick nobelpriset 1908 - det år då många trodde att Lagerlöf skulle få det. Han skrev även om den svenska filosofen och akademiledamoten Vitalis Norström. Liljedahl var också poet och beundrare av Heidenstam och Lagerlöf. Läs mer om Ernst Liljedahl i Svenskt biografiskt lexikon.

Redan hösten 1914 skrev Lagerlöf och tackade Liljedahl för en artikel han publicerat och troligen sänt till Lagerlöf.

5.10.1914.

Selma Lagerlöf

Tack för den stora glädje
Ni berett mig genom ert
Brev i Aftonbladet.

Under 1927 Och 1928 skrev Liljedahl flera brev till Lagerlöf. De ger både en inblick i läsningen av Lagerlöfs verk och i aktuella filosofiska och estetiska diskussioner. Det första brevet är daterat 1 november 1927 och är skrivet under en föreläsningsturné som fört Liljedahl till Fryksdalen. I brevet tackar han "för allt ni givit min goda hustru och mig genom Era böcker, främst för det sköna Ni skrivit om kärleken och döden!". Brevet ger en intressant inblick i tidens läspraktiker: "Nästan varje kväll, när vi lagt våra små barn, läsa vi högt tillsammans, och det blir mest Era och Heidenstams verk."

Vidare berättar Liljedahl en intressant episod om en man som ansvarade för ett folkbibliotek i Dalarna och som förbjöd Lagerlöfs böcker eftersom "alltsammans var uppdiktat och inte sanning". Detta bekräftar att det fortfarande kunde leva kvar en misstänksamhet mot läsning av fiktiva berättelser som ansågs ouppbyggliga. Denna litteratursyn är dock främmande för Liljedahl: "Det var ingen dålig motivering, om sanningen är en kopia av den s.k. verkligheten. Men nu är alltid den stora diktens sanning en högre verklighet", menar Liljedahl "och vad skulle vi med diktare, om de ej förmådde lyfta oss dit?".

Därefter citerar Liljedahl "Vitalis Norström, min ofärgätlige lärare och vän" som menar att "känslan är solen i andens värld, tanken blir dess reflex", det vill säga att "det rätta tänkandet" är inriktat på "det sanna och rena". Denna idealistiska litteratursyn kopplar han sedan till Lagerlöf: "Där ligger Ert livsverk förankrat, där har ni hämtat den gudadryck Ni räcker törstande själar".

23
Fryksände 1 nov. 1927.
Andersson pensionat.

Äkta Selma Lagerlöf.

Det väntigt öde har
fört mig till Värmdud på en
vacker föreläsningsturné, och i
då har jag i strålande sol på
Fjärde fjärdan sett Lövens långa
ö. Intrycket är underbart.
Jag känner dock en vackrare ö,
min kära skärö Sömmen, där
jag bor som i paradiset, stilla och
tyst med de mina.

När man många år haft
anledning att tacksa för en mängd
rika gåvor, som man just mott-
tagit, så känns det som om ens
hjärta högljudet är att jag till sist

såga den, som ger, sitt tack.
Tack för att Ni fört min
goda hustru och mig genom
Era böcker, på väg för det
sköna Ni skrivit om kärleken
och döden! Västän varje kväll,
när vi lagt våra söta barn,
läsa vi högt tillsammans,
och det blir mest Era och
Heidenstams verk.

På en resa i Särna
för många år sedan hörde jag talas
om en gammal man, som styrde
med socknens folkbibliotek och
förhört Era böcker, emedan "allt-
sammans var hopriktat och
inte samning". Det var ingen öf-
fentlig motivering, om samningen är
en bopis av den s. k. verkligheten.
Men nu är alltid den stora Ahtens
samning en högre verklighet, ett

24

eterbad bland spårnorna, och vad
skulle ni med diktare, om de ej för-
månade lyfta oss dit?

När jag nu ser detta sköna
Vårkud, förstår jag hur det kunnat
ge oss så många skönheters för-
kunnare, den skönhet som också
är tankens. Vilhelms Norström, min
öfverförlige lärare och vän, lärde mig,
att "Solen är solen i andens värld,
tanken blir dess reflex", och när en
tankens furste som han säger det
ordet, så vittnar det om ind det
rätta tankandet i grunden är: in-
riktning på det ädla och rena.
Här ligger Er brevverk förankrad,
här har Ni hämtat den gudadrygga
Ni räcker tröstande gälar. Men
allena, som i sista hand har be-
fälet över alla lagar, rifs och öden,
skall till rena tider bära Er förning

åt Sveriges folk.

I kind prässer jag i Skrivtuet
och i morgon afton här, får hela
morgondagen till dess bär och kunde
med tåg resa ned till Jönköping och
därifrån taga bil till Mårbacka,
se Er fars gungstol - jag har en,
där fem generationer suttit - och
få trycka mitt tack i Er hand.
Men Ni kan behöva vila efter
Söndagens ansträngningar här
och Ni har såsom få rätt till
arbetsro, så jag kommer icke.
Men Längs Tryckens blåa vägen
- det är så blått i dag under vå himmel -
söka dessa rader Er, och får
jag en gång, då jag vill visa min
kärlek Väninnan, en liten stund titta
in på Mårbacka, så är jag tacksam.
Att resa här en timme måtte vara
underbart.

Er tacksamme
Ernst Liljedahl

Brevet avslutas med att Liljedahl uttrycker sin önskan att besöka Lagerlöf på Mårbacka för att få "trycka mitt tack i Er hand" och se hennes fars gungstol "där fem generationer suttit". Men, skriver han, "Ni kan behöva vila efter söndagens ansträngningar här och Ni har såsom få rätt till Er arbetsro så jag kommer ej." Riktigt vad det är för ansträngningar han syftar på går inte att utläsa bara på grundval av detta brev. Liljedahl ber dock om att få besöka

Mårbacka vid senare tillfälle och senare brev visar att så också skedde.

Den 26 juni 1928 skriver Liljedahl igen. Han befinner sig vid sjön Sommen och beskriver sin längtan att flytta dit "och aldrig har någon kunnat tolka min längtan såsom Ni i artikeln om Mårbacka i Turistföreningens tidskrift med dess intressanta bilder från Värmland". Texten som Liljedahl nämner är "Återkomsten till Värmland", för publicerad i Svenska Turistföreningens Årsskrift och därefter i samlingen Höst. Du kan läsa berättelsen på Litteraturbanken.

Liljedahl tackar också Lagerlöf för hennes brev. Staffan Liljedahl, barnbarn till Ernst Liljedahl har bidragit med tackkortet från Lagerlöf 1914 och meddelar att flera av de andra breven från Lagerlöf till Liljedahl är sålda. Dessvärre är det alltså svårt att veta hur hela brevväxlingen dem emellan såg ut. I detta brev från juni 1928 upprepar Liljedahl att han och hans fru gärna läser Lagerlöfs verk. Det finns "ingen kärare läsning, jämte Heidenstams lyrik, Goethe och Norström och den givande Natanael Beskow, Sveriges religiösa geni i denna tid". Beskow var predikant, rektor och författare, inte minst av psalmer och predikosamlingar.

Liljedahl upprepar också sin förhoppning om att få besöka Mårbacka "och då begagna oss av Er vänliga inbjudan". Passar det den 10 juli, undrar han.

Sommen D. 26. 6. 1928.

Älskter Selma Lagerbj.

Nu ha vi äntligen sommar
även här där Sommen och Isveden mötas
och jag har utåpsett mitt fönster och underbara
gläddet på den sjö, där mina fäder i tre
hundra år bodt. På andra stranden - öst-
sidan - ligger Sommenäs, där min mor sprang
barn och jag själv som pojke gick mitt första steg med
skop och sjö. Det har varit de många årens
dröm att en gång få flytta dit och aldrig ha
någon så hemmåtänkt som min lästau som Ni
i artikeln om Närke och i Turistföreningens
tidskrift med dess intressanta bilder från Värn-
land.

Det är $3\frac{1}{2}$ mil Lärjön till Sommenäs
över sjön, men Er artikel ryckte den gamla färden
så nära mig på nytt. Och där jag vill tacka
Er av ett mitt hjärta! Så som Ni skildrar
Er egen lästau till Närke, så Lärjön bånd
det: "Ich habe keinen Namen dafür. Gefühl ist alles".

Kedd är förfärligt, ja, men ändå är också ³¹⁵
 Jimmersidan av tingen barmare ingen död åt.
 Svedenling visste det: träd, fjärrer, ändå har
 en andlig sida, som förtäver i nästa tillvaro.
 Hur skulle egentl. det faktum kunna förklaras,
 att ju äldre man blir och skyddar att lämnas
 för den, desto starkare bindes man ³²⁰ ³²⁵ ³³⁰
 minnens värd.

Och så vill jag tacka för Er vänliga
 brev. Det gjorde mig så god. Min hustru och
 jag ha i vinter, när våra små barn lagat sig och
 såd är tyd, många gånger läst på nytt. Era
 böcker om Jerusalem, och sedan vi varit i
 där som en lärarinna från svenska skolan
 och löst en fråga i vårt lilla skolklass. Jag har
 hustru att tacka för att jag på nytt tyckt sig
 av Era verk, och att jag ingen lärare lämnat
 jämfört Gleichenstams lyrik, Goethe och Norströms
 och den firande Natanael Beskow, Sveriges enda
 religiösa poesi i denna tid, som väl är näst på
 på ande. Men vi ha ju det brande förlutna.
 Nu vill min hustru att jag så gärna
 försöka i tanken att genomgå Lärmande och
 så beakta om att Er vänliga inbjudan. Vi läsa
 på Mårbacka en stund i förlutna och under
 att Ni är hemma ankrig den 10 juli. Bäst är väl
 att tagit från Karlstad? Då vi komma då?
 Med tack för allt
 Ernst Lijedahl

Nästa brev, från den 23 juli, sammanfattar intrycken från värmlandsre-
 san, inte minst besöket på Mårbacka. Den "som vill förstå en diktare, måste
 vandra i hans land, säger Goethe, och jag har nog vandrat rätt mycket i hans
 nejder men försummat hans svenska kollegers. Det hör ju tyvärr till sven-
 skheten att sätta det egna landets skönhet efter utlandets." Liljedahl utveck-
 lar därefter vissa paralleller han ser mellan Norströms filosofi och Lagerlöfs

diktning. "Jag vet ju hur Norström älskade Ert verk, jag har antytt det å s. 205, 2. delen av min biografi - och låt mig få sätta in min bok i någon vrå av Er bokhylla, ty Värmlands son och dotter höra samman" (Norström var född i Åmål). "Även sänder jag de kort jag tog på Mårbacka och än en gång min hustrus och mitt varma tack för den 10 juli!"

Kortet nedan hade Liljedahl antingen i dublett eller så behöll han det för egen del eftersom det fortfarande är i släktens ägo. Tack Staffan Liljedahl för bidraget!

Det finns ytterligare ett brevkort från Liljedahl till Lagerlöf, skrivet den 19 november 1928. Liljedahl gratulerar Lagerlöf på 70-årsdagen. Han berör här också frågan om skapandets pris: "Ingenting kan växa utan ett frö, som måste dö. Ni har transformerat verslyrikern i Er till sagoförtäljerskan." Detta skriver Liljedahl apropå en dikt till Jenny Lind och "Två canzoner" som ingår i *Antikrists mirakler*, båda texter från Lagerlöfs tidiga författarskap. Lyrikern Liljedahl såg att det fanns en lyriker också i Lagerlöf.

Sommen 19. 11. 1928.

27

Älskade Selma Lagerlöf.

Till Er 70-årsdag vill jag
 önska Eder allt godt från vägen
 och tacka för allt Ni gjort. Och
 därvid tänker jag också: Vad har Ni
 icke försakat för att kunna göra, och
 det är icke mindre stort. Jag måste
 tänka så, när jag läst Er vackra Brev
 till frun Lina efter vilken min mor,
 gripen av hennes ålder, gav min mor, hennes

förstfödda namnet frun, jag måste tänka så,
 när jag läst de underbara två verserna
 i "De två cansonerna". Ni har försakat "en
 liten vit bok full av kärlekslåtar".
 Så är det. Ingenting som inte varit
 ett försök, som måste dö. Ni har transporterat
 verslyrikerna i Er till sagopåtaljerskan.
 Och Ni har gjort det med en sådan
 episk renhet, att värdens kärstämning ut
 fröet överallt märkes. Det finns i Er
 konst är kärleken. Tack och måtte
 Ni länge på Jorden och på himmel och jord med Er
 konst! Tack även för Era sista ord om konst!
 Er tillfrämme Ernst Linderström

9.36 En cykeltur från Köpenhamn till Mårbacka

Besök

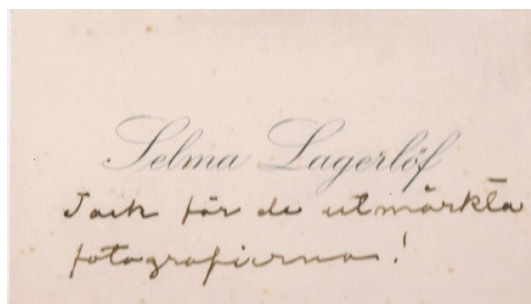
Asger Schmelling

Gry Schmelling har tillsammans med Carl Adolf Murray gett ut boken *Selma Lagerlöfs Papyrus* (Recito Förlag, 2012). Boken handlar om den säll-

synta växt, en papyrus, som Lagerlöf tog med sig hem från Egypten 1899-1900. Men i boken berättar också Gry Schmelling om hennes fars, Asger Schmellings, möte med Selma Lagerlöf, och hennes eget möte med Herresta Prästgård i Östra Ämtervik (Borg i *Gösta Berlings saga*):

"13 juli någon gång på 1930-talet poststämplades ett litet tackbrev från Selma Lagerlöf till min far. Han hade som ung tillsammans med en kamrat cyklat från Köpenhamn till Mårbacka för att möta den stora författarinnan, vars böcker han tagit till sitt hjärta, bl. a Kristuslegenderna. Väl hemma i Danmark igen hade han skickat fotografierna, som han förmodligen stolt och glad hade fått lov att ta tidigare på sommaren av Selma. Hon hade låtit sig störas i arbetet och vänligt poserat på trappan till Mårbacka, eftersom de unga männen hade åkt långt för att hälsa på.

Denna lilla hälsning från Selma samt två fina fotografier av Selma gav min mor mig många år senare - efter att min far hade dött och jag hade bosatt mig i Sverige.

Sommaren 1968 gjorde även jag en resa till Mårbacka. Två 17-åriga tjejer tog tåget från Köpenhamn till värmländska Kil vid sjön Frykens södra strand. Därifrån fotvandring på junivarma skogsvägar norrut längs Fryken, och tältplats hittades alltid vid dagens slut på stranden i den för oss så exotiska ljusa sommarnatten. En morgon knackade vi på i en gård för att få vattenreserver med oss inför en het dags vandring, och det visade sig att vara en prästgård, och tillika den "Borg" som ingår i Gösta Berlings saga. Vad spännande! Med oss därifrån fick vi också en liten fotokopia av en gammal tavla av "Borg" i månsken - mycket sagolikt och romantiskt för de två danska semesterfrände tonårstjejerna..."

Tack Gry Schmelling för bidraget!

9.37 Ett brev från Sankta Maria sjukhus

Patient

Erika Westerberg

Bland allmänhetens brev till Selma Lagerlöf finns det också exempel på brevskrivare som genom brevet innehåll och form ger intryck av att ha lidit av någon psykisk sjukdom. Det fanns ofta ingen vård att få för dessa människor. Somliga hamnade de på olika institutioner, andra fick de klara sig bäst de kunde på egen hand. Ibland vände de sig till Selma Lagerlöf för att få ekonomisk hjälp, men i många fall tycks det snarare ha handlat om att ha någon att anförtro sig åt.

Erika Westerberg föddes på 1880-talet i Landskrona. 1927 intogs hon som första patient på Helsingborgs hospital, som 1931 bytte namn till Sankta Maria Sjukhus. 1931 skrev Erika brev till Selma Lagerlöf och fick också svar. Bengt Sjöström som bedrivit arkivforskning inom psykiatrihistoria skriver så här om bakgrunden till Erikas brev:

"Erika Westerberg- född 1888-08-11 - Landskrona, intogs på Helsingborgs hospital den 1 april 1927 och fick nummer 1/27, vilket betyder att hon var den första patienten år 1927 eller med andra ord den första patienten som intogs över huvud taget. [–]"

"Ur journalen föll ett brevkort till Erika Westerberg från Selma Lagerlöf – daterat den 23 januari 1931, Mårbacka. Helsingborgs hospital hade den 1 januari alltså bytt namn till Sankta Maria sjukhus och Erika Westerberg hade då vårdats nästa fyra år på hospitalet, Jag vet ej, men en god gissning är att Selma Lagerlöf kom i kontakt med Erika Westerberg när Selma Lagerlöf var lärarinna i Landskrona. Kortet bifogades journalen, vilket var mycket vanligt in på 1960-talet och till journalen fogades oftast även brev som patienten skrev – breven gick således aldrig iväg utan stannade i journalerna."

Sankta Maria Sjukhus. Foto av Jesper Olsson, Wikimedia Commons

Helene Båtshake, som har bidragit med Selma Lagerlöfs svar skriver att hon genom en gravbok för Helsingborg funnit en Erika Westerberg, född 1883 och med titel "fröken", gravsatt i familjegrav på Donationskyrkogården i Helsingborg. Hon skriver. "På denna begravningsplats finns endast gräddan av stadens tidigare invånare begravda. Således kommer denna Erika från en bättre bemedlad familj, vilket skulle kunna stärka teorin om att Selma och Erikas föräldrar träffats/umgåtts/varit bekanta - om det är rätt Erika jag funnit. Har även sökt Landskrona men där finns ingen med det namnet gravsatt."

Erikas brev är daterat den 21 januari 1931. Det ger en god inblick i hennes vardag och vad hon tänker på och drömmer om. Tilltalet är familjärt, men det är svårt att avgöra om det beror på att Selma Lagerlöf hade träffat personerna som omnämns eller om Erika helt enkelt skriver ned det som låg henne närmast om hjärtat.

Helsingborg d 21/1. 1931.

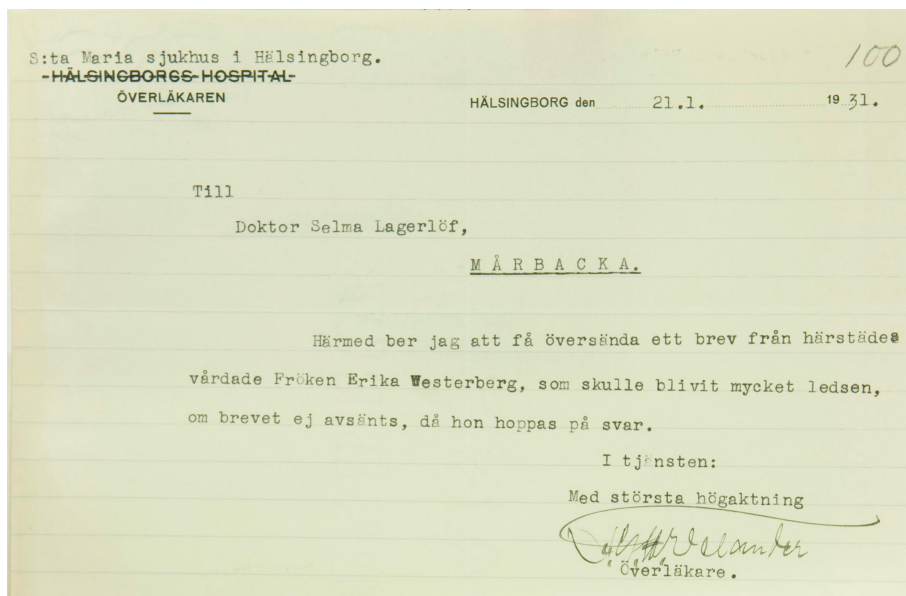
Goda Dr. Selma Lagerlöf!
Nisttyck ej en liten tacksam-
hetsyttring i den kalla vackra
vintern! Buller och putkostbric-
kor kaffebroöd och barnungar
väscha form och färg i januari.
Vet hennes nåd att jag fick en
svensk ny Psalmbok i brunt
fint chagrinband af några
från Carina, och en jåprank
rund konfekt-ask från deras
förfäldrar och vänner. Fröken
E. Torbourn har hjälpt
oss över flera gånger, med

sin länkra norska sill o. po-
tatis. Isbergskan 27 år gammal
hjälper oss att jaga Gösta
Bergings Saga bitvis ur skal-
le mejdn. I tankarna dröjes
jag i Stockholm o. Bergian-
ska trädgården. Ischiasson
och rätt blåa flickfassar
ha vi godt om. Birger
och Lila bo ju hemma i
läroverket och läsa jämt.
Birgit är säkert fisk men
Julle och jag och pyöktiga
och klond för vi se kemi-
lektioner. Det låter löjligt
men o vad jag behöfer
flyttas väl till Linné för

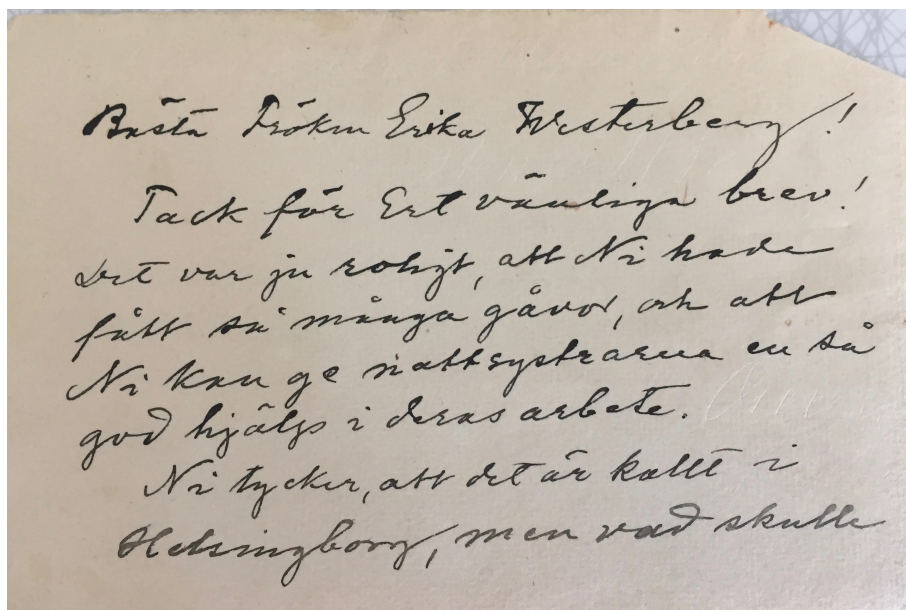
99
helsingborgsblåsten. - För-
gramd hon af Spain et France
and. I relam vid i love att
save your selv to bi ä gade
geist to fira din 70 års ge
burtstage din dotterliga
barnbarn Ronghilds norsk
plåtar din här tacksam
möta. Gota elfs kalla vat-
ten när kanske ej ofta
hit by Öresunds många
fiskar veta att det är on-
dag. Jag borde ju vara ar-
bit mitt lilla stackars
magra åtlöje. - Den sk.
arbetareklassen, hembiträ-
dena och den fattiga ut-

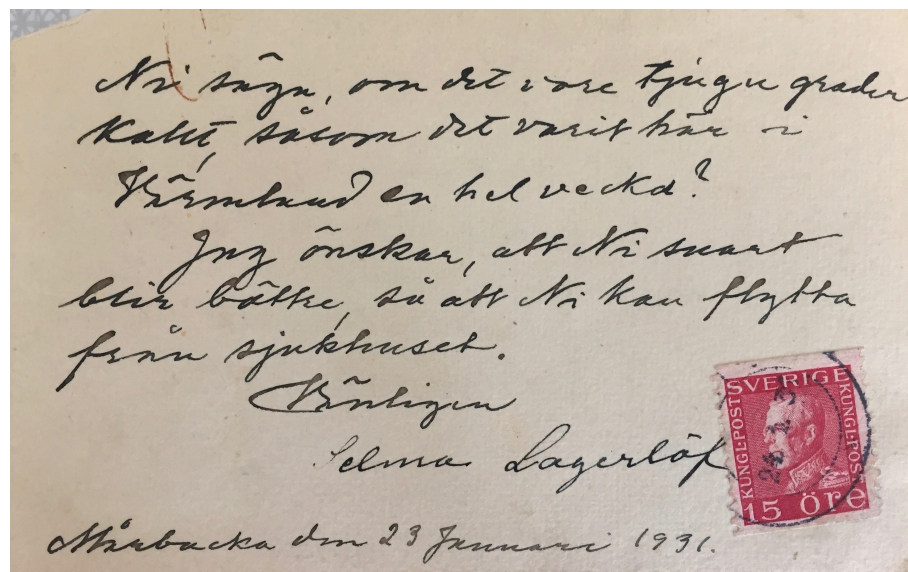
pinade syndaboken som-
 merskan blir biten af den
 goda skånska vållagrare
 koston. De säga att jag ser
 dålig ut i dag. Mitt af hjär-
 tat välmenter knog med livet
 allehanda är frist. Fröken
 Lagerlör kan tro flickorna
 be mig gämnt laga medan
 de steka ut om mättarna
 sina sannskyldiga påtä-
 rar, och deras morgontu-
 och våra oroliga ben och
 fingrar skvallra i kapp-
 vem, som utför syffor-
 na på "I vea Rikeshäria
 sjukhuset". Vi är ju halv-
 norsk och nog stannar
 för arterna (mer E. Grieg
 och hans ene grimmefelting.

Med brevet från Erika följde detta meddelande från överläkaren på sjukhuset, Frans Velander. I formuleringen om att Erika "skulle blivit mycket ledsen, om brevet ej avsänts" antyds, precis som Bengt Sjöström framhållit, att breven från patienterna inte alltid nådde sina tänka adressater.

Den 23 januari 1931 är Selma Lagerlöfs svar till Erika daterat. Det framgår av brevet att Lagerlöf verkligen läst hennes brev och svarar på de olika saker Erika skrivit om.

Bästa Fröken Erika Westerberg! Tack för Ert vänliga brev! Det var ju roligt, att Ni hade fått så många gåvor, och att Ni kan ge nattsystrarna en så god hjälp i deras arbete.

Ni tycker att det är kallt i Helsingborg, men vad skulle Ni säga, om det vore tjugu grader kallt, som det har varit här i Värmland en hel vecka?

Jag önskar, att Ni snart blir bättre, så att Ni kan flytta från sjukhuset.

Vänligen

Selma Lagerlöf

Tack Helene Båtshake och Bengt Sjöström för brevet och för värdefull information om sammanhanget!

9.38 Selma Lagerlöf skriver till författaren Nanna Collin

Författare

Nanna Collin

Nanna Collin (1872-1953) gav 1911 ut en bok med titeln *Björkhaga*. Denna skickade hon till Selma Lagerlöf tillsammans med detta brev.

289

Boarp, Gärnarp den 30 dec. 1911.

Dokter Selma Lagerlöf
Märbacka.

Tillåt mig lå öfverlämna min
nyutkomna bok och med den ett varmt
tack för de högtidlastunder och all den glädje
"Selma Lagerlöf" skänkt oss och värt hem.
För många år sedan fanns det här ett par
högt begåfvade, litterärt intresserade pers-
ner. I vårt "vittra" sällskap spred "En
hugårdssågen, Önguliga tänkar" m.m. högtid
öfver samkvämen. Vi brukade göra uttänd
till lands och vatten. Då blandade sig
"Den goda Fim Musicas" toner med Vester-
spövårens egvalp. Sedan var det en strålende
sommardag vi slagit oss ner i doftande
ljung med fager Skäneshogsbyggd utbredd
för våra fötter. Då var det återigen

"Selma Lagerlöf", som togs fram för att ytterligare förhöja stämningen. Sedan kommo rännerna bort och vi blefvo en samma, och jag tror, att "Selma Lagerlöf" då blef oss ännu oskattbarare. Nu ha vi med våra barn hustrvandrat till "Jerusalem" och fört dem in i skönlitteraturens värld.

Jungdomen medan jag ännu drömde djärft, tänkte jag mig som en ator lycka att en gång få träffa "Selma Lagerlöf". Men för de flesta människor slår lifet så märkvärdigt af på förhållandena, och många antas jag, att våra vägar aldrig korsas. Men tack vilke jag få säga till Doktor Selma Lagerlöf.

Med djupaste vördnad
Nanna Collin.

I brevet passar Nanna Collin på att uttrycka sin beundran för Lagerlöfs författarskap och samtidigt berätta lite om sitt eget liv:

För många år sedan fanns det här ett par högt begåfvade, litterärt intresserade personer. I vårt "vittra" sällskap spred "En herrgårdssägen", "Osynliga länkar" m.m. högtid öfver samkvämen. Vi brukade göra utfärder till lands och vatten. Då blandade sig "Den goda Fru Musicas" toner Västersjövågens squalp. Eller var det en strålande sommardag vi slagit oss ner i doftande ljung med fager Skåneskogsbygd utbredd

för våra fötter. Då var det återigen "Selma Lagerlöf" som togs fram för att ytterligare förhöja stämningen. Sedan kommo vännerna bort och vi blefvo ensamma, och jag tror, att "Selma Lagerlöf" då blef oss ännu oskattbarare. Nu har vi med våra barn utvandrat till "Jerusalem" och fört dem in i skönhetens värld.

I ungdomen, medan jag ännu drömde djärft, tänkte jag mig som en stor lycka att en gång få träffa "Selma Lagerlöf". Men för de flesta människor slår lifvet så underligt af på fordringarna och numera antar jag, att våra vägar aldrig korsas.

Brevet ger både en personlig historia och en läshistoria och berättar både var och hur man läste Lagerlöfs böcker. Som så många andra brevskrivare ville Nanna Collin träffa Lagerlöf, och med tanke på att Lagerlöf en tid bodde i Norra Skåne var det inte helt orealistiskt.

Nanna Collin var mormor till Kersti Sundkvist som bidragit med Lagerlöfs svar, daterat 2 januari 1912.

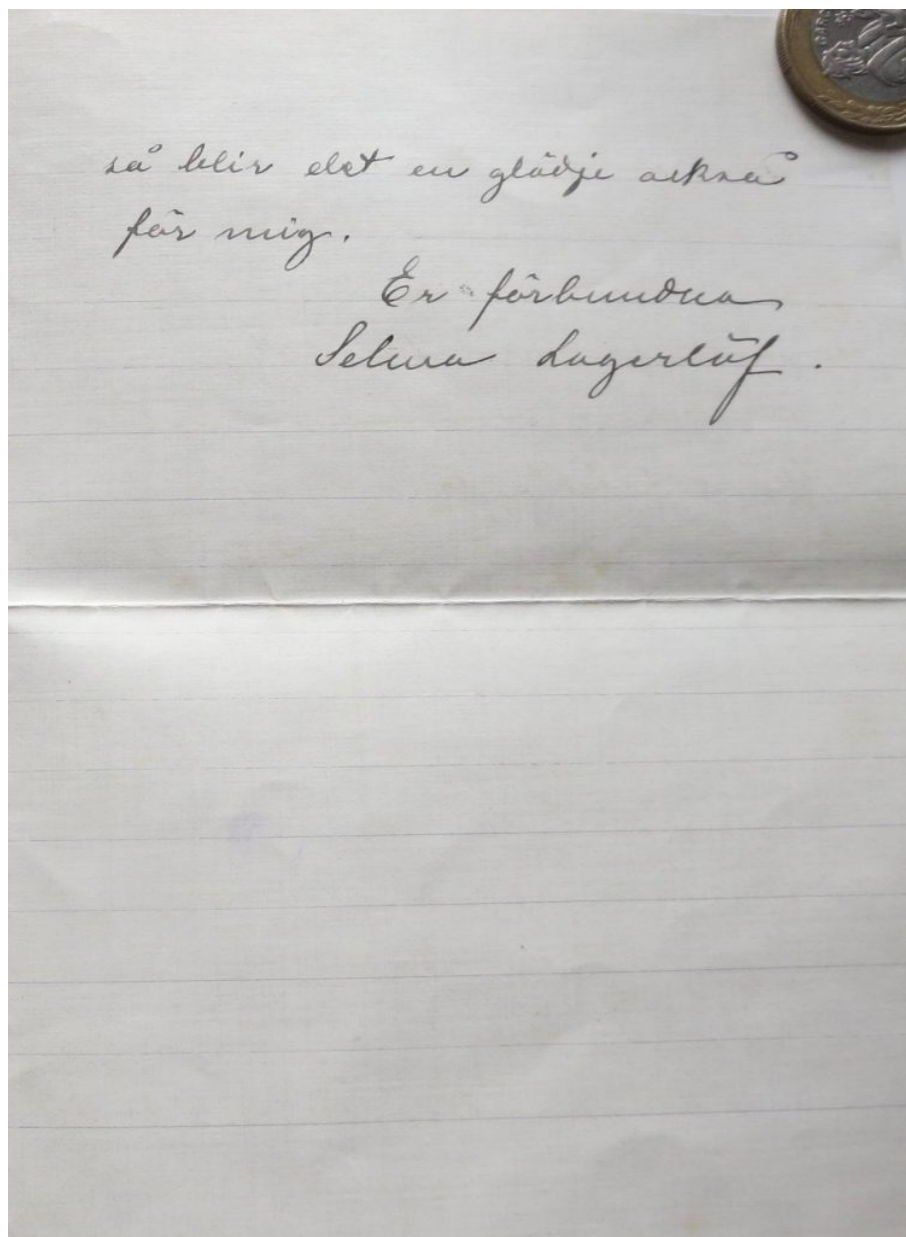
Martha. Östra Emtervik.
2.1. 1912.

Fru Anna Callie!

Mottag mitt hjärtliga tack för
det vackra brevet och den goda
bakelse. Den är så ljus och
glad och för mig minnet glada
arbetsdagar i ungdomen, då man
förräkte sig på alla lantliga sysslor.
Man arbetar var inte sådana då,
att herrkapsbarn på allvar ilas-
ga sig på det tunga arbetet,

som de nu göra. Jag tror
i alla fall, att detta är en
stor lycka och att Er bok
 skall bidraga till att ge ung-
dommen den rätta kärleken
till arbetet ute i naturen.
Det är ett stort gott om den
kärleken kan grundläggas
tidigt och hos många, och jag
hoppas, att Er bok måtte få
många flitiga läsare
bland de användare.

Inte vet jag heller om vi
svägnare kunna ett sådant
men efter det, så nöjargång

Trots att Nanna Collins brev var daterat den 30 december 1911 hade Lagerlöf hunnit sätta sig in i bokens innehåll och kommenterar det utförligt:

Mottag mitt hjärtliga tack för det vackra brevet och den goda boken. Den är så ljus och glad och för till minnet glada arbetsdagar i ungdomen, då man försökte sig på alla lantliga sysslor. Men andan var inte sådan då, att herrskapsbarn på allvar slog sig på det tunga arbetet, som de nu göra. Jag tror i alla fall, att detta är en stor lycka, och att Er bok ska bidra till att ge ungdomen den rätta kärleken till arbetet ute i naturen. Det är ett stort gott om den kärleken kan grundläggas tidigt

och hos många, och jag hoppas, att Er bok måtte få många flitiga läsare bland de uppväxande.

Inte vet jag heller om vi någonsin komma att råkas men sker det så någongång så blir det en glädje också för mig.

Nanna Collin skrev därefter ännu ett brev till Lagerlöf, daterat den 20 september 1912. Hon berättar att hon har ännu en bok färdig, men har problem med att publicera den eftersom *Björkhaga* inte sålt bra. Nu ber Nanna Collin om att få använda Lagerlöfs brev för att marknadsföra *Björkhaga*. Det var inte ovanligt att man gjorde så, och inte alltid efter att ha bätt Lagerlöf om lov.

Boarp, Hjärnarp den 20 sept. 1912.

Fil. Doktor Alma Lagerlöf
Märbacka.

Liethidne jult sände jag Eder en bok, "Björkhaga", och hade den stora glädjen att från Eder få mottaga ett bref med ett vänligt omdöme om min bok.

Men har jag en ny bok färdig och har börjat underhandla med samma förläggare om densamma. Men han svarar, att som Björkhaga ej gätt bra, hvilket ej förvånar mig, efter ej mycket gjorts för att få den känd, han ej vare villig därtill. Då tog jag och gaf honom det goda rådet med afseende på Björkhaga, att

219
Såsom han ville bestå den en rekommenderande
not i sin julkatalog, så kunde den gå åt till
skot- och ungdomsbiblioteken, efter den där enligt
fussas omdömen passade, och för att styrka detta
påstående gjorde jag i hastigt mod ett tilltag,
som nog ej var rätt eller vackert, jag tog till det
bästa jag visste: jag visade honom Edert bref.
Nu säger förtäggaren, att om jag kunde få Er
tillåtelse att ur brevet, där Ni skrifer: ---
"den är tjus och glad --- jag tror att Er bok-
skall bidraga till att ge ungdommen den rätta kä-
nnedom till arbetet ute i naturen" göra ett utdrag
till en dylikt not, skulle det hjälpa upp saken.
Nu vågar jag ej bedja Er därom efter jag
själf tycker, att Selma Lagerlöfs namn är för
stort och godt att schackra med. Men om Ni

någon sin häst vad svärigheter vill säga,
 i "En saga om en saga" vill det synas så, fastän
 jag ej kan tänka mig det om Selma Lagerlöf, så
 har vi öfverens om en medmänniska som
 är i nöd. Mina böcker är ju mest afsedda
 för det tunga arbetets människor, bönderna,
 kanske närmast hvarman. Jag tycker själf
 att jag i min nya bok fått fram vackra typer,
 hur de midt igenom lifets alla svärigheter förmått
 behålla sin ljusa tro och tänkt, att de skulle
 kunna vara till stöd och uppmuntran för
 någon, ty vi kan ej fullt veta hur lifet kan
 vara ensamt och tungt för de af dessa kvin-
 nor som fått en sjuk att dragas med. Lä-
 ra meningen med mina böcker, men kanske
 är det misstag alltsammans, kanske finns

292

det ej alls någon näring i den eller kanske
är jag för liten och svag för en sådan up-
gift. Det är så värt för människor att
se vägen, och jag kan det ej nu, men vi
som är så upphöjda och goda och så förstår
att tolka människor, kanske vill ni
säga, om ni tror att jag har någon liten
uppgift i lifvet. Tror ni då det, så ge
ni mig måhända den önskad tillåtelse
att minsta för jag väl hoppas på en
öfversende med mitt tilltag.

Med djupaste vördn.
Nanna Collin.

Det är okänt om Nanna Collin fick något svar på detta andra brev. Brevet

är intressant inte minst på grund av hur hon utformar sin förfrågan – bland annat genom att hänvisa till Lagerlöfs egen kamp för att bli författare skidrad i "En saga om en saga" och genom att hänvisa till bilden av Selma Lagerlöf: "Ni som är så upphöjd och god och så förstår att tolka människor".

Tack Kersti Sundkvist för att du bidrog med Selmas svarsbrev!

9.39 Nioårige Lennart gratulerar Selma på 80-årsdagen

Tackkort

Brev från Selma Lagerlöf

Lennart Börnfors

Vid Selma Lagerlöfs födelsedagar strömmade gratulationer in från allmänheten. Så här såg det ut när Lagerlöf fyllde 70-år (Bild Kungl. biblioteket).

Så här berättar Lennart Börnfors som var en av alla gratulanter på 80-årsdagen:

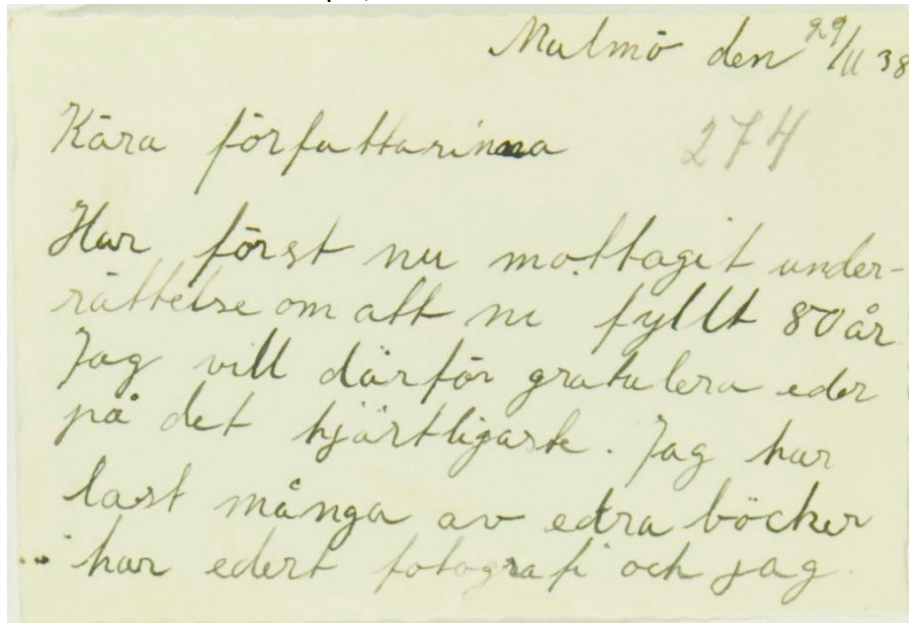
År 1938, när jag var 9 år och gick i Kirsebergsskolan i Malmö, sa "fröken" (hon var fru och hette Glemminger) att de som ville kunde skriva till Selma Lagerlöf och gratulera henne på födelsedagen för hon skulle fylla 80 år.

Jag skrev då ett brev, gratulerade på födelsedagen och berättade att vi hemma hade alla hennes böcker. Som syns av bilden fick jag sedan ett

vänligt svar från henne.

På kuvertet står Svensson, vi hette så då men två år senare ändrade vi namn till Börnfors. Staten uppmanade på den tiden dem som hade namn på -son att byta namn och gav ut namnböcker med förslag. Det var för att lättare kunna hålla reda på skattebetalarna. År 1948 fick vi ett nytt skattesystem och personnummer och då upphörde statens intresse för våra efternamn.

Lennart Svenssons/Börnfors brev till Selma Lagerlöf har inte återfunnits, men däremot ett annat exempel, också skrivet 1938 av en Lennart Svensson:

Malmö den 29/11 38

Kära författarinnan 274

Har först nu mottagit under-
rättelse om att ni fyllt 80 år
Jag vill därför gratulera eder
på det hjärtligt. Jag har
läst många av edra böcker
... har edert fotografi och jag.

undrar nu om jag inte skulle
kunna få er autograf

Lennart Svensson
Rönneholmsvägen 6
Malmö

Så här svarade Selma Lagerlöf Lennart Svensson/Börnfors. Om brevet ovan fick något svar var det sannolikt liknande.

Lennart Svensson
Rosendalsvägen 11
Malmö.

5
SVERIGE

Selma Lagerlöf
Tack, tack!

Att svaret är kortfattat är inte så konstigt med tanke på den mängd gratulationer som inkom. Orden "Tack, tack!" är av allt att döma Lagerlöfs egenhändiga skrift.

Tack Lennart Börnfors för bidraget!

9.40 Berta Francke Åkeson - Selma Lagerlöfs elev som blev författare

Författare

Brev från Selma Lagerlöf

Elev

Berta Francke Åkeson

Berta Åkesson, född Francke (1870-1956) växte upp i Landskrona och blev Selma Lagerlöfs elev på Elementarskolan för flickor. Monica Mattsson, som har bidragit med breven från Selma Lagerlöf till Berta Åkeson berättar såhär om sin mormor:

Min mormor Berta Francke Åkesson var elev på flickskolan i Landskrona hos Selma Lagerlöf och höll sen kontakten med Selma en stor del av sitt liv. Min mormor författade själv, när hon hade tid och skrev ofta till Selma för hjälp och stöd och fick **alltid** svar med råd och uppmuntran. Tyvärr blev breven senare delade mellan min mormors barn.

Korrespondensen verkar ha inletts 1898. Det hade då gått tre år sedan Selma Lagerlöf lämnade Elementarskolan för flickor. I *Redogörelse för Landskrona elementarläroverk för flickor. Läsåret 1894-1895* står det angående att Lagerlöf slutade som lärare: "Må tid och afstånd sent eller aldrig upplösa de band som nu förena Landskrona läroverk för flickor, dess lärjungar och lärarinnor med Selma Lagerlöf!" (citerat efter Lena Carlsson, *Selma, Anna och Elise. Brevväxling mellan Selma Lagerlöf, Anna Oom och Elise Malmros åren 1886-1937*, s. 104). I många fall blev det också så att Lagerlöf höll kontakten med lärare och även elever från Landskronatiden.

Det första brevet från Berta Åkeson till Lagerlöf besvarades i april 1898.

Falun . 15. 4. 98.

Kära Fru Åkerström!

Jag känner naturligtvis
mycket väl ihåg, och af
mina bästa önskan och
gläds till mig att det så snart
får utsläppas alltså fort.
befruer hos Er.

För att nu genast känna
den saken så anser jag visst
att Ni kan läsa Godelkes
ord, liksom jag är säker
på att Ni mycket lätt

kan läsa både norska och
danska, det är endast en
timtag. Vill ett verkli-
gen kamma in i fornti-
den, så läs Snarres ^{Skulesagen} ~~Skulesa-~~
sagor, men helst i norsk
öfversättning. Den svenska
är långt ifrån fullständig.
Som bibel till Guldah
bör ett läsa Rydbergs Fä-
dernas gudasaga. De an-
dra danska skrifterna
känner jag ej till.

En utmärkt bok är
F. Thøels Luuds Danmarks
och Norges historia. Den
talar endast om femtan-
och sextohundratalet
och är endast kulturkil-
drande. Den är i 20 band

men finns väl på något
bibliotek.

Naturligtvis skall Ni
läsa Giller, och för
att bli i stånd att själv
skaffa Er kunskaper
så läs en god litteratur
historia. Schück Warburgs
Exempel och Brauns
Glovedströmningar. Det
är det bästa man kan
göra för att bli själv-
ständigt i sina studier.
Det finnes en hel mängd
skrifter från medeltiden
men de äro ganska trög-
lästa. Dock tycker jag att
de äro roligare att läsa än
det mesta som nu skrives.

Det skulle glädja mig
om Ni kunde hafva
någon nytta af detta.
Med vänliga hälsningar
Selma Lagerlöf.

Ni vet väl, att man i
lund får låna böcker
gratis på biblioteket.

Lagerlöf skriver inledningsvis att hon mycket väl "kommer ihåg en af mina bästa elever" och också att hon gläder sig över att "hågen till studier alltjämt fortlefver hos Er". Brevet innehåller en rad lästips, särskilt när det gäller forn-

tida litteratur och litteraturhistoria:

Vill ni verkligen komma in i forntiden, så läs Snorre Sturlassons Kungasagor, men helst i norsk översättning. Den svenska är långt ifrån fullständig. Som bihang till Eddan bör Ni läsa Rydbergs Fädernas gudasagor.

När det gäller modernare litteratur skriver Lagerlöf:

Naturligtvis ska Ni läsa Ibsen, och för att bli i stånd att själv skaffa Er kunskaper så läs en god litteraturhistoria. Schück Warburgs till exempel och Brandes Hovedströmningar. Det är det bästa man kan göra för att bli självständig i sina studier. Det finnes en hel mängd skrifter från medeltiden men de äro ganska tröglästa. Dock tycker jag att de äro roligare att läsa än det mesta som nu skrives.

Selma Lagerlöf avslutar med detta användbara - och vid denna tid inte alls självklara - tips:

Ni vet väl, att man i Lund får låna böcker gratis på biblioteket.

Det finns allt som allt tio brev från Berta Francke Åkeson till Lagerlöf på Kung. biblioteket. Här kan bara ett par av dessa publiceras, bland annat denna gratulation på Selma Lagerlöfs födelsedag i november 1899.

Ugglaup fr Sparraup 1879

101

Kära fröken Lagerlöf!

I anledning af högtidssdagen
d. 20 dennes sänder jag de
varmaste lyckönskningar! Det
är mig en stor glädje att få
vara bland de många som
på denna dag bringa fröken
Lagerlöf sin hjertliga hyllning
och bli tack för att det
sköna och stora vi ha

eder än tacka för
Jag läser nu med lif och lust
historiska arbeten, särskildt
de, som kunna skapa mig
full insigt i vårt lands for-
nu och nutid. Från bibliote-
ket i Lund har jag fått lå-
na en del böcker, men en del
arbeten stå ej än utlåna; för-
modligen sör de ständigt ut-
länta. Baron Cajonsköld - Örea-
stjärna - författaren - bor ju
här i närheten, och af honom
har jag vilivilligt fått låna
en del arbeten i historien.
Allin största sorg är, att jag

ingen har, med hvilka jag
kan utbyta tankar och öfver-
sinn, om det jag läst. Denne
bäst söker jag afhjelpa genom
en skriftligen uppsatta mina
reflektioner och känslor öfver
det läste. Detta är naturligt-
vis ej på långt när det sam-
ma, som en tankutbyte, men
för ändå tjena som ersät-
ning för en sådant.

Det har jag böjt återupplifva
mina insigter i tyska språ-
ket, dels för att kunna läsa
Göthe, Schiller & Lessing på ori-
ginalspråket, dels närmast för att
jag vill ha beaktning av mina

vare i stånd till att lära min
störste gosse de första grun-
derna i detta språk. Jag har
under detta snarlig gånghet
lärt honom läsa, räkna mm.
s. o. att han kunde slipa
småskolan.

Från min Dominick, som Fr.
Lagerlöf säkert minnes, kan jag
helsa! Hon är bosatt i Berlin
där hennes man är correspon-
dent till Göteborgs Handels- och
Sjöfartstidning.

Med hjärtliga hälsningar
Berta Frände-Åker

I brevet framgår att Berta tagit Lagerlöfs råd på allvar.

Jag läser med lif och lust historiska arbeten, särskilt de, som kunna skaffa mig full insigt i vårt lands forn och medeltid. Från biblioteket i Lund har jag fått låna en del böcker, men en del arbeten stå ej att erhålla; förmodligen äro de ständigt utlånta. [—] Min största sorg är, att jag ingen har, med hvilken jag kan utbyta tankar och omdöme, om det

jag läst. Denna brist söker jag afhjelpa genom att skriftligen uppsätta mina reflektioner och känslor öfver det lästa.

Berta berättar vidare att hon övar på sin tyska för att kunna läsa Goethe, Schiller och Lessing och för att kunna lära sin äldste son språket.

Lagerlöf svarade på sin egen fördelsedag, den 20 november 1899.

Luleå 20. Nov. 1899.

Kära Fru Åkeson!

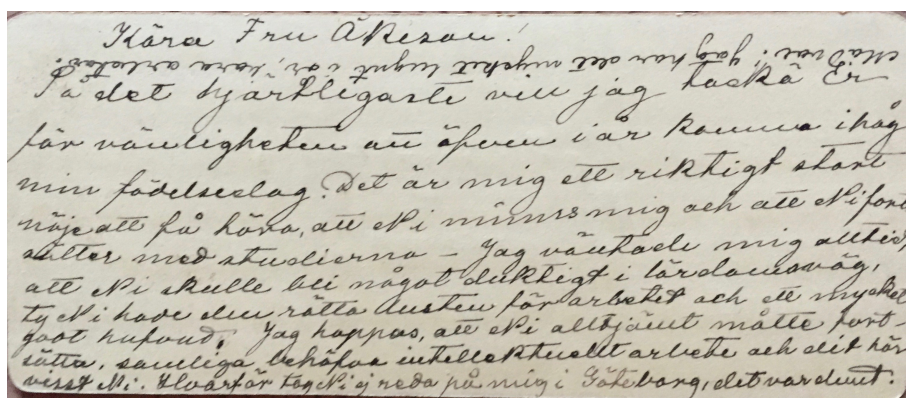
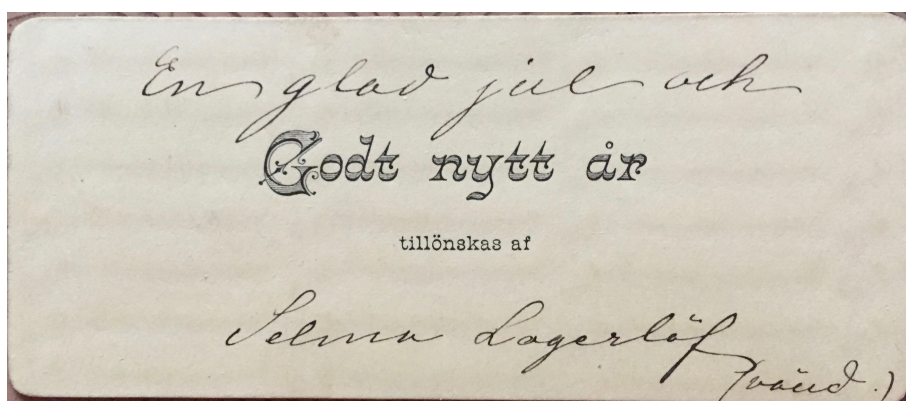
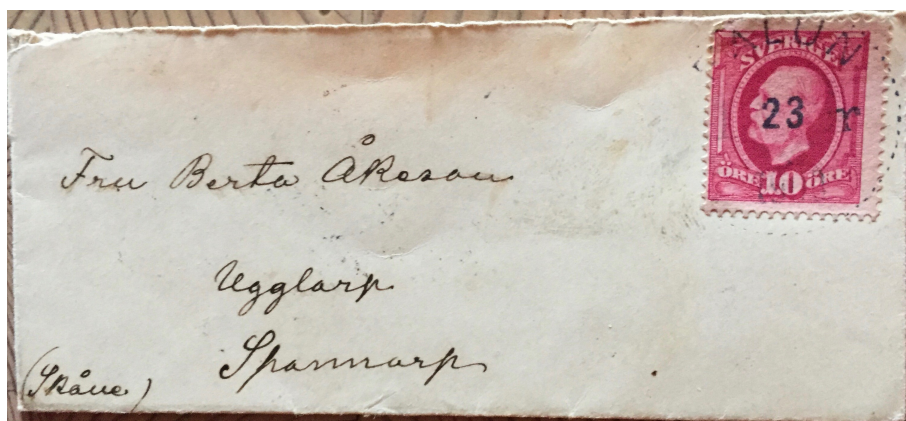
Jag står just på resa till präst-
manne land, men ett par and-
hinner jag dock kasta ned på
papperet för att tacka för den
stora vänligheten att komma
ihåg mig med brev på födelse-
dagen. Jag kan ej säga hur
det gläder mig, att Ni alltjämt
fortfar att studera, det är nog
den bästa och rikaste nöjeskälla
man har. Jag kan nog tro, att Ni
ej har lätt för att ute på landet fin-
na tillfälle till tankeutbyte, men
den tid kan nog också komma och
då är det godt att ha tankar på
förråd. Ni var alltid en så högst
förträfflig elev, att Ni nog slutar
med att bli en riktig lärd i de fack Ni
studerar. Många vänliga hälsningar
från Er tungfara Luleå.

Lagerlöf skriver på resande fot, men hon vill tacka för gratulationen och skriver vidare:

Jag kan ej säga hur det gläder mig, att Ni alltjämt fortfar att studera, det är nog den bästa och rikaste nöjeskälla man har. Jag kan nog tro, att Ni ej har lätt för att ute på landet finna tillfälle till tankeutbyte, men den tid kan nog också komma och då är det godt att ha tankar på förråd. Ni var alltid en så högst förträfflig elev, att Ni nog slutar med att bli en riktig lärd i de fack Ni studerar.

Det finns ett odaterat brev från Lagerlöf till Berta Åkeson som av innehållet

att döma bör ha skrivits ganska tidigt i deras brevväxling. Lagerlöf tackar där för "vänligheten att äfven i år komma ihåg min födelsedag". Brevet är skrivet på baksidan av ett kort med nyårshälsning.

Lagerlöf skriver vidare:

Det är mig ett riktigt stort nöje att få höra, att Ni minns mig och att Ni fortsätter med studierna. Jag väntade mig alltid att Ni skulle bli något duktigt i lärdomsväg, ty Ni hade den rätta lusten för arbetet och ett

mycket godt hufvud. Jag hoppas att Ni alltjämt måtte fortsätta, somliga behöfva intellektuellt arbete och dit hör visst Ni. Hvarför tog Ni ej reda på mig i Göteborg, det var dumt.

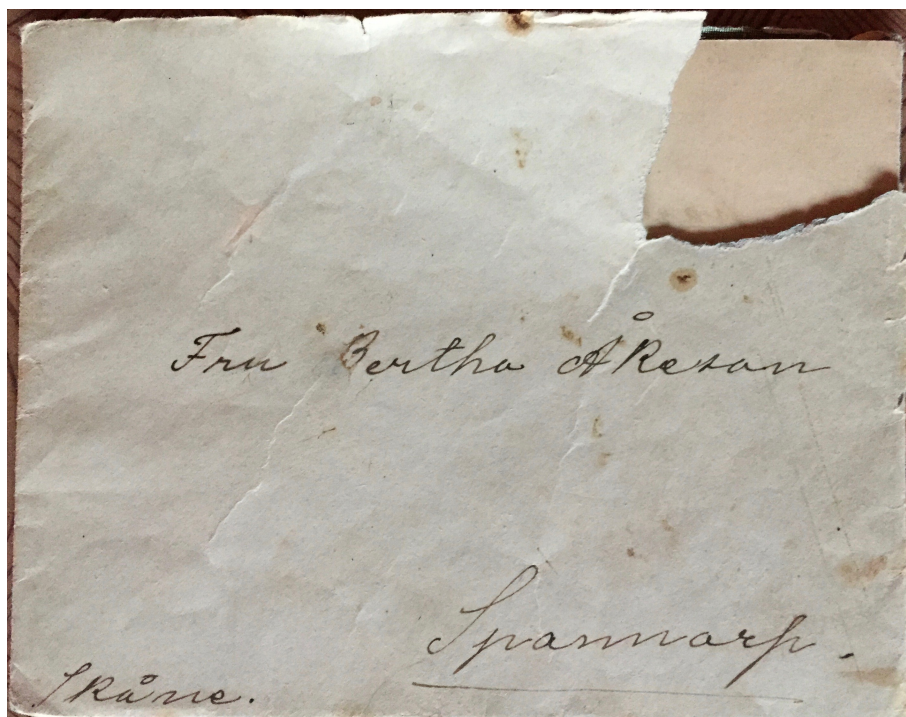
Uppdenbarligen hade Berta varit på resa till Göteborg samtidigt som Lagerlöf var där. Lagerlöfs sista rad visar att hon hade ett verkligt intresse för sin före detta elev.

Den 7 november 1903 sänder Berta ett brev som verkar skrivet i en hast, på ett och samma ark.

3.11.1903
Jag är jag bedja er om att få lämna
stora tycke! Jag har förfägrat mig i
Svenska Dagbladet om att få lämna
skildringar i dagbladet härför
spåne, öfver som dylika om hundra
dar, såväl i inderliga och etc.
den frukomligt obekant för redakti
onen och med den stora konkurrens
en, är det nog så, att min förfägr
misslyckas - som så många andra
gångar. Men ni kunde ge mig en
referens till er! En rekommendation
af er, skulle göra mycket - det så
helt äppan Svenska Dagbladet
för mig! Och dess karaktär!
Ty det är för att kunna lämna
så enkelt väl behålligt bidrag till
Penny's uppgifter, som jag "skrifver"
i "idningarna". Och har ju redan den
minsta reda på hvad jag skrifver
om jag gör det och därför kan man
helt enkelt tyckas om. I Idun har jag
under många år skrifvit sign Karla Petron
ne Olsson i Talia, Gula Boken, Häls & Dagb.
om det vill vara så bra som det är.

Berta ber i detta brev Lagerlöf om en tjänst. Berta vill publicera sig i *Svenska Dagbladet* och ber om en rekommendation från Lagerlöf. Det är tydligt att den ekonomiska aspekten inte var oviktig - en rekommendation kunde öppna tidningens kassakista skriver hon humoristiskt. Här nämner hon också sin pseudonym, Karla Rönne, som hon bland annat använt i tidskrifterna *Idun*, *Hvar 8 dag* och *Varia*.

Lagerlöf svarade bara några dagar efter, den 11 november.

Falun 11. 11. 1903.

Kära Fru Åkeson!

Jag minste verkligen, att
ni skref, och det förvånar
mig inte att ni kommit
slutkän, men jag har,
så vidt jag vet, aldrig
bäst något af er hand. Ni
kan ju i alla fall gärna
referera till mig. Säg
mig under tiden i hvil-
ka nummer af Falun Ni

har artiklar. Jag har tis-
ningen, fast jag aldrig läser
den.

Ni utmärkte Er i ungelo-
men som en så rak och
klok människa, att jag tyg-
der att Ni borde kunna
skrifva bra.

Tack för många vänliga
brev och hälsningar, som
jag mottagit under årens
lopp.

Er tillgifva
Selma Lagerlöf.

Lagerlöf skriver:

Jag visste verkligen, att Ni skref, och det förvånar mig inte, att Ni kom-

mit därhän, men jag har så vidt jag vet, aldrig läst något af Er hand. Ni kan ju i alla fall gärna referera till mig. Säg mig under tiden i hvilka nummer af Idun Ni har artiklar. Jag har tidningen, fast jag aldrig läser den.

Ni utmärkte Er i ungdomen som en så vaken och klok människa, att jag tycker att Ni borde kunna skriva bra.

I december 1903 skrev Berta och tackade.

OX 105
Ugglarp, Spannarp 18/12 83.

Goda fröken Lagulöf!

Tack, tack, snälla fröken Lagulöf.
för er godhet att låta mig re-
fusera till er! Längre fört skulle
jag ha tackat för er stora vän-
lighet, men min nya flicka har
under flera veckor varit svårt
sjukt och hennes vård har tagit
all min tid i anspråk. Nu är hon
dock lyckligtvis snart fullkom-
ligt frisk igen.

Det är mycket för mig af
fröken Lagulöf att intressera er
för min pennfäktari. Jag vill

beroa

är ofantligt gäma tal som hade jag
skrifvet, men det är bara skrif
man sådant där lågt gods, som
är glömt från minnet efter det
är läst.

I Idun skrif jag för, när denna
publikation kallas sig "för kvin-
nan o heman" samt artiklar lämp-
liga för "kvinnor o hem". Sedan den
nu "förändrat" - eller utvidgat sitt
program" är det mest upprät-
telse af aktuellt intresse - till dags-
krönikan. Har äfven skrifvit skis-
ser, noveller o. d., men de få
hitta i Iduns arkiv ibland under
4 à 5 års tid. Af samma slag är
mina bidrag i Väia och Anders
Illustrerade Tidnings.

Ljy ten jag mig ha varit anlag
för journalistik - en brinnan
de har nu bli riktig tidnings

människa, ha fått en allmän
som medarbetare i dagpressen
har jag haft länge, och denna
lure o längtan blir allt starka-
re. Den förgifvas har jag för-
skött mig hos flera redaktö-
rer; man tycks lysa en väntan
från förtärlighet för att få
intäring af kränkor för att
hitta någon utslutande att
männan käljades omåde. Och
med nöd och klor för redaktö-
rens - åtminstone här nere i
Skåne - att värna om sin ut-
sattelse i lidningsspressen.

Likväl har jag inte mistat
hoppet, utan ännu länge för-
ska tag nu till värn, så vi
lämnar lausokrysser o flytta
nu till skolor. Jag vill än
slinga friska byskan!

Men likväl är jag nästan be-
 redd på att minskas äfven
 denna gång.
 Men skulle jag önska - försöka
 har jag otaliga gånger i otaliga
 tidningar - att vara korrespondent
 till Göteborgs- & Hufvudstadsve-
 nen. Men jag har ingen tur,
 minskas alltid!
 Men säger ju att "trägen vinn-
 sti" denna gamla ordstaf samt,
 skulle jag likväl slå mig i gnos-
 ten mitt, ty i den där fantasti-
 skens realisanda är jag out-
 bräddig att försöka på.
 Men nu har jag halat så mycket
 att mig själv, att Diakon Lagedöfs
 hälsning kan taga slut!
 Med hjärtligt tack för det intressanta
 för mig, som gifvit mig så glad,
 så god, och en varm hälsning.
 En tacksmann
 Berta Truske-

Berta ursäktar sig först för att hon dröjt med sitt tackbrev och förklarar att hennes dotter varit allvarligt sjuk. Brevet innehåller en intressant berättelse om svårigheterna att ta sig fram som kvinnlig författare och tidnings- och tidskriftsskribent:

Det är alldeles för snällt af fröken Lagerlöf att intressera Er för mitt pennfäktteri. Jag vill så ofantligt gärna tala om hvad jag skrifver, men det är bara skräp, mest sådant där lätt gods, som är glömt fem minuter efter det är läst.

I *Idun* skref jag förr, när denna publikation kallade sig "för kvinnan och hemmet", små artiklar lämpliga för "kvinna o hem". Sedan den nu "förändrat - eller utvidgat sitt program" är det mest uppsatser af aktuellt intresse till dagskrönikan. Har äfven skrifvit skisser, noveller o.d., men de få hvila i Iduns arkiv ibland under 4 å 5 års tid. Af samma slag är mina bidrag i *Varia* och de andra illustrerade *Tidningarna*.

Själftro jag mig ha små anlag för journalistyrket – en brinnande lust att bli riktig tidningsmänniska, ha fast anställning som medarbetare i dagspressen ha jag haft länge, och denna lust o längtan blir allt starkare.

Det är dock inte så lätt att uppnå denna dröm eftersom "man tycks hysa en nästan panisk förskräckelse för att få intrång af kvinnor på detta hittills nästan uteslutande åt männen hängade område". Berta skriver att hon gärna skulle vilja bli korrespondent, men "jag har ingen tur, misslyckas alltid!". Det står klart att Bertas fråga till Lagerlöf om att få använda henne som referens kom efter trägna försök att ta sig fram som tidningsskribent.

I april 1906 skrev Berta till Selma och bad om hjälp till en fattig och sjuk småskolelärarinna. I ett tackbrev skrivet maj samma år framgår att Lagerlöf bistått med pengar. Där framgår tyvärr också att Berta inte lyckats få anställning vid någon tidning.

Även om detta inte är hela brevväxlingen så ger breven ovan en bild av Lagerlöfs betydelse som förebild, såsom en skrivande, intellektuell kvinna. De visar också att hon engagerade sig Berta och stöttade hennes strävan att bilda sig, publicera sig och arbeta professionellt.

Även om Berta inte blev journalist hittar man idag hennes skrifter exempelvis i *Kvinnasams* digitaliserade kvinnotidskrifter, där *Idun* ingår, samt genom Projekt Runeberg, som digitaliserat *Varia* och *Hvar 8 Dag*. Bland annat kan man i *Idun* 1911:41 läsa "Två människor. Skildring ur skånska folklifvet" och i 1913:2 "Med gåfvor och gengåfvor" som gick som följetong.

9.41 Kapten Lidback vill ha tillbaka ett porträtt

Brev från Selma Lagerlöf

Porträtt

Erik Lidback

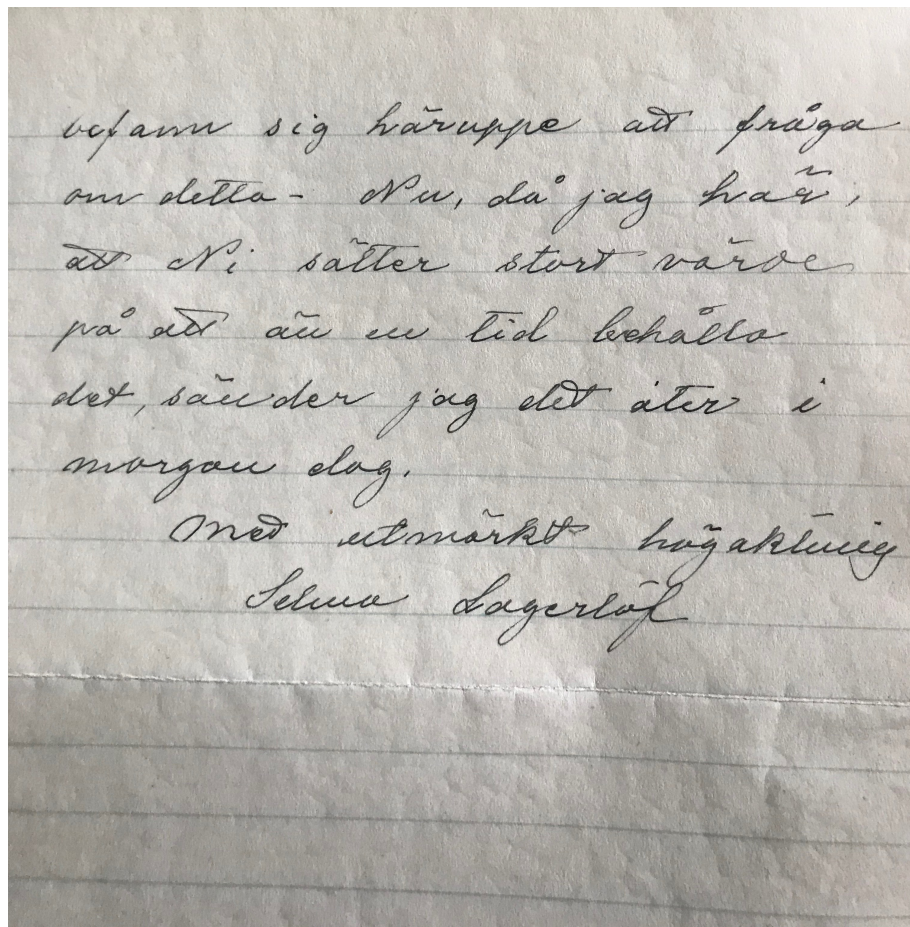
Detta odaterade brev från Selma Lagerlöf till kapten Erik Lidback har Lena Bemler Johansson bidragit med. Erik Lidback (1880-1966) var hennes morfars far, född i Gunnarskog men större delen av sitt liv bosatt i Karlstad. Han var, som synes på fotot, militär och slutade som kapten och var avlägset släkt med Lagerlöf.

Släkten Lidback är främst känd för att Paul Gustaf Lidback (1778-1857), Erik Lidbacks farfars far, ska ha varit förbilden till farbror Eberhard, en av kavaljererna i *Gösta Berlings saga*. En gissning är att det porträtt som diskuteras i brevet är ett porträtt av Paul Gustaf Lidback, som bodde och verkade i Östra Ämtervik.

Märbarka Sunne

Kapteen Erik Lidbock.

Jag är Kapteen Lidbock mycket
tack skyldig för Er vän-
lig bet att låna mig porträt-
tet och det gör mig ant om
jag såvat Er genom mitt
förslag att återlämna det
till Östra Custerwik. Det skall
migem, därför att porträttet

befann sig häruppe att fråga
om detta - Nu, då jag hör,
att Ni sätter stort värde
på att än en tid behålla
det, sänder jag det åter i
morgon dag.
Med utmärkt högaktning
Selma Lagerlöf

Kapten Erik Lidback!

Jag är Kapten Lidback mycken tack skyldig för Er vänlighet att låna mig porträttet och det gör mig ont om jag sårat Er genom mitt förslag att återlämna det till Östra Ämtervik. Det föll mig in, därför att porträttet befann sig häruppe att fråga om detta. Nu, då jag hör, att Ni sätter stort värde på att än en tid behålla det, sänder jag det åter i morgon dag.

Med utmärkt högaktning

Selma Lagerlöf

Läs kapitlet om farbror Eberhard, "Amor Vincit Omnia", i *Gösta Berlings saga* på Litteraturbanken. Den som är intresserad av Paul Gustaf Lidback och av verklighetsbakgrunden till berättelsen om farbror Eberhard kan läsa mer i boken *Kavaljeren Farbror Eberhard* av Birgitta Eneroth (2002). C.V. Broman-der, vars brev tidigare publicerats på denna sida, har också skrivit om slkten Lidback i Hembygdsgillets i Karlstad årsbok 1922-1937.

Tack Lena Bemler för bidraget!

9.42 Selma betalar sin systersons skuld

Brev från Selma Lagerlöf

Pengar

Walfrid Berlin

Selma Lagerlöf stod nära sin syster, Gerda. När hon hade sagt upp sig från sin lärarinnetjänst i Landskrona flyttade hon till Falun för att ha nära till sin syster och deras mor, som vid den tiden bodde hos Gerda. Gerda var gift med Johan (Janne) Ahlgren och de fick barnen Henrik, Birger, Helena och Ivar. Selma hjälpte sin syster då hon blev änka 1936 och lämnade även ekonomiskt stöd till systemns barn. I ett brev till Valborg Olander 1911 skriver hon så här om systersonen Birger som hört av sig och bett om pengar:

Det var bra tråkigt med Birger. Jag kan inte säga hur ledsen det gjorde mig. Han är väl så otålig att få roa sig och vara fin. Det kan ju inte vara något annat han behöver. Han får 150 i månaden från mig och föräldrarna och kläder därtill. Mitt råd är, att du sänder honom 200 kr. Skriv, att du vet av egen erfarenhet hur tråkigt det är att ha studieskulder och fråga honom om han inte vid bättre betänkande vill nöja sig med denna mindre summa. Tänk dig om du eller jag haft 150 i månaden under vår studietid!! Senare, då han slutat sina studier får han ju leva som han vill, men nu finns ingen anledning att ge honom så mycket, som bara blir använt till kalasande. Naturligtvis skall jag ersätta dig det, men det kanske är bäst nu, att han känner sig stå i skuld. (citerat från Ying Toijer Nilsson, *En riktig författarhustru. Selma Lagerlöf skriver till Valborg Olander*, s. 83)

1914 klagade Selma på att "det var en oförväntad tunga att få honom över mig med alla sina skulder" (*En riktig författarhustru*, s. 103). Hon fortsatte att hjälpa honom ekonomiskt och han var även anställd på Mårbacka som sekreterare en kortare period.

1930 fick Lagerlöf gripa in och betala Birgers skulder då hans vän, Walfrid Berlin i Örnsköldsvik, riktat en utmätningsansökan mot honom. När Lagerlöf satt sig in i saken betalade hon uppenbarligen skulden, eller åtminstone en del av den. Walfrid skrev ett brev till Lagerlöf och tackade för hennes betalning och förklarade varför han "vidtagit kraftåtgärder" mot Birger trots att de var vänner.

3. WALFR. BERLIN

RIKSTELEFON 499
ÖRNSKÖLDSVIK

ÖRNSKÖLDSVIK den 14/3 1930

Högt Ärade Doktor Selma Lagerlöf

Mårbacka, Sunne

Med största tacksamhet har jag mottagit Doktor Lagerlöfs bref af den 6 samt Kr. 200- från Stadsfogden i afräkning Birger Ahlgrens skuld. Äfven tackar jag förbindligast för löftet att honorera det resterande af Birgers växelskuld.

Det kan ju synas egenomligt att jag, ehuru Birgers vän, vidtagit de kraftåtgärder jag gjort i och med utmätningsansökan, och jag vill därför söka förklara dem. (Utmättningsansökan är nu återtagen)

Då Birger köpte gården af mig, upptog han, som bekant, ett lån i Handelsbanken på 25000- kr, mot aflämnande af inteckningsreverser å motsvarande belopp. Å den sist liggande inteckningen å 5000- kr. ha Doktor Lagerlöf och Borgmästare Brändström tecknat borgen. Ehuru dessa säkerheter borde varit tillräckliga i och för sig, ville dock banken vara befriad för de obehag, som måste uppstå, därest den, i händelse uteblifven räntebetalning, i första hand måste söka utfå betalning hos borgesmännen på den sistnämnda inteckningen. Därför anmodade banken mig, såsom närmare tillgänglig, att skriva på borgen för hela lånet. Detta gjorde jag, och ligger således den med Doktor Lagerlöfs borgen försedda inteckningen såsom underhypotek inom min borgen.

Under fjolåret nödgades jag betala ränta för 3 kvartal, 1218- kr, men gjorde detta icke så mycket då, enär jag öfverenskom med Birger att betrakta detta som en förskottsbetalning å hyra för den våning jag hyrer i huset åt min inspektör. Men detta förhållande kunde ju inte fortgå i längden.

Situationen är således denna, att jag står som första garant för hela beloppet med skyldighet att betala räntorna, så snart Birger brister däri, men utan någon som helst rätt att ingripa i skötseln af affären. Medan Birger bodde kvar här, hade jag ju tillfälle resonnera med honom härom, men sedan han lämnat orten, har han tydligen släppt all hänsyn härför. Ingen har således talat med mig angående våningens uthyrande, ingen har heller försäkrat mig, att de genom hyrorna inflytande pengarna skulle användas för betalning af räntorna för gården. Ingen, förr än Doktor Lagerlöf nu i brevet säger mig detta.

Detta är förklaringen till att jag tillgrepp denna utväg för att få ordning på saken.

Som sagdt står jag i första-hands-borgen för det hela, men med regressrätt gentemot Doktor Lagerlöf och Borgmästare Brände ström inom 5000- kr. Affären i och för sig är rätt skött - ingalunda farlig, då ju gården gifver normal ränta och säkerligen har ett stigande framtidsvärde, men den borgen jag iklätt mig medför dock ett osäkerhetstillstånd, därigenom, att jag icke längre har något inflytande på Birgers görande och låtande. Som affärsman är jag alltid i behof af att ha mitt namn så fritt som möjligt från eventuella risker, och jag vore därför ytterst tacksam, om Doktor Lagerlöf, som ju har starkaste väldet öfver Birger, skulle vilja ha godheten öfvertaga detta mitt borgesansvar gent emot banken.

Med sann vördnad och högaktning

Av brevet att döma, och att döma av det går att utläsa om Birgers affärer i Lagerlöfs brev, hade Walfrid Berlin skäl att vara orolig för sitt borgensåtagande och hans förfrågan om att hon ska överta borgenärsansvaret från Walfrid tycks inte omotiverad.

Selma Lagerlöf svarade strax därefter och tackade för att Berlin återtagit utmätningen och meddelade att hon ville överlägga med sitt affärsombud innan hon kunde svara i frågan om borgensförbindelsen.

Mårbacka Sunne
20/3 1930.

Disponent W. Berlin:

Ert brev från förra vece.
Nu har jag bekräftat
och får tacka för att ut-
mätningen blivit åter-
tagen.
Med åter en anhållan
att jag skall överlägga
en borgensförklaring.

Men jag ser på dröjen med
saken. Jag måste först
läsa mitt affärsombud om
dessåna förhållanden
med utmärkt höfaktning
Selma Lagerlöf.

Det finns även ett brev från 1931 som tyder på att saken inte var utagerad.

Mårbacka, Sunne 19.2. 1931

Disponent V. Berlin,
Örnsköldsvik

Ert kade brev av den sextonde febr. har jag i dag bekommit, och
så snart som jag har fått bekräftelse genom Birger skall jag skriva till
Brauns om saken.

Med utmärkt höfaktning

Selma Lagerlöf

Walfrid Berlin var mormorsfar till Daniel Sävborg som skickat in breven.
Tack för bidraget!

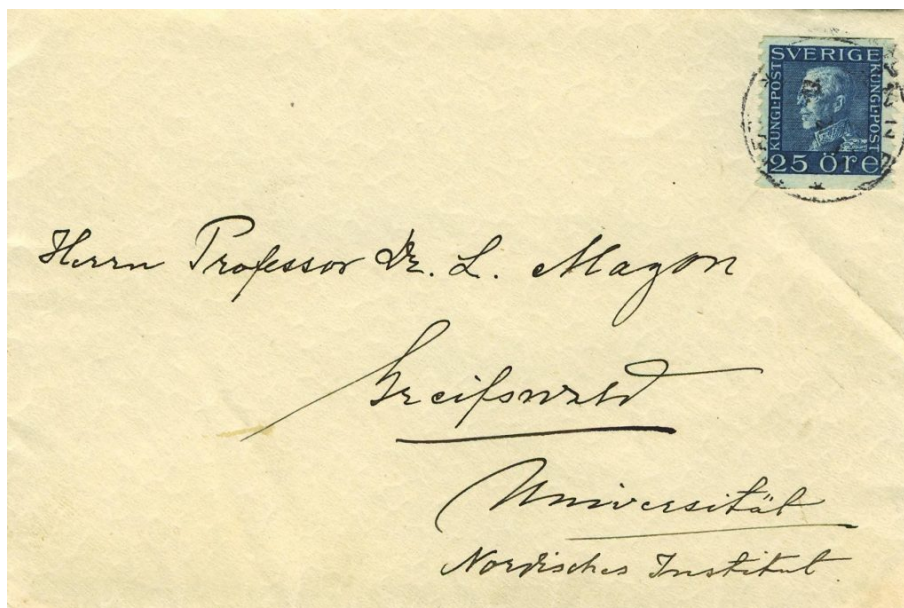
9.43 En Lagerlöf-bibliografi från Greifswald

Brev från Selma Lagerlöf

Greifswalds universitet

Leopold Magon

Många vet nog att Selma Lagerlöf var hedersdoktor vid Uppsala universitet. Att hon även utnämnts till detta vid universitetet i Greifswald är nog okänt för många men framgår av detta brev. Leopold Magon (1887–1968) var professor i skandinavisk och tysk filologi vid Greifswalds universitet och även direktör för Nordiska institutet vid samma lärosäte 1928–1950. Den 1 februari 1931 skrev Lagerlöf till honom och tackade för en gåva hon fått under förra året. Gåvan var en publikation som enligt Selma utgör "ett vittnesmål om vilken god och trogen läsekrets det har lyckats mig att vinna i ert fädernesland". Det måste röra sig om den Lagerlöf-bibliografi som Leopold Magon tillsammans med Alfred Büscher publicerade 1930 som en del av en större nordisk bibliografi som Nordiska institutet i Greifswald gav ut. Selmas svarsbrev nedan ger alltså både en bild av hennes goda förmåga att korrespondera på tyska och en uppfattning om hennes popularitet i Tyskland.

Mirbaska, Sonne den 1. Februar 1991.

Hochverehrter Herr Professor Mayon!

Hiermit bitte ich, zu Ihnen
selbst und zum Nordischen Institute
der Universität Greifswald meinen
chrfurchtsvollen Dank darbringen
zu dürfen für die Gabe, die ich
am Ende des vorigen Jahres erhielt,
und die, wie Sie sich schon denken
können, für mich das größte
Interesse hat.

Wie Sie, Herr Professor, in

Ihrer Einführung hervorheben,
ist Ihre Publikation ein Zeugnis
davon, welche einen guten und
treuen Leserkreis es mir gelungen
ist, in Ihrem Vaterlande zu
gewinnen, und schon deshalb
~~ist~~ bin ich für die Arbeit,
die derselben gewidmet worden
ist, sehr dankbar.

Der Allen ist es mir lieb,
dass diese Untersuchung in
Greifswald vorgenommen ist
und zwar bei der Universität,
die mich zum Ehren doktor
ernannt hat.

Im Gedanken daran, wie

Sie, sehr geehrter Herr Professor,
durch Ihre Reise nach Schweden
vor zwei Jahren in so hohem
Grade dazu beitragen, meinen
70. Geburtstag feierlich und deut-
lich zu machen, bleibe ich
In Dankbarkeit und
ausgezeichnete Hochachtung
Ihre ergebene
Selma Lagerlöf.

Mårbacka, Sunne den 1. Februar 1931

Hochverehrter Herr Professor Magon!

Hiermit bitte ich, zu Ihnen selbst und zum Nordischen Institute der Uni-
versität Greifswald meinen ehrfurchtsvollen Dank darbringen zu dürfen
für die Gabe, die ich am Ende des vorigen Jahres erhielt, und die, wie
Sie sich schon denken können, für mich das größte Interesse hat.

Wie Sie, Herr Professor, in Ihrer Einführung hervorheben, ist Ihre Pub-
likation ein Zeugnis davon, welch einen guten und treuen Lesekreis es
mir gelungen ist, in Ihrem Vaterlande zu gewinnen, und schon deshalb
bin ich für die Arbeit, die derselben gewidmet worden ist, sehr dankbar.

Vor Allem ist es mir lieb, daß diese Untersuchung in Greifswald vorgenommen ist, und zwar bei der Universität, die mich zum Ehrendoktor ernannt hat.

Im Gedanken daran, wie sie, sehr geehrter Herr Professor, durch Ihre Reise nach Schweden vor zwei Jahren in so hohem Grade dazu beitrugen, meine 76. Geburtstag feierlich und denkwürdig zu machen, bleibe ich

In Dankbarkeit und ausgezeichnete Hochachtung

Ihre ergebene

Selma Lagerlöf

Mårbacka, Sunne 1 februari 1931

Högt ärade herr professor Magon!

Härmed ber jag om, att till er själv och till Nordiska institutet vid Greifswalds universitet, få överbringa mitt vördnadsfulla tack för den gåva som jag vid förra årets slut erhöll, vilken, som ni säkert kan föreställa er, för mig var av största intresse.

Såsom ni, herr professor, framhåller i er inledning, så utgör er publikation ett vittnesmål om vilken god och trogen läsekrets det har lyckats mig att vinna i ert fädernesland, och redan av det skälet är jag mycket tacksam för det arbete som ägnats denna.

Framför allt gläder det mig, att denna undersökning har genomförts i Greifswald, vid själva det universitet som utsett mig till hedersdoktor.

Vid tanken därpå hur ni, högt ärade herr professor, genom er resa till Sverige för två år sedan i så hög grad bidrog till att göra min 76:e födelsedag festlig och minnesvärd, förblir jag

Med tacksamhet och utomordentlig högaktning

Er tillgivna

Selma Lagerlöf

Tack Ingegerd Dirtoft för bidraget och Otto Fischer för översättningen!

9.44 Amalia Björck och villkoren för kvinnliga författare

Författare	Skola
Svenska Akademien	
Amalia Björck	

Amalia Björck (1880-1969) var lärarinna vid Majornas kommunala flickskola i Göteborg och författare. Hon var dotter till prosten i Vinberg, Falkenberg, Ludvig Björck och Maria Björck, född von Vicken. Hon var näst äldst i en syskonskara på åtta. Amalia Björcks författarskap består av dikter, dramatik och prosa. Några av hennes texter, men långt i från alla, finns förtecknade

i Libris. På denna bild, som publicerades i samband med att hon mottog ett litteraturpris från tidskriften *Hvar 8 Dag*, framstår hon som en modern kvinna i sin vita skjorta och svarta slips. Tidskriftsnumret är digitaliserat av Projekt Runeberg.

Amalia Björck publicerade flera kortare texter i tidskrifter, vilket för många författare - även etablerade som Selma Lagerlöf - var ett sätt få in extra pengar. Ett exempel är denna dikt, "Trollhättans hästar", publicerad 1915 i *Ord och bild* (digitaliserad av Projekt Runeberg):

E. Björck.

TROLLHÄTTANS HÄSTAR

Av AMALIA BJÖRCK

Kraftstationens kraftmaskiner,
åtta mäktiga turbiner,
hava gjort sitt verk.
Var turbin har underkuvat,
fångat, bundit och betvingat
tiotusen vilda hästar.
Åttitusen vita hästar,
näckens vackra vita hästar,
draga nu sitt ok.

Dessa hästar voro fordom
snö på Kölens branta fjällar,
bäckar ner till Frykensjöar,
Klarälvis, Karlskogakällor,
böljegång i blanka Vätern.

Men i Trollets glada hätta
blevo de till vilda hästar,
starka hingstar, föl och följer.

Hur de flåsat, frustat, stampat,
när de trampat
in i källarvalvens fängsel,
kraftkanalens hårda järn.
Ingen märker, att de klaga
svunnen härlig frihetssaga,
när de draga
inom kraftstationens stängsel.
Blott man hör som tunga hovars
dova spjärn.

Förr var ärelusten den att
storma fri mot fria vidder,
skenande med löddrig bringa
utan band.

Nu är deras lott förvandlad:
dagligdags och underdånigt
känna töm och lyda sele,
för att gagna efter order
av en högre hand.

Prisat vare mänskossnillet
för dess knep och batterier
och en trefasgenerators
tiotusen kilowatt!
Låt oss prisa mänskossnillets
långa mörka sökarnätter
och dess vinning en elektriskt
blå och bländvit natt!

Ännu löpa hundra tusen
fria, sturska, vita fålar
utan gagn och töm.
Också dessa vill jag prisa,
deras vilda, fagra styrka,
med ett högt beröm.

Ännu storma dessa tusen,
hundra tusen lösa fålar.
Många hundratusen hovar
sparka skimmerlätta gnistor,

solförgyllda, granna gnistor,
högt mot himlens lena blå,
stampa bruna porsölsfloder
till en skummigt brusig fragga,
som skall stänka ändå högre
än de själva nå.

Hundra tusen vita manar
fladdra ner mot vita bringor.
Hundratusen våta tungor
slicka strandens nyponbuskar,
slicka stela, gula liljor,
milda blå förgätmigej.
Taggarna bland nyponrosor,
liljesvärdens vassa lansar
såra lätt och skrämja ej.

Hundratusen vita svansar,
svänga, viftande och morska,
smälla undan vattenflugor,
långbensmygg och feta spindlar,
smala, regnbågsgröna sländor,
efterhängset rask.

Andra hundratusen hästar
leka gömma än i djupet,
för att en gång överlägset
simma fram till nya lekars
djärva språng och glada plask.

Hundratusen vita hingstar,
driftigt, övermodigt stolta,
vilda, farliga och sköna,
vrenskande ur vita nosar,
spetsande med vita öron,
kråmande med vita mankar,
stegrande emot varandra,
stundom osams sinsemellan,
jagande i kapp framför sig
hundratusen silverston,
skälvande i breda bogar
och i muskelrunda länder,
än i fruktan, än i längtan
framåt genom Helvetsfallen,
framåt bortom Hjärtats udde
under Flottbergsbron.

Lovad vare främst Naturen
och Naturens helge Ande!
Ingenjörens kvicka tanke
andas, lever, dör däri.

Evigt lov åt Skaparkraften,
outtömlig, omotståndlig,
endast i en bråkdel bunden,
ojämförligt fri!

Amalia Björck hade en relativt omfattande korrespondens med Selma Lagerlöf. 41 brev från 1908-1939 från Amalia till Selma är bevarade på Kungl. biblioteket. Men inga svar från Selma Lagerlöf är registrerade i Riksarkivets digitalt sökbara brevsamlingar. Fredrik Björck, vars farfar var bror

till Amalia har bidragit med dessa brev från Selma till Amalia skrivna under perioden 1914-1931.

1914 gratulerade Amalia Björck vid Selma Lagerlöfs inval i Svenska Akademien med orden: "Selma Lagerlöf har gjort mer för svenska kvinnor än hela F.K.P.R" (dvs Föreningen för kvinnans politiska rösträtt).

En af de Aderton
Selma Lagerlöf
har gjort mer för Svensk
Rörelse än hela F.K.P.R.
Det är min tro.
Därför med glädje
min vridsamma lyck-
önskan.
Göteborg den 3/juni 1914.
Amalia Björck.

Selma Lagerlöf svarade med ett förtryckt tackkort. Amalia har själv noterat med sin karaktäristiska handstil vad svaret gällde.

Selma Lagerlöf
tackar hjärtligt och
önskar välkommen
efter.

När jag gästade
raf Selma
Lagerlöf till
inträde inval
i Sv. Akad.
fick jag
detta svar.

1914

Den 25 juli 1928 skriver Amalia till Selma i egenskap av en av De Ader-
ton. Hon frågar Lagerlöf om möjligheterna att få stipendium av Svenska
Akademien, eller till och med att bli belönad med "guldmedaljen", det vill
säga, Svenska Akademiens stora pris, för sin bok *En människas röst* som utkom
samma år.

Brorsgatan 1, Upsala, 27
den 25 juli 1928.

En av de Aderton i Sv. Akad.
Doktor Selma Lagerlöf.

Engelunda längtar jag att i år
bli medlem av Sv. Akad. Ty då skulle
jag själv bli utsett för det besök
som idag träffar Selma Lagerlöf.

Kanske minns Doktor Lagerlöf
en kväll hos Sophie Elkan, då hon ädel-
modigt ville ge mig äran och glädjen att
träffa den beundrade vännen. Det är så
längesedan, kanske 1913?

Redan då frågade jag om det

Kunde tänkas att jag kunde få någon
 uppmuntran av Sv. Akad. - för att kunna
 resa till Italien* eller annars utveckla
 möjliga anlag. Jag har min plats i skola
 kvar, på 25^{år} har jag haft ett lördag, 1918
 16, men då var krigstid. Jag har inte
 gjort någon hänvändelse till Sv. Akad.
 sedan det samtal i Göteborg då dok-
 tor Lagerlöf framhöll, att akademien an-
 slag mest går till herrarna, och att man
 bland fattariuor först borde hjälpa
 gamla sjuka och fattiga. Jag har ju mitt
 dagliga bröd och tänker ej heller nu
 ligga om guset! Men i ärlig tävlan vill
 jag i år sända Sv. Akad. min bok.
 En människas röst. Jag ville bara
 fråga om Doktor Selma Lagerlöf

Jag vet att kändis-
 ar- och alla nu frid-
 i- och i-
 (konjunktur) om-
 i- och i-
 i- och i-

finner detta orimligt. Jag påstår ej;
 att min bok skulle bli det bästa
 alster Sv. Akad. någonsin prisbelönt,
 men jag tror, att guldmedaljen givits
 några gånger i Gustaf III:s Akademi
 åt obetydligare. Allt gott av Gud,
 gäfvorna mångfaldiga — den enes
 att draga upp blommor ur en tåppa,
 den andres att sköta segel på en
 mast, den tredjes att berätta Sager,
 den fjärdes att predika, min att i
 dag låta en vacker dikt höras.
 In för evighetens dom, ja redan inför
 eftervärldens, har jag något av bolsche-
 vikiskt jämlikhetstrots — krav på jäm-
 lika möjligheter inom skiftande mång-
 fald!

Om Selma Lagerlöf icke finner om-
 ligt att En människas röst få
 för guldmedalj i Sv. Akad. i år, får jag
 då genom Eder privatsekreterares hand
 veta om Doktor Lagerlöfs mening: för
 jag bara sända Sekreteraren boken,
 eller låta den följas av dessa våd-
 villiga omdömen? ^(De torde återvändas till mig i alla fall.)
 Jag har aldrig skriftligen sökt
 Sv. Akads penningunderstöd, måste
 man för att få förslag eller tillstyr-
 kan om sådant vända sig till någon
 eller några medlemmar?
 Selma Lagerlöfs verk de senaste
 åren har jag följt med den uppmärks-
 samhet som är självklar. Dock ej läst
 Anna Svärd i småbitar, eftersom jag ej
 gett mig tid eller trott mig ha råd till
 Bonniers veckotidning. Eller, Vårdsamt tillgripa
 Amalia Björck

Lagerlöfs svar, daterat 28 juli 1928, ger en spännande inblick i hur hon förvaltade sin maktposition. I detta fall använde hon den till att rekommendera och ge råd till en yngre kvinnlig författare. Om Amalia inte får priset har Lagerlöf ändå en strategi:

[—] så har i alla fall dessa herrar läst er bok, och det blir lättare att skaffa ett anslag från akademien, som jag tror, att Ni inte skall behöva vänta länge på. Ett anslag behöver Ni inte själv söka, jag skall söka att anmäla Er vid nästa utdelning. Det är bruket, att ledamöterna rekommendera dem, som de finna mest värda uppmuntran. Den som önskar tävla om stora priset måste däremot själv insända sina dikter, och det kan ju inte skada att ni bifogar anmälningarna.

Lyckas det inte att få anslag åt Er från Svenska Akademien, så finns det

nog andra utvägar. Det delas ut rätt mycket pengar till författare nu för tiden. Det är mycket bättre än förr. Nu ger man också hellre åt kvinnliga författare än då jag var ung.

Märbacka Lunde 28/7 1928.

Kära Fröken Björck!

Först och främst ber jag er förlåta att jag inte förr tackat för era dikter, som jag hade glädjen att få mottaga i värde. Jag läste dem genast, men jag har alltså inte varit så jäktad av resor, arbete och gäster, att jag inte har haft tid skriva ett ordentligt brev. I dag sitter jag ensam hemma, det var

kan ju inte veta hur den kom-
 mitte, som bestämmer tävlingskrif-
 ter kan komma att yttra sig om
 bakom, men då Ni har haft tanke
 på att insända den till tävling, så
 kan Ni gärna göra det. Finge
 Ni stora guldmedaljen, vare det bra
 roligt, och får Ni den inte, så
 hur i alla fall dessa herrar läst
 den boken, och det blir lättare att
 skaffa en ett utslag från akade-
 minen, som jag tror, att Ni inte
 skall behöva vänta länge på.
 Ett utslag behöver Ni inte göra
 söka, jag skall söka att an-
 mäla Er vid nästa utdelning. Det
 är bruket, att lekmännen rekomm-

men flera dessa, som de finna mest
värda uppmärksamhet.

Den som önskar tävla om stora
priser måste däremot ge sig i icke-
olika sinnen dikter, och det kan ju
inte skada om ett lifvagar ut-
märkingarna.

Lyskas det inte att få utslag
åt En frän Svenska Akademien, så
finns det nog andra utvägar. Det
delas ut rätt mycket pengar till författare
nu för tiden. Det är mycket bättre än
före. Nu ger man också hellre åt osimliga
författare än då jag var ung.

Lyska till allra En tillgivna
Selma Lagerlöf

Lite senare under 1928 återupptogs korrespondensen. I detta brev, dat-
erat "Tredjedag jul 1928" uttrycker Amalia sin tveksamhet över att störa
Sema Lagerlöf - dels för att hon alltså var med och konkurrerade om Akademiens
stora pris, dels på grund av Lagerlöfs nyliga 70-årsdag som innebar "skrym-
mande postsäckar". Brevet har en humoristisk ton, men vissa formuleringar
tyder på en viss besvikelse: "Jag hade begärt ett bevis, att jag räknades med
till den levande diktens folk, Sv. Akademien låtsades om ingenting."

Brevet innehåller också en rolig anekdot om J.A. Eklund, teolog i Uppsala,
tidigare domprost i Kalmar och Karlstad och känd psalmförfattare. Amalia
skriver:

När jag läste att biskop Eklund skulle resa till Stockholm och uppvakta
70-årsdagen, kom jag ihåg ett av hans saltkorn i Sv.Dagbladet, där han
varnade för hela "livets 'selmiserings'". Men jag kom också ihåg en stund
1925 ekumeniska mötet då jag såg J.A. Eklund och Selma Lagerlöf arm
i arm över borggården mellan Storkyrkan och slottet - då var jag glad
och röd.

29

Frejday jul 1928 — Borggatan 1, Upsala

Till Selma Lagerlöf!

I den hyllning följande med-
förlä och som jag förestig, sakna-
des 'väl ej märkbart' mitt bidrag.
Jag var tveksam, tänkte att det kanske
vore opassande på något sätt nämna
om min tillvaro mellan min bok. En
människas röst' kanske just väntade
sin dom i Sv. Akad. Det var ingen
föruftig anledning att begära Sv. Akad.
uppmärksamhet dec. 1928, då samma akad.
målade storgatallera Selma Lagerlöf
och Nobelpriskröna Sigrid Undset. Aldrig
hade jag tänkt mig Nobelpris, men jag
hade ju begärt ett bevis, att jag räknas
des med huden levande diktens folk,
Sv. Akad. lätsades om ingenting.

Den som skrev dikten Infödingarna
på Malta vet en besk medicin mot
skymmandans frossbrytningar. Kanske
samma läkemedel av Eder anlitas
mot dagsryktets brännande och frötande
solglans. Då jag läste om Eder födelse-
dags skrymmande postsäckar, tänkte

jag åter: Skall jag skona S.L.?
 som synes hade jag rimmat mig
 födelsedagsrim i alla fall.

Tack för Eder storlagne
 vänlighet att sända Anna Svärd!
 Jag hade redan köpt den boken
 men gav bort ena exet till
 en syster i Uppsala. ^{För En föreläsning läste jag högt för}
 När jag läste att Biskop Eklund ska
 resa till Stockholm och utproakta för
 äringen, kom jag ihåg ett av hans
 korn i S.L. då han varnade för
 hela "livets Selmisering". Men jag
 kom också ihåg en stund 1925 efter
 meniska mötet då jag såg J.A. Eklund
 och Selma Lagerlöf arm i arm över
 gården mellan Storkyrkan och Slottet.
 Då var jag glad och röd.

Till det försvinnande årets lidiga
 glädjeminuter räknar jag dem, då
 jag läste Edert brev till mig i
 Upps. För detta brev och för Eder
 Anna Svärd
 ett vridsamt tack!

Gott nytt år! Amalia Björck

I januari 1929 svarade Selma. Anteckningen på kuvertet ser ut att vara skriven med Amalias hand, men är inte helt lätt att tyda: "A.Bj.". sände nationen mina 4 eller 5 böcker? En männ. röst och Åkallan" - detta är titlar på Amalias böcker.

HALLANDS NATION
LUND.

Författarinnan

Fröken Amalia Björck,

Mitt: hälsar Ni -
här på 4 okt. 82
- förhåll
- är
- en m. r. t.
och skilja, från

Bangatan 10,

Göteborg

I brevet fortsätts diskussionen om eventuella stipendier och prispengar och Lagerlöf tvingas erkänna att hon lovat för mycket. Det blev inget med det stora priset och inte heller några andra anslag. I brevet framgår också hur krävande arbetet i Svenska Akademien var för Lagerlöf:

Mitt egentliga minne från den där tiden i höstas var av att en lavin kom störtande över mig. Man måste försöka hålla huvudet uppe för att inte bli begravd. Allt var så förfärligt ansträngande för en människa i min ålder. Svenska Akademiens pristävlingsutskott hade genomsett Era dikter, de ställdes obetingat i främsta rummet bland alla de tävlande, men man ville dock inte ge stora priset. Det tillkommer inte mig att säga vilka fel eller förtjänster de tillerkände dikterna, om Ni önskar besked så vänd Er till Sv. Akademiens sekreterare E.A. Karlfeldt. Jag skulle tro, att han lämnar upplysning.

Jag lovade för mycket i höstas då jag sade, att jag skulle skaffa Er anslag, det lyckades inte nu, men jag glömde inte bort saken. Det var ren otur. På ett håll var man rädd för att Ni skulle vara för gammal. Stadgarna tillåta endast att ge yngre skriftställare. Säg mig för den skull hur gammal Ni är, så att jag vet besked till nästa gång. På annat håll, tyckte man att Ni väl förtjänade pris, men där ansåg man, att Ni, som innehade en skoltjänst, vore lyckligare lottad än en del andra, som bara hade sin penna att leva av och därför fick Ni ingenting. Skulle Ni ha något emot att säga mig hur mycket Ni har att leva av, bara på ett ungefär, så att jag vet tills nästa gång? [-] I alla händelser har jag inte uppgivit hoppet,

utan tror nog, att jag ska kunna skaffa Er ett litet erkännande.

Mårbacka, Lunn
2/1 1929.

Fröken Amalia Björk.

Tack för brevet nys. Ditt-
ten⁺ skall jag bevara bland
mina utvalda minnen. Det
är så originell och likt Er.
Så dumt av Dagens styheter
att inte ta in den. Den
skulle ha tagit sig bra
ut. Mitt egetliga minne

1) Den 9. 10. 1929
2) 10. 10. 1929

från den där tiden i lästas
var av att en lönne hade stån-
tande över mig. men måste
försöka hålla huvudet uppe
för att inte bli begravd. Det
var så förödligt ansträngande
för en människa i min ålder.
Svenska Akademien's pristäv-
lingsutskott hade genomsett
Ena dikterna, de ställdes ob-
tvingat i främsta rummet
bland alla de tävlade, men
man ville dock inte ge
stora priset. Det tillkommer
inte mig att säga vilka fel
eller förträffar de tillverkade
dikterna, om Ni önskar

besked så vänta till till Sv. Aka-
demien Sekreterare C. St. Hurlfeldt.
Jag skulle tro, att han lämnar
uppgiften.

Jag lovade för mycket i hösten,
då jag sade, att jag skulle
skaffa ett utslag, det lyckades
inte nu, men jag glömde inte
helt sakerna. Det var ren otur.
På ett håll var man rädd för
att det skulle vara för gammal.
Stadgarne tycktes en-
dast att ge yngre skriftställ-
lare. Säg mig för den skull
hur gammal det är, så att
jag vet besked till nästa
gång. På ett annat håll

tyckte man, att Ni väl för-
gånade pris, men där ännå
man, att Ni, som innehade
måttjåust, vare lyckligare lot-
tad än de del andra, som barn
hade sin penne att leva på och
därför fick Ni ingenting. Skulle
Ni ha något emot att säga mig,
hur mycket Ni har att leva
av, bara på ett ungefär, så att
jag vet till nästa gång? Det står
ju ofta nog i stadgarna, att man
måste inte bara se till förtjänsten
utan till det underhållande av i
behov av hjälp och prisutdelarna må-
ste nästa dag därefter - Galla hälsel-

har jag alls inte uppgivit hop-
pet, utan tror nog, att jag
 skall kunna snappa en
 liten utmärkelse. Jag skall
 inte sluta att arbeta för
 en, förvår jag lyckas,
 det blir jag en varm
 säker anse.

Jag har velat skriva
 om detta förut, men
 har inte kunnat. Jag
 har legat i influensa hela
 julen och har varit mest
 i Stockholm.

Detta är, ^{en} tillgiven
 Selma Lagerlöf

2 maj 1930 svarar Selma Lagerlöf Amalia som skickat flera brev och kort från en italienresa. Selma har varit sjuk, men skickar nu som plåster på såren för den födelsedagshälsning som inte kom fram, ett porträtt. Efter att ha meddelat några synpunkter på olika platser i Italien, tackar Lagerlöf för de notiser Amalia skickat. Det rör sig om En Herrgårdssägen för som blivit uppsatt som teater i Köpenhamn och nära nog "gjort fiasco" enligt vad Lagerlöf kunde utläsa ur tidningarna.

Men jag duger inte som dramatiker, det vet jag på förhand, fast jag nu har försökt flera gånger, och väl kommer försöka än en gång. Jag vill dock inte råda någon, att försöka denna otacksamma bana. Vad Er beträffar, tycker jag, att Ni, om ni tröttnar vid lyriken, helst borde försöka vanlig prosa. Om ni har ett stycke färdigt, såsom nu Blomsterkonungen, så varför inte sända in det till några teaterchefer, de äro alla hyggliga människor och svarar nog hövligt och värre än nej blir det inte. Men sedan är man beroende av skådespelarna, av regissören och kritiken. Nej, tacka vet jag en bok som får tala direkt till läsaren.

"Blomsterkonungen" syftar på Aamlia Björcks pjäs Blomsterkonungen på Hammarby. Liten svensk komedia i fem akter (1922).

mårbacka Linné 2/5 1930.

Kära Fröken Björk!

Jag blev riktigt ledsen, då
jag såg, att det breo, att
du inte fått min födelsedagsgra-
tulation. Ser du, jag låg sjuk
med rätt hög feber, men jag steg
upp för att du skulle få en li-
ten hälsning på födelsedagen,

mer arkade jag inte. Jag adres-
serade till Finska, posten restan-
särann Ni hade bett mig göra, men
något galet måste jag väl ha gjort
i feberynan, eftersom kortet inte
kom fram. Men nu vet Ni dock,
att jag ville. Och nu sänder jag
samtidigt ett porträtt, det är inte
av de allra nyaste, men det lik-
nar mig väl mer från den ti-
den, då Ni sågade mig i Göte-
borg. Tack för det, som Ni skän-
kade mig.

Det var roligt höra, att Rane-
nsen slagit ut i pausi, ja
Italien är gripande, då man
ser det fjärra gångeu och

den andra med för resten. Jag
älskar mest Florence och Skapel
för den delen, ingenshet det si-
sta med Pompej som bikaug. Sär-
mere hade jag alltid en vassinnig
lust att seunga Bellman, vilket
säkert hade varit livofarligt för
en så litet röstbegärad människa
som jag, mitt ibland ett övernaturligt
musikaliskt folk.

Tack för de små notiserarna om
underveckan. Herrgårdssägner gjorde
nåra nog fiasco, den i Köpenhamns
åttminstone av tidningarna att slösa
på teatern var publikum mera mild.
Men jag duger icke som dramatis-
ter, det vet jag på förhand, fast

De många hörsningarna och lyftningarna till
den glada samvarningsplatsen
i Ljungby.
Selma Lagerlöf.

Jag nu har försökt flera gånger, och
nåt kommer att försöka än en gång.

Jag vill dock inte räda någon,
att försöka denna oöfversämba
bara. Vad en beträffar, tycker jag,
att Ni, som Ni tröttnar vid lyriken,
helst borde försöka vanlig prosa.

Om Ni har ett stycke färdigt så-
som nu Blomsterkonungens, så var-
för inte sända in det till några Cen-
terchefer, de äro alla hyggliga män-
niskor och svara nog härligt, och var-
när en nej blir det icke. Men sedan är

man beröfver de skädespelarna de ^{regisören} publi-
ken och kritiken. Nej tacka väl jag nu bok-
har för talat direkt till läsaren.

Detta var det porträtt Selma skickade till Amalia:

I augusti 1931 skrev Selma till Amalia från Marstrand. Det är delvis ett kondoleansbrev eftersom Amalias mor hade gått bort. Lagerlöf beskriver också hur hon försökt avböja en inbjudan till Lübeck genom att inte svara, men då upprepades förfrågan per telegraf. Det rörde sig om författarkongressen i Lübeck 1931. I brevet skriver också Selma att hon gärna hade sett den tidigare nämnde biskop Eklund som "kamrat i akademien, men det lyckas troligen inte."

8/831

Författarinnan
Fröken Amalia Björck.

Prästgården

Lur.

monstrand 8. 8. 1931

Kära Fröken Björck.

Tack för ett vänligt brev. Vad
det gjorde mig att stå höra, att
ni har förlorat Er mor. Det gör
en så stor tanke i livet, då man på
samma gång förlorar inte bara en
älskad människas utan också hem-
met, den fasta hållpunkten, anknytt-
ningen till alla kära minnen.
Vad nu dybeck beträffar, så blev
jag lyddes, att som hederspresident
öfvervara mätet. Jag svarade nej, men

härpå följande telegrammiskt förfrågades
 om jag icke i alla fall ville kvartas
 som hedersprensiat. Jag kunde icke
 annat än svara ja, men det var
 ju förvargligt om detta nu användes
 som ett slags lyckönskan. Alltså nam-
 ner jag icke, men säger tack för den
 vänliga teckningen och mäter mig där.
 Biskop Eskilsson skulle jag gärna
 se som kamrat i Akademien, men
 det lyckas troligen icke.
 Jag är här i Marstrand, som Ni ser
 och glöder mig åt de goda buden och
 de vilda stränder. Med vänligt
 hälsningar
 från En Lärare Selma Lagerlöf

19 november 1931 skrev Amalia och gratulerade Selma på födelsedagen. Hon gjorde det genom att skicka med teckningar från sina skolbarn som de gjort både i skolan och på fritiden, och brev som de gjort som "kompisarbete" i klassrummet. I Amalias anteckning på Selmas svar (se nedan) framgår det mer precis vad barnen skickade med. Amalia avslutar med denna formulering: "Jag är så glad, att Selma Lagerlöf lever än, då Sv. Akad. och jag mistat så många kära i år." Svenska Akademiens ständige sekreterare Erik Axel Karlfeldt dog i april 1931.

Kära, vördade Selma Lagerlöf! 19.11.31
 Det är oviss om S.L. kan bli 55
 glad åt detta fjocka brev, som jag
 samkat över 73:årsdagen. Men säkert
 är att jag är glad att S.L. ännu le-
 ver och att "mina ungar" smittade
 av mitt nit och min tacksamhet, med
 stor iver arbetat ihop dessa gråtula-
 tioner: de 4 grannaste bladen på en tecknings-
 timma de andra teckningarna frivilligt
 hemarbete, bliben kompisarbete i klas-
 rummet i grupper om 2 ä 4 med mej som
 "frågebarn" och urmakarmäster i en vira, med

urverken ömsom tickade typtläset,
 ömsom surrade som slagverk eller
 skrattade och hejade som bordstudsare
 eller gäkklockor! (Som har inte skrivit kladd, men
 vi kör ju överens om en del.)
 Jag är så glad att Selma Lager-
 löf lever än, då Sv. Skad. och
 jag mistat så många nära i år.
 Göteborg 4
 d. 19 nov. 1931.
 Eder
 Amalia Bröck

Selma svarade bara ett par dagar efter, den 23 november 1931. Lagerlöf tackar för gratulationen, men skriver:

Men hur skall jag kunna tacka Era skolbarn? Jag ser ingen annan utväg än att ni är så vänlig och talar om för dem, att jag blev mycket glad över deras lyckönskan och därför att de tyckte om att läsa Nils Holgersson. Ni är väl också god och säger dem att deras brev och deras ritningar och färgplасher mycket glatt mig. Några av dem voro ovanligt lyckade.

Färfattarinnor

1931

Fröken Aualia Björnk

Majornas Elementar-
skola

~~besvar~~
i dec. 31.

Göteborg.

Men hur skall jag kunna
ta tacka Era skolarbarn?

Jag ser ingen annan ut-
väg än att vi är så vänlig
och talar om för de, att jag
blev mycket glad över de-
ras lyckoönskade och därför
att de tyckte om att läsa
Nils Holgersson. Vi är väl
också så god och säger de
att deras brev och deras
ritningar och färgplaster
mycket glädde mig. Några
av de, vara ovanligt
lyskade. Kanske vi ville
lämna de detta kort.

Ja och så kan jag inte

mer.

Det var emellertid mycket
roligt alltsammans

En tillgivna

Edna Lagerlöf.

1933 fyllde Lagerlöf 75 år. Bonniers gav ut en samlad utgåva av hennes verk för att fira bemärkelsedagen. Av ett brev från Amalia den 20 september framgår att hon har planen att skriva en större uppsats om henne, men inte hunnit under sommaren:

Om inte året för mej, som för Bonniersreklamen, varit ett helt Selma Lagerlöfsår, så vore det ändå ingen osanning att säga, att min sommar i hög grad varit en Selma Lagerlöfsommar. Jag har läst och låtit mig föreläsas av och om 75 åringen under hela sommarlovet och är nu åter i höstterminens jäkt utan att ha fullföljt allt vad jag ville. Allt hopp är väl ändå inte släckt, att jag kan få skriva en ordentlig (=större) uppsats om ett uppriktigt uppskattat festföremål, men 25 5/6 h i en föralldel annars älskad skola - tjänstgöring påökt av en eländig politisk rixadaxsnålhet och fientlighet mot 8 klassiga flicksolan - var är nu forna dagars möjligheter att sköta ett "hobby" eller livsintresse på mellanstunder!

Amalia skriver vidare att det inte är lätt att hitta en present åt en Nobelpristagare, men hon skickar sex tallrikar som hon hittat i en butik i Masthugget i Göteborg med inskriptionen "Gyldene Freden", som får henne att tänka på Bellman, Svenska Akademien och Selma Lagerlöf, "som ju älskar Bellman som en barndomsvän".

60

Göteborg, Braugatan 10
d. 20 sept. 1933

Kära vördade Selma Lagerlöf!
Må Gud giva livsglädje åt
alla Edra dagar, innerst inne!
Om inte året för mej, som för
Bonniersreklamerna, varit ett
helt Selma Lagerlöfs-år, så var
det ändå ingen osanning säga,
att min sommar i hög grad
 varit en Selma Lagerlöfs-sommar.
Jag har läst och läst mig
föreläsas av och om 75-årsringar
under hela sommarlovet och
är nu ännu i höstterminens
fäkt utan att ha fullföljt
allt vad jag ville. Det hopp
är väl ännu inte släckt, att
jag kan få skriva en ordentlig
(= större) uppsats om ett
uppsiktigt uppskattat festfö-
mål, men 25te är i en föraktfull
annars älskad skola- & tjänstgöring
påkört av eländig politisk rixdä-
snalhet och-fientlighet mot Skolans
fickskola & var det nu forna dagars

Självklart är det ett
 möjligt heta att skota ett
 "hotbrev" eller ett - livsintresse
 på mellanständer!

Stiftnas är en
 mycket inakt, men
 för en annan
 gläd af tal
 tillvaron
 och
 336

Allt nog, hör, frösk, frösk!
 Smögen i somras tog och gav
 ganska mycket, jag kom aldrig
 längre, och det skadade ju inte
 eftersom jag 1932 var på 3 veckors
 het jaradisfärd till Madagaskar
 och Spanien och ~~Marokko~~ Tetua
 Men titta på Smögen, om en
 distraktionskvart med ger det!
 papperet! Och hör vidare! Här skall
 fatigslappa gratalera Nobelpristagarna!
 Jag stod härnär i en
 butik i Masthugget och fick se
 på några "utskott" och "utdrakt
 blicken såg sig fast på en lantz, en
 liten tabrik i gräblott med figur
 och inskription "Gyllene Freden"
 tanke följ till Bellman, Sv. Akad
 Selma Lagerlöf, som ju älskar Bellman
 som en barnbarnsman. Tabrikarna
 ha bortgranskat ^{En närmare följ eller blick i glas}
 den, som enkom beställt sitt. ^{En närmare följ eller blick i glas}
 en auring rokokokamori. Jag sänder
 nu 6 st. av dessa "utskott" till
 Lagerlöf, 75 årsdag, medan annan majfjärn ha
 att packa upp en ³³⁶ liden liden present. Jag sänder
 11 stycken och behåller 5

Att Lagerlöf inte svarar förrän efter sin födelsedag i november kan nog ses som ett tecken på hur händelserikt och tröttande detta år var för henne. I december berättar hon för Henriette Coyet att hon känns sig kvävd av brevhögarna (se Vivi Edström, *Livets vågspel*, s. 550). I slutet på Selmas svarsbrev nedan understryks också att Bonniers reklamkampanj för *Skrifter* och det gör "att alla nödlidande påminna sig om min tillvaro".

Mårbacka. Sunne. 26.9.1933.

Kära Fröken Amalia Björck!

Mycken tack både för det vänliga och trevliga brevet liksom för presenten. Det var alldeles för vänligt av Er att komma ihåg mig på detta sätt. Det var den första födelsedagspresenten och kanske blir det den sista, då jag som Ni har sett i tidningarna nu har undanbett mig alla presenter. Men denna från Er skulle jag inte ha velat sakna.

Över huvud taget är det nog mycken vänlighet, som man fränsäger sig genom ett sådant där vädjande till allmänheter. men jag vågar inte annat, ty en riktig firning bleve för ansträngande för mig. Efter 70 - årsdagen satt jag och ett par personer till och skrev adresser på tacksägelsebrev i två månader. Det vill jag ju inte göra om igen.

Om jag förstår Er rätt så blir inte Er uppsats över mig färdig till 75 - årsdagen. Det var riktigt bra. Jag kan mycket bättre förstå den och läsa den vid en annan tidpunkt.

Förlåt skrivmaskinen och förlåt de korta raderna. Det är tidens nöd, som förorsakar detta. Bonnier har ju hållit på och annonserat mina arbeten hela året och det gör att alla

nödlidande påminna sig min tillvaro och ankälla om de mest
ötroliga saker, som man skulle ha en Salomos skatter för att
kunna tillfredsställande ordna.

Därför slut och tack,

Er mycket tillgivna
Selma Lagerlöf

I minnesboken *Från Mårbacka och Övralid* (1941) bidrog Amalia Björck med en text: "Med Sophie Elkan och Selma Lagerlöf". I den berättar hon hur hon 1915 blev inbjuden att träffa Selma och Sophie i Sophies hennes hem på Götabergsgatan i Göteborg. Texten består till stor del av återgiven dialog från detta möte. Ämnet stipendier som avhandlades i breven kom upp även i detta samtal. Det är en rapp skildring av ojämlikheterna i de litterära belöningssystemen:

Jag vågade säga:

- Jag vill inte *tigga* stipendier, men nog vore det roligt att få ett. Jag vet inte om det är olämpligt att anmäla sig?

S.L.: Nej, det är visst inte olämpligt, och jag skulle gärna göra något för att anbefalla er. I Bonniers nämnd sitter jag inte mer, för jag är 55 år, men jag har talat för er där en gång. Men det är det tråkiga, att där sitter mest herrar, och de läser inte fruntimmer, så de hade inte läst er! Lotten von Kræmers fond vore ju bra, därför att det är fler fruntimmer bland De Nio. [—] Det är nog också svårt i Svenska Akademien. Där ska väl åtminstone vara *nio* herrar som får först, före ett fruntimmer. (*Mårbacka och Övralid*, Ny samling 19141, s. 164).

Fredrik Björck, vars farfar var bror till Amalia berättar att hon på äldre dar bodde tillsammans med sina två systrar, alla ogifta, i en gammal villa i Falkenberg.

Vi var ganska ofta där och hälsade på. Amalia var ganska barsk i sitt sätt men mot mig som var hennes fadderbarn var hon nog en aning lenare än mot mina bröder. Ibland fick man komma in i hennes rum och där var det fullt av böcker och allehanda prylar. Det bjöds alltid på mycket goda kondisbakverk när vi var där men man fick sitta rak i ryggen och inte vara framfusig. Tålmodigt vänta tills de vuxna börjat var det som gällde för oss.

Tack Fredrik Björck för bidraget!

9.45 Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby

Författare	Brev från Selma Lagerlöf
Pengar	Tidskrift
Ossian Håkansson	Gunhild Håkansson
Gunvald Håkansson	

Journalisten och författaren N. H. (Nils Harald) Ossian Håkansson (1880-1928) föddes i Nässjö men kom senare i sitt liv att bosätta sig på Gylleby i Sunne där hans fru, Gunhild Håkansson, drev pensionat. Ossian Håkansson var socialist och agitator och hans intresse för arbete och produktionsmetoder ledde så småningom till att han var med och bildade Arbetarnas kulturhistoriska sällskap, med uppgift att "i samarbete med Arbetarrörelsens arkiv tillvarata arbetarrörelsens och arbetarklassens kulturhistoriska minnen". Han studerade också medeltida verktyg i museer och skrev om detta i pressen. Han gav ut diktsamlingar och skådespel, ibland skrivna under pseudonymen Håkan Röde. Han var "En arbetarrörelsens hävdatecknare" som det står på hans gravsten i Sunne. Läs mer om Ossian Håkansson i Svenskt biografiskt lexikon. Många av hans verk kan man hitta via Libris.

Det finns ett brev från Ossian Håkansson till Selma Lagerlöf daterat redan 1915, men detta, daterat september 1926, är det första där Selma Lagerlöfs svar är känt. Brevet visar Håkanssons kulturhistoriska orientering: sedan hustruns köp av Gylleby herrgård vill han "tränga in i dess historia såväl som

i traktens underbart vackra naturscenerier och befolkningens psyke". Han har utifrån dessa intressen skrivit ett skådespel som han ber Lagerlöf om synpunkter på.

Gylleby, Sunne den 22 sept. 1926 187

Fil. Dr . Selma Lagerlöf

Mårbacka.

Högtärade doktor Lagerlöf.

Förlåt att jag med detta mitt brev upptager dr. Lagerlöfs tid ,men orsaken till att jag så gör är närmast en värdsam hemställan jag önskar göra. Alltsedan min hustru inköpte Gylleby gamla gård har lekt mig i hägen att söka närmare tränga in i dess historia såväl som i traktens underbart vackra naturscenerier och befolkningens psyke. Sedan många år särskilt intresserad av historisk forskning har ju också Frykedalsbygdens herrgårdshistoria i alldeles särskild grad utövat sin trollmakt över mig. Och med det rikhaltiga historiska material som finnes har jag under sommaren lopp byggt upp ett skådespel, som nu föreligger i nästan fullt färdigt skick. Det kan närmast betecknas såsom ett slags folklustspel med starka dramatiska inslag och något av Dahlgrens Värmlänningarna i sin psykologiska struktur. Naturligtvis har en stark fabulering måst ske för att få en för scenen lämplig form på det hela, men har jag sökt att så troget som möjligt följa tillgängliga historiska källor.

Pjäsen är indelad i sex tablåer och behandlar Gylleby gårds historia /kallad Gunnilby gård i pjäsen/. Första och sista tablåerna är från modern tid ,andra ~~XXXX~~ tablån från medeltiden , tredje och fjärde tablåerna från 1600-talets mitt och femte tablån från 1800-talets början.

Detta mitt arbete önskade jag få underställt Dr. Lagerlöfs

skärskådan och kritik. Full väl förstår jag, att denna min
bön är djärv och kanske hänsynslös, men då det är mitt först
a större dramatiska arbete - jag har ju förnämligast sysslat
med journalistik och historiskt skriftställeri under de
gångna senaste tiotal åren - önskade jag få ett kritiskt
omdöme av någon med kännedom om trakten och med verkligt
kritiskt omdöme. Då jag icke känner någon till vilken jag
i detta fall med större förtroende kan vända mig än till
dr. Lagerlöf har jag vågat denna för mig ofantligt betydelse
-fulla begäran.

Manuskriptet är utskrivet på skrivmaskin och erbjuder så
lunda icke pikturen i en ev. handstil några svårigheter.

Om denna min vördsamma bön beviljas hoppas jag person-
ligen få överlämna manuskriptet.

Inneslutande mig i Dr. Lagerlöfs väl-

vilja förblir jag med utmärkt

högaktning

Selma Lagerlöf
Gylleby, Linné

Selma Lagerlöf svarade redan dagen efter och uttrycker i brevet syn-
punkten att hennes genomläsningar och rekommendationer av manuskript
är till ingen nytta. Det framgår också att pensionatsverksamheten på Gylleby
kunde dra nytta av Lagerlöfs långväga gäster eftersom herrgården låg strate-
giskt placerad mindre än en mil från Mårbacka.

Märbacka, Lüne 23/9/1926.

Herr N. Ossian Hakman.

Nu får jag verkligen bedja Er
inte illa upptaga att jag avslår
Er begäran. Medan jag var yng-
re och starkare, brukade jag nog
söka hjälpa nybörjare genom att
genomgå deras manuskript, men
sedan jag har blivit gammal
behöver jag spara mina krafter

som i alla fall inte räcka till för
de mångahanda plikter, som ålig-
ga mig.

Jag vill för resten säga, att jag
har funnit att ~~gä~~ gäddant där genom-
bärande är av absolut ingen nytta.

Våra förläggare och teaterdirekto-
rer beg sig inte om rekommenda-
tioner, åtminstone inte från mig,
det har jag många gånger erfarit.

Jag vill bestämt råda herr Flä-
Kanson att fara direkt till ve-
derbärande med ett arbete. En
teaterdirektör eller en förläggare,
vilketdera eller väljer, förtjänar bättre
än någon annan om det lämpar
sig för offentligheten och ger klart

besked. Det råder en sådan brist
på goda svenska skådespel, så att
Ni finner nog ett vänligt mottagande,
om arbetet lämpar sig för
scenen.

Vill Ni hälsa fru Håkansson
och säga henne, att de tre ungarna
voro synnerligen belåtna med
sin vistelse på Lylied.

Och så får jag bedja att en
gång att Ni inte alltförmycket
oreglas på dem, som hämnar
sig gammal och sliten.

med utmärkt hälsning
Sven Lagerlöf.

Nu får jag verkligen bedja Er inte illa upptaga att jag avslår Er begäran. Medan jag var yngre och starkare brukade jag nog söka hjälpa nybörjare genom att genomgå deras manuskript, men sedan jag har blivit gammal behöver jag spara mina krafter som i alla fall inte räcka till för de mångahanda plikter, som åligga mig.

Jag vill för resten säga, att jag har funnit att sådant där genomläsande är av absolut ingen nytta. Våra förläggare och teaterdirektörer bry sig inte om rekommendationer, åtminstone inte från mig, det har jag många gånger erfarit. Jag vill bestämt råda herr Håkansson att fara direkt till vederbörande med Ert arbete. En teaterdirektör eller förläggare, vilket-dera Ni väljer, förstår bättre än någon annan om det lämpar sig för offentligheten och ger klart besked. Det råder en sådan brist på goda svenska skådespel, så att Ni finner nog ett vänligt mottagande, om arbetet lämpar sig för scenen.

Vill Ni hälsa fru Håkansson och säga henne, att de tre ungarna voro

synnerligen belåtna med sin vistelse på Gylleby.

Och så får jag bedja än en gång att Ni inte alltförmycket vredgas på den,
som känner sig gammal och sliten.

Selma Lagerlöf var 68 år när hon skrev brevet och kände sig alltså "gammal och sliten". Att hälsan inte blev bättre står klart av detta kortbrev daterat 13 juli 1928. Det är adresserat till "Redaktör Håkansson" – Ossian och Gunhild Håkanssons son, Gunvald, var redaktör på tidskriften *Frisksport och friluftsliv* det bör alltså vara han som är mottagaren. Ossian Håkansson dog bara någon månad efter att detta brev skrevs.

KORTBREV

Redaktör Håkanson

Syllaby

Summe

AVSÄNDARE:

NAMN:

ADRESS:

Mårbacka Lure 13/7 1928.

Föreläsning av Er förfråg-
gan angående mitt uppträ-
dande vid den påtänkte
hembyggsfesten får jag
undersätta att jag har
telefonledes talat med
min läkare i Stockholm
och fått hans bestämda
förbud att uppträda of-
fentligt. Gläns praktiken är
att mitt hjärta inte skall
tala något dylikt och då

jag inte någon vara oly-
dig måste jag avstå från
att delta i festligheterna
annat än som passiv åhö-
rare.

Med utmärkt högaktning
Selma Lagerlöf.

I anledning av Er förfrågan angående mitt uppträdande vid den påtänkta hembygdsfesten får jag underrätta att jag har telefonledes talat med min läkare i Stockholm och fått hans bestämda förbud mot att uppträda offentligt. Hans fruktan är, att mitt hjärta inte skall tåla något dylikt och då jag inte vågar vara olydig måste jag avstå från att delta i festligheterna annat än som passiv åhörare.

I december 1933 skrev Lagerlöf detta brev till Gunhild Håkansson angående en förfrågan från henne om ett lån.

Mårbacka Sunne 14.12.1933

Fru Gunhild Håkansson.

Så tråkigt, men jag har haft så stora förluster på borgen och andra saker i år, så att jag har inga pengar att låna ut. Jag kan lämna Er 100 kr. om detta vore någon hjälp för Er, men det är allt.

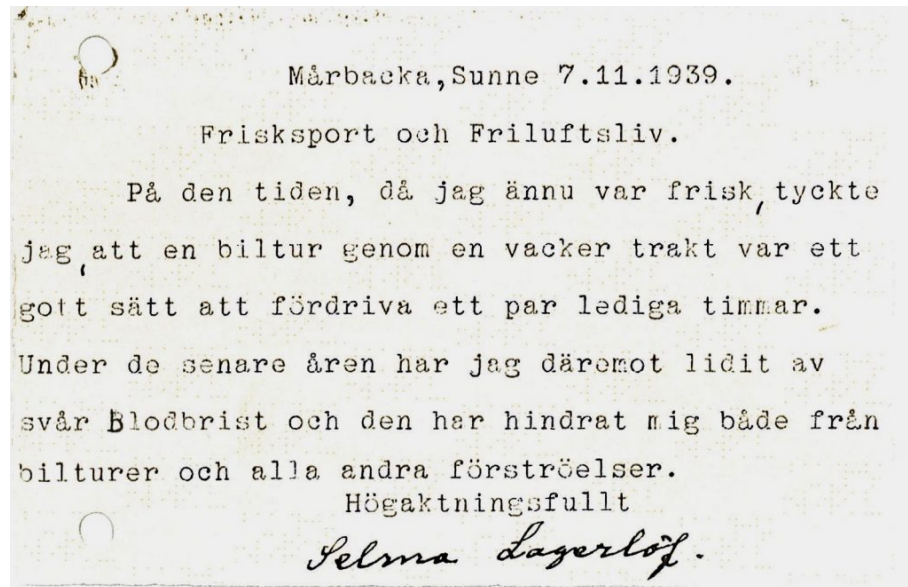
Ert första brev har jag aldrig fått, det kom nog i sällskap med alla födelsedagsbrev och många av dem har jag inte hunnit genomse. Det är därför som jag inte svarat förr. Med utmärkt högskolelärare
Selma Lagerlöf.

Fru Gunhild Håkansson!

Så tråkigt, men jag har haft så stora förluster på borgen och andra saker i år, så att jag har inga pengar att låna ut. Jag kan lämna Er 100 kr om detta vore någon hjälp, men det är allt. Ert första brev har jag aldrig fått, det kom nog i sällskap med födelsedagsbrev och många av dem har jag inte hunnit genomse. Det är därför jag inte svarat förr.

"Födelsedagsbrev" som Lagerlöf skriver om var med anledning av hennes 75-årsdag. En gissning är att borgensförlusterna som Lagerlöf nämner är för systersonen Birgers lån, se mer om detta här.

I november 1939 skickade Selma Lagerlöf följande uttalande till *Frisksport och friluftsliv* som svar på en fråga om bilturer. Bara några månader senare, i mars 1940, dog Selma Lagerlöf.

Tack Rolf Allan Håkansson för bidraget!

9.46 Besök hos baron Carl Cederström i Hammenhög

Brev från Selma Lagerlöf

Besök

Carl Cederström

Carl Cederström (1861-1933) var bror till Henriette Coyet, som blev Selma Lagerlöfs vänninna i slutet av 1920-talet. Troligen var det genom henne som Selma Lagerlöf också blev bekant med Carl Cederström, som var häradshövding i Ingelstads och Jerrestads härad och bosatt i Hammenhög, den gemensamma tingsplatsen för dessa. Han var också ordförande i Föreningen för Fornminnes- och byggnadsvård i sydöstra Skåne och av riksantikvaren utsedd värd för Glimmingehus.

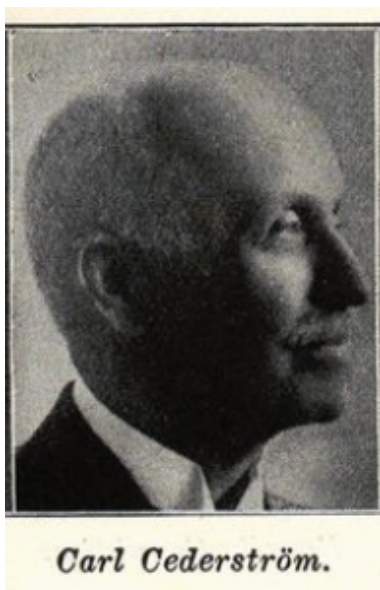

Bild från Svenska Dagbladers Årsbok 1933, digitaliserad av Projekt Runeberg.
I ett brev till Carl Cederström 21 september 1930 tackar Selma Lagerlöf för den fest hon blivit bjuden på i Hammenhög, inklusive en visning av Glimmingehus.

märbacka Summe 2/7 1930.

Baron Carl Cederström

Sedan jag nu är hemkommen
till mitt ladd i går, ber jag
att till mitt älskvärda vörd-
folk från förra torsdagen få
frucuföra mina varma och
hjärtliga tackaängelser. Hela
dagen med flaggning och blac-
mor och skallar står för

mig i vackraste dager och fram-
för allt annat minns jag ju
den goda och muntra lunchen
i Hammenhög och Baron Ce-
derströms stora godhet att själv
demonstrera det stolta Glimminge-
gehus för mig. Det är synd, att
jag redan har skrivit om
det. Det är något så vilt och
ursprungligt över det, att jag
nog kunde vilja tänka mig
det som skådeplats för intressan-
tare strider än svarträttarnas.
Med varmaste hälsning till
Friherrinnan,

Barons tacksamt tillgivna
Selma Lagerlöf.

Baron Carl Cederström,

Sedan jag nu är hemkommen till mitt eget land igen, ber jag, att till
mitt älskvärda värdfolk från förra torsdagen få framföra mina varma och
hjärtliga tacksägelser. Hela dagen, med flaggning, blommor och skol-
barn står för mig i vackraste dager och framför allt annat minns jag den
goda och muntra lunchen i Hammenhög och Baron Cederströms stora
godhet att själv demonstrera det stolta Glimmingehus för mig. Det är
synd, att jag redan har skrivit om det! Det är något så vilt och ursprung-
ligt över det, att jag nog kunde vilja tänka mig det som skådeplats för
intressantare strider än svarträttarnas.

Med varmaste hälsning till Friherrinnan,
Barons tacksamt tillgivna Selma Lagerlöf.

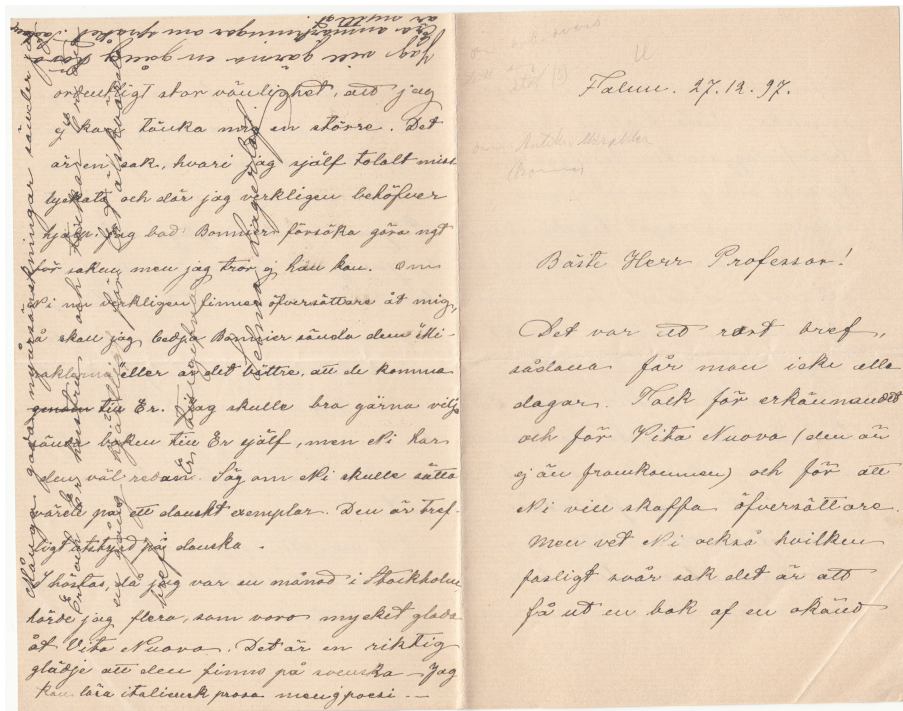
Tack Rolf Wennerström för bidraget!

9.47 Selma Lagerlöf och Fredrik Wulff

Brev från Selma Lagerlöf

Fredrik Wulff (1845-1930) var professor i romanska språk i Lund och översättare bland annat av Petrarca och Dante. Under lång tid, från 1890-talet till 1930-talet korresponderade han med Selma Lagerlöf.

27 december 1897

författare, som jag nu är på
engelska. Gösta Berling har gått
från förläggare till förläggare i
sju år och ej kunnat finna
någon, som vågat trycka den.
Hur det kan vara i Italien
vet jag ej, så långt ha jag min
stjärnaste drömmar sträckt
sig.

Jag antar naturligtvis att
tillbud med storska tackar,
men jag ber om att ej
gör något slags förbehåll
med översättarna, att jag
stärkt förklarar att den
annan om ej inom viss

tid förlopp kan finna förläggare.
De kunna ju se, om det går eller
ej på ett par år. Vore det en an-
nan försök.

På grund af de samliga erfarenhe-
ter jag gjort, tror jag ej, att jag
bör begära honorar för första upp-
laget, men om boken skulle
gå, så kunde jag ju få för de föl-
jande. Jag vill naturligtvis gärna
ha, men jag vill ej försöka utgif-
andet med att begära honorar ge-
nast.

På mig, att jag anser detta
tillbud att skaffa mig bra
översättare som en så utom-

10 Ämnen

10.1 Författare

En aspirerande poet | Skrivet om natten | Fler aspirerande författare | Brev från författaren Sigge Almén | En 16-årig debutant från Mölndal | Selma tackar för norrländska diktböcker | Författaren Ernst Liljedahl besöker Mårbacka | Selma Lagerlöf skriver till författaren Nanna Collin | Berta Francke Åkeson – Selma Lagerlöfs elev som blev författare | Amalia Björck och villkoren för kvinnliga författare | Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby

10.2 Tackkort

Ett telegram från Ronneby | Selma Lagerlöfs tackkort | Julrosor till Selma | Selma tackar för norrländska diktböcker | Nioårige Lennart gratulerar Selma på 80-årsdagen

10.3 Drottningar i Kungahälla

Till Wilhelm Berg om Drottningar i Kungahälla

10.4 Antikrists mirakler

Till Wilhelm Berg om Drottningar i Kungahälla

10.5 Barndomsvän

Brev till Ingrid Dalhgren från Selma och hennes mor

10.6 Kärlek

Den sanna kvinnokärleken

10.7 Brev från Selma Lagerlöf

Brev från Selma Lagerlöf efterlyses! | Nioårige Lennart gratulerar Selma på 80-årsdagen | Berta Francke Åkeson – Selma Lagerlöfs elev som blev författare | Kapten Lidback vill ha tillbaka ett porträtt | Selma betalar sin systersons skuld | En Lagerlöf-bibliografi från Greifswald | Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby | Besök hos baron Carl Cederström i Hammenhög | Selma Lagerlöf och Fredrik Wulff

10.8 Forskning

Selma Lagerlöf som forskningsämne

10.9 Porträtt

Om porträttmålning och överansträngning | Kapten Lidback vill ha tillbaka ett porträtt

10.10 Skola

Selma skriver till klass 5 i Sävedalens folkskola | Nils Holgerssons träsko | Amalia Björck och villkoren för kvinnliga författare

10.11 Lantbruk

Selma Lagerlöf och Mårbacka havremjöl | Mellan Mårbacka och Falun | Brev till familjen Magnus i Lerum

10.12 Svenska Akademien

Selma Lagerlöf, Svenska Akademiens direktör | Amalia Björck och villkoren för kvinnliga författare

10.13 Mårbacka

Fler än Selma bodde på Mårbacka

10.14 Jerusalem

Selma skickar sista sidorna av Jerusalem till Bonniers

10.15 Bannlyst

Fiktion och folkliga sägner

10.16 Översättning

Översättning till nederländska | Selma ordnar julfirande till sin franska översättare

10.17 Goda råd

Emma från Mark ber om råd

10.18 Inbjudan

Inbjudan till familjen Linde | Sångarfest hos Hugo Berg i Karlstad | En inbjudan till Trolleholm

10.19 Jultidningar

Alla dessa jultidningar!

10.20 Självbiografi

Brev till Bonniers

10.21 Gösta Berlings saga

Brevväxling med värmlandsprästen Bromander

10.22 Alkoholism

Planering av en alkoholistanstalt

10.23 Besök

Planering av en alkoholistanstalt | Författaren Ernst Liljedahl besöker Mårbacka | En cykeltur från Köpenhamn till Mårbacka | Besök hos baron Carl Cederström i Hammenhög

10.24 André Bellessort

Selma ordnar julfirande till sin franska översättare

10.25 Patient

Ett brev från Sankta Maria sjukhus

10.26 Elev

Berta Francke Åkeson – Selma Lagerlöfs elev som blev författare

10.27 Pengar

Selma betalar sin systersons skuld | Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby

10.28 Greifswalds universitet

En Lagerlöf-bibliografi från Greifswald

10.29 Tidskrift

Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby

11 Adressater

11.1 Wilhelm Berg

Till Wilhelm Berg om Drottningar i Kungahälla

11.2 Sofi Fogelmarck

Julrosor till Selma

11.3 Ingrid Dahlgren

Brev till Ingrid Dalhgren från Selma och hennes mor

11.4 Sigge Almén

Brev från författaren Sigge Almén

11.5 Amalia Winberg

Den sanna kvinnokärleken

11.6 Adolf Magnus

Brev till familjen Magnus i Lerum

11.7 Ellen Magnus

Brev till familjen Magnus i Lerum

11.8 Emma Zorn

Selma Lagerlöf, Svenska Akademiens direktör

11.9 Anna Bergqvist

Fler än Selma bodde på Mårbacka

11.10 Olof Zandén

Mellan Mårbacka och Falun

11.11 Karl Otto Bonnier

Brev till Bonniers | Selma skickar sista sidorna av Jerusalem till Bonniers

11.12 Helmer Edlund

Selma Lagerlöf som forskningsämne

11.13 Elsa Schultz Moberger

Om porträttmålning och överansträngning

11.14 Karl M Rydgren

Nils Holgerssons träsko

11.15 Peter Karlsson

Fiktion och folkliga sägner

11.16 Karl Johan Almqvist

Selma Lagerlöfs tackkort

11.17 Paul Thieme

Selma Lagerlöfs tackkort

11.18 Emma Bergström-Andelius

Översättning till nederländska

11.19 Emma Johansson

Emma från Mark ber om råd

11.20 Johan Petter Linde

Inbjudan till familjen Linde

11.21 Anna Almqvist

Fler aspirerande författare

11.22 Verner Nilsson

Fler aspirerande författare

11.23 Victor Skånberg

Selma Lagerlöf och Mårbacka havremjöl

11.24 Lagerholm & Co Boktryckeri

Alla dessa jultidningar!

11.25 Erik Sohlberg

Alla dessa jultidningar!

11.26 Ellen Månsson

Skrivet om natten

11.27 Elsa

Ett telegram från Ronneby

11.28 Sävedalens folkskola

Selma skriver till klass 5 i Sävedalens folkskola

11.29 Linus Eriksson

En aspirerande poet

11.30 Axel Möndell

En 16-årig debutant från Mölndal

11.31 Carl V. Jonsson

Selma tackar för norrländska diktböcker

11.32 Carl Vilhelm Bromander

Brevväxling med värmlandsprästen Bromander

11.33 Hugo Berg

Sångarfest hos Hugo Berg i Karlstad

11.34 Eric E:son Hammar

Planering av en alkoholistanstalt

11.35 Bröms Olof Larsson

Selma ordnar julfirande till sin franska översättare

11.36 Carl Trolle Bonde

En inbjudan till Trolleholm

11.37 Ernst Liljedahl

Författaren Ernst Liljedahl besöker Mårbacka

11.38 Asger Schmelling

En cykeltur från Köpenhamn till Mårbacka

11.39 Erika Westerberg

Ett brev från Sankta Maria sjukhus

11.40 Nanna Collin

Selma Lagerlöf skriver till författaren Nanna Collin

11.41 Lennart Börnfors

Nioårige Lennart gratulerar Selma på 80-årsdagen

11.42 Berta Francke Åkeson

Berta Francke Åkeson – Selma Lagerlöfs elev som blev författare

11.43 Erik Lidback

Kapten Lidback vill ha tillbaka ett porträtt

11.44 Walfrid Berlin

Selma betalar sin systersons skuld

11.45 Leopold Magon

En Lagerlöf-bibliografi från Greifswald

11.46 Amalia Björck

Amalia Björck och villkoren för kvinnliga författare

11.47 Ossian Håkansson

Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby

11.48 Carl Cederström

Besök hos baron Carl Cederström i Hammenhög

11.49 Gunhild Håkansson

Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby

11.50 Gunvald Håkansson

Selma Lagerlöf och familjen Håkansson på Gylleby